

JANKO OROŽEN

**Posestna in gradbena zgodovina
Celja**

3203

CELJE, 1957

UVOD (napisal načelnik gospodarskega sveta ObLO Celje
tov. Zoran Vudler) — — — — — 1

TLA

ZGODOVINSKI RAZVOJ MESTNE OBČINE

Prazgodovinska doba — — — — —	3
Rimska doba — — — — —	3
Kanalizacija — — — — —	4
Glavna področja rimskih najdb — — — — —	4
Srednji vek in novi vek do konca XVIII. stoletja	
Nastanek mesta in njegov teritorij — — — — —	5
Prvotno naselje in mestno obzidje — — — — —	5
Ulice — — — — —	6
Domačije — — — — —	6
Svobodne hiše in dvorci — — — — —	7
Zemljiška posest — — — — —	7
Oblast in gradbena dejavnost — — — — —	7
Povodnji — — — — —	8
Požari, obramba — — — — —	8
Zgradbe zunaj obzidja — — — — —	8
Konec mestnega obzidja — — — — —	9
Upodobitev mestnega obzidja — — — — —	9
Celje od 1798 do 1867	
Obnova — — — — —	10
Oblastvena skrb za gradnje — — — — —	10
Ulice — — — — —	10
Obrtniki — graditelji — — — — —	12
Povodnji — — — — —	12
Slike in načrti — — — — —	12
Celje od 1867 do 1918	
Sirjenje mesta in regulacijski poskusi — — — — —	13
Obrtniki — graditelji — — — — —	16
Gradbeni material — — — — —	17
Dimnikarstvo, gasilstvo — — — — —	17
Vodovod, elektrika, telefon — — — — —	17
V dobi prve Jugoslavije — — — — —	18
Okupacija — — — — —	20
Sodobnost — — — — —	21

MESTNO JEDRO

Tomšičev trg (Trg, Veliki trg, Glavni trg) — — — — —	22
Slomškov trg (Cerkveni trg) — — — — —	24
Zidanska ulica (Dolga, Gosposka ulica) — — — — —	26
Vzhodni del Prešernove ulice (Ulica k Novim vratom, Kolodvorska, Aleksandrova, Žerjavova, Kidričeva ulica) — — — — —	29
Zahodni del Prešernove ulice (Poštna ulica, Prešernova ulica) — — — — —	30
Trg V. kongresa (Minoritski trg, Poštna, Rotovška, Prešernova ulica, Stalinov trg) — — — — —	31
Ozka ulica (Tranča, Ločna ulica) — — — — —	33
Zagata (Svobodna ulica) — — — — —	33
Stanetova ulica — od središča mesta do bivših Graških vrat (Graška cesta, Kralja Petra cesta) — — — — —	33

OB NOTRANJI STRANI NEKDANJEGA OBZIDJA

Trg svobode (Nasutina, Grajski trg, Jožefov trg, Dečkov trg) — — — — —	35
Ljubljanska cesta — do mitnice — — — — —	37
Gledališka ulica — — — — —	37
Linhartova ulica (Nova ulica, Vodnjaška ulica, Za Kresijo, Jetniška ulica) — — — — —	39
Trg bratov Vošnjakov (Nova ulica, Vodnjaška ulica, Za Kresijo, Trg mučnikov) — — — — —	39
Drobničeva ulica (Nova ulica, Vodnjaška ulica, Za Kresijo, Trg mučnikov) — — — — —	39

Prijateljeva ulica (Samostanska ulica, Trg mučnikov) — — — — —	39
Lilekova ulica (Kovaška ulica) — — — — —	40
Gubčeva ulica (del Kovaške ulice, Traunova ulica) — — — — —	40
Kocenova ulica (Mliška, Špitalska ulica) — — — — —	41
Kocenova ulica in Ulica Tončke Čečeve (Vrvarska ulica) — — — — —	41
Na okopih (Mežnarijska, Solska ulica) — — — — —	41
Muzejski trg (Grajska ulica, Zgornja Solska ulica, Pred grofijo) — — — — —	42

NOVEJSI NASELITVENI OBROČ OKROG STAREGA MESTA

Savinjska ulica (Kapucinska ulica) — — — — —	44
Razlagova ulica (Nova ulica) — — — — —	44
Kidričevo nabrežje (Savinjsko, Franc Jožefovo, Masarykovo nabrežje) — — — — —	45
Ulica XIV. divizije — — — — —	46
Titov trg (Bismarckov, Krekov, Aleksandrov trg) — — — — —	46
Cankarjeva ulica (Krožna ulica) — — — — —	47
Vodnikova ulica (Ulica na jurku) — — — — —	47
Ljubljanska cesta — (od bivše mitnice do mostu preko Sušnice) — — — — —	48
Ljubljanska cesta in Slandrov trg (Wokanov trg, Vrazov trg) — — — — —	49
Stanetova ulica — od bivše mitnice do mostu preko Koprivnice (Dunajsko cesta, Graška cesta, Kralja Petra cesta) — — — — —	50
Gregorčičeva ulica (Karinina ulica) — — — — —	51
Levstikova ulica (Poljska ulica) — — — — —	52
Bivša Ključavničarska ulica — (prvotno krak Poljske ulice) — — — — —	52
Miklošičeva ulica — — — — —	52
Koebekova ulica (Schillerjeva, Strossmayerjeva ulica) — — — — —	52
Askerčeva ulica (Vetna ulica) — — — — —	53
Vrtna ulica — — — — —	53
Mariiborska cesta — — — — —	54
Vrtničeva in Drapšinova ulica (Dolgo polje) — — — — —	54
Veselova ulica (Bezenškova ulica) — — — — —	55
Ulica 29. novembra (Jahnova, Zrinjsko-Frankopanska, Zrinjskega ulica) — — — — —	56
Miško Kranjčeva ulica — — — — —	56
Kersnikova ulica — — — — —	56
Ipavčeva ulica — — — — —	57
Oblakova ulica — — — — —	58
Jenkova ulica — — — — —	59
Tkalska ulica — — — — —	59
Stritarjeva ulica — — — — —	59
Nušičeva ulica — — — — —	59
Pot na Lavo — — — — —	59
Ljubljanska cesta — od mostu preko Sušnice do mostu preko Ložnice — — — — —	59
Otok — Spodnji Otok	
Jurčičeva ulica — — — — —	60
Kajuhova ulica — — — — —	60
Malgajeva ulica — — — — —	60
Srednji Otok	
Prežihova in Kopitarjeva ulica — — — — —	61
Trubarjeva ulica — spodnji del — — — — —	61
Zgornji Otok — — — — —	61
Izletni park in okolje — — — — —	62
Kraljevo Voglajne — — — — —	62
Krajevski pregled — — — — —	64

Opomba: Spis je nastal na osnovi gradiva, ki je v mestnem arhivu in na osnovi stare in nove zemljiške knjige. Uporabljena literatura je navedena v tekstu ali pod črto. Posebej navajam Fürstbauerjevo knjigo Cilli (1892) — vendar sem njene navedbe revidiral na osnovi aktov — in dva splošna spisa Jožeta Curka, prvi govori o celjskih profanih portalih in je izšel v kroniki slovenskih mest leta 1956, druga pa opozarja na pomembne profane spomenike v Celju in je bil leta 1957 objavljen v Biltezu.

Omejiti sem se moral na katastrsko občino Celje, ki teritorialno sovpada z mestno občino od 1849 do 1955.

Prič mi je šlo tesno s časom. Drugič bi bil moral za zunanje katastrske občine, ki jim je tudi novejša zgodovina v bistvu kmetijska, uporabiti vire, ki so v Gradu. Sicer pa bom v naslednjih letih napisal izčrpano zgodovino Celja, v kateri bo tudi zgodovina ožje in širše okolice prišla do popolne veljave.

Zahvaljujem se vsem, ki so omogočili, da je ta spis izšel, v prvi vrsti načelniku tov. Zoranu Vudlerju, ki je dal zanj neposredno pobudo.

In še to: ustavil sem se ob določenem momentu, razvoj pa hiti — nezadržno dalje.

J. Orožen

9509

D 118/1980

Posestna in gradbena zgodovina Celja

U V O D

Ze dalj časa se čuti potreba po gradbeni zgodovini našega mesta. Pri strokovnih študijah gradbeništva in urbanizma so nujno potrebni točni podatki naše gradbene zgodovine. Doslej smo jih črpali iz raznih zgodovinskih spisov, največ pa iz raznih člankov in ustnih izročil.

Da izpolni to vrzel, se je uredništvo Biltena odločilo, da izda to gradbeno zgodovino celjskega mesta, kot zaključno številko IV. letnika in vzporedno kot posebno publikacijo. Odgovorno in težko nalogo napisati to gradbeno zgodovino je uredništvo zaupalo najboljšemu

poznavaletu celjske zgodovine, prof. Janku Orožnu, ki je to nalogo vzorno opravil. Čeprav je ta publikacija skromno opremljena, izdana ob največjem varčevanju, smo prepričani, da bo koristen pripomoček ne samo zgodovinarjem, gradbenikom, urbanistom, arhitektom in javnim delavcem, temveč vsem, ki jim je pri srcu naše lepo mesto in njegov razvoj.

Odprimo prvo stran te zgodovine ter sledimo izgradnji našega mesta od davnih dni do danes...

Zoran Vudler

T L A

Celje kot mesto leži na ravnem dnu kotline. Na površju njenih tal je sorazmerno tanka plast kulturne zemlje. Pod kulturno zemljo so nanosi Savinje in njenih pritokov. Ti nanosi pripadajo večinoma aluviju in le deloma nekoliko starejšemu diluviju ali ledeni dobi. Pod nanosi tekočih voda so odkladnine, ki so nastale na dnu morskega zaliva ali jezera in pripadajo zgoraj mlajšim, spodaj starejšim periodam terciarne dobe. Na južnem robu kotline, kjer teče Savinja, pa imamo pod rečnimi nanosi produkte izbruhov Smrekovca in drugih savinjskih ognjenikov: andezit in keratoporfir (rogovilec), ki sta nastala iz vulkanske lave, in groha ali tula, sestoječega iz strujenih delcev vulkanskega pepela.

Mestno naselje sega na južni strani do Savinje. Celje v širšem smislu besede pa reko prestopi in v Miklavškem hribu in Liscah zadene na gubo predgorja Savinjskih Alp. Tik pod Savinjinim ovinkom prestopi guba na levo stran reke. Prvi gubi sledi prelom. Ta je na levi strani napolnjen s terciarnimi usedlinami, ki imajo med svojimi plastmi dober rjavi premog. Prelomu sledi druga guba, iz katere se na zahodni strani dviga Slomnik, na vzhodni pa Grmada, za drugo gubo je manj izrazit drugi prelom, ki se na zahodu zadržuje ob Maliču, na vzhodu pa ob Tolstem vrhu (Tovstnu). Navedeno alpsko predgorje sestoji v spodnjih legah iz zaradi preloma in vodnega delovanja razgaljenih paleozočnih plasti, v zgornjih legah mu je pa gradivo iz mezozočnih kamenin (zlasti apnenca) in iz proizvodov vulkanskega delovanja.

Na severni strani je Celje v širšem smislu prvotno segalo iz ravnine samo na nizkem, na površju še diluvialnega Goloveca in se je tu šele v najnovšem času razširilo preko slemen terciarnega gričevja.

Geološka vrtanja, izvršena za praktične potrebe, nam v precejšnji meri kažejo, kakšen je globinski sestav tal, na katerih je zrastle in na katerih Celje še raste.

Izhajajoč iz področja sedanjega toka Savinje proti severu, bomo navedli posebno značilna vrtanja.

Ze pred drugo svetovno vojno smo mislili v Celju na ojačitev vodovoda. Okupator je potrebo po večji množini vode posebno občutil zaradi mnogih vojaških oddelkov in tehničnih ustanov, ki jih je imel v mestu, in zaradi posebne vloge, ki jo je bil namenil Celju pri izvrševanju svoje oblasti nad obsežno pokrajino. Njegovi

tehnični strokovnjaki so računali na dvig talne vode v mestnem parku, kjer je že bil vodnjak iz prve jugoslovanske dobe. Toda prepričali so se, da se pod skromno prodnato vodonosno plastjo nahaja skala.

Izredno poučna so bila vrtanja, ki jih je izvršil Geološki zavod LRS leta 1955 na mestu, kjer so zgradili nov betonski most preko Savinje. Po dve vrtanji so napravili na levem in desnem bregu in v strugi. S prvim vrtanjem na levem bregu (kota 235,15) so prodrli 31,60 in z drugim (kota 233,00) 22 m globoko. S prvim vrtanjem na desnem bregu (kota 236,16) so prišli 25,00 in z drugim (kota 235,84) 21,20 m globoko. Z levim vrtanjem v strugi (kota 231,44) so prodrli v globino 15,00 in z desnim (kota 231,30) v globino 5,00 m. Vrtajoč so prebili najprej plast aluvialnih naplavin, sestoječo iz proda oziroma grušča peščenjakov, apnenca in dolomita ter grohov (tulov). Za to plast so ugotovili debelost: na levem bregu 8,20 in 4,50 m, na desnem bregu 6,15 in 2,20 m, v strugi 1,90 in 0,00 m. Zanimivo je, da na mestu desnega vrtanja v strugi naplavin sploh ni bilo. Povsod so pod mejo naplavin zadeli na kompaktno skalnato maso, sestoječo iz grohov kremenčevih porfiritev, deloma že menjajočo se s kremenčevim peščenjakom, v večji globini pa na črne glinaste skrilavce z vložki kremenčevih peščenjakov, ki so v največji doseženi globini (50,70 do 31,60 m) prevladovali. Vulkanski grohi se torej izprva menjavajo z usedlinskimi (sedimentnimi) kameninami, ki končno prevladajo. Ing. Maks Puh, šef geotehničnega oddelka Zavoda za raziskavo materiala in konstrukcij LRS, prišteva te plasti (kot časno opredelitev) wengenskim sklodom ladinske stopnje srednje triadne dobe.

Iz prejšnjih ugotovitev je znano, da je dno Savinjske struge na vsem celjskem področju pod sorazmerno tanko plastjo aluvialnih naplavin kompaktno, sestoječe iz sličnih kamenin, kakor so jih ugotovila navedena vrtanja. A prav na črti novega mosta se dviga skala v obliki praga do dna struge. Ta prag je nadaljevanje skalnega rebresa v Smiklavškem hribu.

Se bolj izrazito pragovje je šlo preko Savinje nekoliko niže, pod bivšim spodnjim železniškim mostom in nad bivšo Grenadirjevo brvjo. Tu so skale molele iz vode. Ker so močno ovirale plovbo, so jih leta 1873 razstrelili. Vezale so jugovzhodno stran Miklavškega hriba s Starim gradom in so bile iz triadne apnenca.

Celje s Starim gradom leta 1680.

Drugačne izsledke so dale preiskave tal na zapadni meji širšega celjskega področja, v Medlogu. Iščoč vodo, so tu v bližini Savinje okupatorjevi strokovnjaki preko 20 cm debele plasti humusa in 3 do 4 m debele plasti proda in peska prodrli do glin, a skale niso zasledili.

Sliko, ki izvira iz teh ugotovitev, nam v obilni meri dopolnjuje sondaže, ki jih je leta 1956 napravila Uprava za ceste in kanalizacijo z vrtno ekipo velenjskega premogovnika. V dolž Savinje, v večji ali manjši oddaljenosti od nje, so izvršili sedem vrtin, po eno na zapadnem in vzhodnem krilu in njih pet v sredini.

Vrtine na sredini so nastale na tako imenovanem Otoku, dve sta bili skoraj čisto ob Savinji, dve okrog 100 in dve okrog 200 m od brega. Imele so kote 256,47 256,52, 237,07 237,06 in 256,81. Skozi peščeno zemljo odnosno mivko in skozi nanoseni aluvialni gramoz so vrtalci prodrli do belega andezitnega groha, in sicer v globlini 3,40, 3,00, 5,00, 4,5 in 4,2 m, v globlini 4,80, 4,80, 5,60, 5,70 in 5,70 je pa groh prestal.

Vrtina na zapadnem krilu je še tudi bila na Otoku, kakih 80 m od sotočja Ložnice in Savinje (kota 207, 70). Tu so pod humusom, nanesenim aluvialnim gramozom, pod gramozom z vložki ilovice in sivozelene pečene glin v globlini 3,8 m zadeli na sivozelene andezitni groh, ki so mu v večjih globlinah sledili: svetlorjav peščenjak, sivozelene andezitni groh, sivozelena glina, sivozelena klast peščenjak in sivozelena glina, pri tem so bile plasti groha in peščenjaka tanke, medtem ko sta bili plasti sivozelene glin debele. Ko so se ustavili v globlini 17,17 m, drugi plasti sivozelene glin še niso bili prišli do konca.

Vrtina na vzhodnem krilu je pa bila v mestu, prav sredi tržnega prostora vzhodno od poslopja bivšega sreskega načelstva, kakih 280 m severno od Savinje (kota 258,195). Tu so si izprva po vrsti sledile plasti nasipa z ruševinami, aluvialnega nanosa, drobnega apnenca in apnenca z rjavimi ilovnatimi vložki, v globlini 7,6 m se je pojavila tanka plast sivozelenega andezitnega groha, ki ji je sledila debelejša plast sivozelenega andezitnega groha z vložki nekohezivnega apnenca in še debelejša plast sivozelenega andezitnega groha z vložki nekohezivnega apnenca in rjavega peščenjaka.

Nadaljnje tri vrtine je Uprava za ceste in kanalizacijo napravila nekako severno od vrtine na tržnem prostoru.

Prva izmed vrtin je bila severovzhodno od poslopja osnovne šole in učiteljskega, na desni strani Ulice 29. novembra (kota 255, 339). Pri tej vrtini je pod krovno plastjo humusa in nanosenega aluvialnega gramoz v globlini 6 m sledila plast zelenkaste sive glin (sivice), ki je v globlini 32,14 m, do katere so prišli, še ni bilo konec.

Drugo izmed vrtin so napravili severno od železnice med Keršnikovo in Miško Kranjčevu ulico (kota 256,97). Tu so pod humusom in aluvialnim gramozom z zemljo zadeli na plast peska, ki mu je v globlini 8,2 m sledila sivica. V globlini 24 m je sivico prekinjala 2 m debela plast pečene glin, v globlini 31,55 m so pa vrtanje ustavili.

Tretja vrtina je bila na severni strani nove tovarne AERO med Dečkovo ceste in Stritarjevo ulico (kota 237,70). Pri tej vrtini se je pod humusom, peskovito glino in aluvialnim gramozom v globlini 9 m pojavila sivobela glina, ki je še tudi bila v globlini 33,20 m, kjer so nehali vrtati.

Preiskavam Uprave za ceste in kanalizacijo se pridružujejo sondaže, ki jih je v zadnjih letih izvršil Zavod za raziskavo ma-

teriala in konstrukcij LRS. Te sondaže so še posebno zanimive zaradi tega, ker so vzhodno od zadnjih treh vrtanj Uprave za ceste in kanalizacijo in se v glavnem prav tako vrste od juga proti severu. Navajamo tiste, ki so šle v večjo globino.

Zavod je vrtal na voglu med Levstikovo in Drapšinovo ulico (Dolgim poljem) blizu mosta preko Koprivnice, da bi ugotovil sposobnost tal za gradnjo nameravanega »celjskega nebotičnika«. Skozi plasti, sestojede iz glin in proda ter proda in glin, je dleto prodrlo do globline 7 m, kjer se je ustavilo, ker je verjetno zadelo na lapor.

Dvakrat je Zavod sondiral tla po naročilu Cinkarne. Enkrat je šlo za gradnjo »Petersenove« naprave za izkoriščanje žveplene kisline. Ko je dleto prodrlo skozi tovarniško nasutino, glinovit pesek in prod do globline 8 m, je zadelo na sivo glino, v globlini 10 m pa na zelo trd siv lapor.

Drugič je bilo treba ugotoviti nosilnost tal za nov dimnik. Tokrat se je v globlini 7,8 m pojavila mastna, zelo težko gnetna siva in trdna glina, ki so jo ugotovili še tudi v globlini 9,3 m.

Zavod je sondiral tla tudi za Tovarno emaljirane posode, ko se je pripravljala na gradnjo novega upravnega poslopja. Pri tej priliki so vrtalci zadeli na lapor v globlini 6 do 7 m, potem ko so prebili plasti pečene meljne glin, drobnopeščene gramoz in glinaste peska.

Za Tovarno emaljirane posode je leta 1952 in 1953 vrtal tudi Geološki zavod z namenom, da na prostoru od Gaberja do Spodnjih Trnovelj ugotovi možnost pridobivanja vode za tovarno. Vrtanja na raznih mestih so dala sličen rezultat. Pod plastmi humusa, ilovice in peska, peska in ilovice so v globlini 10 m zadeli na sivo-rjavno mastno, deloma s peskom pomešano glino, ki je v globlini 11 m prehajala v sivo in mastno težko glino.

V isti okolici, nad bivšim Majdičevim mlinom, je leta 1955 Geološki zavod sondiral tla, da bi ugotovil, kake so možnosti za gradnjo projektiranega železnega mostu preko Hudinje. Vrtalci so napravili dve vrtini, eno na desnem in eno na levem bregu potoka. Pri desni vrtini so 8,70 in pri levi 8,50 m globoko pod aluvialnim prodrom zadeli na plast temnosivega, v sredini sloja črnega glinastega melja, v katerem so ugotovili izredno visoko količino organske substance. Ta kohezivna, vendar zelo kompresibilna plast je bila pri desni vrtini 6,90, pri levi pa 4,50 m debela. Ta plast, katere sredina napravlja videz črnega premogovega prahu, predstavlja v diluvialnem jezeru odložen sediment glinastega melja in črne organske substance. Pod to plastjo so ugotovili rahlo vezani sivomodri sljudni peščenjak, ki je v diluvialnem jezeru odložen fino peščen sediment. Podtalno vodo so ugotovili v globlini 5,20 odtodno 1,85 m, t. j. na nivoju Hudinje.

To vrtanje lepo dopolnjuje vrtanje, ki so ga leta 1926 izvršili na dvorišču mestne klavnice na Teharski cesti, ko so kopali 7 m globok vodnjak. Prodirajoč skozi pečeno ilovico, pesek in prod, so v globlini 9 m zasedli na lapor, ki ga Teller označuje kot celjski lapor, in ko so se ob 85 metrih ustavili, so bili še vedno v istem laporju.

Vsa ta vrtanja so bila izvršena v ravnini. Zavod za raziskavo materiala in konstrukcij LRS je pa šel tudi v gričevje. Južno od Teharske ceste, v Selcih, je izvršil več vrtanj, da ugotovi, ali so tla sposobna za gradnjo razdelilnika transformatorske postaje. Vrtanja so se vršila do globline 3,90 m. Pod humusom so zadeli na glino, izprva lahko, nato srednje in končno težko gnetno. Težko gnetna glina je prevladovala do konca vrtanja. Toda med njenimi plastmi so vrtalci večkrat zadeli na vložene manjše plasti peska, rdečkaste, temnega in glinastega, ter glinastega proda.

Ta vrtanja so prav pončna. Plast aluvialnih naplavin je neverjetno tanka. Najtanjša je v bližini Savinje, saj znaša komaj 3 do 5 m, samo na obeh straneh novega mosta preko Savinje je debelejša, gre do globline 6 do 8 m, vendar moramo tu računati z nasutino. Na severni strani ožjega mestnega področja je plast aluvialnih naplavin nekoliko večja, njena debelost znaša 6 do 10 m, rečemo lahko, da raste v splošnem od juga proti severu. Plast diluvialnih (ledenodobnih) naplavin, ki je sredi Savinjske doline lepo vidna v izrazitih rečnih tarasah in planotah za njimi, v ozjem celjskem področju popolnoma manjka, najdemo jo šele 2 km severno od sedanjega mosta, kjer se javlja v jezerski odkladninih. To je vsekakor zanimiv pojav. Pač pa na osnovi starejših ugotovitev prištevamo diluviju Golovec, ki od severa sega v Celjsko kotlino.

V področju sedanje Savinjske strage imamo ob mostu in v okolici pod naplavinami maso, sestojede iz vulkanskih porfirnih grohov, skrilavcev, peščenjakov in apnencev, ki so nadaljevanje triadne Smilklavke gorske gmote. V severnem delu Celjske kot-

line (v ožjem smislu) pa imamo pod aluvialnimi nasplavinami glino razne kakovosti, ki prehaja na južni strani, že v ožjem mestnem področju, v trd lapor, ki mora biti starejši od gline. Meja med skalnato maso porfirnih grohov, peščenjakov in skrilavcev in glino (oziroma laporjem) poteka nekako preko sredine sedanjega mesta v smeri zapad — vzhod. Toda tu, na jugu, se pojavljajo med glino plasti andezitnega groha, ki je produkt mlajšega vulkanskega delovanja. Zapadno od Ložnice pa andezitnih grohov že ni več, glina se pojavlja celo na severni strani Savinje. Na gričevitem severu in severovzhodu pa imamo glino že kar pod humusom.

Glina raznih vrst in lapor sta produkt terciarne dobe zemeljske zgodovine in sta nastala na dnu morja odnosno jezera. Ker ju ob novem mostu preko Savinje ni, bi lahko sklepali, da do tu sem morje (odnosno jezero) ni segalo, lahko je pa plasti odneslo poznejše delovanje vode, razume se, če niso bile predebele. V splošnem pa segajo plasti gline in laporja v veliko globino. Soj na Teharski cesti niti v globlini 85 m laporja ni zmanjkalo. Terci-

arna doba ima, kakor je znano, več formacij. V sredini zagorsko-laske kadunje sega najstarejša formacija v približno globino 600 m. To bi utegnulo veljati tudi za Celjsko kotlino.

In še ta posebnost. Skalnata masa ima pri mostu nekoliko metrov nižjo lego kakor malo severneje, kjer se veže z glino in laporjem. Verjetno je, da se tu v notranjosti nekoliko dviga in daje temeljno obliko vsaj opazni kopi, na kateri je ob sotočju Savinje in Voglajne nastalo mesto. Nekaj je seveda k tej kopi doprinesel tudi kulturni material, izvirajoč od porušenih zgradb nekdanjih časov. Savinja je pač prvotno tekla severno od mesta v smeri proti Sentjurju in Smarju, ko si je tu zaprla pot, si je našla izhod skozi poglobitev na vznožju Miklavškega hriba, ki jo je premagala, čeprav sta ji prag ob sedanjem betonskem mostu in prag nad bivšo Grenadirjevo brvjo delala resne ovire. Valovi so kajpada šli kdaj tudi preko sedanjega mesta, toda samo ob narasli vodi.

ZGODOVINSKI RAZVOJ MESTNE OBČINE

PRAZGODOVINSKA DOBA

Priroda sama je nakazala mesto za večje naselje v kotu med sotočjem Savinje in Voglajne. Nekoliko dvignjena kopa je privabljal ljudi, ki so si hoteli napraviti stalno bivališče. Savinja in Voglajna, ki ju je bilo za silo možno prekoračiti, in bližnje višine so nudile možnost obrambe. Kraj je bil gotovo naseljen že v hallstattski dobi. Iliri so mu bili prebivalci. Po njih je ostalo malo tvarnih predmetov, nekaj razbitih posod, najdenih v Gaberju, to je vse. V sili so se prebivalci zatekali na Smiklavški hrib, kjer so imeli majhno gradišče. Še danes so mu vidni sledovi: močno zabrisan nasip in slabo opazen jarek jajčaste oblike z dvema terasicama na severni strani. Ostanke črepinj, ki so prišli na dan, ko so obnavljali pot na Smiklavški hrib, so bili opozorilo na gradišče*.

Latensko obdobje prazgodovinske dobe s Kelti kot prebivalci je boljše izpričano. V mestu je bilo najdenih 15 keltskih kovcev, eden na dvorišču sedanjega sodišča in 14 na Spodnjem Lanovžu. Ti novejši nosijo imena keltskih knezov. Ko so kopali temelje za hotel »Savinjo« na Miklavškem hribu, so izkopali precej keltskih črepinj. Mnogo keltskih imen čitamo na poznejših rimskih spomenikih, na njih najdemo tudi ženske s keltskimi pokrivali, nekakimi avbami. Tudi ime naselja naj bi bilo keltsko: koren cel — označuje utrjen prostor in spominja na lat. besedo: cella, na nemško: Keller, na slovensko: celica. K temu lahko dodamo tudi sorazmerno bogato najdbo iz bližnje Drešinje vasi: keltske meče, konjsko opremo, okrasko, posodo.

RIMSKA DOBA

V rimski dobi stopa Celeja — Celje iz zgodovinske teme. Rimski pisci resda mesto komaj omenjajo, toda o njem govore razvaline vsega mesta, ki jih je pokrila zemlja in preko stoletij prihajajo na dan. O cesarju Avgustu pripoveduje zgodovina, da je zapustil Rim, zgrajen iz kamna. Po Rimu so se zgledevala vsa druga mesta, ne samo po notranji ureditvi, ampak tudi po izgledu. Med njimi tudi Celeja: Mesto ni bilo samo rimski municipij z obsežnim upravnim področjem, ki je segalo od pohorskih slemen do preko Save, od Savinjskih Alp do Sotle, ampak je tudi po svoji zgradnji predstavljalo lepo in trdno naselje: odporna opeka in kamen sta bila glavno gradivo. Lepše stavbe in spomeniki so pa bili iz marmorja, ki ga je bilo v Pohorju obilo. Sprmo — nerazvite tehnike je skoraj uganka, kako so spravljali ogromne kvadre na gradišče.

Celotna rimska Celeja je stala na tleh sedanjega mesta. Takih primerov je v zgodovini sorazmerno malo. Ob vojaški cesti se je širila proti severu, izza arclinskega rojka Zige Popoviča se je pojavljalo mišljenje, da je segala do Smarjete. To je seveda nekoliko preveč. Pač pa so na najlepših in najprimernejših višinah okrog mesta stale rimske vile.

Centrum rimskih hiš je bil na dvorišču, imenovanem atrium, ki je bilo zazidano okrog in okrog, često tudi obkroženo s stebri. Včasih so imele hiše še lepši notranji odprti prostor, peristil, ki ima svoje ime po stebrih. Na dvorišče so vodila vrata različnih sob, tja so gledala okna. Tak sistem je bil seveda pripraven za toplejšo Italijo, a uporabljali so ga tudi pri nas. Hiše niso bile samo pritlične, ampak tudi nadstropne. Eno kot drugo iz ostankov stavb ni več razvidno. Boljše hiše in stavbe, ki so služile javnim namenom, so imele često centralno kurjavo. Kurili so v kanalu pod tlemi, ožji kanali so sprovajali toploto na vse strani in skozi sestavljene votlake tudi po zidovih navzgor.

Javna poslopja, svetišča, posvetovalnice, sodne dvorane, so bila posebno lepa. Krasili so jih korintski stebri in drugi od Grkov prevzeti arhitektonski okraski. Rimljani so imeli zelo radi kamenite spomenike. Najrajši so jih postavljali mrtvim v spomin

Odkril ga je prof. Bratanič, a muzejski kustos L. Bolta je objavil o njem spis: *Gradišče na Miklavškem hribu nad Celjem*. Arheološki vestnik, II, 1951.

in bogovom v čast — prvi so bili nagrobni, a drugi zaobljubni ali votivni spomeniki, sorazmerno redko so z njimi proslavljali žive ljudi. Spomenike so opremljali z napisi in često krasili z reliefi. Radi so Rimljani imeli tudi kipe, njihovo veselje do barv se je kazalo zlasti v stenskih slikarijah in mozaikih, s katerimi so krasili tla.

Iz celjskih tal so spravili na dan že premnog spomin na rimsko dobo. Sistematično preiskavanje tal je pa v celoti nemogoče, prav zato, ker je novo mesto na starem.

Ko so prišli v svojo sedanjo domovino slovenski rodovi, je Celeja še vedno stala, čeprav porušena. Zato so novi prišleci, ki so se naselili v razvalinah ali poleg njih, sprejeli staro ime in ga samo prilagodili svojemu jezikovnemu čutu. Še v poznejšem srednjem veku so morale biti vidne razvaline Celeje, kako bi bil pisec stare Celjske kronike sicer mogel napisati, da je bila Celeja mogočno mesto, da je bila bogata, da je živel v njej mnogo plemenitih ljudi, da so jo krasile marmornate palače, da se še vidijo kamni, ki so tako veliki, da jih ni mogoče peljati z lesenim vozom in sta jih lahko na mesto spravila samo sila in bogastvo. Nadalje pisec Kronike pripominja, da so Rimljani radi svoja imena zapisovali v kamen, ako se je kamen razbil, so popolnoma pozabljeni, ako se je pa ohranil, nihče ne more povedati, kdo so bili. Tudi Ivan Vetrinjski in Aeneas Silvius Piccolomini omenjata staro Celejo. Nastajajoča doba humanizma je poglobila interes za rimske spomenike, največjo pozornost so posvečali napisom. Rimske napise objavljajo Apianus in Lazius (iz XVI. stol.) Gruter (iz početka XVII. stol.) Duellius, Montfaucon in Katančič (iz XVIII. stol.). Izza konca XVIII. stoletja so posebno pozornost posvečali celejanskim starinam; prof. Zupančič (Slomškov učitelj), gimnazijski prefekt Hartnid Dorfmann, arheolog in pesnik prof. Gabriel Seidl, ing. Byloff in Ignacij Orožen. Vsaj pisali so o njih: Knabl, Kenner in Arneth. Leta 1852 je bil ustanovljen celjski muzej. Rimskim starinam je posvečal sistematično pozornost, čeprav so ga desetletja vodili možje, ki so muzejsko delo opravljali poleg svojega poklica: najprej rud. inž. Emanuel Riedl, nato pa gimnazijski profesorji. Šele leta 1946 je muzej postal posebna ustanova, za katero je bila skrb poverjena ljudem, ki jim je muzejska stroka postala poklic. S tem se je okreplila skrb za že najdene rimske starine in za tiste, ki jih je bilo še treba najti.

Rimska mestna kanalizacija sicer ni vidna, vendar je med najzanimivejšimi ostanki rimske Celeje. Sedaj je njen potek dobro znan. Direktor Uprave za ceste in kanalizacijo Pavel Javornik je v mlajših letih kot tehnični mestni uslužbenec večkrat prehodil vse rimske kanale, na njegovih podatkih temelji ta opis. Ohranjena sta dva kompleksa rimskih kanalov. Eden je služil za čiščenje zapadnega in južnega dela mesta. Razen s svojim začetkom je bil ves na območju poznejšega starega mesta. Drugi je odvajal nečistočo iz severovzhodnega in vzhodnega dela mesta. V območju poznejšega starega mesta je bila samo njegova začetna polovica, druga polovica pa je bila že znana.

Prvi kompleks rimskih kanalov se pričenja na dvorišču za sedanjim parnim kopalščem na Šlandrovem trgu. Južno od mestnega gledališča prečka Gledališko ulico in poteka preko vrta nekdanjega sreskega načelnika, sedanjega okrajnega in okrožnega sodišča. Na vrtu hiše, ki je zdaj last Jakoba Semeta, se obrne za 90° proti jugu in poteka pod vzhodnim delom sedanjega tržnega prostora, pod Gamsovo hišo, pod Trgom V. Kongresa, pod plosnjem trgovine »Usnjez do sredine Zidanškve (nekdanje Gospoke) ulice v višini poprej Kodermanove hiše. Na tem mestu se obrne za 90° proti vzhodu in poteka pod ulico. Kakih 100 m niže se zopet obrne za 90° proti jugozahodu, vendar samo za kratko razdaljo, kajti ponovno se obrne proti vzhodu in poteka najprej pod južnim hodnikom Zidanškove ulice, nato pod stavbami bivših lastnikov Korberja, Dobovičnika in Martinija. Na vrtu sedanje nove hiše št. 13 in 15 se obrne proti Savinji in se končuje nekako pod srednjeveškim obzidjem z odprtim izlivom. Glede na padec celotnega kompleksa je bil izliv tudi ob njega početku na Šlandrovem trgu.

Drugi kompleks rimskih kanalov se začne v sedanji (proti severu vodeči) Stanetovi ulici, poteka pa navpično nanjo po Lilekovi ulici in prečka v diagonalni smeri najprej Gubčevco ulico in nato spodnji ožji del Titovega trga. Od severozapadnega vogla »Evropce poteka diagonalno pod Razlagovo ulico, pri poprej Borlakovi hiši se ulica obrne proti jugozahodu, kompleks pa obdrži prejšnjo smer in se končuje pod zgradbo bivšega javnega skladišča s prošim iztokom.

Oba kanalska sistema moramo smatrati kot zbirna kanala. Na to misel nas navaja njuna velikost. Notranji prerez varira od 0,60 do 1,00 m širine, višina pa znaša 1,40 do 2 m. Oba sistema sta zidana iz kamenja, tlakovana in pokrita sta s kamnitimi ploščami.

Gabriel Seidl nam leta 1829 poroča v zborniku Wiener Jahrbücher der Literatur o odkritju in pomenu rimskih kanalov za Celje njegove dobe. Njegove besede so naslednje:

Zupan B. Zweyer se zelo trudi, da bi s pomočjo rimskih kanalov smotno odvajal nečistočo iz mesta. Njegovo prizadevanje je uspešno, prej se je nesnažno razlivala preko ulic, zdaj pa jo stranski kanal odvajajo v rimske.

Prvič so na rimski kanal zadeli leta 1791 v hiši milarja Klančnika (v kotu zapadne strani Tomšičevega (Glavnega trga), drugič pa leta 1811 v sosedni veliki hiši sedlarja Ichzenhallerja. Povezan sistem je pa odkril šele okrožni inženir Byloff leta 1821 in 1826 ob gradnji novih kanalov.

Tudi v Solinu in Petronella (Salona in Carnuntum), tako nadaljuje pisec, so zadeli na rimske kanale. V Celju odkriti kanali imajo pod svojim tlakom 2 čevlja debel kamnit zid. Tlak sestoji večinoma iz obdelanih, zelenkastih in mehkih plošč iz peščena, med katerimi je tu in tam tudi katera iz praplanca. Stranske stene so 2 do 2,5 čevlja debele in zidane iz grobega lomljenega kamna, ki ga veče malta iz živega apna in debelega rečnega peska. Obok je prav tako iz grobega lomljenega kamna in enake malte ter je debel 2 do 2,5 čevlja. Votla notranjost je visoka 5,5 čevlja, od česar odpadeta samo 2 čevlja na suho blato. Podporniki so dobro zidani. Nad obokom je položen 9 palcev debel tlak, ki je narejen iz lomljenega kamna. Vse to je polito in prevlečeno z živo spneno malto. Ti stari zbirni kanali ležijo pod kletmi sedanjih hiš, iz česar se vidi, da je sedanja stavbena osnova nad rimsko. V najvišjih delih mesta (v Gosposki ulici, na Glavnem trgu) zadenejo 3 čevlje nad oboki teh zbirnih kanalov in 5 čevljev pod sedanjo površino na star, zelo močen tlak, narejen iz kamnitih plošč, kakršne jih še sedaj lomijo v mestnem gozdu nad Pečovnikom.

Zanimiva, toda manj zanesljiva je Seidlova ugotovitev, da ima staro Celje njegovega časa (ki je v florisu še danes isto) obliko rimskega taborišča. Skoraj kvadratna oblika obzidja in starega mesta z dvema glavnima ulicama, ki se v sredini križata,

res da vsiljuje to misel, toda z njo neskladen potek rimskih kanalov ji nekako nasprotuje.

Leta 1827 je Andrej Zorzini narisal načrt starega mesta, v katerem je vrisal leta 1821 in 1826 odkrite in očiščene ter upravičeno domnevane, toda še ne očiščene rimske kanale. Načrt se v bistvenih potezah ujema z zgoraj po Javornikovih navedbah opisanim prvim kompleksom. Ima pa tudi nekaj razlik. Severni del z južnim ni povezan. Ob ovinku na Semetovem pošilja severni del proti severu krak, ki sega še preko obzidja. Nekoliko pred zapadnim koncem se ocepja krak proti jugu na začetek Ljubljanske ceste. V Zidanškovi ulici se na mestu, kjer se obrne kanal proti svojemu iztoku v Savinjo, ocepja kratek krak tudi v nasprotno smer. S tega mesta se nadaljuje glavni kanal pod Zidanškovo ulico do Tomšičevega trga in diagonalno pod vogelno hišo do vrta na južni strani županišča. Na Tomšičevem trgu se ocepja krak, ki poteka v severno smer mimo glavnega mestnega vodnjaka, pred zožitvijo trga se obrne proti zapadu in se izgublja na dvorišču nekdanj Klančnikove hiše.

Druga, vzhodnega kompleksa rimskih kanalov tedaj še niso poznali. Ni ga poznal niti inženir Emanuel Riedl, ki je priobčil v Mitteilungen der Zentralkommission skico o rimskih kanalih stare Celeje. Kot posebnost navaja tri iztoke proti Savinji. Eden je tisti, ki ga ugotavljata Zorzini in Javornik, drugi je zahodno in tretji vzhodno od njega, kot povezuje s krakom pod Klančnikom. Poseben krak domneva tudi v sedanji Kocenovi (tedanji Spitalski ulici), ki se tudi naj bi iztekal v Savinjo.

Po poročilih so pozneje odkrili sledove rimskega kanala tudi pod dvoriščem bivšega magistrata na Trgu V. kongresa in v sedanji Vodnikovih ulici.

GLAVNA PODROČJA RIMSKIH NAJDB

Slika rimske Celeje, ki jo nudijo izkopanine, sem podal že leta 1927 v prvem zvezku zgodovine Celja. Upoštevajoč tudi novejšo najdbe, hočem na tem mestu obnoviti to sliko vsaj v glavnih potezah. Pač pa bom pri orisu zgodovine posameznih stavb navajal važnejše najdbe, ki so prišle na dan v njihovih tleh.

Breg je eno izmed najvažnejših celjskih najdišč rimskih starin. Obrežje je bilo nekdanj znano večje, kakor je sedaj, še večje, kakor je bilo pred zadnjo regulacijo (1956).

Ze v dvajsetih letih preteklega stoletja so na Bregu domnivali rimsko grobišče. Leta 1826 so po Seidlu vedeli za grob, v katerem je po ljudskem pripovedovanju gorela luč in ki je ugasnila, ko je prišel zrak do nje.

Nekaj let pozneje 1832 ali 1834, sta Gabriel Seidl in Hartnid Dorfmann zadela na Bregu na rimske novce. Šla sta na izprehod in sta se preko ceste napolila v breg proti opekarni, ki je stala v gozdu. Ko sta prišla do studenčka pod skalo, ki nikdar ne zamrzne, sta opazila otroke, ki so jemali iz vode denar. Oba moža sta jih nekaj od njih dobila. Toda prišli so odrasli in izrinili otroke. Skupno so dobili tedaj iz studenčka okrog 60 novcev, nekaj srebrnih, več pa bakrenih. Gre za studenček pod poznejšo visoko rdečo hišo.

Mnogo rimskih predmetov je prišlo na dan, ko so leta 1845 kopali temelje za železnico: bronzaste svetilke, pisala, lasnice, zaponke, strgala za kožo, žlice, ključč, ročni mluski kamni, figurice, stekleni biseri, opeka in denar. Našli so tudi majhen nagrobnik z napisom in okostenjak, položen na opeko.

Ko so med okupacijo leta 1944 kopali novo strugo, so našli več marmornatih kamnov, pripravljenih za obdelavo v oltarje. Domnevno je bila na tem mestu kamnoseška delavnica.

Bogatejše so bile najdbe ob regulacijskih delih v letu 1953. Tedaj so nad ovinkom stare ceste nasproti novemu mostu odkopali kar 12 grobov, eden med njimi je bil sarkofag, za katerega so uporabili dva nagrobnika, v njem je bilo nekaj posodic, zlat uhan in novčič, v dveh grobovih je bila lesena krsta, ostali so pa bili brez njih.

Prav v strugi Savinje so že v XVI. stoletju dobili dva sarkofaga, v XVIII. stoletju nagrobnik, v začetku XIX. stoletja drugega in pa votivni kamen, posvečen cesarju Vespazijanu. Vse se je izgubilo, samo votivni kamen je v zidan v stopnišču Narodne knjižnice na Dunaju. V Celju je pa ostala votivna plošča, ki jo je kovaško bratstvo (collegium Vulcanale) darovalo svojemu bogu Vulcanu, razen tega je v Celju tudi votivni spomenik, posvečen Mariu Herculu in zmagoviti Noreji (Victoriae Noreiac).

Na Savinjo se gofovo nanaša bogato vodno božanstvo Acheloos, izmed najdenih štirih kipov tega božanstva sta v Celju še dva.

Zaradi teh najdb v strugi je nastala domneva, da je Savinja se v rimski dobi tekla severno od mesta, vendar se mi zdi to neverjetno, saj smo videli, da gresta vsaj dva kanalska iztoka v tedaj sicer malo severneje tekočo Savinjo. Mislim, da se lahko sklicujemo tudi na terase v osrčju Spodnje Savinjske doline. Imamo jih na obeh straneh sedanje struge. Te terase so usmerjene proti južni strani kotline in so nastale že davno pred rimsko dobo.

Da je bilo naselje na planoti Miklavškovega hriba, kjer danes razen drugih stavb stoji cerkev bivšega kapucinskega samostana, izpričuje legenda, ki pravi, da je tu stala hiša Maksimilijanovih staršev. Zahodno od cerkve, pri veliki hiši, ki so jo nekdanj označevali kot Kopunov dvor, so se še v novejši dobi mnogokrat pojavljali rimski stavbni deli. Planoto, ki se strmo spušta proti parku, je podpiral močan in dolg zid. Leta 1925 je del tega zidu strmoglavil v park. Takoj ob zidu so se začeli temelji velike stavbe, ki jo je po naročilu Slovenske akademije znanosti in umetnosti leta 1950 odkopal univ. prof. dr. Josip Klemenc. V stavbi je bila kapelica in vsa stavba je bila verjetno svetišče. Našli so tudi žleb, ki je vodil vanjo vodo. Že dolgo so znane drage starine z Miklavškega hriba, ki so deloma v mestnem muzeju, deloma so pa vžidane v cerkvice sv. Miklavža.

Kakor današnje je bilo tudi rimsko jedro mesta med Savinjo in Voglajno. Najstarejši del rimske Celeje je nastal v notranjosti vrha trikotnika, kjer se je lahko naslonil na keltsko naselje. Sedanji Slomskov in Tomšičev (Glavni trg) sta mu bila središče. Visoko starost izpričujejo spomeniki, ki so najstarejši iz stare Celeje. Posebno mnogo so jih odkopali, ko so po opustitvi pokopališča okrog cerkve sv. Danijela izravnavali svet in ko so kopali temelje za staro gimnazijo. Tu je eden izmed treh najvišjih delov nizke kope med reko in njenim največjim pritokom.

Drugo jedro rimske Celeje je nastalo tam, kjer so danes Slandrova vojašnica (bivši spodnji celjski grad) Narodni dom in Trg Svobode. Tu je v dolgi dobi prišlo na dan toliko stavbnih in skulpturnih ostankov, napisnih kamnov in drugih predmetov, da je nastalo mnenje: na tej

točki naj bi bil stal rimski grad (arx) kot predhodnik srednjeveškega gradu, sedanje-vojašnice. Ko so kopali temelje za Narodni dom, so našli na zid, ki je bil verjetno del pozornimskega mestnega obzidja. Vojašnica in Narodni dom sta na drugem najvišjem delu nizke kope.

Tretji najvišji del se začelja pri sedanji postaji (kjer je sicer svet deloma nasut, in sega preko Cankarjeve ulice med Stanetovo in Aškerčevo ulico do cerkvice sv. Maksimilijana. Tu je nastalo tretje jedro stare Celeje. V njem je bil izza II. stoletja rimski trg ali »forum«, vsaj 24 votivnih spomenikov (ali žrtvenikov), ki so jih našli na vrtu nekdanj Stallnerjeve, zdaj dr. Raišpove hiše v Stanetovi ulici, dopušta to trditvev in jo dela prav verjetno.

Sicer pa je bilo med temi tremi jedri vse zazidano. Arheološka karta stare Celeje bi bila polna najdišč, ponekod celo sklenjenih. Rimska kulturna plast leži 60 cm do 1,20 m globoko, mestoma celo nižje. Nikakor pa ne moremo določiti mreže rimskih ulic. Le tu in tam se zdi, da so se skladale z današnjimi. Sicer so pa bile rimske stavbe pogosto prav sredi današnjih ulic in trgov: ob prehodu Tomšičevega trga v Zidanškovo ulico, na Trgu V. kongresa pred nekdanjim samostanom, na Trgu Svobode pred bivšim sreskim načelstvom odnosno sedanjim sodiščem.

Rimske najdbe pričajo, da je bila naseljena tudi širša okolica navedenih treh jeder, čeprav redkeje. Tudi po sosednih vzpetostih so bile rimske stavbe.

To je bežna slika rimske Celeje. Natančnejšo sliko najde čitatelj v že navedenem I. zvezku Zgodovine Celja, kjer je navedeno vse, kar je bilo dotlej znanega. Potlej so bila (razen na Bregu in Miklavškem hribu) ugotovljena samo tri važnejša najdišča. Pred bivšim mestnim mlinom v Gaberju so leta 1935 odkrili del rimskega cestišča, med okupacijo so pa tam blizu našli tri rimske nagrobnike, ki jih je tja zanesla voda. Arheološki oddelek mestnega muzeja je leta 1953 odkopal stavbne ostanke dveh period v Prešerenovi ulici na dvorišču hiše, ki je pred leti dobila ulično strebrišče, in leta 1955 na stavbišču bloka, ki stoji nasproti poslopju osnovne šole in učiteljskega.

SREDNJI VEK IN NOVI VEK DO KONCA XVIII. STOLETJA

NASTANEK MESTA IN NJEGOV TERITORIJ.

Na razvalinah rimske Celeje so naši predniki začeli graditi čisto na novo. Med letom 1125 in 1132 se srednjeveško Celje prvič omenja, toda z omenbo je mišljen Stari grad, ki je moral malo prej nastati. Leta 1331 se šele navaja naselje samo, in sicer kot trg. Mesto je postalo Celje šele 11. aprila 1451. Tega dne, bilo je na cvetno nedeljo (sjudice), je grof Friderik II. podelil

* Na tem mestu moram zavrtni bivšega profesorja ljubljanske univerze dr. Balduina Saria, ki me je napadel v predavanju in tisku, češ da sem se držal Guba in nisem zanesljiv. V resnici sem pa povsod šel do prvih virov in sem izsledke trezno uporabil. Sedaj, po 30 letih, sem napisano še enkrat pregledal in sem se znova prepričal, da je tako. Seveda sem pisal za širši krog čitateljev in ne samo za strokovnjake. Sicer pa nisem edini, ki si ga je Saria privoščil.

Spisi o novih najdbah:
Bernarda Perc, Rimske najdbe v Celju od 1941 do 1951, Arheološki vestnik, 1951;

Univ. prof. dr. Josip Klemenc:
O rimskem bogu Sedatu v Celju, Zbornik filozofske fakultete, 1950;

Trije novi napisi iz Celja in okolice, Arheološki vestnik, 1951;
Figuralni izfragmenti kasnorimskega reliefa iz Celja, Arheološki vestnik, 1952;

Alojzij Bolta: Rimske in srednjeveške najdbe v Prešerenovi ulici v Celju, Arheološki vestnik, 1953;

Nov rimski nagrobnik iz Celja, Arheološki vestnik, 1953;
Nova rimska najdba na Mariborski cesti v Celju, Arheološki vestnik, 1953;

Rimski nagrobniki iz Skofje vasi pri Celju, Arheološki vestnik, 1955.

Nekaj pripomb k nagrobniku CILIII 5737;
Vera Berce-Kolšek: Dva nagrobnika z Brega v Celju, Arheološki vestnik, 1956.

trgu mestne pravice. V podelitveni listi je grof novemu mestu meje točno označil:

»Mi smo podelili tudi mestni sodni okoliš (»Burgfriede«), čigar meja se začne pri mostu na Ložnici, na tej strani živalskega vrta (»Thiergarthen«), odtod poteka ob logu navzdol do gozda poleg cerkve sv. Duha, odtod do Trnovelj (»zu dem düren Pichle«), kjer stoji vaške vislice, odtod se povrne k Hudinji (»Khöding«), nato gre preko potoka Voglajne (Aglöy) do kamna, kjer je meja Teharskih plemičev (»der Ellinger Pimerkhe«), od tega kamna pa do Križa, odkoder se jezdi proti Gornjemu Celju (»ober Cillie«), odtod se spusti k Savinji in poteka ob njej do dvorca, ki je bil prej Prunkarjev (Prukher), nato prestopi Savinjo in gre do Devine peči (»Jungkhrunn«) in od tod preko vinogradov navzgor in nato na Lisce (»Lesse«) in do dvorca, imenovanega Pobrežje (»Pobersnize«), ki je bil poprej last Kouzrada Saurauerja, nato pa krené naravnost preko Savinje do navedenega mostu.«

Most, ki ga listina navaja kot izhodno točko, je bil pri sedanjem (Joštovem) mlinu ob Ložnici, kajti velik travnik, ki se začelja onstran Ložnice nasproti mlinu in se širi med cesto in bivšo strugo Ložnice do Majdiča v začetku Levca, se še danes imenuje »Tirguts«.

Leta 1751, ko je grof Gaisruck kupil od Marije Terezije celjsko gospoščino in z njo združeno doželno sodnijo, se je mestni teritorij povečal tako, da je na severni strani segal do Prekorja. To stanje se je obdržalo do leta 1849, ko so organizirali nove občine.

PRVOTNO NASELJE IN MESTNO OBZIDJE

V ustanovni listini podarja grof Friderik, da podarja novemu mestu svojo hišo na »trgue, da bi mu služila kot mestna hiša. To je tista hiša, v kateri je sedaj trgovina s čevlji na Tomšičevem (Glavnem) trgu.

Prvotno trško naselje je bilo gotovo na sedanjem Tomšičevem trgu in mestna hiša je bila ena izmed tistih, ki so »trge« obdajale. Po mlajšem pripisu k srednjeveški Celjski kroniki je bil trg

obdan z nasipom, jarkom in lesenim plotom. Zusanj trga sta že zgodaj nastali dve drugi naselitveni jedri: jugovzhodno ob župni cerkvi sv. Danijela in severozahodno ob minoritskem samostanu. Okrog leta 1400 je na mestu prejšnjega stolpnega gradiča stal že tudi spodnji grad (sedanja Slandrova vojašnica). Med trgom in spodnjim gradom je nastala ulica, ki se v tedanjih virih označuje kot »Spodnjac ali »Dolgac. Okrog župne cerkve je bilo pokopališče in z njeja je v vzhodni smeri vodila »Mlinska ulica«. Kaj drugega ni mogoče reči, kvečjemu še to, da je bil ob cerkvi sv. Duha prvotni celjski špital in da so pri cerkvi sv. Andreja grofje imeli palačo, v kateri so rajši prebivali kakor v spodnjem gradu.

Leta 1450, še preden je kraj dobil mestne pravice, so začeli zidati obzidje. Dne 6. oktobra 1475 je bilo gotovo. Obzidju so dali obliko nekoliko proti jugu započetnega kvadrata, čigar stranice mestoma niso bile popolnoma ravne. Vsaka izmed stranic je bila dolga okrog 500 m in je obzidje zajelo ne samo že navedena naselitvena jedra, ampak tudi precej drugega sveta, zlasti na severu, kjer je že tudi lahko bilo posebno naselitveno jedro.

Prvotna oblika obzidja ni točno znana. Dne 2. julija 1657 je mesto zgorelo in prizadeto je bilo tudi obzidje. Da bi ga meščani lahko obnovili, jih je cesar Leopold I. osvobodil vse robote, ki so mu jo morali dotlej delati. Popravljen obzidje je imelo na notranji strani hodnik in je bilo po besedah dostavka k Celjski kroniki okrašeno z lepimi stolpi, tako da »v petih deželah nisi videl tako lepega obzidja«.

Temeljni deli obzidja so pa gotovo že od prej, saj so bili iz močnega kamnja in niso mogli zgoreti. Prvotno so bila v obzidju najbrž samo tri vrata: Spodnja ali Graška — ob severnem, Zgornja ali Ljubljanska — ob zahodnem in Vodna, poznejša Kapucinska — ob južnem izhodu. Ob popravilu so napravili še manjša Nova vrata — ob izhodu proti Voglajni in Mala vrata ali Vodna vrata — ob izhodu proti Savinji med spodnjim gradom in grofijo. Večja vrata so imela po dve hišici, notranjo za vratarja in zunanjo za stražarja. Oba varuha sta imela dvojno nalogo: da pazita na tiste, ki so prihajali v mesto in pobirata mitnino.

Prvotno obzidje je verjetno imelo tri vogelne stolpe, ki so jih ob popravilu morda povečali. Vogelni stolpi so bili zares močni, eden je bil v severozahodnem, eden v severovzhodnem in eden v jugovzhodnem voglu. Jugozahodni vogel stolpa ni potreboval, kajti tam je bil trden spodnji grad, ki je imel lastno obzidje tudi na mestni strani. Ob popravilu so dogradili še tri vmesne stolpe, enega v vzhodnem zidu, enega nad Vodnimi vrati in enega v južnem zidu.

ULICE

Še preden je naselje dobilo svoje obzidje, je bil na terenu potek glavnih ulic že stvarno nakazan. Najvažnejša izmed njih je bila tista, ki je prihajala od severa, od Graških vrat, in je z Glavnim trgom, na severu ožjim, na jugu širšim, tvorila enotno prometno žilo. Z Glavnega trga je šel promet preko pokopališča na Cerkvenem trgu ob župni cerkvi na most preko Savinje, ki je nastal že v srednjem veku. Kar čudno je, da najdemo za ulico med Graškimi vrati in Glavnim trgom ime Graške ulice šele na mapi iz leta 1825. Sicer se pa dotlej tudi Glavni trg označuje kratkoma samo kot »Trg«. Zidanškova ulica, ki se pojavlja leta 1448 kot Dolga in nekaj pozneje kot Spodnja ulica, se leta 1711 označuje kot Gosposka ali Grajska ulica (ker je vodila proti gradu). Ulica ob špitalu je leta 1711 še Mlinska, leta 1825 pa že Spitalska. Trg pred Spodnjim gradom in pred sedanjim Narodnim domom se izza leta 1711 dolgo označuje kot Nasutina (»Schütt«). Iz spiska hiš v davčnih spiskih je razvidno, da so kot Nasutino verjetno označevali tudi sedanji Trg V. kongresa. Leta 1825 se pa že ločeno navajata Grajski trg in Minoritski trg. Slednjega mestni načrt iz leta 1827 označuje kot Poštno ulico. Tudi ulica, ki je kot nadaljevanje Poštne vodila proti Novim vratom, se nam javlja z imenom šele leta 1825 kot Ulica Novih vrat.

Oblika mestnega obzidja in v potek glavnih ulic daje mestni zasnovi nekako podobo rimskega vojaškega tabora. Vendar je pa ta sličnost lahko samo slučajna. Skoraj kvadratna oblika je lahko nastala zaradi ravnega terena. Obe križajoči se prometni žili bi mogli biti samo posledica kvadratne oblike mestne zasnove, toda del žile zahod-vzhod (Ulica Novih vrat) je gotovo nekoliko mlajšega postanka, saj so mlajša tudi Nova vrata. Vendar se obe ti žili zaradi že obstoječega Glavnega trga, župne cerkve in

minoritskega samostana nista križali točno v geometrijski sredini, ampak precej severovzhodneje.

Ulice ob obzidju so nastale šele po obnovitvi leta 1657. Tedaj je obzidje že začelo izgubljati svoj obrambni značaj, saj že nadaljevalci Celjske kronike govori o njegovi lepoti, ne o trdnosti. Tako so lahko nastale manjše ulice tudi ob obzidju. Ulica, ki je od prvotnega pokopališča ob mežnariji in južnem delu obzidja vodila proti grofiji, se leta 1711 označuje kot Mežnarska, a konec stoletja kot Solska. Ime Solske ulice je leta 1825 nosil tudi del pred grofijo, kjer tedaj še ni bilo trga, a leta 1827 najdemo za ta del ime Grajske ulice. Z Grajskega trga (prejšnje »Nasutina«) je tedaj vodila proti Savinji kratka Mesarska ulica. Leta 1825 se prvič pojavlja tudi ime Gledališke ulice, ki je med hišami ob zahodnem delu obzidja in poslopjem poznejšega sreskega načelstva (sedanjega sodišča) vodila z Grajskega trga proti severu. Zahodni del ulice ob severnem zidu se pojavlja že leta 1711 pod imenom Nove ulice. Vzhodni del, začenjajoč se pri takratni Graški ulici, se navaja šele leta 1825 kot Kovaška ulica. Toda ime Kovaške ulice je nosila tedaj tudi uličica, ki je do sedanje Evrope spremljala vzhodni del obzidja. Z druge strani se je ob vzhodnem delu obzidja začela širiti Spitalska ulica. Leta 1825 in leta 1827 srečamo še tudi imena štirih zveznih ulic. Med Pošno in Gosposko ulico sta bili Ulica prehoda (pod »svobodno hišo«, oziroma njenimi vrati, ki so pozneje dobile ime »Vrata z antikami«) in Tranča, Gosposko in Solsko ulico sta povezali Vodnjaška in Kanalska ulica.

Ulice nikakor niso bile lepe. Bile so polne blata in nesnage in po njih so se podile svinje. Vodo so meščani dobivali iz vodnjakov. Glavni vodnjak je bil sredi Glavnega trga, drugi vodnjaki so pa bili na prikladnih mestih, na ulicah pa tudi na dvoriščih. Ponoči je bila v mestu tema. Stražarji in nočni čuvaji so hodili po ulicah z brlečimi svetilkami in oboroženi s helebardami.

DOMACIJE

Število hiš v sicer tesnem obzidnem okviru nikakor ni bilo majhno. Ob požaru leta 1687 jih je bilo nad 150. Davčni spisek iz leta 1711 jih navaja 177, a spisek iz leta 1785 182. Hiše so bile čisto majhne, le nekaj je bilo večjih, enonadstropnih, dvonadstropne pa so bile redkost.

Do leta 1771 se navajajo hiše kar z imeni lastnikov. Tega leta je izšel patent cesarice Marije Terezije, ki določa, da se morajo hiše označiti s hišnimi številkami. V ta namen so uvedli številne občine. Celje mesto je z delno okolico tvorilo posebno števno občino, medtem ko so ostala naselja na širšem mestnem področju dobila lastne številne občine, za Jožefa II. so številne občine pretvorili ali združili v davčne občine, ki se izza leta 1825, ko je nastal franciscejski kataster, označujejo kot katastrske. S pretvorbo ali z združitvijo katastrskih občin so na osnovi zakona iz leta 1849 osnovali nove politične občine.

Zanimivo je, da se pri določitvi davčnih (katastrskih) občin niso ozirali na meje stare mestne občine, ampak na meje župnije, ki so bile mnogo širše. Manjše, da se je stara mestna občina leta 1849 razdelila v mestno in okoliško, je torej samo približno pravilno.

Hiše so večinoma gradili iz malo odpornega in lahkega peščenca, ki so ga lomili v Zavodni na pobočju nad Teharsko (Šmarsko) cesto na več mestih. Gotovo so pa lomili kamenje tudi drugje, na primer v Liscah ali v mestnem gozdu v Pečovniku. Izgleda, da je bil kamen v Zavodni za Celjane dragocen, bil je pač blizu in prevoz ni bil težak. Iz sedemdesetih let osemnajstega stoletja imamo poročilo, da ga je mestni svet dovolil lomiti pl. Contiju, ki je zidal tedaj svojo hišo (poznejši Jožefov dvor na Dolgem polju), prepovedoval pa ga je dobivati kmetom. Voz kamnja so tedaj zaračunali z enim krajcarjem. S prepovedjo kmetov niso mogli spraviti v zadrego. Saj so lahko dobivali enak kamen tudi v bližnjem Čretu, kjer so ga v teharskem gozdu nad cesto lomili zdaj tu, zdaj tam. Iz tega kamna so starejše kmečke hiše ne samo v Čretu, ampak tudi na Teharjih in v Bukovem žlaku.

Za zidanje so imeli meščani na razpolago tudi opeko. O opekarni na spodnjehudinjjski gmajni pod Golovcem imamo poročila že iz začetka XVII. stoletja, opekarne začasnega značaja pa so nastajale tudi drugod. Apno so pač žgali, kjer je bil na razpolago apnenec, v Pečovniku, v mestnem gozdu in drugje. Kot pesek za delanje malte so se posluževali presejanega proda iz Savinje.

Ob glavnih ulicah in na trgu so bila pročelja hiš sklenjena, čim so celotno fronto zazidali. V ozadju posameznih hiš so bile ozke parcele, kjer so bila dvorišča, utesnjena zaradi gospodarskih

postopij in delavnic, vrtovi in tudi še trate. Te parcele so bile v splošnem dolge, ker ob obzidju še dolgo ni bilo hiš. Od zadaj so imele tako imenovane gospodarske ulice, v resnici pota, ki so razbremenjevala ulice na sprednji strani domačij. Najmanj možnosti, da se razširijo, so imele parcele na notranji strani Gosposke in Poštne ulice, kajti v sredini med obema ulicama so se stikale in druga drugo zadrževale v razponu. Ko obzidje že ni bilo več potrebno za obrambo, so manjše hiše nastajale tudi ob njem, vendar tu še v začetku XIX. stoletja, ko je obzidje že padlo, vse parcelice še niso bile zazidane, največ vrzeli je bilo ob Spitalski ulici. Sicer so pa bile v teh ulicah hiše večinoma samo na obzidni strani, kajti nasprotna stran je pripadala domačijam ob glavnih ulicah. Polagoma se je to seveda spremenilo in zazidavali sta se obe strani, najprej v Novi (sedanji Linhartovi) ulici. Hiše v teh ulicah so bile navadno brez dvorišč in vrtov, saj se niso imele kod razširiti. Meščanske hiše so bile redno podložne mestnemu svetu. Od njih so meščani plačevali hišni davek. Na hiše je bila pogosto navezana obrt, od nje je bilo treba plačevati obrtni davek. Mestni svet je hotel imeti kontrolo nad prodajo in posestjo hiš in si je ob prehodu posestvi v druge roke lastil pravico potrditve. Bal se je namreč, da bi hiše prehajale v last ljudi, ki niso bili obrtniki, saj je s tem propadal obrtni davek. Sorazmerno težko breme hišnih posestnikov je bilo nastanjanje vojaštva, ki je bilo čisto na pohodu. V določenih hišah so morale biti na razpologo sobe za oficirje in moštvo, v hlevih je pa bilo treba domačo živino stisniti, da so lahko vanje spravili vojaške konje. Mesto je sicer imelo v Gosposki ulici za vojaštvo posebno kvartirno hišo, ali ta nikdar ni zadostovala. Nekoliko boljše je bilo, ko so leta 1750 Spodnji grad spremenili v vojašnico, toda bil je mnogokrat v slabem stanju, tako da je vojska silila v privatne hiše, posebno hudo je bilo v drugi polovici XVIII. stoletja — za terezijanskih vojn, tedaj je videlo mesto tudi pruske ujetnike — in konec stoletja, ko so se začele vojne z Napoleonom.

»SVOBODNE HIŠE« IN DVORCI

Sicer je pa bilo v mestu precej hiš, ki so bile proste tako hišnega davka kakor tudi (razen v prav izjemnih prilikah) bremena nastanjanja vojaštva. To so bile tako imenovane »svobodne hiše«. Izza obstoja deželne deske so bile zapisane v njej.

V Celju so se že za Celjskih grofov radi naseljevali plemiči, večinoma grolovski nameščenci. Ti so si v mestu pridobivali hiše. Že v listini, s katero so si Celjani pridobili mestne pravice, se glede plemiških hiš odreja, da se mora plačevati davek tudi od njih. Vendar je v praksi mestni svet to določbo uspešno lahko le redkokdaj uporabil. Plemiške hiše so v splošnem bile svobodne še nadalje. Toda morale so biti plemiške že po svojem postanku, nasprotno so pa svobodne ostale, če so tudi prišle v roke neplemičev. Kakor dragod se je tudi tu pravo držalo nepremičnine. Poleg »grofijev«, ki je nastala konec XVI. stoletja, si je za trajno obdržala svobodo »svobodna hiša« v Zagati, poznejša hiša z »vrti z antikamic. Spodnji grad je pa itak bil vladarjeva last. Svobodna je tudi bila mestna hiša in svoboden je bil mestni špital, ki je sam imel precej trdno gosposčino. Položaj svobodnih hiš so imele tudi cerkvene stanovanjske stavbe: poleg minoritskega in pozneje (izza 1615) tudi kapucinskega samostana ter župnišča je bilo v mestu pet beneficijarnih hiš (štiri celjske in ena rogaška), ki so konec XVIII. in v začetku XIX. stoletja prišle v privatne roke. V drugi polovici XVIII. stoletja je nastala tudi beneficijarna hiša pri sv. Jožefu, ki je ostala v cerkvenih rokah. Posebno mnogo takih hiš je nastalo v mestni okolici, imenovali so jih dvore (dvorce) ali tudi marofe. Kakor hiše so bila lahko svobodna in zapisana v deželno desko tudi zemljišča. Ako je dvorec ali marof nastal na svobodnem zemljišču, je bil sam svoboden. Dvorce in marofe so večinoma zgradili plemiči, toda ne vseh, pač pa so jih prodajali in so vsi prej ali slej prišli v neplemiške roke. Nekateri med njimi, zlasti mlajši, že niso več bili vpisani v deželni deski, nastali so namreč na »nesvobodnem zemljišču«. Taki dvorci (marofi) so bili: Zeleni dvor (Grünhof), sedanji Detičkov dom v Zavodni ob odepku nove ceste na mestno pokopališče, Smrečni dvor (»Fichtenhof«) — že v Smarjeti tik ob celjski meji, Lanovž, Spodnji in Zgornji (Unter oziroma Ober-Lahnhof), Rožni dvor (»Rosenhof«), bivša Diehlova posest na Dolgem polju, Contijev marof ali Spodnji Rožni dvor (poznejši Josefshof — Jožefov dvor), prav tako na Dolgem polju, Gozdni dvor ali Dvorec ob Ložnici (»Forsthof«), na čigar zemljišču je nastal (Joštov) mlin ob Ložnici, sedanji Frelenberški marof (poznejši

Kristinin dvor), sedanja vrtnarska šola, in Angerjev, poznejši Kopunov dvor, prvotno beneficijarna hiša, stoječa na robu planote nad sedanjim parkom.

ZEMLJIŠKA POSEST

V fevdalni dobi in še preko nje so bili meščani kljub temu, da so se praviloma bavili z obrtjo in trgovino, še vedno deloma navezani na zemljo. Promet je bil še sorazmerno slab in vsakomur je prišlo prav tisto, kar si je sam pridelal ali pridelal. Sestavni del vsake hišne parcele je bil večji ali manjši vrt. Poleg tega je vsaki hiši pripadala izven notranjega mesta ležeča neodeepljiva zemljiška posest, tako imenovana zunanja posest (Oberlandgrund), ki je izvirala iz prvotne okupacije, poznejšega nakupa ali pridobitve prvotno mestne zemlje. Taka posest je bila večinoma ob Ljubljanski cesti, ki so jo imenovali Tržaško ali (izza modernizacije leta 1727) tudi Komercialno, na Otoku, pod Golovcem (kjer je sedaj okoliško pokopališče), ob Voglajni. Iz pridobitve prvotno mestne zemlje izvirajoča posest je bila urbanična ali dominikalna glede na to, ali je nastala pred letom 1542 ali po njem. Mestne posesti je bilo prvotno okrog mesta vse polno, z razdelitvijo ali prodajo se je pa močno zmanjšala, vendar jo je bilo mnogo še tudi v XVIII. stoletju. Ko si je meščan (ali tudi kmet v okolici) pridobil del mestne zemlje, jo je obdeloval ali vsaj kosil, v neposredni okolici obzidja si je na njej napravil celo zeljnike ali vrtove. Kar pa je mestne zemlje ostalo nerazdeljene, je bila slej ko prej skupni pašnik ali »gmajna«.

Meščani so gmajno izkoriščali na podoben način kakor kmetje v svojih naseljih. Kakor kmetje so tudi oni tvorili posebno sosesko, ki je imela svojega pastirja ali črednika. Mestni črednik je prebival v hišici, ki je stala na voglu sedanje Gregorčičeve in Ipravčeve ulice. Ko je Marija Terezija leta 1769 izdala patent, naj se gmajne razdele, so se med prvimi zganili Celjani. Vendar ni šlo gladko, šele leta 1777 so sklenili ustrezno pogodbo. Vendar so manjše dele gmajne očuvali in je niso razdelili; taki deli so bili na Golovcu, Jožefovem hribu, sedanja Glazija in sedanji park, tod so še po danes pasli, i oni i kmetje.

Ko so začeli podirati mestno obzidje in zasipati jarke, je nastal nov svet, ki ga je mesto dajalo v najem in polagoma prodajalo. Kupci so ga uporabljali izprva za zeljnike in vrtove, kmalu pa tudi kot stavbišča. Deloma ga je pa za mesto samo uporabilo za ureditev novih ulic.

OBRTNIKI — GRADITELJI MESTA

Imena obrtnikov, ki so v tej dobi gradili mesto, so le deloma ohranjena.

Prvi znani celjski zidarski mojster je bil neki Kugler, ki je živel okrog leta 1500, drugi je bil Peter Saltär, ki je konec XVI. stoletja popravil streho na laterantski cerkvi v Golčah pri Zalcu (cerkev samo je zgradil italijanski mojster Pietro Antonio Pigrato). Konec XVII. stoletja srečamo v Celju zidarskega mojstra Tomaža Pavška, v drugi polovici XVIII. stoletja Lienharda, Karla Pipuša in Matijo Pečnika, ob koncu XVIII. in na začetku XIX. stoletja pa Leopolda Dushingerja in Gregorja Terzana.

Prva znana celjska tesarska mojstra sta bila Leopold Košir in Ozbalt Mandele, ki sta oba delala pri laterantski cerkvi v Golčah. Iz konca XVIII. stoletja so nam znani tesarski mojstri Janez Kruhar, Blaž Gobec in Jurij Schleicher.

Najstarejši znani celjski slikar je bil Nikolaž, čigar ime se je čitalo na sedaj verjetno zgubljenem pečatniku iz konca XV. stoletja (»Niclas der Maler«). Konec XVII. stoletja je kot slikar živel v Celju Boštjan Neuhart, što let pozneje se nam pa javljata Franc Ksaverij Meidinger in Jurij Potočnik. Ne moremo reči, ali so bili ti možje navadni sobni slikarji ali mojstri umetniki. Verjetno so bili eno in drugo.

Kot kamnosek se je v XVII. stoletju udeleževal Jurij Lenz in konec XVIII. stoletja Peter Muhovič, kot kipar pa Ferdinand Gallo.

Kot opekarja nastopata v začetku XVIII. stoletja Jakob Hernik in Jelen.

Kot steklar je konec XVII. stoletja delal v Celju Krištof Skhazoll (Christoforo Scazzolli), konec XVIII. stoletja pa Jakob Kandler.

OBLAST IN GRADBENA DEJAVNOST

O kakih posebnih regulativnih posegih mestnega sveta v gradbene pravice meščanov v sejnih zapisnikih, ki so z vrzeli ohranjeni iz leta 1689, ni nikakega sledu. Jasno je pa, da že sama

zasnova mestne slike zahteva določen sporazum, ki ga je bilo mogoče doseči samo pod vodstvom kakšne avtoritete, izprva zemljiškega gospoda, pozneje mestnega sveta. Potrebna je bila tudi poznejše, čeprav se je malo in težko uveljavljala. Kakor za druge panoge svoje dejavnosti je imel mestni svet tudi za gradbene zadeve v svojih vrstah posebnega poverjenika, ki se je imenoval stavbni mojster, čeprav po svoji stroki ni bil zidar ali stavbenik. Največ opravka je imel stavbenik s cestami, obzidjem in vodnjaki, toda tu in tam je moral poseči tudi na privatno gradbeno področje, bodisi, da je šlo za medsebojne interese meščanov, bodisi, da je bil v vprašanju splošni interes. Sosedje so se često prepirali med seboj zaradi gradenj na dvorišču, nikomur ni bilo ljubo, da mu je sosed jemal sonce, a tudi trpeti ni mogel, da je svojo gradnjo naslonil na njegov zid; dvorišča so bila pač ozka, čeprav so bile parcele dolge. Večkrat je bilo treba zavreči privatno gradbeno dejavnost ali nastopiti proti določenim napakam, posebno je bilo treba paziti na lončarje, peke, klobučarje, ki so često imeli proti izbruhu požara nezavarovane naprave. V takih in podobnih zadevah je moral včasih posredovati ves mestni svet, ki je po potrebi klical na pomoč tudi zidarske mojstre iz sosednjih mest.

Posebno živahno je postalo v mestu, ko je Marija Terezija leta 1750 ustanovila okrožni urad. Kakor druge mestne dejavnosti je okrožni urad nadziral tudi gradbeno, dajal blage ali stroge ukaze, grozil in nalagal kazni, med njimi je bila posebno neprijetna skrb za vojaka, ki ga je za tako dolgo poslal v hišo župana ali koga drugega, dokler ni bilo zahtevj ugodeno. Okrožni inženir, ki je bil na čelu majhnega stavbnega urada, pri mestnih očetih nikakor ni bil priljubljena oseba. Že tedaj se je začelo slabo razmerje, ki ga srečavamo vsa nadaljnja desetletja. Iz celjskih aktov je za XVIII. stoletje ugotovljeno samo ime inženirja Jernejca (Jernitzta).

Okrožni inženir je predvsem videl mestne ulice. Glede njih je izdajal pogosto odredbe. Ceste naj bi imele na sredi žleb, da bi se lahko odtekala voda. Iz hiš nesnažne vode niso več smeli spuščati na ulico, odvajati so jo morali na dvorišče v ponikalnico ali kam drugam. Tudi pri vodnjakih so morali biti jarki, da se voda ni na široko razlivala.

Mučna za meščane je bila zadeva glede cest. Za državno (komercialno) cesto je bila uvedena posebna uprava s komisarji in cestarji, ki so se zanjo brigali. Za manjše (poznejše) okrajne ceste je pa bila potrebna tlaka. Tudi meščani niso bili izvzeti. Kdor je imel konja, je vozil, ostali so pa dplali z rokami, dokler ni bil gotov dodeljeni del. Predvsem je šlo za novo cesto proti Smarju. Leta 1775 so jo začeli delati skozi Zavodno. Stara cesta je vodila mimo hrvaškega (Majdičevega) mlina. Meščani so se zavzeli za novo smer. Tu je še šlo. Toda močno so godrajali, ko so od njih zahtevali, da delajo na laški cesti. V mestnem svetu so se pojavili glasovi, da bi laška cesta mestu samo škodovala, koristila bi predvsem laški gosposčini, ki se posebno zanjo poteguje. Nič ni pomagalo, meščani so morali prijeti za delo. Vzemirjalo je meščane tudi vprašanje državne ceste. Leta 1788 jo je kakor že večkrat poprej ogrožala Savinja. Po mestu se je raznesla vest, da hoče državna uprava premestiti cesto na črto Zalec-Smarjeta. Meščani so šli k mestnemu svetu in dosegli, da se je na okrožni urad napolnilo odposlanstvo z nalogo, da poižve, kaj je resnica, in po potrebi posreduje. Meščani so bili prepričani, da bi bili močno oškodovani, ako cesta ne bi potekala skozi mesto, trpeli bi gostilničarji, trgovci in obrtniki. To je bila torej borba za tujski promet.

V zadnjih letih XVIII. stoletja so ceste posebno mnogo trpele zaradi vojaških pohodov in prevozov. Meščani so se kar za glavo prijemali, ko so videli, da jih je stalno treba popravljati, strgati z njih blato in jih posipati. Toda okrožni inženir jih je neprestano dregal.

POVODNJI

Mesto je tudi mnogo trpelo zaradi čestih povodenj*. Že preko razvalin Celeje je morala često drveti razburkana voda Savinje in njenih pritokov. Saj so jih docela prekrili z rečnim prodom. Iz srednjega veka iz umevnih razlogov o povodnjih nimamo nikakih posebnih poročil. Za poznejša stoletja jih pa omenjajo dodatki k Celjski kroniki in ohranjeni spisi mestnega magistrata.

* Glej o tem Ignacija Orožna Celjsko kroniko, moja Zgodovina Celja, III in moj spis Zgodovinski pregled regulacije Savinje in njenih pritokov, v Kroniki, časopisu za krajevno zgodovino, 1956.

Povodnji, ki so prizadevale veliko škodo mestu in okolici, so potekale vse na isti način: poplavljalje se okolni svet, vdirale v kleti in stanovanja, uničevale pridelke in ogrožale ljudi in živali. Navajajo se v naslednjih letih: 1496, 1497, 1550 (dvakrat), 1651, 1672 (ta je zaznamovana z roko na napisnem kamnu na Vodnem stolpu), 1677 in 1687 (obakrat je šel Savinjski most), 1770, 1778, 1798.

Že iz konca XV. stoletja imamo poročila o regulacijskih delih ob Savinji. Okrog leta 1700 so delali nasipe in prekope ob Ložnici, sredi stoletja tudi ob drugih pritokih Savinje.

V začetku XIX. stoletja so pa delali obrambni nasip pod Kapucinskim mostom.

POZARI, OBRAMBA

Mestne hiše so bile sicer v pretežni večini zidane, toda gospodarske stavbe v njihovem ozadju so bile često lesene in pokrite celo s skodlijami. Dimniki so bili pogosto slabo narejeni, v mestu je bilo mnogo obrti z vnetljivimi predmeti, a na skednjih in štrambah poleg hlevov mnogo sena in slame.

Zato ni čudno, da je mesto večkrat obiskal požar.* Prvi znani požar je bil leta 1448. Tedaj sta zgoreli Dolga in Mlinska ulica. Naslednji so bili leta 1502, 1510, 1554 in 1546.

Leta 1687 je bil posebno hud požar, ki je vpepelil skoraj celotno mesto — 130 hiš. Tedaj so zgorele tudi temeljne mestne listine in so morali pozneje z Dunaja dobiti prepise. Nov požar je bil leta 1692.

Precej hiš je zgorelo leta 1783 in 1794.

Najhujši požar je bil 5. aprila 1798 (na veliki četrtic). Izbruhnil je v minoritskem samostanu, kjer so baje dekile neprevidno pekle riže, pri čemer je goreča mast brizgala na vse strani pa je skozi dimnik ogenj udaril na streho. Kmalu je bilo vse mesto v plamenu, nepoškodovane so ostale samo štiri hiše, pri nekaterih je zgorel samo zgornji del, druge so pa bile do temeljev poškodovane.

Zaradi tako čestih požarov je bila potrebna obramba. Tako je v XVIII. stoletju po naredbi mestnega sveta moral biti čeber vode pod vsako streho. Tudi skromne brizgalne so tedaj že uporabljali. Zvonar Sebastijan Kaiser je dobil okrog leta 1770 nalogo, da napravi novo brizgalno in je za to poleg nagrade dobil še dve stari. Nočni čuvaji so morali paziti tudi na ogenj. Leta 1781 so po novem požarnem redu razdelili mesto v štiri četrti, kj so bile podrejene voljenim požarnim komisarjem. Brizgalne in druge priprave za gašenje so čuvali v gasilski štrambi, ki je stala na sedanjem Trgu Svobode, nekako tam, kjer je zdaj vhod v Narodni dom.

ZGRADBE ZUNAJ OBZIDJA

Ceprav je mesto po današnjem pojmovanju raslo zelo počasi, mu je vendar postalo v okviru mestnega obzidja pretesno. Saj je bilo v mestu res mnogo vrtov, toda ti so bili ob takratnem načinu gospodarjenja in preživljanja nujno potrebni.

Čim je nevarnost minila, so začele nastajati stavbe tudi zunaj mestnega obzidja, večinoma blizu glavnih mestnih vrat ob glavnih cestah. Navajajoč v kratkih potezah te stavbe, se opiram deloma na ohranjene zapiske, v glavnem pa na franciscejsko mapo in kataster, torej na vir, ki je za nekoliko let mlajši od zaključka v tem poglavju obravnavane dobe.

Graško predmestje. Po sliki, ki je nastala sredi XVIII. stoletja, sta bili na zunanji strani Graških vrat dve nanje in na obzidje naslonjeni stavbi, večja na zahodni in manjša na vzhodni stran. Očividno hišici za stražnika in vrtarja. Na zunanji strani obeh hišic je bil jarek z nasipom.

Leta 1825 je pa bila stražnica (mitnica) s severne strani naslonjena na nasip, medtem ko je manjša vzhodna hišica še bila na starem mestu. Pred mitnico je bil nekak trg, ki je na severni strani prehajal v Komercialno cesto. Od tega »trga« je v ozadju mitnice ob bivšem jarku in nasipu vodila pot v zahodno smer, ki se je v ovinku preko sedanjega Slandrovega trga združevala z ljubljanskim nadaljevanjem Komercialne ceste. Pri sedanji ekonomski srednji šoli je preko jarka vodil na navedeno pot mlajši most kot nadaljevanje Gledališke ulice. Jarek leta 1825 torej še ni bil zasut. Od »trga« je pa vodila pot tudi v vzhodno smer, to je bil pričetek Teharske (Smarske ceste). Jarka in nasipa tu že ni

* Glej Ignacija Orožna Celjsko kroniko in moja Zgodovina Celje III.

več bilo. Ni pa še bil jarek popolnoma zasut na mestu, kjer stoji zdaj pošta, kajti tam je k obzidnemu stolpu vodila brv. Tu v bližini brvi se je pričlenjala pot, ki je ob vzhodni strani bivšega jarka in nasipa vodila proti jugu, kjer se je v bližini Vodnega stolpa sestajala s potjo, ki je od Savinjskega mosta vodila proti sedanjemu železniškemu skladišču in je nato v ovinku krenila proti brvi čez Voglajno. Nekako pred današnjim hotelom Pošta se je od Teharske ceste odcepila druga pot, ki je potekala ob današnji železniški postaji ter se je ob omenjenem ovinku izlivala na pot, vodeči od Savinjskega mostu k Voglajni.

Komercialna cesta je od navedenega »trga« pred graško mitnico vodila proti severu v smeri današnje Stanetove ulice. Preden je cesta z mostom prešla preko Koprivnice, so se od nje odcepila tri pta, ki so že v bistvu nakazovale smer sedanjim ulicam.

Prva na zapadni strani je ob Koprivnici vodila do Contijevega marofa (Jožefovega dvorca) na Dolgem polju, druga izprva dvo-kraka na zapadni strani je južno od trase sedanje Levstikove in Gregorčičeve ulice vodila na sedanji Slandrov trg in Ljubljansko cesto. Pot na vzhodni strani je pa nakazovala sedanjo Vrtno in Aškerčovo ulico.

Od graške mitnice je proti zapadu usmerjena pot ločila hišo Jakoba Zabukovška. Na vzhodni strani trga, nekako tam, kjer stoji zdaj južni del palače Okrajne Zadrugne zveze, je bilo gospodarsko poslopje Petra Liningerja. Malo severneje je bilo na vzhodni strani Komercialne ceste veliko poslopje (s hišo in gospodarskim poslopjem) trgovca Maksa Gomilšeka. Kjer je bila do nedavna gostilna Jelen, tam je bila velika hiša z gospodarskim poslopjem usnarja Valentina Jeretina, kjer je zdaj Branibor, tam je imel Matija Bader hišo in gospodarsko poslopje. Nasproti Jeretinu in deloma Baderju je bilo na drugi strani ceste gospodarsko poslopje Janeza Tomasinija. Pred mostom je bila na obeh straneh ceste usnarjska delavnica, kjer je zdaj velik blok je bilo tedaj gospodarsko poslopje peka Wokauna.

Pred cerkvijo sv. Duha (za Rebekom) je bila hiša z gospodarskim poslopjem Jurija Kranjca, tik ob cerkvi je imel domačijo Anton Zabukovšek, na severni strani cerkve so pa bila razen mežnarje gospodarska poslopja Marije Zabukovšek.

Na Dolgem polju je Contijev marof (Jožefov dvor) imel na drugi strani potoka za družino dve gospodarski poslopji Matije Ipvavica, Rožni dvor je imel v sosesčini tri gospodarska poslopja dveh kmetov, Spodnji Lanovž je sameval.

Nekako tam, kjer je sedaj pošta, je bila domačija Jožefe Stesičeve s hišo in vsaj tremi gospodarskimi poslopi. Približno tam, kjer je zdaj skrajno zapadno krilo Mestne hranilnice, je stalo gospodarsko poslopje Gregorja Gorišeka, sicer pa ob vsej poti proti Vodnemu stolpu ni bilo nič.

Pred Savinjskim mostom sta bili na zahodni strani ceste domačijca Franca Omerze in domačija Jožefa Klobučarja, na vzhodni strani (ob križišču) je pa bil dom Franca Zalokarja.

Nasproti odcepku pred Vodnim stolpom sta bili hiša z gospodarskim poslopjem Gašperja Biankinija in gospodarsko poslopje Nikolaja Lubeja, kjer je zdaj železniško skladišče, sta imela vsak svoje gospodarsko poslopje Martin Smeš in Jožefa Stesič, kjer je zdaj postaja, pa Marija Zabukovšek.

Pred Ljubljanskimi vrati je bil okrog 1800 še prazen svet. V majhni oddaljenosti sta pa že stali sedanje Sernečeve in Batičeve, ob Ipvavčevi ulici (tedaj še neizdelani Lanovski cest), nasproti Sernečevemu je bila hiša mestnega črednika. V smeri proti Gornjemu Lanovžu je bilo na vzhodni strani nekaj gospodarskih poslopij. Na Otoku, ki se tedaj že tako imenuje, je bilo tu in tam kako gospodarsko poslopje, v glavnem na začetku in na koncu. Na prejšnjem Stigerjevem je bilo gospodarsko poslopje. Na Sernečevem (ob poti na Lavo) je bilo gospodarsko poslopje Luke Jurača, Brenčičevo na nasprotni strani jf pa imel tedaj Janez Steinmetz.

KONEC MESTNEGA OBZIDJA

Mestno obzidje je bolj in bolj postajalo ovira in je moralo pasti. Leta 1785, ko je bilo mesto v finančni stiski, je mestni svet s cesarskim dovoljenjem prodal na dražbi tako obzidje kakor jarke, in sicer obzidje za 1181 goldinarjev 53 krajcarjev, jarke pa za 901 goldinar. Tedaj se je pričelo podiranje in izravnavanje, toda še dolgo je trajalo, preden je bilo vse podrto in izravnano. Slična usoda je zadela tudi mestna vrata. Ljubljanska so podrli najprej, leta 1775, ker so močno ovirala promet. Leta 1934, ko je

bivši Pokojninski zavod gradil veliko stanovanjsko hišo, so podrli tudi bivšo mitnico, hišico z vzdanimi mestnim grbom, tremi zvezdami na modrem polju, in letnico 1540 na isti plošči. Graška vrata so podrli leta 1804.

Mnogo pozneje so podrli tudi del na okop naslonjene mitnice, ostanek so porušili šele leta 1927, ko so se pripravljali na zgraditev palače Ljudske posojilnice, sedanje Komunalne banke. Rešili so pa ploščo, ki je bila vzdana nad vrati; na njej so črke A (ustria) E (rit) I (n) O (rbi) U (luma) in letnica 1530. Leta 1804 so odstranili tudi majhno mitniško hišico ob Vodnih vratih, ki je stala preko sedanje ulice med bivšim špitalom in staro gimnazijo, in sicer zato, ker je močno ovirala promet, in pa zaradi nevarnosti požara. Vodna vrata sama so pa izgnila šele leta 1851.

Leta 1804 so podrli tudi obzidje okrog doljega gradu (vojašnice) in zasuli jarek pred njim.

Vendar se pa še danes vidijo neki ostanki starega obzidja, na katerega so naslonjene noveje hiše: v Vodnikovi ulici (kjer so najlepši), vzdolž Savinje. Ohranjeni so še vsi trije vogelni stolpi: severozahodni je sestavni del gledališča, severovzhodni stoji ob zunanji strani poštnega dvorišča, jugozahodni, imenovan tudi Vodni stolp, ki je dolgo služil kot skladišče, je prešel v upravo muzeja. Izmed vmesnih stolpov, ki so bili mnogo bolj skromni, sta ohranjena dva, prvi, stoječ v Itazlagovi ulici, kot del vzhodnega obzidnega zida služi še kot trgovsko skladišče, drugi, del južnega obzidnega zidu, se je združil s stanovanjsko stavbo, tisti nad Vodnimi vrati je pa s svojo osnovo vred izgnil.

UPODOBITEV MESTA

Iz te dobe imamo nekoliko slikarskih upodobitev mesta. Najstarejša Klopučaričeva, namenjena za osnovo zemljevidu, in je nastala okrog leta 1600, je samo simbolična shema in stvarno ne pove nič.

Drugo najdemo v Vischerjevi knjigi o gradovih, ki je nastala okrog leta 1690. Ta slika predstavlja v prvi vrsti grad, zato je mesto pod njim narisano samo v glavnih črtah in deloma fantazijsko.

Tretjo so v Chibovi hiši leta 1902 izklesali iz stene. Tudi ta slika polaga večjo važnost na grad, je pa sicer že itak močno nejasna.

Četrta je nastala v XVIII. stol., podaja mesto s severne strani in nam ustvarja o njem jasno predstavo. Zlasti lepo je vidno obzidje z Graškimi vrati in stolpi ter prometno žilo od Graških vrat proti Glavnemu trgu, samo hiše utegnejo biti nekoliko previseke. Nad mestom je v resnici sv. Florijan, ki iz goliše izliva vodo na mesto. Po dolgih letih je slika postala že docela temna, okrog leta 1925 jo je restavriral fotograf Černe. Nastanek te slike je vsekakor problematičen. Imamo arhivsko sporočilo, po katerem je pekovski ceh leta 1700 dobil potrjena pravila in si je v njih zbral za patrona Mater božjo in sv. Florijana, poleg tega je pri pravilih dal naslikati sliko sv. Florijana in jo namestiti v cerkvi sv. Damijela. Logična je misel, da je slika mesta in sv. Florijana, ki jo še danes vidimo v župni cerkvi nastala okrog leta 1700. Toda na sliki vidimo Kalvarijo na Jožefovem hribu, znamenje na Glavnem trgu in Prothasijevo palačo (sedanje sodišče). Na eni izmed kalvarijskih kapelic je letnica 1737, o kateri Ignacij Orožen meni, da menda pomeni, da so ta čas križe ino kapele na onem griču postavili. Glede znamenja na Glavnem trgu pravi Ignacij Orožen, da je nekje nastalo okrog leta 1776. Glede palače trdi, da jo je postavil pl. Prothasi; ker se že navaja v davčni knjigi za leta 1785, je gotovo, da je tedaj že stala. Ker ti podatki niso popolnoma prepričljivi, je vendarle možno, da velja glede slike navedba pekovskih cehovskih pravil. Končno so sliko lahko pozneje popravljali. Omeniti je treba, da sta na tej sliki Vodni in vmesni stolp na vzhodni strani voglata, kar ne ustreza resnici. Morda ju je tako napravil restavrator.

Peta slika je približno iz iste dobe ko četrta, morda je nekoliko mlajša. Podana je od severozahodne strani, močno se ujema s predhodno, je pa v celoti perspektivno točnejša.

Požar leta 1798, padeč mestnega obzidja, likvidacija mestne posesti, v kolikor je imela značaj soseskega koriščanja, z zunanje strani zaključujejo dobo celjske zgodovine, ki jo še lahko označujemo kot srednjeveško.

CELJE OD 1798 DO 1867
(KO JE POSTALO AVTONOMNA OBCINA)

OBNOVA

Po velikem požaru je bilo mesto treba obnoviti. Obnova je bila prva leta samo zasilna. Polagoma je postajala trajna. Pa tudi zdaj niso naenkrat prekinili s starim načinom gradnje in s starimi oblikami. Sčasoma so se pa od njih vendarle oddaljevali in polagati so začeli večjo važnost na estetski izgled stavb in ulic, mestnih delov in celote.

Ker se je zidovje v glavnem ohranilo, je bilo treba obnoviti predvsem lesene dele stavb, zlasti ostrešja, in seveda tudi strehe same. Za to je bilo treba mnogo lesa. Mestni svet ga je naročil za vse občane pri grajskem oskrbništvu v Gornjem gradu. Ker se je pa dovoz nekoliko zakasnil, a se je meščanom mudilo, so les medtem kupovali pri domačih kmetih in od privatnih splavarjev. Da bi splavarji ne mogli z lesom mimo mesta na Hrvaško, je okrožje zaprl Savinjo z verigo. Cena lesu je močno poskočila.

Cez nekaj mesecev je začel prihajati gornjegrajski les. Bilo ga je vsega 7 transportov, 110 splavov. Ker je bila tisto jesen povodenj, je nekaj lesa, ki je bil ravno na bregu, odnesla voda.

Za odpravo lesa v Gornjem gradu je skrbel gozdar Höffer, prevzemal in razdeljeval ga je pa Janez Förstner, takratni mestni stavbenik.

Ves les je bil po računu v Gornjem gradu vreden 2696 goldinarjev. Ko so v Celju odbili tisto, kar je bila odnesla voda, so dobili vsoto 2095 goldinarjev. Nekaj nad 600 goldinarjev so bili plačali naprej preko okrožnega urada z denarjem, ki ga je prinesla zbirka za pomoč, plačilo ostalega dolga je pa povzročalo velike težave. Okrožje je ponovno opozarjalo mestni svet, da je dolg treba plačati, grozilo je celo s kaznimi. Mestni svet je bil v stiski, tudi meščanom ni bilo lahko.

V prvih trinajstih letih so vplačali le majhen del, okrog 400 goldinarjev. Plačilo ostanka se je močno zavleklo, meščani so sicer opravili svojo dolžnost, toda magistrat je nekaj denarja porabil za potrebe okraja, ki ga je upravljal. Zlasti težko je bilo dobiti denar za les, ki so ga bili porabili za bivšo minoritsko cerkev in samostan, kajti leta 1805 so samostan ukinili in ga priključili deželnemu verskemu fondu, ki se za plačilo ni brigal. Zadnji ostanek dolga je magistrat oddal leta 1825.

Nekaj hiš je dolga leta ostalo neobnovljenih, saj časi med francoskimi vojnami in za njimi so bili hudi za kmeta in meščana.

Nekatere hiše so desetletja ostale, kakor so jih začasno in v naglici obnovili. Druge so pa pozneje, po dvajsetih, tridesetih letih čisto predelali in deloma znova postavili. Viri o tem so sicer nepopolni, toda za kakih deset hiš imamo zanesljiva poročila. Iz njih tudi vidimo, kake so bile tedaj hiše in domačije nasploh. V drugi polovici stoletja so večino starejših hiš predelali, zelo pogosto so jih dvignili za nadstropje, toda osnova, izražena zlasti v pritličjih, kamnitih podbojih in v večjih hišah tudi v odprtih hodnikih s stebrišči, je ostala do današnjega dne. Staremu Celju te hiše dajejo svoj pečat. Ta pečat dela videx starosti posebno v tistih elementih, ki so povzeti iz prejšnjih časov: oboki, stebrišča. Tudi neravnovesnost linij tako pri hišah kakor pri ulicah kaže bolj v preteklost kakor v prihodnost. Skoraj vse obnovljene hiše imajo obokan prehod z ulice na dvorišče, obokane kuhinje in šrambe. Često je obokano vse pritličje, kjer so navadno poslovni prostori za trgovino, gostilno, obrt. Pod pritličjem je globoka klet za živila in pijače, večje hiše imajo posebno vinsko klet. Po novih predelavah so marsikatero klet spremenili v drvarnico. Ze v pritličju je včasih na dvoriščni strani odprt hodnik s stebriščem. Bolj navaden je v prvem in drugem nadstropju, s hoduika so vrata v stanovanjske prostore, ki pa so povezani tudi med seboj. Na podstrešju so imele te hiše pod za sušenje žita in še kako šrambo.

Na dvorišču je bil redno vodnjak, često tudi hlev za krave in konje. Tam je bila tudi drvarnica, kolarnica, šramba za seno. Večje hiše so imele posebno dvoriščno stavbo, spodaj so bili hlevi, delavnica, kolarnica, zgoraj žitnica, šramba za seno ter še kakšna soba. V večjih hišah je bila na dvorišču ali v kleti ledenica (jama z ledom).

Značilnost dobe je bila tudi skrb za javna poslopja, ki je sicer prav tako deloma izvirala iz požara. Požar je rodil potrebo po obnovi magistrata in po nakupu ter obnovi in preureditvi novega poslopja za magistrat. Požar je poškodoval šolsko poslopje, treba ga je bilo obnoviti, raslo je število otrok in razredov, treba je

bilo novih prostorov. Morali so postaviti in povečati gimnazijo. Javljala se je potreba po sodnem poslopju. To vprašanje so reševali na preprost način, s preureditvijo starih poslopij, samo gimnazijo so zgradili na novo. Mestni očetje so bili sicer ponosni, toda mesto je bilo v resnici siromašno. Tudi meščani so bili večinoma siromašni. Odkod sicer toliko dražb in prisilnih prodaj! Nekaj rodov si je pač znalo pripraviti premoženje. Edini viri, ki jih je imelo mesto, so bili: hišni in obrtni davek (ki so ga po letu 1849 nadomestile občinske doklade), užitnina, mitnina, kakšne takse in obresti od posojenega denarja (šele leta 1864 je bila ustanovljena mestna hranilnica).

OBLASTVENA SKRIB ZA GRADNJE

Mestni svet (izza leta 1850 občinski odbor) je gradbenim zadevam posvečal vse večjo pozornost. Sam se je o njih posvetoval in vanje je posegal (kakor že prej) s posebnim poverjenikom, gradbenim mojstrom, in po potrebi tudi s komisijami.

Budno je spremljal gradbeno prizadevanje v mestu tudi okrožni (po letu 1849 okrajni) inženir. Saj mu je razen cest in vod bilo mesto zelo važno delovno področje. V dvajsetih letih je bil okrožni inženir Friderik Byloff, njemu je sledil Pavel Possener. Byloff je v zgodovini na dobrem glasu. Gradil je mestne kanale in pri tem odkrival rimske, sicer se je pa zanimal tudi za druge rimske starine ter jih odkrival. Z mestnim svetom si je pa bil v laseh — prav tako kot njegov naslednik. Najhujiši spor je nastal ob opustitvi starega in gradnji novega magistrata. Byloffu so že leta 1824 v dopisu na deželno vladu očitali, da rovavi proti mestnemu svetu; rad bi baje zopet imel za sodnika urarja Jurija Niggla, da bi mestni svet tako delal, kakor on hoče; rad bi imel dimnikarskega mojstra Storna za nadzornika pri mestnih stavbah, hotel bi, da nadzira cesto proti Laškemu Wittmannu namesto izvoljenega Mihaela Fröhlicha. V tem lahko vidimo desetletja trajajoči latentni spor med okrožnim uradom, ki se je vtičal v vse občinske zadeve, in mestnim svetom oziroma magistratom. Izgleda skoraj nenavadno, da so se občinski močje razumeli z zadnjim okrožnim inženirjem Jožetom Braunaderjem in prvim okrajnim inženirjem Karlom Platzerjem, tega so leta 1857, ko ga že ni bilo več v Celju, izvolili celo za častnega občana. Posebnih sporov niso imeli niti s Platzerjevimi naslednikom inž. Cervinko, niti z naslednjim vodjem okrajnega gradbenega urada Otonom Wagnerjem.

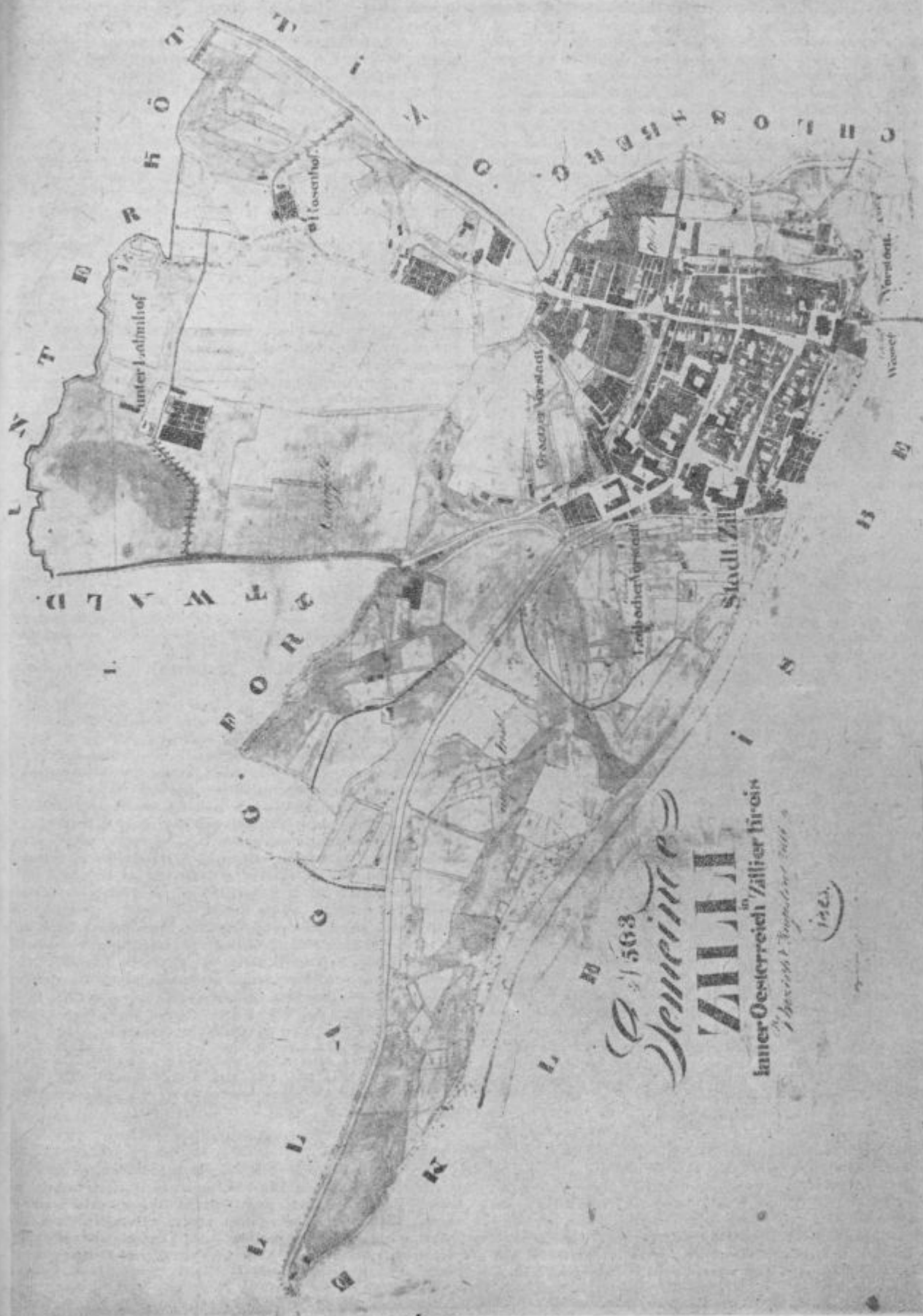
ULICE

Cetudi je mesto počasi raslo, je vendar postajalo nujno tudi vprašanje ulic. Bilo je treba napraviti nekaj novih, stare pa urediti.

V starem mestu sta prišli 4 poštev samo dve ulici. Prva prav v središču. Na mestu vzhodnega trakta bivšega minoritskega samostana in prvotnega prisbiterija minoritske cerkve je Ivan Bočinek dovršil gradnjo velike hiše, ki je imela na vzhodni strani za sosedo Dereanijevo trgovsko hišo. Med obema hišama je bil deloma Bočinekov in deloma Dereanijev vrt. V ozadju je pa bila Nova ulica, v katero s te strani ni bilo mogoče priti z vozom. V petdesetih letih je občinski odbor po dolgih pogajanjih od Bočinekove in Dereanijeve vdove kupil potreben svet in ulico prodrl.

V tistem času je občinski odbor skušal napraviti tudi ulico med Cerkvenim trgom in postajnim poslopjem. V ta namen je bilo treba podreti nasip, kjer je zdaj Vrvarska ulica, odkupiti nekaj vrtov in dobiti pristanek župnijskega urada, da odstopi župnijski vrt. V zadnji točki ni bilo uspeha, niti potem ne, ko je škof Slomšek prosil za dovoljenje, da bi se smela na Jožefovem hribu bivša beneficijata hiša povezati s cerkvijo, in je občinski odbor skušal dovoljenje za to spraviti v zvezo z odobritvijo ulice preko župnijskega vrta. Ko to ni šlo, so se zadovoljili z zvezo preko Spitalske ulice, ki je spriče skromnega prometa vedno zadoščala. Smisel načrta je bil ta, da se Gosposka ulica spravi v neposredno zvezo s postajo in spelje vanjo veliki promet.

Tedaj je že tudi na bivšem Jarku zahodno nekdanjih Graških vrat nastalo toliko hiš, da je bilo treba zgraditi Ulico ob Jarku. Prva ovira je bila graška mitnica sama. Morali so leta 1851 porušiti njen južni del, naslonjen na jarek. Sosed Čeč je dal svoj vrt, nekaj drugih vrtov so pa odkupili. Ignacij Orožen

Mestni načrt iz leta 1823, obsegajoč k. o. Celje (mestno občino od 1849 do 1935).

navaja za leto 1851, da so začeli zasipati rov v Graškem predmestju in proti kolodvoru ter tam staviti hiše. Vendar tedaj sedanje Cankarjeve ulice še niso napravili. Pač pa so začeli graditi ulico na drugi strani, od Savinjskega mostu proti postaji, sedanjo Razlagovo ulico. Tam je že stalo nekaj hiš, a odkopiti je bilo treba nekaj zemljišč. Rečemo torej lahko, da so v petdesetih letih začeli graditi tako imenovano Krožno ulico (Ringstrasse) in njeno nadaljevanje Ulico ob jarku (Grabgasse), torej sedanjo Razlagovo, Cankarjevo in Vodnikovo ulico. Odkar so bili prodali obzidje in järke, je preteklo več kot 65 let.

V začetku šestdesetih let so se začeli brigati tudi za kakovost ulic, ki so dotlej bile navadne ceste, zdaj blatne, zdaj prašne. Že od nekdanj ulice niso bile enakomerno široke. Graditelji hiš niso mnogo gledali na linijo in so zdaj stavljali hiše v ulice, zdaj so se od njih odmikali. V šestdesetih letih so na primer Wagnerju v Ulici novih vrat dovolili graditi samo pod pogojem, da se umakne od ulice. A z Jelencem v Poštni ulici, ki je k svoji hiši prikupil še Werlovo, so imeli mučna pogajanja in so ga šele s plačilom znatne vsote pripravili do tega, da je hišo, ki jo je na novo gradil, pomaknil proti vrtu. Tam je bila poprej Poštna ulica (Trg V. kongresa) zelo ozka in nelepa.

V začetku šestdesetih let so začeli ulice makadamirati, napravljati jim trdno osnovo, sestojajočo iz debelega kamenja, na katerega je prišlo drobno. Dotlej je bil redkokje kak trotoar.

Leta 1862 je občinski svet sklenil, da trotoarji morajo biti in da jih dajo napraviti ali plačajo sami lastniki hiš. Od začetka so zanje uporabljali plošče, ki so jih lomili v mestnem gozdu. Tedaj so tudi začeli tlakovati glavne ulice z granitnimi kockami, ki so jih dobivali iz Oplotnice in iz Mislinja. Delo je šlo počasi izpod rok, ker ni bilo za to vedno dovolj denarja. Izprva je polagal trotoarje in delal tlak kamnosek Valentin Hofer, kasneje so pa prevzemali delo italijanski mojstri.

Že tedaj so mislili na okleščeno okroglo kamenje iz Savinje, vendar so ga začeli na veliko uporabljati šele pozneje.

V zvezi s cestami je bilo treba misliti tudi na Savinjo in most preko nje. Četudi je reka večkrat delala težke neprilike, za smotno regulacijo čas še ni dozorel. Toda brez zanesljivega mostu ni šlo. V petdesetih letih so mislili na most z zidanimi podporniki in zdravnik dr. Eis je moral zanj napraviti proračun. Mislili so tudi na to, da bi ga zgradili poleg železniškega, nekako tam, kjer je lani (1956) nastal nov betonski most. Toda zaradi pomanjkanja denarja so leta 1854 zgradili nov lesen most na starem mestu.

Pač pa so sila zaostajali z izgradnjo novih kanalov. Še v starem mestu je šlo počasi, nove, na pol zgrajene ulice so pa čakale nanje desetletja.

Mesto so zdaj tudi razsvetljevali, čeprav so bile stalne pritožbe o slabi luči. Do leta 1862 so uporabljali za razsvetljavo repno, potem pa sončnično olje, o katerem so trdili, da je boljše in cenejše.

Leta 1867 so skušali urediti čiščenje ulic. Občinski odbor je sklenil, da mora vsak lastnik hiše ali hišnik dvakrat tedensko, v sredo in soboto, pred svojo hišo očistiti ulico ali trg do sredine. Straniščina se je tedaj odvažala še zasebno, glede tega so tedaj odredili, da jo je treba spravljati iz mesta ponoči v zaprtih posodah.

Važno je bilo tudi gasilstvo. V štiridesetih letih so izdali gasilski red, po katerem so bili za morebitno gašenje odgovorni gospodarji oziroma šefi obratov. Leta 1860 je občinski odbor obljubil premijo 2 goldinarjev tistim hlapcem, ki pridejo z brizgalno in vodnim vozom prvi na požarišče. Sklenil je tudi, da se natisne in razdeli nov požarni red in kupi nova brizgalna. Nastalo je tudi vprašanje, kje naj bi jo shranjevali. Mislili so na pastirsko hišico, kjer so tedaj spravljali sončnično olje za ulične svetilke, a so se končno odločili, da se z lastnikom parcele Antonom Reiterjem dogovore glede povečanja stare gasilske shrambe na prostoru sedanjega Narodnega doma.

Leta 1867 so namestili nadzornika ulic.

K izgradnji mesta spada tudi naprava in ureditev parkov. Celjski parki so nadaljevanje prejšnjih pašnikov. Bilo je več poizkusov, iz njih je končno izšel park ob Savinji.

Ignacij Orožen, v mnogih stvareh tako dober informator, pravi, da so leta 1828 po Velikih Jarmenčah (severno od ceste) drevje nasadili in pota za sprehanje napravili, leta 1829 pa so napravili isto na Malih Jarmenčah (na drugi strani ceste). Jarmenče so imenovali tudi Eksercirni prostor, ker so tam vojake vežbali, kadar so bili v mestu, kmalu je pa prišel v rabo izraz Glazifa, Velika in Mala.

Na Jožefovem hribu so do leta 1853 pasli. Naslednje leto ga je pa že predsednik celjske podružnice Štajerske Kmetijske družbe Moravec Jožef Wokaun s privoljenjem občinskega odbora začel zasajevati s smrekami, ki so dobro uspevale. Ker so smreke ovirale v rasti stare breze, so te v šestdesetih letih posekali. Kmalu se je pojavila bolezen na smrekah, vendar je zopet izginila. Wokaun je na Jožefovem hribu uredil tudi sadno drevesnico.

Bivšo gmajno na desnem bregu Savinje je mestni svet izprva še dajal v najem, čeprav je malo nesla. Leta 1844 je mesto na njej napravilo lep travnik s tem, da je posekalo rakitovje in poravnalo prod. Nekaj pozneje so dali manjši del sveta Kmetijski podružnici, ki je sem premestila sadno drevesnico. A po Wokaunovem nasvetu so navozili sem toliko smeti in odpadkov, da so zasuli močvirne jame, ki so bile ob vznožju pod Kapunovim dvorom. Zahodni del ravnine je bil še v privatnih — Reiterjevih rokah.

To bivšo gmajno so v tem času označevali kot Savinjski travnik, kot Vodno Glazijo ali tudi kot Otoški travnik.

Doslej smo se držali mnenja, ki ga je leta 1901 ob tridesetletnici Olepševalnega društva v celjskem nemškem listu izrekel neznan pisec, češ da so leta 1854 in 1855 položili temelj mestnemu parku lovarnar stekla Jožef Wokaun, nadučitelj dekliske šole Koderman in pivovarnar Kink. Toda to ni popolnoma točno. V zapisniku občinske seje, ki je bila 15. aprila 1858, najdemo namreč sklep, da je občinski svet dovolil Kmetijski podružnici nasaditi na Otoškem travniku (Inselwiese) po načrtu, ki ga je narisal realni učitelj Evlogij Dirnhira, drevored divjih kostanjev, s pripombo, da mora drevored biti posod oddaljen od Savinje 3 m.

Podružnica je stroške nameravala kriti s prostovoljnimi darovi in občinski odbor je šele potem dal svoj delež, ko je videl, da prostovoljni darovi ne zadoščajo.

Predsednik podružnice je bil tedaj Wokaun in Koderman ter Kink sta mu verjetno pomagala. Kodermana je kasneje občinski odbor pohvalil, ko mu je poročal o stanju dreves. Med sodelavci pri zasaditvi drevoreda se navaja tudi gimnazijski prof. Hluščik.

Kot čas nastanka celjskega mestnega parka moramo torej smatrati leto 1858.

Pripominjam, da navedeno časopisno poročilo govori tudi o jagujedih, ki so rasli ob potu skozi novi park in so jih pozneje odstranili. Jagujedi so rasli tudi po vseh ostalih gmajnah ob Savinji.

OBRTRNIKI — GRADITELJI

Zidarski mojster Leopold Dushinger se je udeleževal še v početku XIX. stoletja. Za njim srečavamo pri važnejših gradnjah preko desetletij Ivana Nösta. Sredi stoletja pa nastopa že Anton Fellner, prav tako upoštevan mojster. V prvi polovici stoletja srečamo, toda bolj redko, tudi Jožefa Krena. Kot sobni polir se sredi stoletja omenja Valentin Zöllner.

Tesarili so okrog 1800 Nidorler, Blaž Gobec in Ivan Kruhar, nekoliko pozneje nastopajo znani tesarski mojstri: Franc Pak, Franc Schmid in Jurij Stepišnik.

Kot kamnoseka srečamo najprej Jurija Firnratha in pozneje, Valentina Hoferja, kot slikarja in pozlatarja pa Debelaka.

S steklarstvom so se ukvarjali Friderik Trautvetter, Jožef Novak, Ignacij Novak in Ivan Heckel.

Da se je delo vršilo že bolj smotno, o tem pričča dejstvo, da je v začetku XIX. stoletja mestni svet zahteval načrte namestanih zgradb. Najstarejši ohranjeni načrt je iz leta 1805. Napravil ga je Leopold Dushinger in se nanaša na obnovo starega magistrata na Glavnem trgu.

POVODNJI

Kar je človek ustvaril, to je skušala voda uničiti. Hude povodnji so bile leta: 1805, 1807, 1814, 1820, 1824, 1835, 1845, 1847, 1850, 1851 (v maju, ko je bilo posebno hudo) in v novembru, 1852, 1867.

SLIKE IN NACRTI

Iz prve polovice XIX. stoletja sta ohranjeni dve sliki, prva je iz leta 1820 in druga iz leta 1850, prva podaja mesto nekako z Reiterjevega hriba, druga pa z Goloveca. Obe polagata posebno važnost na pokrajino in estetsko ugodno učinkujeta. Prva je zanimiva tudi v snovnem pogledu — saj prikazuje sedanji park, mično obrežno ravnino z nekaterimi drevesi, pred grofijo mlinski rokav (lavo) ter spodnji grad (vojašnico) in grofijo kot impozantni poslopji.

Nova dela, ki so nastala v mestu, ko je padlo obzidje, zlasti pa izvedba kanalizacije, so zahtevala točen pregled terena. Najbolje ga prikažeš, ako ga fiksiraš na terenu. Tako je v Celju leta 1827 nastal prvi načrt celotnega mesta. Poleg izza leta 1801 zgrajenih navaja tudi rimske kanale. Načrt je delo Andreja Zorzinija in je narisano v merilu 1:900 (1 čevljev je 45 dunajskih sežnjev). Sličenega značaja sta še dva druga mestna načrta, prvega je narisal okrožni inženir Byloff let 1832, drugi je pa nastal leta 1847 in ga je narisal nepodpisan avtor. Oba načrta podajata sliko mesta in najdišča rimskih kanalov in starin. Posebno lep je načrt iz leta 1847, ki je narisano v merilu 1:1440. Vsi trije načrti imajo stara ulična imena in hišne številke. Pri načrtu iz leta 1847 vzbujata posebno pozornost prvotna struga Ložnice, ki se je izlivala v Savinjo skupaj

CELJE OD 1867 DO 1918

SIRJENJE MESTA IN REGULACIJSKI POIZKUSI

Interes za pravilnejšo izgradnjo mesta je gotovo stalno rasel. Leta 1857 je dobil tudi zakonito podlago v štajerskem deželnem stavbnem redu za mesta in trge, ki je veljal še preko propada dvojne monarhije, njemu se je pridružil obči štajerski stavbni red. Posebno vneti so postali mestni očetje potem, ko so izza leta 1867 predstavljali avtonomno občino, podrejeno v poslih lastnega delokroga deželnemu odboru, v poslih prenesenega delokroga pa deželnemu namestniku.

Že leta 1866 so v občinskem odboru sklenili, da naroče izdelavo mestnega razširitvenega in regulacijskega načrta. Šli so preko predloga slovenskega odbornika Jožefa Pečnaka, ki je predlagal, naj bi delo razpisali in premirali tri najboljše izdelke, ter se obrnili na stavbni urad pri okraju, obljubljač za gotov izdelek 240 goldinarjev. Delo je prevzel stavbni adjunkt inženir Viljem Hallada. Ko je bil po preteku enega leta gotov in je izdelek predložil ter nekoliko pozneje prošil za honorar, so mu odgovorili, da mora počakati, dokler izdelka ne pregledajo strokovnjaki. Izgleda, da se je stvar zavlekla in so bili potrebni popravki, načrt je bil definitivno gotov šele leta 1872. Bil je narisano v merilu 1:2890.

Že pred popolno izvršitvijo tega dela so na seji leta 1871 sprejeli prvi mestni razširitveni in regulacijski načrt. Kot poročevalec je na seji občinskega odbora nastopil odbornik Anton Schuh. V načrtu so določili potek na novo projektiranih in regulacijsko linijo starih in novih ulic, predpisali so, da je pri podelitvi gradbenih dovoljenj treba upoštevati to linijo in naj se sklepi o razširitvenem in regulacijskem načrtu vrišejo v poseben mestni načrt, ki je še bil v izdelavi.

Sklepe so takoj začeli izvajati, ne samo pri novih ulicah, ampak tudi v starem mestu. Gosposka (sedanja Zidaniškova) ulica je bila v svojem zahodnem delu zožena zaradi zidanih stopnic, ki so na zunanji strani vodile v hišo dr. Štefana Kočevarja. Te stopnice so leta 1871 odstranili. Enako je bilo v Pošni ulici. Tam so se že prej dogovarjali z Jelencem, da bi se umaknil v ozadje. Storil je to šele leta 1872, ko je mesto dveh starih zgradil večje novo hišo. Isto je napravil tudi dr. Schurbi, njegov sosed. Tako je ulica ob izhodu na Grajski (sedanji Trg Svobode) dobila današnjo širino. Znatno so ožile ulice starega mesta klopce, ki so bile pred mnogimi hišami in so na njih prebivalci zvečer posedali in pretresali novice. Te klopce so leta 1875 odstranili in s tem odpravili kos stare idile.

Nove ulice, na katere se je nanašal razširitveni in regulacijski načrt iz leta 1871, so bile: Nova (sedanja Razlagova) ulica, Krožna ulica (Ringstrasse, sedanja Cankarjeva ulica in Ulica XIV. Divizije), Ulica ob jarku (Grabengasse, sedanja Vodnikova ulica) Vrtna (sedanja Aškerčeva) ulica, Dunajska ulica (sedanji severni del Stanetove ulice, medtem ko se je južni del v notranjem mestu – imenovali Graška ulica). Te ulice so bile v glavnem začetane že v predhodni dobi, vendar so bile ob njih manjše stavbe, ki so se polagoma umikale novejšim. Zanimivo je, da je prejšnja ulica na notranji strani zapadnega dela severnega obzidnega zidu morala odstopiti svoje ime novi ulici, ki je ob Kapucinskih mostu vodila proti sedanji Evropi in postaja: Nova ulica.

Vendar razširitveni in regulacijski načrt iz leta 1871 niti za te ulice ni bil dokončen, že leta 1875 so ga izpopolnili glede na Novo, Krožno in Vrtno ulico ter Ulico ob jarku. Ker je bila gradbena delavnost precej živahna, je bilo treba stalno posegati tudi v oblikovanje drugih ulic: Samostanske, Gledališke, Solske, Spitalske. Zaradi regulacije ulic in posega v izgradnjo, je mesto kupovalo tudi zemljišča.

s Sušnico, in kratka posebna struga, ki je spremljala Savinjo v gorajem delu sedanjega Savinjskega nabrežja in smo jo ugotovili že pri slikah iz leta 1820.

V štiridesetih letih so napravili načrt Celja tudi učenci nižje realke pod vodstvom svojih učiteljev. Toda ti načrti se omejujejo na Celje, kakršno se je bilo razvilo na prostoru med nekdanjim obzidjem. Že pred njimi je leta 1825 izšla katastrska mapa za katastrsko občino Celje, ki na severu in zahodu sega preko starega ožjega mesta, tako da oklepa Rožni dvor in Spodnji Lanovž ter se ob Savinji, Ljubljanski cesti in Ložnici širi z ozkim pasom proti Levcu. Ta načrt je za zgodovinarja prav posebno važen zaradi stavbnih in parcelnih števil, katerih lastnike lahko razberemo iz seznama hišnih in parcelnih posestnikov.

Vzporedno s tem so izvrševali tudi druge ukrepe. V notranjem mestu so dopolnjevali še neizgrajeni kanalizacijski sistem in nadalje tlakovali, v večji meri uporabljajo okleščene kamne iz Savinje, ki so bili cenejši. Mestoma so pa tudi kombinirali. Leta 1871 so izdali dopolnilno odredbo glede pločnikov. Kdor zgradi hišo, mora napraviti tudi pločnik. Leta 1872 je neka dunajska družba ustanovila plinarno. Naslednje leto jo je prevzela Mestna hranilnica, ki jo je leta 1896 izročila mestni občini. Njena glavni vodja je bil mestni inženir. Plin so rabili v glavnem za razsvetljavo, toda po nekaterih ulicah so svetile do konca navadne svetilke, v katerih je pa zdaj gorel petrolej. Uredili so tudi vprašanje greznic in odvoza fekalij. Odvoz je mesto dajalo v najem. Uredili so sistem zaprtih posod in pump. Ponokod so mesto greznic uporabljali sode, ki jih je bilo treba često odvažati.

Za izvedbo svojih tehničnih načrtov in za nadzorstvo se je občina posluževala okrajnega inženirja. Leta 1880 je občinski odbor sistemiziral mesto lastnega inženirja, s tem so njegovi sklepi postali bolj učinkoviti. Inženir je bil hkrati vodja plinarne in je često imel toliko dela, da ga je komaj zmogel. Prvi mestni inženir je bil Celjan Jožef Higersperger. Njemu je leta 1890 sledil Andrej Jakhel, človek z veliko prakso, ki je bil doma iz Lipnice. Jakhel je leta 1895 zbolel in umrl. Nadomeščal ga je stavbni adjunkt pri okrajnem glavarstvu Rudolf Schneider. Nato je bil nekaj časa mestni inženir Ludvik Sanft. Ko je ta leta 1898 odšel, je občinski odbor zopet zaposlil Schneiderja. Leta 1899 je prevzel mesto mestnega inženirja Ludovik Wesely, ki je ostal na njem do prvih let stare Jugoslavije.

Leta 1882 je občinski odbor izdal nov, definitivni regulacijski načrt. A tudi tega je bilo treba dopoljevati, kajti mesto se je širilo, zlasti v severni smeri. Tam si je mesto pridobilo precej zemljišč, deloma jih je poklonila gospa Karolina Wokaun in deloma jih je kupilo. Tako je nastal nov Wokaunov trg, ki je zavzel vzhodni del sedanjega Slandrovega trga, medtem ko je bila sredi zapadnega dela vojna bolnica, stara zgradba iz početka stoletja. Wokaunov trg je bil izhodišče za novo ulico, ki ji je nakazala smer leta 1884 zgrajena šemalska vojašnica (sedanji Zdravstveni dom). V čast Karolini Wokaunovi ji je občinski odbor dal ime Karolinina ulica (sedanja Gregorčičeva ulica). Na Karolinino so naslonili Hermanovo (sedanja Miklošičeva) in Gizelino ulico (prejšnja Lanovško cesto, sedanjo Ipavčovo ulico).

Konec osemdesetih let so nadaljevali s kanalizacijo, prešli so na Graško (in Dunajsko), Vrtno in Krožno ulico ter na Ulico ob jarku. Kakor se vidi, so precej zaostajali za izgradnjo. Delali so pa že na osnovi točne nivelizacije, ki jo je izvršil mestni inženir. Na južni strani mesta so iz Nove ulice zgradili kanal v Savinjo. Leta 1890 pomenja v kanalizaciji mesta nekačo prelomnico, dotlej so kanale zidali, tedaj so jih pa začeli sestavljati iz betonskih cevi.

Okrog leta 1890 je že stala levobrežna vogalna hiša pred Savinjskim mostom in mislili so tudi na izgradnjo obale, vendar so to misel opustili in izvedbo preložili na čes, ko bo izvršena regulacija Savinje v območju mesta. Za to regulacijo se je občinski odbor živahno zavzemal, kajti odkar je bila izvršena uprava reke med Prihovo in Levcem, se je nevarnost za Celje v veliki meri povečala.

V tej dobi so bile hude povodnji 1868, 1870, 1876 (dvakrat v maju), 1878 (v septembru) 1879 (v maju in oktobru) 1881 (ko je odneslo levški most), 1886, 1887, 1888, 1894, 1895, 1899, 1900, 1906, 1910.

Že v prvih letih regulacijskih del v Savinjski dolini je inženir Hallada izdelal načrt za regulacijo Savinje med Celjem in Tre-

merjem. Oktobra 1880 je že bila konkurenčna razprava, vendar je delo zaostalo. Ko so bila dela nad Celjem končana, je prišel odsek Celje-Tremerje znova na dnevni red. Podrobne regulacijske načrte so izdelovali pri deželnem stavbnem uradu v Gradcu. Mislili so na poglobitev struge. Okrajni inženir Butta je pa prišel na misel, da bi bilo treba v prvi vrsti presekat ovinek pod Celjem in prestaviti železnico na levi breg reke. Na tej osnovi so projekte v Gradcu predelali, sestavili so že tudi razdelilnik stroškov, vendar je vojna izvedbo del preprečila.

Da bi mesto le nekako zavarovali, so naročili privatnemu inženirju Nadeniczkcu, naj izdela načrt dveh visokih nasipov, ki bi bila na eni kakor na drugi strani reke. Nadeniczek je nalogo izvedel nerodno. Nasip na levem bregu naj bi ob mesta šel skoraj do postaje, na desnem bregu bi pa pri mostu prišel celo v strugo. Iz tega ni bilo nič. Nato je Olepševalno društvo predlagalo odbojni zid, ki naj bi se začel pri ženskem kopališču. Oglasili so se posestniki na levem bregu, češ da bi vsi vodo dobili oni. Ostali so končno pri tem, da je Olepševalno društvo z odobritvijo občinskega odbora nekoliko dvignilo pot skozi drevored v parku.

Leta 1880 so po dolgih razpravah premestili pokopališče od sv. Maksimilijana na Sevece nad Cretom. Bile so težkoče še potem. Ljudje se niso mogli sprijazniti z mislijo, da bi mrtve svoje kar spravljali v mrtvašnico, a na pokopališču je bila voda in treba je bilo kopati osuševalne jarke. Tudi pogrebni stroški so narasli. Deset let pozneje so morali tudi evangeličani opustiti svoje pokopališče ob Koprivnici pri sv. Andreju in sprejeti oddelek na mestnem pokopališču. Slovenski okoličani so si na Golovcu napravili svoje pokopališče.

Dne 1. februarja 1889 je občinski odbor sprejel tretji regulacijski načrt, ki je zajel vse mesto. Težišče je pa vendar padlo na severni del, na svet med Karolinino ulico in Gizelino bolnico, ki je leta 1887 v ozadju starega dobila novo, za tedanje dobo moderno poslopje. Od Karolinine ulice so potegnili vzporedno z Gizelino dve ulici, prvo so usmerili proti središču bolnice, drugo pa od mesta, kjer je sedanja Kalanova hiša, mimo bolnice na njeni vzhodni strani. Svet med bolnico in Karolinino ulico so parcelirali in dobili 22 stavbnih parcel. Zemljišča, ki jih je bilo treba odkupiti, so pripadala Kresniku, Herzmannu, Wokanu in Kapljenu.

Proti temu sklepu se je pa dvignilo vse obrtništvo. V svojih pritožbah navajajo posamezne zadrage, da ta svet ni za vile, bolnica in vojašnica sta blizu, v vilah pa mora biti mir. Tudi zveza med Ljubljansko in Graško cesto poteka tod. Tu ljudje ne bodo hoteli zidati, trpela bo gradbena dejavnost in obrtniki bodo ob zaslužek. Sem spada ulica z delavnicami.

Obrtniki so v glavnem uspeli. Svet se v celoti res ni zazidal, nastalo je samo nekaj stanovanjskih hiš ob Ipavčevi in Karolinini ulici.

Tedaj sta bili označeni tudi dve drugi ulici: Meščanska (poznejša Schillerjeva, sedanja Kocbekova) in Poljska (sedanja Levstikova), vendar še nista bili izdelani in ju je s Karolinino ulico vezala samo izhojena pot.

Glede severnega dela mesta določa regulacijski načrt sklenjeni sistem izgradnje, glede zahodnega in severozahodnega dela pa samo določa, naj se zazida odprto, po kotažnem sistemu.

Leta 1889 pa je občinski odbor sprejel še več pomembnih sklepov, ki so bili v zvezi z regulacijo: voda s streh se mora po žlebovih odvajati v zemljo, v notranjem mestu se smejo graditi samo hiše, ki imajo najmanj eno nadstropje, hišne številke se spreminjajo in urede po ulicah in trgih. Nekatere ulice dobe nova imena. Poštna ulica se imenuje poslej Rotovšká, Dunajska ulica se priključi Graški, Grajski trg dobi ime Jožefovega trga.

V osemdesetih in devetdesetih letih so bili občinski odbor in meščani zelo zavzeti za lepoto mesta. Mnoge hiše so prezidali in so jim dodali prvo odtosno drugo nadstropje. Hišam so dajali nove, nakličene fasade, odgovarjajoče duhu tedanje secesionistične arhitekture v habsburški monarhiji. To okraševanje so smatrali za tako važno, da si je občinski odbor pridržal sklepanje o njem, odobral ali odklanjal je fasade na predlog posebne komisije, ki jo je vodil sam župan.

Da bi poživili gradbeno dejavnost, je občinski odbor oprostil nove stavbe za 12 let mestnih davščin, podoben odpust je priznavala tudi država. Sprva je odpuščal tudi mitnino za gradbeni material, kasneje pa se je omejil na polovico.

Cedalje bolj so vse tiste, ki so bili zavzeti za lepoto in čistočo mesta, hodli v oči svinjaki, dediščina minulih časov.

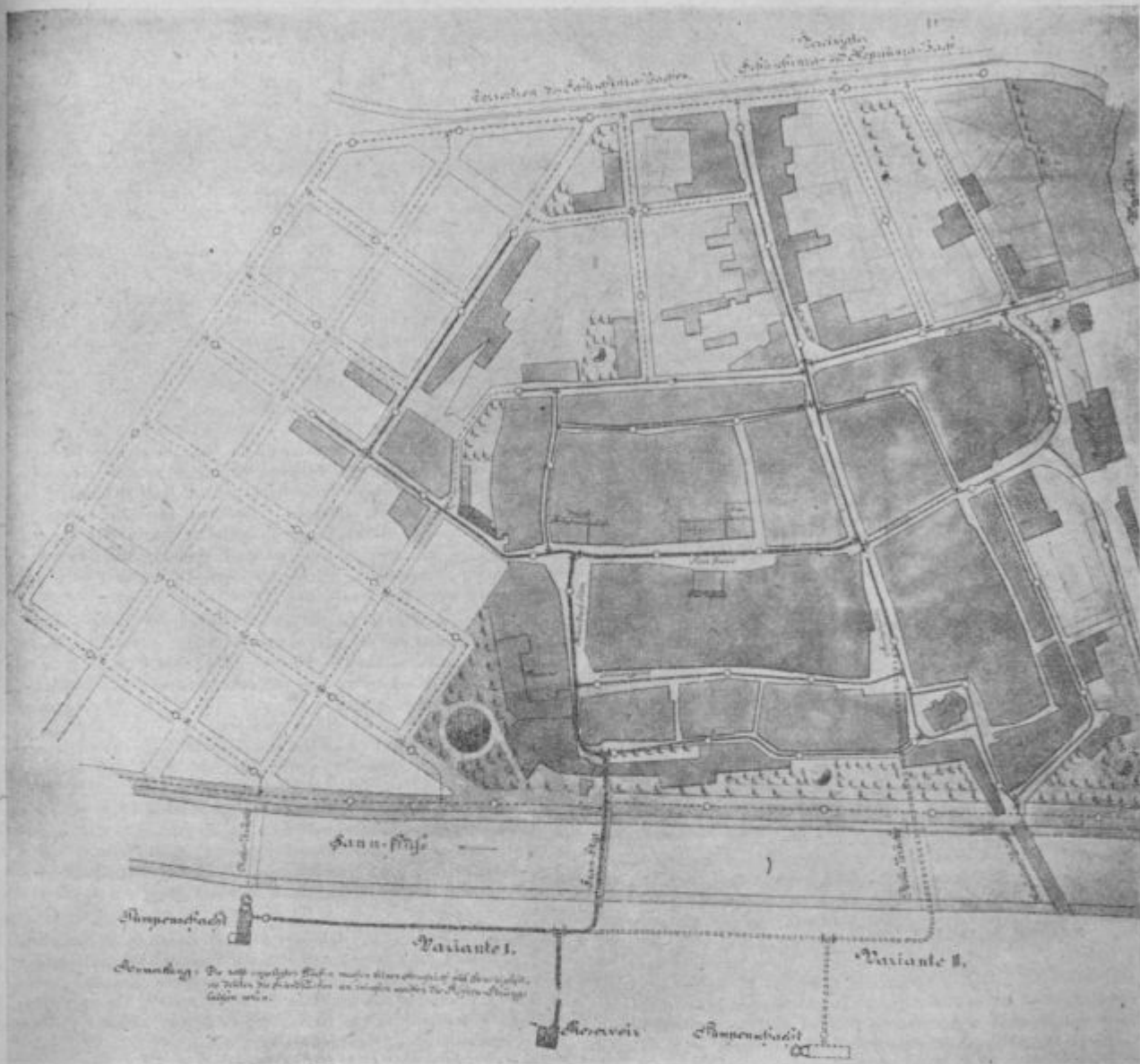
Leta 1895 je občinski svet sklenil, da je treba svinjake v mestu pregledati, novi se pa ne smejo več dovoljevati.

V devetdesetih letih se je obrnila stavbena pozornost meščanov tudi v zahodno smer, na ozemlje med Savinjo in državno Ljubljansko cesto, ki so ga že sto let poprej imenovali Otok, ker ga je ob večjih povodnjah poplavljal voda. Že leta 1891 poroča celjski nemški list o govoric, da boče neki dunajski konzorcij na Otoku zgraditi vilsko četrto. Iz tega ni bilo nič. Pač pa se je dela lotil Jožef Pallos in gradil na svojem. Ob povodnji 27. in 28. oktobra 1895 sta že gledali iz vode dve njegovi hiši. V naslednjih petih letih je Pallos sezidal še tri hiše, ki jih je prodal. Leta 1901 sta dobila dovoljenje za parceliranje na Otoku Traun & Stiger in malo pozneje tudi Rakusch. V prvih letih XX. stoletja je bil prvi del Otoka zazidan.

Leta 1895 je mestni odbor sklenil, naj bi se ob Ljubljanski mitnici v smeri od Ljubljanske ceste ocepila ulica za Otok. Vendar sklepa niso izvršili. Anton Skoberne, lastnik »Zamorca«, je pa vendarle moral plačati 200 goldinarjev globe, ker je kot depandanso svojega gostinskega podjetja sezidal poslopje, v katerem je bil do nedavnega kino, in obljubiti je moral, da ne bo nasprotoval, če bodo mimo stavbe izpeljali ulico. Že leta 1895 so se na Pallosov predlog odločili, da kot glavni pristop na Otok preko Sušnice med Serneceem in vojno bolnico podaljšajo Karolinino ulico, ki naj zadene navpično Savinjsko nabrežje, ki so ga nameravali podaljšati mimo brvi preko Savinje, zgrajene leta 1871, ob reki navzgor.

Dne 7. junija 1901 je občinski odbor sprejel sklep glede zidave Otoka. Sklep obsega osemnajst točk:

1. Vsaka ulica na Otoku mora biti široka 12 m.
2. Vse hiše ob teh ulicah morajo imeti vrtove, na ulični strani široke vsaj 5 m.
3. Graditi se smejo samo hiše v slogu vil.
4. Od hiše do hiše mora biti vsaj 6 m.
5. V sklenjeni vrsti se smeta zgraditi največ dva objekta, ki morata imeti skupno fasado in sta lahko največ 22 m dolga.
6. Pred vsakim objektom mora biti čeden železen ali iz struženih dilic narejen plot, stoječ na 1 m visokem zidanem temelju, ni pa dovoljen polni zid.
7. Trotoarji, za katere je potrebna posebna odobritev, morajo biti 2 m široki, posuti s peskom in obrobljeni z granitnimi ali betonskimi kamni in jih je treba napraviti tedaj ko hišo.
8. Iz stavb sme po podzemeljskem potu prihajati na ulico samo strešna in meteorna voda.
9. Dokler ne bo kanalov, naj bodo pri hišah popolnoma zaprte greznice za umazano in odpadno vodo.
10. Vse ceste morajo imeti drevorede.
11. Pred glavnim zidom so lahko rizaliti, smejo pa zavzemati samo 0,6 m, tako da se zaradi njih zoži vrt na 4,4 m.
12. Pri popolnoma v švicarskem stilu zgrajenih hišah morajo biti leseni arhitekturni deli prepleškani z barvo, ki jih dela varne pred ognjem.
13. Ulice v vrtnem delu med hišo in ulico so prepovedane, ker zapirajo pogled.
14. Vse hiše morajo imeti zidana, popolnoma zaprta smetišča.
15. Strešna stanovanja so dovoljena, toda biti morajo varna pred ognjem in imeti stopnišče na dvorišče.
16. Kleti morajo segati 1 m globoko pod raven ulic.
17. Po stavbnem redu za Stajersko so prtilične stavbe dovoljene samo, ako imajo poleg treh sob še kuhinjo, stranišče in pritlikline, sicer morajo biti objekti ob ulici nadstropni.
18. Tudi gospodarska poslopja morajo biti okusno zgrajena. Na celotnem parceliranem svetu je bilo 25 stavbišč, ki so bila dovolj velika, da je občinski odbor lahko sklenil, naj dajo njihovi imetniki brezplačne pasove, potrebne za izgraditev ulic. Na naslednji seji je občinski odbor sprejel sklep glede cest. K stavbiščem naj bi vodile štiri ceste, dve podolžni in dve poprečni. Poslednji dve naj bi vezali bodočo obrežno cesto ob Savinji z Ljubljansko cesto. Ta cestna mreža bo delila celotni kompleks v šest stavbnih blokov, ki bodo dali 25 stavbišč s 16 do 23 metrov normalne temeljne širine, 44 do 62 metrov globine in nad 700 kvadratnih sežnjev, to je 1079 kvadratnih metrov površine. Most preko Sušnice na Otok so napravili šele leta 1903 in tudi na kanalizacijo in plinsko napeljavo so morali Otočani dolgo čakati. Zgradba evangelijske cerkve z župniščem sredi nekakega parka in vrta (1905) ter nove gimnazije (1914) je nekoliko spremenila prvotni načrt, čeprav so se v obeh primerih morali držati linije.

Mestni načrt, ki ga je okrog leta 1890 narisal rud. svetnik inž. Emanuel Ried kot splošni projekt za izgradnjo nameravane vodovodne napeljave.

Leta 1908 so dali ulicam na Otoku imena. Nadaljevanje Karolinine ceste v smeri proti Savinji je dobilo ime Rakuscheve ulice. Njej vzporedno ulico so krstili kot Ulico Gabriela Seidla. Podolžno, vzporedno z bodočim nabrežjem potekajočo ulico, so označili kot Luthrovo.

Načela, ki so jih uveljavljali pri izgradnji Otoka, je občinski odbor potem še večkrat uporabil.

V istem času ko za Otok, so se vneli tudi za stavbišča na bivšem Cilenškovem (poznejšem Higerspergerjevem) posestvu, ki ga je kupila mestna občina, in sicer v Liscah onstran Seidlovega studenca. Tam je leta 1891 nastala prva vila v angleškem kotažnem slogu, za naslednico je bil določen švicarski slog. Vendar so ulico pod gozdom zazidali šele v dobi stare Jugoslavije.

Regulacijski načrti iz leta 1871, 1882 in 1889 so sicer zajemali vse mesto, vendar niso bili popolni, kajti omejevali so se na zgolj površinsko določitev stavbišč in ulic, niso se pa ozirali na višino ki je bila nujna zaradi kanalizacije, brez katere ni mogel dolgo ostati noben mestni del. Glede na to je občinski odbor leta 1897 razpisal natečaj za izvedbo horizontalnih in višinskih meritev celotnega mestnega teritorija ter napravo ustreznih map. Dokler to delo ne bo gotovo, tak je bil dodatni sklep, bo občinski odbor, ne glede na že določene gradbene okolišče, dajal gradbena dovo-

ljenja za vsak objekt posebej. Delo je prevzel dunajski oblastveno pooblaščen inž. Viktor pl. Thomka in ga je izvršil v letih 1898 do 1900. Na terenu je delal prvi dve leti. Pri meritvah se je opiral na točke: Sv. Ano, Lipovec, Sv. Kunigundo in opatijsko cerkev sv. Danijela, ki so veljale kot deželne koordinate, in je kote izravnal po metodi najmanjših kvadratov. Rezultat njegovega dela so profili vseh celjskih ulic z navedbo višine na približno vsakih 10 m. Za dolžino se je posluževal merila 1:500, za višino pa 1:50. Obširnemu elaboratu, ki je, mislim, pomemben še danes, je dodal seznam vseh celjskih hiš z navedbo posestnikov, starih in novih števil — brez dvoma važen pripomoček za zgodovinske ugotovitve. V celoti je Thomka premeril okrog 160 ha, izpustil je samo naknadno mestu priključena dela: park in Zimovo klavnico. Za svoje delo je dobil 5200 goldinarjev. Omenjeno hodi tudi, da je načrt za zidavo Otoka njegovo delo. Na njegovo željo so za shranjevanje njegovega elaborata napravili posebno omaro.

Ko je bilo Thomkovo delo popolnoma dovršeno, je občinski odbor dne 17. oktobra 1902 v smislu štajerskega stavbnega reda za mesta in trge izdal razglas, s katerim je določil stavbne črte in širino posameznih ulic na naslednji način (pri tem je deloma dopolnil in deloma razširil določbe za posamezne ulice, ki jih je bil izdal ob primernih prilikah):

1. Za Savinjsko ulico s Cerkevne trga poleg gimnazije do mosta — 10 metrov.

2. Za Savinjsko obrežno cesto od Franc Jožefovega nabrežja do mestne meje (ki pa je ostala samo projektirana) — 12 metrov.

3. Za ulico preko kaplanije, ki bi vezala Savinjsko nabrežno cesto z Glavnim trgom in Graško cesto (je pa ostala samo projektirana) — 12 metrov.

4. Za Graško cesto (sedanje Stanetovo ulico) od vogla Rotovške (sedanje Prešernove) ulice do mosta čez Koprivnico — 12,5 metrov.

5. Za Krožno cesto (sedanje Cankarjevo ulico) od vogla Graške ceste do železniškega prevoza — 14 metrov.

6. Za Rotovško (sedanje Prešernovo) ulico od vogla Graške ceste do Samostanske ulice (sedanjega uličnega dohoda na Trg bratov Vošnjakov) — 12 metrov.

7. Za Kovaško (sedanje Lilekovo ulico) od Graške ceste do odcepa (sedanje Matija Gubčeve ulice) v Kolodvorsko ulico — 8 metrov.

Vsi stavbni objekti v teh ulicah (trgih), ki segajo preko določene regulacijske črte, so pod stavbno zabrano in so na njih stavbne spremembe, ki zadevajo novo ulično črto, prepovedane.

V smislu predpisov je bil ta načrt 14 dni nabit na magistratni deski.

Praktične rešitve, tudi v širšem smislu, so se vedno znova javljale. Potrebne so bile tudi revizije prejšnjih določb. Tako je občinski odbor 1. februarja 1906 soglasno sprejel sklep, s katerim je ovrgel določbe regulacijskega načrta iz leta 1889 glede zazidave severnega dela mesta.

Namesto dveh ulic, ki naj bi vezali bolnico s Karolinino ulico, je sprejel samo eno, ki naj bi potekala od vzhodnega vogla stare bolnice do Karolinine ulice in preko nje tako, da bi sekala na dvoje šemalsko vojašnico in se končala na stikališču Ulice ob jarku s Schillerjevo ulico (sedanje Vodnikove ulice s Kočbekovo). Na ta način bi se pomnožilo število stavbnih parcel med bolnico in Karolinino ulico od 22 na 28 in tudi med Karolinino ulico in Ulico ob jarku bi se precej pridobilo, medtem ko bi se šemalska vojašnica razdelila v dve ločeni hiši, Schillerjeva (sedanje Kočbekova) ulica je bila tedaj že podaljšana do Karolinine in Poljske (sedanje Levstikove).

Vendar projektirana ulica od bolnice do stikališča Ulice ob jarku in Schillerjeve ulice ni posebno trdno stala. Ko so naslednje leto šolske sestre in okoliška občina prosile za dovoljenje, da smejo zgraditi dvoriščno poslopje (sedanji Kajuhov dijaški dom) je občinski odbor prošnjo zavrnil, nakar so se pritožile na deželni zbor. Pritožbo je sestavil dr. Juro Hrašovec in je v njej izpodbijal potek projektirane ulice (ki bi počevno sekala tako Karolinino kakor tudi Ulico ob jarku) in pravomočnost sklepa, češ: V tako važnih stvareh se ne postopa na tako preprost način. — Skleni in nabij na zid, tudi javnost mora izreči svojo besedo.

Leta 1905 je mesto zgradilo poslopje za dekliško osnovno in meščansko šolo (sedanje II. gimnazijo). S tem sta Ulica ob jarku in Schillerjeva ulica (sedanje Vodnikova in Kočbekova ulica) dobili pomembno prostorno izpopolnitev.

V zvezi s pripravami za gradnjo šole so leta 1904 za Schillerjevo ulico izdali neke posebne gradbene predpise: Višina hiše do najvišjega venčnega zidka praviloma naj ne presega 15 metrov, pod najvišjega nadstropja naj ne bo preko 10 metrov nad cestno ravnijo, pri čemer je upoštevati padajoči teren.

V zvezi s to šolo so mislili tudi na prodor Samostanske ulice na Ulico ob jarku, češ da bi imeli otroci lažji dostop do šole. K temu je občinski odbor navajal tudi načrt Okrožnega sodišča, ki je nameravalo graditi sodno palačo na mestu dotedanjega sodnega poslopja (stoječega na mestu prejšnjega samostana) z glavno fronto na Vodnjaško ulico (sedanji Trg bratov Vošnjakov oz. Jetnjsko ulico.) Ta nekoliko nerodni načrt mestnim očetom ni bil všeč, poleg predora na Ulico ob jarku so mislili tudi na razširitev izhoda na Graško ulico s tem, da bi kupili Ravnikarjevo in Vošnjakovo. Toda ostalo je samo pri načrtih.

Pač pa so uspeli pri Kovaški ulici. Ta tedaj še ni imela zveze s Krožno (sedanje Cankarjevo) ulico. Kjer je zdaj ta zveza, sta bila tedaj Balantova (Wallantova) hiša z gostilno »Pri levni« in Stadlerjeva hiša. Mestna hranilnica in mestna občina sta kupili obe hiši, krili sta zazidali, na sredi pa pustili odprtino za ulico. Ob tej priliki so sistemu delu Kovaške ulice, ki se obrne proti sedanji »Evropski«, dali ime Ulice Karla Trauna (sedanje Matija Gubčeve ulice). Občinski odbor je mislil tudi na zvezo Velne

(sedanje Aškerčeve) ulice z glavno cesto. Toda opat ni pristal na odstop bivšega pokopališča pri sv. Maksimilijanu in župnijske uljve v sosesčini.

Zdajna leta pred vojno je bilo še nekaj gradbenih načrtov, ki so jih deloma izvedli, izgleda, da se je življenje začelo potencirati.

Leta 1905 se je osnovalo posebno Stavbeno društvo, ki si je nadelo nalogo, da ob Ljubljanski cesti sezida več večjih hiš. Občinski odbor je odobril delovanje in je za stavbe izdal predpise, podobne otoškimi. Društvo je res zgradilo dve hiši, nato se je pa zaradi nesloge razšlo.

Uspešnejše je bilo delo Obče-koristne stavbne in stanovanjske zadruge, ki je ob železnici na Dolgem polju dobila od mesta pomeni stavbišča in je zgradila več hiš.

Medtem se je bila na prizadevanje dr. Dečka osnovala Delavska gradbena zadruga, ki je v Gaberju zgradila več individualnih hiše ter tako pripomogla k okrepitvi slovenskega življa, ki je bil pod hudim pritiskom nemškega kapitala.

Prišlo je tudi na vrsto jedro Dolgega polja. Leta 1911 je na Wokaunovem svetu na vzhodnem koncu Karolinine ulice nastalo moderno poslopje za deško osnovno in meščansko šolo (sedanje osnovno šolo in učiteljsiše). Severno od nje je pa nastajala vrsta vil. Za njihovo izgradnjo je občinski odbor leta 1907 izdal več predpisov, ki se docela ujemajo z otoškimi, samo za vrtove ob ulici določa manjšo širino. Te predpise je 29. marca 1912 obnovil. Novi ulici so dali ime Jahnova ulica. Pripadal ji je sprva tudi nekoliko zapadnejše ležeči del ob železnici. Ta del so kmalu preimenovali v ulico Hugona Wolfa.

S to gradbeno dejavnostjo je težko spraviti v sklad predpis, da je za zgraditev trinadstropnih poslopij v središču mesta potrebna posebna odobritev občinskega odbora (1904). Določeno obliko je dobil ta sklep na seji občinskega odbora dne 16. marca 1906. Tedaj so se občinski očetje domenili, da so trinadstropne hiše dovoljene samo pod dvema pogojema: 1. Višina objekta od povprečne ulične ravni do strehe mora znašati najmanj 1,25 širine prilžne ulice. 2. Dvorišče mora zavzemati vsaj 25% zazidane površine. Slovenci so upravičeno domnevali, da je bil ta sklep izvršen v smislu šikane proti Celjski posejilnici, ki se je tedaj pripravljala, da na vogalu med sedanje Stanetovo in Cankarjevo ulico zgradi (če ne upoštevamo vogalne hiše na zahodni strani Tomšičevega trga) prvo trinadstropno hišo v Celju. Celjska posejilnica je sicer uspela, toda šele leta 1908 z rekurzom na deželni odbor.

Mestni odbor je delal tudi ovire Karlu Banu, ki je parceliral svoj svet med tako imenovanim mestnim mlinom in vojašnico v Gaberju. Izdal je zanj predpise, docela podobne otoškimi, čeprav je bil tu drugačen položaj. Ban je šel z rekurzi do najvišjega sodnega dvora in je uspel (1911). Mestni odbor je moral prilagoditi svojo odločbo legi parcelacijskega sveta.

Omenili bi še to, da se je s tlakovanjem ulic nadaljevalo na star način, poskusili so bili s terom na Novi (Razlagovi) ulici, pa je poizkus slabo izpadel. Leta 1900 so trg pred postajo izločili iz sosednih ulic in ga poimenovali po tedaj umrlem državniku Bismarcku, ki je postal idol vsenemških političnih teženj. V sodelovanju z Južno železnico so trg tudi uredili. Z graditvijo Nemškega doma so ga izpopolnili z vsiljivo, pompozno in v hbitvu nelepo stavbo, ki kvarno vpliva na v plemenitem slogu na drugi strani ceste stoječo Mestno hranilnico.

Nastala je prva svetovna vojna in zavrla gradnjo. Ob Spodnjem Lanovžu so postavili samo nekaj barak, ki so s kanalizacijo pripravile teren za povojne gradnje.

OBRTNIKI — GRADITELJI

Število gradbenih mojstrov se je pomnožilo: Anton Dimec, Jožef Hlegersperger, Franc Grein, Alojzij Kaiser, Mihael Werndl, Rudolf Exner, inženirji Vladimir Walter, Ladislav Roth in Maks Ländauer ter Ferdinand Gologranc (zaveden Slovenec). Izmed tujih mojstrov so delali v Celju največ Gradčan Jožef Bullman, Dunajčan Ditrich Dickstein in Mariborčan Anton Cerniček.

Tesarski mojstri: Anton Dimec, Jurij Stepišek in Vinko Kukovec.

Kamuoseki: Valentin Hofmann, Jožef Weber, Ivan Kullich in Vinko Camernik.

Kiparji: Ignacij Oblak (oče slavista Vatroslava), Jožef Sumrek (do 1914), Miloš Hohnjec (izza januarja 1918).

Vodni stolp.

INVESTITORJI

Glavni investitorji so bili privatniki. Večinoma so delali za svoje potrebe, gradili so nove hiše in obnavljali ter razširjali stare, zlasti veliko skrb so posvečali zgraditvi novih fasad. Poleg manjših hiš so gradili tudi večje, ki so bile deloma namenjene tudi za oddajo, ekonomska je bila namreč najemna tako za poslovne prostore kakor za stanovanja.

Med privatniki je bilo tudi nekaj velikih investitorjev, ki so zgradili več, deloma zelo velikih stavb. Taki investitorji so bili: Karel Endres, poštar (ki je gradil v Ulici na Jarku), Jožef Weber (ki je zgradil tri velike hiše na Savinjskem nabrežju), Ivan Pauser in žena Julija (ki sta zgradila dve veliki in dve manjši hiši v Cankarjevi ulici (zadnji dve delni prednici Zeleznega dvora), Ivan Zimnjak (ki je zgradil veliko vogelno hišo med Aškerčevo in Cankarjevo ulico ter dve veliki hiši (na Trgu bratov Vošnjakov) in Jožef Pallos (ki je gradil prve vile na Otoku).

Med neprivatnimi investitorji je bila na prvem mestu mestna občina. Izprava je razširjala in prirajala stare stavbe za potrebe svoje lastne in državne uprave, za vojsko in za šolstvo, klavnico in vodovod.

Šele konec XIX. in v početku XX. stoletja je gradila nove stavbe: za vojsko domobransko vojašnico in avgmentacijsko skladišče, za davkarstvo in revirni rudarski urad veliko hišo, za šolstvo dve veliki zgradbi. Dežela je zgradila novo bolnico, država pa samo poštno postopje.

Proti koncu dobe se pojavljajo med investitorji tudi tri z druge.

Velik investitor je bila tudi Mestna hranilnica. Razen palače z upravnimi prostori je v Cankarjevi ulici zgradila tri velike hiše. Za njo ni mnogo zastajala Celjska posojilnica, zgradila je Narodni dom, veliko hišo na voglu Stanetove in Cankarjeve ulice ter drugo v Kocbekovi ulici.

GRADBENI MATERIAL

Okolica mesta je nudila apnenec. Mnogo so uporabljali tudi peščenec, dobivali so ga deloma iz Affenza na Zgornjem Stajerskem, a tudi iz domačih kamnolomov: od Sv. Rozalije pri Blagovni, iz štorske okolice. Iz Paške vasi je prihajal neki zeleni kamen. Opeko je v čedalje večji meri izdelovala opekarna na Sp. Hudinji, ki je bila večinoma v posesti strokovnjakov, čeprav je prehajala precej dolgo kaj hitro iz rok v roke. Apno so dobivali največ iz Stranice. Pesek je nudila tedaj še kristalno čista Savinja. Cementne izdelke je v mestu prvi začel izdelovati Tabor in uporabljali so ga najprej pri gradnji Nemskega doma. Ladislav Roth je pod Jožefovim hribom uredil manjšo tovarno za cementnino. Zelezni beton je prvič prišel do veljave pri gradnji deške osnovne in meščanske šole, poslužili so se ga pri napravi stropov v prvem nadstropju.

Dimnikarstvo je občinsko zastopstvo zaradi občine koristilo že stoletja urejevalo in nadziralo. V tej dobi sta se v mestu razvila dva dimnikarska okoliša.

Tudi regulacija gasilstva je bila važna. Leta 1871 je bilo osnovano Gasilsko društvo in je leta 1878 na dvorišču mestnega magistrata zgradilo posebno shrambo, ki so ji leta 1881 pozneje dodali še stolp. Nabavili so tudi nove gasilne priprave. Bile so pa stalne težave s podvozom. Ob požarih je bilo treba letati po mestu in iskati konje. Zaradi teh težav se je društvo leta 1895 celo razšlo. Vendar se je na pobudo župana Julija Rakuscha še tisto leto obnovilo. Dobilo je novo parno brizgalno in za podvoz je občina dajala svoje konje.

VODOVOD, ELEKTRIKA, TELEFON

V mestu je bilo poprej 16 vodnjakov. Leta 1899 jih je pregledal graški prof. W. Prausnitz, šef higienskega inštituta na univerzi, in je ugotovil, da sicer v splošnem nimajo slabe vode, toda v vodnjake zlasti ob deževnem vremenu lahko prihaja nezdruživa zunanja voda. V nekaterih vodnjakih je ugotovil preveliko množino bakterij; drugi so pa bili skoraj brez njih, voda je bila v splošnem trda in je ob analizi poleg suhih preostankov izkazovala znatne količine kalijumhipermanganata in klora.

Vprašanje vodovoda je postalo pereče. Že leta 1890 so si župan dr. Neckermann in nekateri občinski možje ogledali ljubljanski vodovod, ki ga je razkazal njegov graditelj inž. Smreker. V naslednjih letih so preiskavali studence pod Gozdnikom in Maličem. Občina si je kot strokovnjaka dobila za pomoč dunajskega graditelja vodovodov W. Schwarz. Na Maliču in Gozdniku so ugotovili premalo vode. Posrečilo se jim je, da so v gozdu južno od Vitanja našli odlične Pokličev vrelec. Kupili so tudi vrelec Brezen. Uporabili so samo Pokličevega. Delo je prevzel Schwarz kot najcenejši ponudnik. Vsota je vendarle presežala pol milijona kron. Precej sta dala država in dežela. Leta 1908 je bil vodovod gotov. Na Miklavškem hribu so napravili rezervoar. Graditelj je obetal, da bo vode dovolj za petdeset let, uštel se je pač za dve desetletji.

Graditelj Schwarz je predlagal, naj bi ob priliki graditve vodovoda nepopolno mestno kanalizacijo zemenjali z novo, enotno in združeno z organsko čistilno napravo. Stala bi 420.000 kron. Mestni stavbni urad pa je vedel, da občina tako velikih stroškov ne zmore, in je predlagal dodatno kanalizacijo, ki bi stala 60.000 kron. Razume se, da je občinski odbor sprejel predlog stavbnega urada.

Postajalo je pereče tudi vprašanje razsvetljave. Ko je mestu ponudil elektriko slovenski industrijalec Vinko Majdlč, so ga odbili. Pozneje so se pa začeli dogovarjati z Westnom in sklenili z njim pogodbo, tako da je leta 1913 mesto dobilo elektriko.

V začetku stoletja, po zgraditvi nove pošte, so začeli v mestu instalirati tudi telefonsko omrežje.

Nova, sedanja 1. gimnazija.

Narodni dom v prvotni obliki.

V DOBI PRVE JUGOSLAVIJE

Gradbeni zastoj, ki je nastal med prvo svetovno vojno, po vojni ni takoj minul, čeprav se je kmalu pojavilo veliko pomanjkanje stanovanj, ki mu stanovanjski urad nikakor ni bil kos.

Se preden je bila uvedena redno občinska samouprava, so v gerentskem sosvetu prefršali pereče vprašanje gradenj novih stanovanj. Gerentski sosvet in njemu sledeči mestni svet sta se zavzemala za to, da bi bilo mesto na čelu gradbene dejavnosti. Ker ni bilo sredstev na razpolago, so upali, da bi bilo mogoče dobiti potrebna sredstva na četvorni način: prodale naj bi se hiše, ki si jih je bilo mesto v preteklosti pridobilo, in vojaški objekti, ki jih je bilo zgradilo; od države naj bi se izprosil večji investicijski kredit, banke naj bi priskočile na pomoč; uvedel naj bi se poseben davek na stanovanja, ki bi moral rasti sorazmerno s kvaliteto stanovanj.

Mestni svet je res prodal nekaj hiš, z vojaškimi objekti je pa bilo težko, vojna uprava jih je odkupila šele leta 1933, investicijskega kredita ni bilo mogoče dobiti, pač pa so bile banke voljne pomagati, dve izmed njih, Jadranska banka in Prva hrvaška štedionica, sta si celo sezidali vsaka svoj dom in sta delno pripomogli tudi k rešitvi težkega stanovanjskega vprašanja. Investicijskega kredita pa ni bilo in mestni svet ni uvedel posebnega davka na stanovanja.

Cetudi izgledi niso bili rožnati, je mestni svet vendarle nakupil nekaj gradbenega materiala za zamišljeno večjo stanovanjsko hišo, ker so se pa medtem cene materiala dvignile, je svoj načrt za nekaj let opustil in material prodal. Šele leta 1926 se je ideje zopet oprijel, kupil je hotel »Kronos«, da bi ga uporabil za omiljenje stanovanjske stiske. Izprva so mislili na to, da bi bivše hotelsko poslopje dvignili za eno nadstropje. Toda izkazalo se je, da se to ne bi dalo s pridom napraviti. Zato so poslopje podrli in na njega mestu zgradili novo dvofrontno trinadstropno stanovanjsko hišo (1929). Investitor je bila mestna elektrarna, ki si je v pritličju tudi pridobila lokale. Podrli so tudi pomožna poslopja »Kronos«, očevali so pa bivšo pivovarniško ledenico, veliko poslopje, ki so mu nadzidali drugo nadstropje in pridobili s tem precej stanovanj. V nadaljevanju jugozapadnega trakta »Kronos« naslednice je mesto leta 1938 sezidalo Delavski dom s posredovalnico za službe in prenočišči za potujoče delavce. Na drugem krilu je pa Pokojninski zavod sezidal veliko štirinadstropno stanovanjsko hišo. Prav tako je Pokojninski zavod zaidal stavbišče na stikališču Ulice XIV. divizije, Razlagove in Ulice Tončke Čečve, kjer je prvotno hotel mestni svet postaviti stanovanjsko poslopje. Gradbenim pri-

zadevanjem se je pridružila tudi Ljudska posojilnica, ki je po Plečnikovi zamisli zgradila palačo na voglu Stanetove in Vodnikove ulice.

Bivša okoliška občina je ob sedanji Vrančevi ulici zgradila novo veliko šolsko poslopje, a banovina je v sklopu bolnice postavila novo poslopje za porodniški oddelk.

Izredno važna je pa bila privatna gradbena dejavnost, ki je v petnajstih letih razširila in ustvarila več novih mestnih delov. Izprva je šlo počasi, močneje se je razvila šele v drugi polovici dvajsetih let, ko je že bilo organizirano dajanje kredita v gradbene namene.

Na kreditni podlagi so na severni strani mesta z novimi vilami podaljšali sedanjo Ulico 29. novembra, a poleg Spodnjega Lanovža so tam, kjer so stale prej vojaške barake in je že bila kanalizacija, zgradili naselje dvojnih enodružinskih hiš, ki so ga tedaj čisto označevali kot Ogrizkovo kolonijo.

Sam Spodnji Lanovž so preuredili tako, da so lahko sem prenesli mestno oskrbu, razen tega pa so ga stanovanjsko boljše izkoristili in končno so zgradili tu garaže za avtobuse, ki jih je mesto kupilo zaradi razvijajočega se avtobusnega prometa.

V severnem delu mesta je pozneje v ozadju bolnice nastala nova skupina vil, ki so označile črte za Oblakovo in Jenkovo ulico. Ob severnem koncu Ipatčeve ulice se je razvila lahka industrija, ki je zavzela lanovski svet med to ulico in Spodnjim Lanovžem. Druga skupina hiš je nastala vzhodno od »Ogrizkove kolonije«. Tako so v odprti obliki deloma in urejeno zazidali tako imenovano Dolgo polje, ki je segalo nekoč od bolnice do Koprivnice pri Sv. Duhu.

Na Jožefovem hribu, kjer so morali posekati gozd zaradi lubadarja, so začeli s parcelacijo in zazidavo leta 1926. Svet je parceliral geometer Bojcek, na južni strani nove Plečnikove ulice je parcelacijo popravil inž. Pristovšek.

V dogovoru s konventom lazaristov so se odločili, da ostane del griča pod cerkvijo (do ceste na zahodnem pobočju) nezazidan. Zidali so tu v okviru posebne zadruge. Leta 1936 je dobilo naselje vodovod in kanalizacijo.

Važno gradbeno področje je bil tudi Otok v ozadju nove gimnazije. Tu je svet pripadal privatnikom, največ Janiču in Rakuscu. Na Janičevem so zgradili tri nove vile. Tudi Rakusch je svoj del parceliral. Prvotno parcelacijo so na njegovo željo spremenili s tem, da so parcele nekoliko zmanjšali. Ob tej priliki je zastopnik tehničnega oddelka lastnika opozoril na to, da mora biti nasproti gimnaziji rezerviran svet za gradnjo druge gimnazije.

V večji oddaljenosti od mesta je občina kupila dvorec Medlog (nekdanjo Freienberško pristavo, Kristinin dvor, Kvaternikovo) z večjim posestvom.

Dvorec je namenila za sirotišnico, zemljišča, segajoča od državne ceste do Savinje, je pa tehnični oddelek 1937 razparceliral v stavbne parcele, obsegajoče večinoma 500 do 800 kvadratnih metrov. Vendar je nekoliko pozneje za ureditev dvorca razpisal natečaj. Rešitve so prispele, toda kakršnokoli realizacijo je preprečila vojna.

Severno od mesta med Koprivnico in Golovcem je nastalo naselje Nova vas. Povod za to je dala lastnica Grmovja Irma Jeschounek-Wagner, ki je okoliški občini poklonila tam neko zemljišče. Občina je zemljišče parcelirala in začelo se je zidanje. Smotnejše gradbeno delo se je pričelo, ko se je okoliška občina leta 1935 priključila mestni.

druga nagrada ni bila podeljena, tretji nagradi sta bili dve – prvo je dobil inž. arh. Drago Umek, a drugo dva Ljubljančana.

Mestni svet je bil zdaj pred odločitvijo, ali naj izroči definitivno izdelavo regulacijskega načrta inž. Jamnickemu ali pa naj na osnovi njegovega projekta poveri delo posebnemu biroju, ki bi ga osnoval v okviru mestnega tehničnega oddelka. Mestni svet se je odločil za drugo možnost. Člani biroja, ki je bil pod vodstvom šefa tehničnega oddelka inž. Pristovška, so bili arhitekt Drago Umek, inž. geom. Ferlan in inž. Jože Brodnik. Dne 31. decembra 1940 je ministrstvo generalni regulacijski načrt odobrilo. V tehničnem oddelku so izdelali nato še Uredbo o izvajanju regulacijskega načrta mesta Celja, ki pa ni več mogla stopiti v življenje. Načrt sam se še ni našel. Glede na Program in Uredbo smemo sklepati, da je bil odlično delo, ki bi koristno služilo še danes.

Gradbena dela v prvi jugoslovanski dobi so izvajali večinoma

Mestna hranilnica.

Razumljivo je, da je imel spriču tolikšne gradbene dejavnosti mestni stavbeni urad, ki se je preimenoval v tehnični oddelek, mnogo dela. Nekaj časa ga je še vodil inž. Ludovik Wessely. Od njega ga je prevzel inž. Oskar Reddi, ki je kot upokojeni dvorni svetnik prišel iz Sarajeva. Izza leta 1926 je bil tehničnemu oddelku nepretgoma na čelu inž. Blaž Pristovšek. Pristovškov dolgoletni sodružnik je bil tehnik Drago Hojkar, izza srede tridesetih let mu je bil dodeljen tudi tehnik Lang.

Leta 1932 je izšel gradbeni zakon, ki je za mestne občine predpisal izdelavo regulacijskih načrtov. Mestni svet je na svoji seji dne 16. julija 1937 sprejel Program za regulacijski načrt, ki ga je izdelal inž. Blaž Pristovšek.

Program je sestavljen za dobo petdesetih let. Na računski način je prišel avtor do mnenja, da bo mesto štelo tedaj 40.000 prebivalcev. Regulacijski načrt ima dvojni smoter:

1. Da se uredi že obstoječi del mesta v smislu novodobnih urbanističnih načel s čim manjšimi finančnimi žrtvami.
2. Da se sistematično ustvarjajo mestni predeli v deloma že zazidanih predmestjih ter organsko povežejo novo nastala naselja z jedrom starodavnega mesta. Na osnovi geološko-geografskega in zgodovinskega razmotrivanja prihaja avtor do določite regulacijskega območja. V tem pogledu razlikuje širši in ožji gradbeni okoliš, v sredini poslednjega je starejše strnjeno mesto. Končno podrobno našteje prav vse elemente, ki so potrebni za sestavo regulacijskega načrta.

Mestni svet je za izdelavo projektov generalnega načrta razpisal natečaj. Odziv je bil prav dober. Prišlo je enajst projektov. Prvo, povečano nagrado je dobil zagrebški inženir Jamnicki,

celjski gradbeni podjetniki: Konrad Gologranc, Karel Jezernik, Franc Kalíšnik, Franc Nerad, Alojzij Crepišček, Josip Stojan in Vinko Jordan (s sedežem v Gotovljah).

Na širšem področju mesta so delali še nekateri mojstri: Franc Gologranc iz Konjice, Franjo Grein iz Slovenjega Gradca, Ignacij Kveder iz Vojnika, Drago Korošec iz Gorenja pri Smartnem ob Paki, Franc Velenšek in Franc Novačan iz Trnovelj, Martin Gorišek iz Brežice in Novak iz Ljutomeru.

Tesarska dela so izvrševali podjetniki in mojstri: Vinko Kukovec, Jožef Aljančič, Franc Verbnik iz Celja in Franc Klemen iz Preserja pri Braslovcah.

Načrte za nove stavbe so delali gradbeni podjetniki in zidarjski mojstri sami, deloma pa tudi inženirji in arhitekti.

Gradbena dovoljenja in dovoljenja za vselitev je dajala mestna občina sama po tehničnem oddelku, ki je bil vezan na sklepe gradbenega odbora in občinskega sveta.

Mnogo skrbi je povzročala mestnemu svetu, meščanom in okoličanom Savinja. Leta 1923, 1926, 1927, 1930 in 1933 (25. septembra) so bile velike povodnji. V okviru mestnega tehničnega oddelka, hidrotehničnega oddelka pri okrajnem načelstvu in velikem županu v Mariboru so izdelali potrebne načrte. Ustanovila se je posebna tehnična sekcija za regulacijo Savinje in pritokov. Šele velika povodenj leta 1935 je privedla do odločitve. Toda delati so začeli šele leta 1936. Do začetka druge svetovne vojne so regulirali strugo od ovinka pod Tremerjem do Grenadirjeve brvi. Poleg tega so na mestnem področju uvedli tudi struge Savinjskih pritokov. Delavcev ni primanjkovalo, kajti izza leta 1930 je vladala težka kriza.

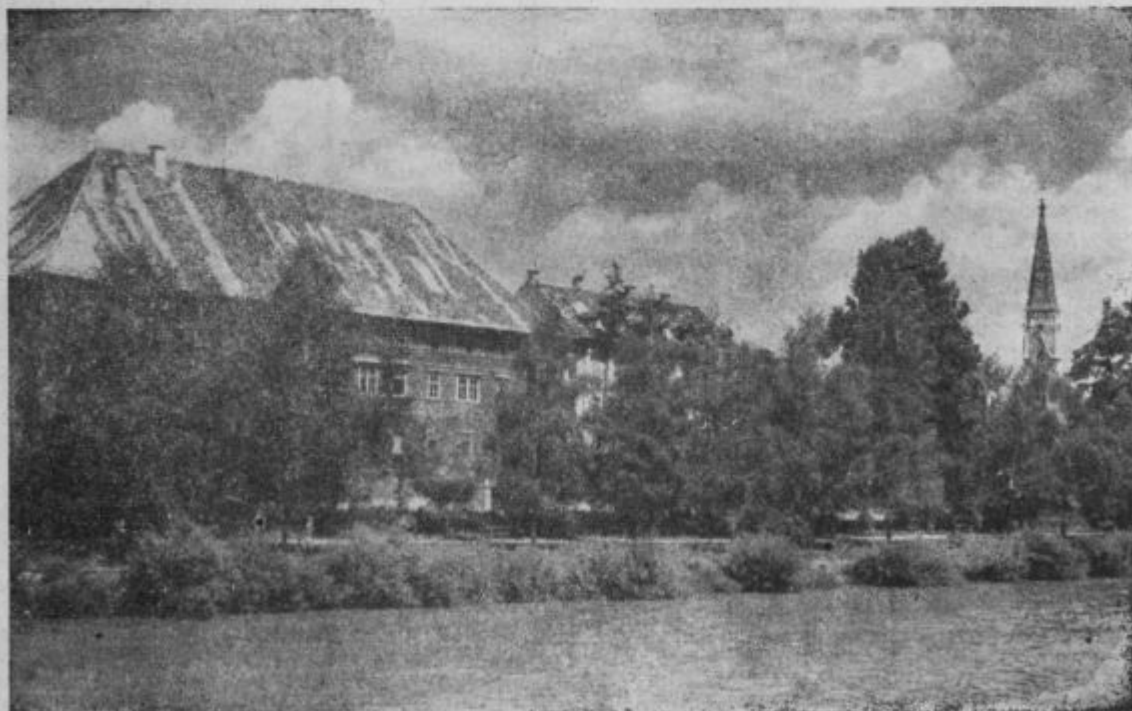
Bioši leseni most preko Savinje s pogledom na Kapucinsko cerkev in Stari grad.

OKUPACIJA

V okupacijski dobi so imeli obsežne načrte v zvezi s povečanjem bolnice, hoteli so zaradi nje podreti ves severni del mesta. V razpravi o tem je mestni župan odločno protestiral, češ. bolnica bo popolnoma zatemnila mesto, ki naj opusti starodavno ime in naj se poslej imenuje Spital ob Savinji. Jugoslovani, tako pravi, so imeli glede premestitve bolnišnice odlično idejo, stala naj bi na planoti pod Ostrožnim. Župan se upira tudi strmim streham, ki bi po njegovem mnenju pokvarile vse okolje. Županov protest je bil zaman. Nemci so začeli bolnico razširjati in so

s tem usodno vplivali tudi na nas — ne bomo sicer podirali hiš, toda v temeljnih potezah moramo vendarle slediti nemškemu načrtom, saj bi sicer morali porušiti tisto, kar je bilo med okupacijo zgrajenega.

Sicer je pa okupator napravil še to in ono: ob Ljubljanski cesti je zgradil dvoriščno hišo v obliki nemškega kmečkega dvorca in ob poti na Lavo nekaj lesenih hišic, pri Spodnjem Lanovžu je postavil dve večji stanovanjski hiši v slogu starejših nemških mestnih hiš in v Zavodni pod Jožefovim hribom tovarno perila.

Savinjsko obrežje z grofijo in pogledom na gotski stolp opatijske cerkve.

Novi most preko Savaonje in pogled na mesto.

SODOBNOST

Sodobnost sega od osvoboditve v maju 1945 do danes.

Prvi dve leti smo bili v glavnem zaposleni s tem, da smo s pomočjo prostovoljnega dela odstranjevali ruševine in popravljali najtežje poškodbe pri stavbah, kar pa je bilo težko, kajti gradbenega materiala je primanjkovalo in ga je tehnični oddelek po možnosti nakazoval. V Zidanškovi ulici je mesto na ruševinah dveh hiš sezidalo novo.

Polagoma se je pripravljalo novo ustvarjalno delo. Nekateri privatniki so se poslužili ugodnosti nakupa materiala po znižanih garantiranih cenah in so si zgradili hišice ali vile. Zidali so tudi potem, ko te ugodnosti niso imeli več; ker večinoma niso imeli dovolj sredstev na razpolago, so gradili po več let in se pri gradnji trudili tudi sami s svojci. Posluževali so se tudi javnega kredita in ljudska oblast jim je šla na roko tudi s tem, da jim je dovoljevala gradnje v lastni režiji, toda pod strokovnim vodstvom, tako so privatne hiše in vile nastajale v popoldanskih urah, ob nedeljah in praznikih. Mnogo več je zalego prizadevanje mestnega (občinskega) ljudskega odbora in večjih podjetij. Mestni ljudski odbor je poleg zasilnih stavb (Selce za Jožefovim hribom) zgradil nekaj blokov. Še več blokov so zgradila podjetja. Za Dečkovo cesto je zrastle kar veliko naselje; na vzhodu (v sklopu Nove vasi) privatnih hiš in vil, na zahodu pa blokov. Druga, največja skupina blokov je nastala ob Kersnikovi ulici (bloki Tovarne emajlirane posode).

Gradbene zadeve je slej ko prvi vodil mestni gradbeni oddelek, ki pa večinoma ni bil samostojen, najprej je bil v sklopu odseka (izza jeseni 1946 poverjenišтва) za gospodarstvo, izza julija 1948 poverjenišтва za komunalne zadeve; izza januarja 1950 je obstajalo posebno poverjenišтво za gradnje; po reorganizaciji mestne uprave, ki je nastala izza decembra 1950 je prišel gradbeni oddelek v sestavi Tajništva za gospodarstvo in komunalne zadeve, jeseni leta 1955, ko je bil uveden novi komunalni sistem, je bila izvedena še dalekosežnejša organizacija ter ustanovljen samostojen oddelek za gradnje in komunalne zadeve. Do reorganizacije leta 1955 je vodil gradbene zadeve dolgoletni mestni inženir Blaž Pristovšek, ki je tega leta prevzel vodstvo Projektivnega biroja. Od reorganizacije leta 1955 vodi oddelek za gradnje in komunalne zadeve načelnik Zoran Vudler s sodelavci ing. Mareš Emilom kot referentom za gradnje, ing. Trček Stankom kot referentom za geodezijo ter uglednim gradbenim strokovnjakom Konradom Golgrancem kot gradbenim inšpektorjem. Še vedno pa mesto odnoso občina nima svojega referenta za urbanizem.

Koncem leta 1955 so republiške oblasti izdale ostre predpise o smotnejšem razvoju gradbenih dejavnosti tako v korist zaščite kmetijskih zemljišč, kakor pravilnejšega izoblikovanja mest in naselij.

Takoj se je pristopilo k določitvi gradbenih okolišev in izdelavi zazidalnih načrtov. Oddelek za gradnje in komunalne za-

deve je s pomočjo zunanjih sodelavcev kot prvi v Sloveniji izdelal predlog odloka in zazidalne načrte, ki so bili javno razstavljeni in odobreni v prvi polovici leta 1956.

Vzporedno se je pristopilo tudi k forsiranemu zbiranju dokumentacije za urbanistični načrt, ki je bil naročen leta 1954 pri Projektivnem ateljeju v Ljubljani in izdelan kot idejni projekt s popolnim programom do jeseni 1957. To urbanistični načrt je izdelal ing. arh. Stermecki Viljem, program pa dipl. ekonomist Meržek s sodelavci. Načrt čaka soglasja republiškega sveta za urbanizem, občinskega in okrajnega ljudskega odbora.

Gradbena dovoljenja izdaja oddelek za gradnje in komunalne zadeve po predhodnih lokacijskih in revizijskih odločbah. Lokacijske odločbe za lokacije v mejah gradbenih okolišev izdaja isti organ kakor gradbena dovoljenja, izjemna lokacijska dovoljenja pa svet za gradnje in komunalne zadeve ObLO Celje ob soglasju sveta za urbanizem OLO Celje. Projekte revidira Komisija za revizijo glavnih projektov OLO Celje, ki jo vodi ing. Cvahte Srečko, projekti za večje poslovne in javne zgradbe pa morajo biti revidirani v Ljubljani pri republiški revizijski komisiji.

Poleg gradbene dejavnosti je v pristojnosti oddelka za gradnje in komunalne zadeve še celotna komunalna služba, ki jo izvajajo občinske komunalne organizacije Uprava za ceste in kanalizacije, Javne naprave, Plinarna-vodovod-razsvetljava, Stanovanjska uprava, Mestna vrtnarija, Pogrebni zavod ter Biro za stanovanjsko izgradnjo.

Omeniti je še novo izmero mesta, ki je v teku izza leta 1955 in bo predvidoma končana v petih letih.

Celotno gradbeno in komunalno dejavnost v celjski občini pa vodi in usmerja svet za gradnje in komunalne zadeve, kot družbeni organ, pod vodstvom predsednika Rada Jenka.

Zadnja leta je gradbena dejavnost v velikem razmahu. Na Otoku raste novo mesto, vrstne hiše in veliki stanovanjski bloki. Jeseni leta 1957 je bilo na območju celjske občine v gradnji 650 stanovanj, kar je sicer ogromna številka, vendar pa za izredno stanovanjsko stisko še vedno zdaleka prenizka. Omeniti je še nekatere velike javne gradnje: pred dograditvijo so Mestni zdravstveni dom, upravno poslopje Tovarne emajlirane posode, Sola za trgovske učence, veliko kopališče, most čez Hudinjo, v začetku decembra pa bodo pričeli graditi novo osemletko na Hudinji. Omembe vredna je tudi gradnja in asfaltiranje cest ter številnih novih parkov in nasadov, razširitev vodovodnega, plinovodnega, kanalizacijskega in električnega omrežja ter gradnja novih transformatorskih postaj.

Takoj po osvoboditvi so nastajala socialistična gradbena podjetja, ki delajo danes. Mesto je ustanovilo Mestno gradbeno pod-

jetje, ki deluje danes kot S(plošno) G(radbeno) P(odjetje) Graditelj. Okraj Celje-okolica je ustanovil Okrajno gradbeno podjetje (Ograd), ki je danes G(radbeno) P(odjetje) Savinograd. Veliko S(plošno) G(radbeno) P(odjetje) Beton je nastalo iz Celjskega gradbenega podjetja (Celjograd). V Celju deluje tudi podružnica ljubljanskega G(radbenega) in (Industrijskega) P(odjetja) Gradis z obratovališčem Celje, Soštanj, Velenje. Novo je G(radbeno) P(odjetje) Stavbenik.

Glede izdelave projektov (načrtov) se je izvršila bistvena izprememba. Izdelujejo jih projektivni biroji: v Celju Projektivni biro (direktor inž. Blaž Pristovšek, pomočnik inž. arh. Živorad Milovanović) in Projektivni atelje (direktor inž. Maks Lipičnik, pomočnik inž. arh. Anka Ocvirk-Lipičnik). Polnomočje pooblaščenih projektantov, ki se je nanašalo na manjše stavbe, je 1. junija 1957

prestalo, pač pa imajo biroji lahko tudi zunanje sodelavce.

Po zadnji povodnji 4. in 5. junija 1954 so obnovili delo na regulaciji Savinje. V zvezi s temi deli je v jeseni leta 1956 nastal nov in lep betonski most, nekoliko spremenjena realizacija ideje, s katero so se ukvarjali pred petdesetimi in pred sto leti.

Z regulacijo Savinje bo odstranjena nevarnost poplav, ki so polegčasne povzročale zgradbam trajno škodo, še danes odpada omet zaradi zadnje poplave.

Podobnega značaja je tudi delovanje cinkarniških plinov, ki kovinaste dele stavb razjede že v petih letih, medtem ko trajajo normalno dvajset let. Upajmo, da se bo popravilo tudi to.

Nikdar v svoji zgodovini se mesto ob Savinji ni tako hitro in načrtno izgrajevalo in lepilo kakor danes.

MESTNO JEDRO

TOMSICEV TRG (TRG, VELIKI TRG, GLAVNI TRG)

II. št. 1 (85, 115, 100, 1, 1²; urb. št. 35, vl. št. 79). Vogelna stavba med Prešernovo ulico in Tomšičevim trgom. To je stara lekarniška hiša.

V Celju je lekarna izpričana iz leta 1587, v tej hiši je bila vsaj že leta 1670. Staro ime lekarne je bilo »Pri orlu«. Lepo obokani pritrilni prostori so bili pripravljeni ne samo za prodajo, ampak tudi za kuhanje in pripravljanje zdravil. Leta 1955 se je lekarna umaknila »Putniku«.

Lekarnarji — lastniki: Cucule (1685), Vossneinkel (1719). Vossneinkelova vdova, dr. Leopold Henrik Heipl (1743), Ignacij

Ozussen (do 1745) Jožef Ferjančič (izza 1745), Jakob Kayser (izza 1781), Franc Baumbach (izza 1790), Franc Baumbach (izza 1815), Ana Baumbach (izza 1828), Jožef Kupferschmid (izza 1876), Adolf Marek (izza 1878), Maks Rauscher (izza 1896). Rauscherjeva rodbina je ostala v posesti do 1945, ko je hiša postala SLP. Lekarno je pa imel iz leta 1919 mr. Vojko Arko in iz leta 1927 mr. Ivo Tomšič.

Prvotno je bila v Celju samo ena lekarna, pozneje sta bili dve, druga je bila (vsaj nazadnje) v hiši na drugi strani trga, ki ji je ulično fronto leta 1945 porušila bomba. Jožef Ferjančič je obe lekarni združil. Sredi preteklega stoletja se je pokazala potreba po še eni lekarni, toda dokler je živela Ana Baumbach, častiljiva matrona in podpornica ubogih, je občinski odbor ni hotel dovoliti.

Hiša je med najstarejšimi v Celju, zgrajena je okrog kvadratnega dvorišča in ima v notranjosti arkade z mrežastimi oboki; v prvem in drugem nadstropju. Leta 1891 je dobila sedanjo fasado. Leta 1907 je bil zgrajen pritrilni podaljšek trakta ob Prešernovi ulici z obvezo, da ga podro, ako bi se ulica v smislu tedanjih regulacijskih predpisov razširila; v tem podaljšku je do danes gostilna.

H. št. 2 (86, 114 in 115, 101, 2, 2; urb. št. 34 in 35, vl. št. 259). V XVIII. stoletju je hišo priženil Jernej Potočnik, leta 1804 mu je sledil Jožef Potočnik, leta 1805 sta jo kupila dr. Ivan Schein in žena Ana. Leta 1811 jo je kupil Jožef Siebenbürger in leta 1847 Jožef Geiger, ki jo je leta 1872 zapustil učeri Josipini. Leta 1881 jo je prevzel Kristijan Wolf, a leta 1888 jo je kupil Alojzij Klobučar. Od njegovih dedičev sta jo leta 1896 kupila Ivan in Rozalija Josek, leta 1945 je postala hiša SLP.

Hiša je bila prvotno dvojna (nastala je na mestu ali po sozidavi dveh po požaru leta 1798 uničenih hiš). To še kaže dvojna urbarialna in prvotno dvojna hišna številka.

Wolfa je leta 1882 Anton Fellner zgradil stranski dvonadstropni trakt in dvoriščni prizidek. Klobučar je leta 1889 zgradil novo fasado, Josek je leta 1906 vso stavbo obnovil, a leta 1932 je dvoriščnemu traktu nadzidal prvo nadstropje, da je s tem povečal delavnico in dobil prostore za pisarno.

Potočnika sta bila mizarja (in kramarja), Siebenbürger je bil usnjak, sudetski Nemec in bivši narednik Geiger si je uredil v hiši knjigarno, Wolf je bil klobučar, a Josek tapetnik. Delavnica je bila v dvoriščni podaljšavi, tam je zdaj mestno mizarstvo.

H. št. 3 (88, 116, 102, 3, 3; urb. št. 56, vl. št. 111). Konec XVIII. stoletja je hišo kupil Ivan Ettenhauser, nato so si jo pridobili: Franc del Negro (Schwarz, na dražbi), Regina Ettenhauser in Jožef Krenner, leta 1811 jo je po zamenjavi dobil Franc Ludovik Herzmann, leta 1861 jo je prevzel sin Jožef, a leta 1908 so jo podedovali Luiza, Hermina in Ivan Herzmann. Leta 1908 jo je kupil Gustav Stiger jun., leta 1928 jo je do polovice in leta

1950 v celoti prevzel Werner Stiger.

Franc del Negro je bil trgovec in Italijan po rodu, ob neki priliki je pred magistratom kot sodiščem izjavil, da nemški slabo razume. Herzmanni so imeli v hiši trgovino z usnjem, a Stigerji so jo popolnoma na novo zgradili, spredaj so napravili največji specerijski trgovski lokal v mestu, a v dvoriščni podaljšavi skladišča. Iz leta 1945 je hiša SLP, zdaj je v njej trgovina »Potrošnik«.

H. št. 4 (84, 117, 103, 4, 4; urb. št. 37, vl. št. 113).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Alojzij Tomančkar, okrog leta 1800 jo je kupil Mihael Fröhlich, leta 1815 jo je prevzel Andrej Fröhlich z ženo Terezijo kot solastnico, leta 1851 jo je na dražbi kupil Gašper Gorišek, a leta 1877 jo je prevzel dr. Gašper Gorišek. Se leta 1877 si jo je na dražbi pridobil Franc Pachiaffo, leta 1923 jo je kupil Anton Lečnik. Med okupacije je hišo okupator zaplenil, leta 1946 je bila vrnjena prejšnjemu lastniku, leta 1950 je s petimi šestinami postala SLP, a prejšnjemu lastniku je ostala ena šestina.

Tomančkar je bil gostilničar in pek, Fröhlichi so bili jermenarji in na hiši je bila radičirana (z njo povezana) jermenarska pravica. Gorišek je bil urar, a Pachiaffo zlatar, Lečnik je imel v hiši urarsko, zlatarsko in optično obrt. Delavnica je bila v dvoriščni podaljšavi. Tam je zdaj socializirano zlatarsko in optično podjetje.

H. št. 5 (90, 118, 104, 5, 5; urb. št. 38, vl. št. 22).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Albin pl. Zierfeld, okrog leta 1800 jo je kupil Ignacij Tandler, njemu so sledili Vincenc Novak, Ignacij Novak, Franc Ks. in Elizabeta Forstner. Leta 1812 jo je kupil Pavel Kaindelsdorfer, leta 1858 jo je prevzela vdova Terezija, leta 1862 jo je podedoval Ivan Nepomak Schmelzer. Leta 1875 jo je prevzel Jožef Sanderly, leta 1881 jo je kupil Daniel Rakusch, ki jo je leta 1887 izročil Ivanu Rakuschu, od katerega sta jo še istega leta dobila Terezija in Friderik Rakusch. Leta 1903 sta Terezijino in leta 1906 Friderikovo polovico kupila Milan Hočever in žena Hermina, r.ž. Zima (Sima). Leta 1907 je hišo kupil Julij Rakusch, a leta 1909 jo je prodal Jožefu Krobatu in ženi Kristini.

Tandler je bil gostilničar in oba Novaka sta bila steklarja, Forstner je bil nogavičar, Kaindelsdorfer trgovec, Schmelzer bivši okrožni glavar, Sanderly, Rakuschi in Milan Hočever so bili trgovci, Kroat je pa imel v hiši gostilno.

H. št. 6 (91, 119, 105, 6, 6; urb. št. 39, vl. št. 313).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Jakob Siebenbürger, od njega jo je prevzel Ivan Siebenbürger. Okrog leta 1800 jo je kupil Jurij Niggli. Leta 1810 jo je kupila Julijana Fröhlich, leta 1826 jo je podedoval Jakob Ferdinand Fröhlich, leta 1837 jo je kupil Franc Anton Biene. Leta 1852 jo je izdražbal dr. Maks Andree in leta 1845 jo je kupila Franciška pl. Egger. Leta 1849 si jo je pridobil Jakob Ghidini, ki jo je naslednje leto prodal Francu Deutschmanu (Dečmanu) in ženi Tereziji. Po moževi smrti se je Terezija drugič poročila s trgovcem Kamererjem. Njej je leta 1886 sledila hči Henrieta, žena inž. Mihaela Vošnjaka. Leta 1895 sta hišo kupila Jakob Lavrič in žena Ana. Nato so si kot lastniki sledili: Franc in Jožefa Selak (Sellak, 1910), Franc Selak (1922), Ferdinand in Antonija Dečman (1924), Rihard in Franciška Kraupner (1926), Olga Goljevšček (1938). Leta 1949 je hiša SLP.

Oba Siebenbürgerja sta bila krčmarja, Niggli je bil urar, a Fröhlichi so bili jermenarji, dr. Maks Andree je bil odvetnik in precej bogat človek, Dečman je bil pek, poznejši lastniki so pa bili večinoma trgovci, Kraupner je bil lečtar.

H. št. 7 (92, 120, 106, 7, 7; urb. št. 40, vl. št. 114).

Leta 1785 lastniki dediči Jožefa pl. Satlberga, leta 1824 so jo podedovali Karel, Anton, Jožef, Ljudmila in Ana Kavec (Khautz), pl. Erbenthal. Leta 1832 je postala lastnica vse hiše Ljudmila Khautz pl. Erbenthal. Leta 1842 jo je kupil krojač Jakob Turner. Leta 1856 si jo je na dražbi pridobil Karel Zima (Sima). Leta 1857 jo je kupil

Franc Bahr, ki je leta 1865 sprejel kot solastnico ženo Katarino, roj. Diewald, ovd. Kottek. Leta 1887 sta hišo kupila Ferdinand Raket in Gustav Lachnit, a še istega leta je bila prepisana na ime Marije Lachnit, roj. Leber. Leta 1905 sta hišo kupila Mihael in Antonija Antlejš. Antonija se je leta 1918 drugič poročila s Francem Kačem. Leta 1920 je prevzel Franc Kač celotno lastništvo. Izza leta 1946 je hiša SLP.

Na čase, ko je bila hiša plemiško domovanje, spominjajo v plemenitem slogu izdelani stebri in loki, ki so v prvem nadstropju dvorišnega trakta še deloma ohranjeni, v prtiličju pa zazidani. Portal iz druge polovice XV. stoletja je najstarejši profani (posvetni portal) v Celju.

Izza Karla Zime je bila v hiši stalno pekarna. Peč je bila na dvorišču.

H. št. 8 (93, 121, 107, 8, 8; urb. št. 41, vl. št. 117).

To hišo je imel mestni sodnik in medicar Anton Schifferl, ki je 1769 v testamentu določil 5000 gld. za stipendije in 4000 gld. za maše pri kapucinskih ter si dal v kapeli Matere božje postaviti spomenik.

Leta 1785 ji je bil lastnik Franc Schliesselberger. Okrog leta 1800 jo je kupil Jakob Spreizenbarth. Kmalu nato si jo je na dražbi pridobil Anton Zabukošek, od tega jo je prevzel Franc Zabukošek. Leta 1850 je sledila Terezija Zabukošek. Za njo sta leta 1861 prevzela hišo Ernest in Ana Faninger, leta 1900 jima so sledili otroci, med njimi Ernest Faninger ml. Ernest si je kot podpolkovnik pridobil plemiški naslov s privedkom iz Amalienheim. Ta privedek si je dal po večji vinogradni hiši, ki si jo je zgradil pod Starim gradom in jo poimenoval z imenom svoje žene. Izza 1945 je hiša SLP.

Pri hiši je bila v začetku XIX. stoletja radicirana lečeterska pravica, vendar so se Schliesselberger, Spreizenbarth in Zabukoški bavili prvenstveno s pivovarništvom; pivo so kuhali v dvoriščnem podaljšku. Pozneje je bila v hiši gostilna.

H. št. 9 (94, 122, 108, 9, 9; urb. št. 42, vl. št. 118).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jakob Kandler, od njega jo je prevzel sin istega imena. Leta 1814 sta hišo podedovala Friderik in Barbara Trautvetter, leta 1838 sta jo dobila Karel in Pavlina Trautvetter. Leta 1860 sta jo kupila Gustav in Ana Golič (Gollitsch). Leta 1899 jo je prevzel Friderik Golič. Leta 1918 je posedovalo hišo sedmero otrok. Do leta 1929 sta si zdravnik dr. Edvard Gollitsch in žena Marta pridobila štiri sedmine vse posesti. Izza leta 1945 je hiša SLP.

Kandlerji in Trautvetterji so bili steklarji, Gustav Golič je pa bil lesni trgovec, pozneje so imeli Goliči v hiši trgovino.

Dr. Edvard Gollitsch je leta 1930 nadzidal hiši drugo nadstropje. H. št. 10 (110, 127, 112, 12, 12; urb. št. 47, vl. št. 121).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan baron Conti. Konec XVIII. stoletja sta jo kupila baron Franc Ks. Dienersberg in žena Jožefa, roj. Brandenau. Za njima sta ji bila lastnika: najprej Ignacij Senčar in nato dr. Maks Andree. L. 1840 jo je po Andreejevi smrti kupil na prostovoljni dražbi Tomaž Grile (Grillz). Leta 1860 jo je podedovala Terezija Degen. Leta 1882 je kot dedinja sledila Vilma Lazič, živeča v Varaždinu, in leta 1939 Vilma Polič, žena viceadmira. Izza leta 1947 je lastnik viceadmiral v p. Marijan Polič.

Ta hiša je ena izmed tistih redkih hiš v mestu, ki so v svoji zunanosti očuvale nepokvarjen starinski značaj.

Dvoriščna hiša na južni strani je leta 1825 že stala. V njej je bil po tradiciji urad za preizkusno merjenje sodov.

Dienersbergi so bili gospodje na Taboru pri Vojniku, mnogo so se zadrževali v Celju, dva izmed njih sta bila celjska okrožna glavarja, dr. Maks Andree, odvetnik, sin celjskega učitelja in organista, se je mnogo bavil z gospodarstvom, kmetijstvom, steklarstvom in premogovništvom in si je pridobil večje premoženje, njegovi otroci so se povzpeli v tako imenovano višjo družbo in so odšli iz Celja. Tomaž Grile se je skušal uveljaviti v premogovništvu in je bil nekaj časa celjski župan.

H. št. 11 (49, 5, 4, 15, 14; urb. št. 2, vl. št. 64).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Feliks Herbst, dobil jo je s priženitvijo. Leta 1808 jo je podedoval Jožef Siebenbürger. Leta 1842 jo je kupil Ludovik Herzmann, ki je naslednje leto sprejel ženo Terezijo kot solastnico. Leta 1885 je hišo podedoval Franc Herzmann in leta 1897 jo je prevzela Frančiška Pelle, roj. Herzmann. Leta 1902 jo je kupil Avgust Lakič in leta 1944 jo je prevzel Edvard Lakič. Leta 1846 je postala hiša SLP.

Pri hiši je bila usnjarska obrt. Herbsti, Siebenbürgerji in Herzmanni so bili usnarji. Delavnica je bila na Bregu, na mestu, kjer se zdaj končuje novi most. Lakiči so bili trgovci.

H. št. 12 (48, 4, 3, 16, 12; urb. št. 2, vl. št. 69).

Leta 1783 je bila lastnica hiše Marija Mazur. Za njo so jo imeli po vrsti: Jakob Verhovšek, Jožef Mark, Ivan Steinmetz in žena Jožeta ter Simon Klančnik ml. Leta 1816 jo je prevzel Simon Klanč-

nik st. Naslednje leto je Simonu sledil Ignacij Klančnik. Leta 1873 sta od Ignacijevih dedičev kupila hišo Franc in Marija Janeš. Leta 1908 jo je prevzelo Hraunilno in posojilno društvo.

Pri hiši je bilo milarstvo. Mazarji in Klančniki so bili milarji (deloma tudi mesarji), Jakob Verhovšek je bil lastnik poznejšega Jožefovega dvora, Ivan Jurij Steinmetz pa zvonar in pivovarnar.

H. št. 13 (47 in 46, 3 in 2, 17 in 18, 16; urb. št. 4 in 5, vl. št. 107).

V XVIII. stoletju sta bili hiši še ločeni. Južno hišo so imeli Biančiji, severno pa Ferjančiči. Obe hiši je pred letom 1785 na dražbi kupil Ivan Jurij Fröhlich in ju s tem združil. Od njegovih dedičev je dvojno hišo kupil Ivan Baptist Schnepfleitner, leta 1814 jo je prevzel Karl Schnepfleitner. Leta 1842 jo je kupil Jožef Novak, a leta 1873 (na dražbi) Julij Weiner. Leta 1899 je hišo kupila Ana Schöbinger. Izza 1946 je dvojna hiša SLP.

Južna hiša je tri-, severna dvonadstropna. Obe hiši sta imeli sklenjeno dvorišče, toda pri severni hiši je bomba 14. februarja 1945 podrla ulični del. Starejša je južna hiša, ki je od mnogih prezidav in dozidav dobila zelo neenakomerno obliko, tudi zaprti stebrišče v nadstropjih je le deloma še vidno. Severna hiša ima ob severnem krilu odprto in lepo stebrišče, iz strehe se nekoliko dviga okrogel stolp. Ignacij Orožen domneva, da je bila v južni hiši kapela sv. Trojice (z beneficijem) in da je kapelo s hišo, vrtom itd. lastnica Konkordija pl. Himmelberg darovala deželnim stanovom, ki so tu namestili predikanta. Na dvorišču te hiše so našli grob Suzane pl. Hohenwart, ki je umrla leta 1486. Zadnji privatni lastnik je v dvoriščnem kletnem prostoru kopal, ko pa je zadel na kosti, je nehal kopati.

Na dvorišču je vzdian rimski votivni spomenik, posvečen Martu Herkulu, sv. Noreji in Celeji, ki so ga pred stoletji izvlekli iz Savinje.

Južna hiša ima lep renesančni portal z dvojezičnim napisom na oblogi: Nec mihi — nec tibi, Weder mir — weder dir. V sredini je operotničena angelska glavica s starejšim napisom in letalco (HFMP 1558 F) in mlajšo letnico preko njega (1673). Severna hiša je imela portal z napisom in letnico 1548.

Južna hiša je nadaljnji primer sorazmerno dobro ohranjene starinske hiše, o severni hiši pa poroča Ignacij Orožen, da jo je sezidal (gotovo na novo pozidal) Ivan Jurij Fröhlich.

Izmed lastnikov je bil Biančii krojač, Ferjančič pa lekarnar, v severni hiši je bila torej druga celjska lekarna. Ivan Jurij Fröhlich je bil jermenar. Bil je poročen z Marijo Mollerjevo in je bil oče dr. Ivana Fröhlicha, znanega prvega zdravnika v Rogaski Stalini. Karel Schnepfleitner je bil blagajnik štajerskega kameralnega carinskega urada. Novak in Weiner sta bila steklarja, Schöbinger pa je bil upokojeni general.

Ulični del severne hiše je 14. II. 1945 porušila bomba. Uprava stanovanjskih zgradb je hotela porušeni del obnoviti, toda ministrstvo za gradnje na to ni pristalo.

H. št. 14 (45, 1, 19, 17; urb. št. 163, vl. št. 106).

Ta hiša je bila nekoč orožarna Celjskih grofov. Ko je grof Friderik II. podelil svojim celjskim podložnikom mestne pravice, jim je to hišo poklonil kot mestno hišo. Ta je imel občinski urad svoj sedež blizu 500 let. Ob požaru leta 1798 je mestna hiša mnogo trpela. Le za silo so jo popravili. Zidarski mojster Leopold Dushinger je sicer leta 1803 napravil načrt za obnovo, vendar mnogo nišo napravili. Ob vhodu so pač uredili prostor za vojaško stražo, v samem postopju je pa bila nekaj let pozneje za pisarno uporabna samo ena soba. Tudi dvoriščni del, kjer so bili zapori, je bil v slabem stanju. Južna stran, kjer slučajno ni bil nihče zaprt, se je celo ponoči podrla in jetniki v severni strani so od strahu trepetali. Hiša je bila tudi skrita med višjimi stavbami in ne bi več mogla mesta dostojno predstavljati, če bi jo tudi bili popravili. Zato je hišo mestni svet leta 1830 prodal na javni dražbi. Kupil jo je Vital Jožef Rakusch za 3500 goldinarjev. Leta 1832 sta si jo pridobila Jakob in Viktor Schneider. Leta 1841 jo je kupil Ivan Stallner ml. leta 1862 jo je prevzela Marija Stallner. Leta 1875 sta jo na polovico kupila Gustav Stiger in Karel Traun. Leta 1905 jo je prevzel sam Karel Traun, a leta 1914 jo je dobila Natalija pl. Geramb, vdova po podpolkovniku. Leta 1946 je postala hiša SLP.

Ko je hiša prišla v privatne roke, so jo popravili. V njej je bila redno trgovina. Izza leta 1971 je v njej prodajalna tovarne čevljev v Borovem.

Marijin spomenik na Tomšičevem trgu

Sredi trga stoji Marijin spomenik, ki so ga postavili po letu 1776 na mestu, kjer so usmrtili nekega morilca. Leta 1844, ko je prišel cesar Ferdinand v Celje, so spomenik odstranili, da so dobili prostor za sprejem, nekaj let pozneje so ga zopet postavili na isto mesto. Spomenik z Marijo na dorskem steburu in svetniki na podstavku smatrajo za dobro kiparsko delo svojega časa.

Severno od spomenika je bil nekdanji glavni mestni vodnjak, ki so ga nehal uporabljati leta 1871.

Opatijska cerkev Sv. Danijela

Cerkev stoji sredi trga. O njej so že mnogo pisali. Starejša dognanja in lastne ugotovitve je Marijan Marolt objavil v svoji knjigi Dekanija Celje, ki je izšla kot III. zvezek zbirke Umetnostni spomeniki Slovenije. Tistemu, kar je on napisal o celjski opatijski in drugih cerkvah, ni mogoče nič dodati. Tu se omejujem samo na glavne njegove ugotovitve (to velja tudi za druge cerkvene spomenike v mestu).

Mnenje Matija Ljubša, da so celjsko župno cerkev, posvečeno furlanskemu svetniku, ustanovili furlanski kolonisti, ki so v začetku XII. stoletja prišli sem v spremstvu mejnega grofa Guntherja, sprejema Marolt le kot delno verjetno. Furlanski kolonisti so lahko v XII. stoletju pozidali neko starejšo cerkev, ne tiste, iz katere se je razvila sedanja župna opatijska cerkev.

Ta cerkev ima v glavnih potezah naslednji razvoj:

1. V XIII. stoletju je nastala v romanskem okrogloločnem slogu zidana cerkev, ki je imela eno ladjo, lesen strop in dva stolpa.

2. V začetku XIV. stoletja so to cerkev dvignili, podrli desni stolp, prizidali dve stranski ladji, prodrli zidove prvotne cerkve, tako da so jo združili s stranskima ladjama.

3. Konec XIV. stoletja so na severni strani sezidali kapelo Treh kraljev, ki je pozneje postala kapela Zalostne Matere božje.

4. V začetku XV. stoletja so vse tri ladje obokali in bivšo romansko apsido (v prednjem delu cerkve) nadomestili z bolj dolgim gotskim presbiterijem.

5. V XVI. stoletju so prizidali na južni strani staro zakristijo.

6. Leta 1637 je kamnosek Jurij Lenz napravil stranska vrata na južni strani.

7. V XVII. stoletju so napravili železna vrata pri kapeli Zalostne Matere božje. Verjetno so tedaj v tej kapeli starejše gotske kipe na konzolah nadomestili z novimi — baročnimi.

8. V začetku XVIII. stoletja so prizidali dve stranski kapelici.

9. Sredi XVIII. stoletja se je začela prava barokizacija cerkve: gotski presbiterij so nadomestili s polkrožno apsido, v kapelici Zalostne Matere božje so koničasta gotska okna spremenili v okrogloločna baročna; stolpu so napravili valovito streho s čebulo in leta 1743 so na Benečanskem nabavili nov glavni oltar.

10. Po požaru leta 1798 so cerkev in stolp na novo prekrili in prejšnji gotski glavni vhod (portal) nadomestili s sedanjim.

11. Ignacij Orožen je opozarjal na potrebo regotizacije, obnovitve prvotnega gotskega sloga. Najprej so regotizirali kapelo Zalostne Matere božje. Leta 1877 so dvignili in v gotskem slogu prezidali stolp. V začetku XX. stoletja so v gotskem slogu povečali zakristijo.

Za največjo umetniško dragocenost je treba smatrati kapelo Zalostne Matere božje. Odkljuje jo marsikatera posebnost: način gradnje, gotske konzole in baldahini ter sedile, neokvirani napis iz srednjeveškega Fiziologa itd. Pomembno umetniško delo je tudi glavni oltar. V zunanji steni in v notranjosti cerkve je mnogo nagrobnih spomenikov izmed katerih je zgodovinsko najzanimivejši spomenik Hermana, nezakonskega sina grofa Hermana II. Izmed množice slik so posebno pomembne tri: Jantlovo Obglavljenje sv. Barbare, Metzingerjeva Sv. Družina in Sv. Florijan nad celjskim mestom. Vse te spomenike najdemo registrirane in popisane pri Maroltu, popisane in deloma komentirane pri Ignaciju Orožnu (Bisthum u. Diözese Lavant, III). Spomeniki so deloma lokalno zgodovinsko pomembni, na žalost nam za njihovo komentiranje primanjkuje prostora. Kdor zna latinski in si lahko pomaga s starejšo nemščino, naj poseže po Maroltu in Ignaciju Orožnu, pri njih bo našel primerno pojasnilo.

Okrog cerkve je bilo do leta 1785 pokopališče.

Zid, ki ga je omejeval, so prodali na dražbi leta 1794, leta 1799 so prodali tudi pokopališko kapelico sv. Mihaela, nekdanjo okostnico. Ko so bivše pokopališče izravnavali, so odkrili več rimskih predmetov in spomenikov, ki so jih deloma vzdali na raznih krajih mesta, deloma pa so se izgubili. Več takih predmetov so odkrili tudi, ko so na južni strani kopali temelje za gimnazijo. V cerkvi so pri krstnem kamnu izkopali znamenit napisni kamen, ki ga je Gaius Julius Vepo v zahvalo za podeljeno državljanstvo postavil cesarju Avgustu in je zdaj v muzeju.

H. št. 1 (95 in 96, 123 in 124, 38 in 10, 1, 1; urb. št. 45, vl. št. 129).

Dvojna hiša, eno krilo ob Tomšičevem, drugo ob Slomškovem trgu, dvojnost izraža tudi starejša dvojna hišna in urbarialna številka.

Leta 1783 je obe hiši posedoval Ivan Christianelli, leta 1786 ju je kupil na dražbi trgovec Franc del Negro (Schwarz). Od njega

je dvojno hišo prevzel sin Franc del Negro jun. Leta 1818 jo je kupil dr. Maks Andree. Leta 1849 jo je kupil Viljem Skribe, leta 1861 jo je prevzela žena Viljemina. Leta 1861 jo je Viljeminin drugi mož Anton Beer prodal Rajmundu Razl. Leta 1867 sta jo kupila Franc in Ana Kartia. Leta 1885 so jo prevzeli otroci: Franc in Alojzij Kartin, Marija Hostnik, Amalija Kirchner, Terezija Cavallar in Jožefina Schlosar. Leta 1892 jo je kupila Marija Bratanič (iz St. Ilja pri Velenju). Leta 1901 jo je prevzela Avgusta Kranjc, roj. Bratanič (iz St. Ilja). Leta 1914 jo je dobil Ivan Kranjc, leta 1921 sta jo kupila Ivan in Vera Dečko, leta 1927 si jo je na dražbi pridobil Ivan Skale, od leta 1947 so lastniki: Helena Skale st., Ivanka Skale in Helena Skale ml.

Skale je leta 1930 dvojno hišo obnovil, glavni vhod je s Tomšičevega prenesel na Slomškovo trg.

Dne 14. februarja 1945 je bomba porušila trakt ob Slomškovem trgu, drugi trakt pa je poškodovala. Prvi trakt je že nezazidan, drugi je pa obnovljen.

Na hiši ob Slomškovem trgu je bila prvotno realna suknarska pravica. Pozneje je pa bila vpisana trgovska pravica na vsaj hiši. Vendar prvi znani lastnik Christianelli ni bil trgovec, ampak kirurg.

Na južni steni ohranjenega dela je spominska plošča Ivanu Skaletu in njegovemu sinu istega imena, ki sta po okupatorjevi krivici utrpela mučeniško smrt pri Frankolovem.

H. št. 2 (—, 165, 148, 22).

Opatija. Poslopja, ki tvorijo četverokotnik z dvoriščem na sredi, vendar je vhod na dvorišče prost. Južna in vzhodna sta dvonadstropni, severna in zahodna pa nižji. Južna fronta, ki je skrajšana zaradi vhoda, služi za stanovanje, vzhodna fronta ima v južnem delu prostore za stanovanje, v severnem pa za shrambe. Severna in zapadna fronta sta gospodarski poslopji. V bistvu zgradba, ki po kvaliteti zaostaja za župnišči v sosesčini, nastalimi v istem času. Gospodarski del zgradbe je že izgubil svoj pomen.

Sedanja opatija je že drago župniško poslopje. Leta 1590 je dobil celjski župnik dovoljenje, da odproda nekaj zemljišč in si s kupnino sezida novo župnišče. Sredi XVII. stoletja so to župnišče obnovili in mu dozidali drugo nadstropje. Leta 1687 je župnišče pogorelo in so ga morali obnoviti. Isto se je zgodilo leta 1798. Tokrat so župnišče obnovili v letih 1801—1804.

H. št. 3 in 4 (99 in 100; 166, 167 in 168; 149 in 150, 3 in 4, 3 in 4; mag. urb. št. 45 in 46, lanšperške gosposč. sv. Martina — urb. št. 10 in 11; vl. št. 205.)

Domačija je obsegala prvotno tri hiše, dve sta že vsaj 150 let združeni in tvorita vogelno hišo z dvema frontama, zahodna fronta gleda na Slomškov trg, južna fronta tvori severno mejo Kocenovi (bivši Spitalski) ulici, ki se tu začneja. Tretja hiša stoji še danes samostojno na severni strani dvorišča.

Imamo pred seboj redek primer, da je domačija nastala na zemljišču, ki je bilo samo delno podložno magistratni gosposčini, kajti drugi del je pripadal lanšperški gosposčini sv. Martina, ki je imela nazadnje svoj sedež v Taboru pri Vojniku.

Tretja, manjša hiša je bila samostojna še leta 1825, tedaj je bila njena lastnica Marija Seršen, med tem ko je bila večja dvojna hiša v posesti Martina Smeha. Izgleda, da je prav Martin Smech oba sestavna dela vogelne hiše združil. Del ob Kocenovi ulici je v XVIII. stoletju kot samostojno hišo posedoval Martin Klobučar, po zameni ga je od njega dobil Ignacij Häring, ki ga je prodal Ignaciju Novaku. Leta 1801 je na osnovi poročne pogodbe pripadel Martinu Smechu in Mariji, verjetno rojeni Novak. Del ob Slomškovem trgu je leta 1785 posedovala vdova Luke Ojstrška, nato ga je priženil Franc Slik, a njegova vdova Neža ga je leta 1814 prodala Martinu Smehu. Verjetno je Martin Smech kupil tudi dvoriščno hišico. Po Martinovi smrti leta 1846 je postala edina lastnica celotne posesti njegova vdova Marija. Leta 1880 je na dražbi kupila posest Ana Vogrinec (Vogrinz, vdova po državnem tehničnem uradniku). Leta 1902 ji je kot lastnik sledil Gotfried Vogrinec, gimn. profesor v Beljaku. Se istega leta je postala lastnica Ana Vogrinec, ki se je poročila z dr. Srebtrom. Leta 1917 sta si pridobila posest Adolf in Leopoldina Perrisich. Njima je leta 1927 sledil Adolf Perrisich ml.

Cim je Ana Vogrinec kupila posest, je leta 1881 fronto ob Slomškovem trgu podaljšala v smeri proti župnišču. Tu je v pritličju imela gostilno »Pri splavarju«. Nato je prezidala tudi fronto ob Kocenovi ulici, tu je v pritličju uredila hlev. Končno je vzhodno od tega trakta zgradila dvoriščno hišo, kjer je prvotno v nadstropju nameravala urediti fotografski atelje s soprostori,

končno je pa atelje umaknila v podstrešno sobo, a eno izmed obeh stanovanj v nadstropju je dobila fotografinja Ana Gomboš.

Vogrinčeva je leta 1893 priredila za gostilno tudi vogelni del glavne hiše ob Kocenovi ulici.

Perisich je dvoriščno hišo prezidal in je v njej uredil fotografski atelje, na vogalu glavne hiše je napravil fotografsko prodajalno, hlev v pritličju trakta ob Kocenovi ulici je pa odpravil.

Hiša, ki je bila v podaljšku tega trakta, je 14. februarja 1945 porušila bomba.

H. št. 5 (—, 169, 153, 5, 5).

Stari špital. Proti Slomškovega trga sta obrnjena presbiterij špitalske kapele sv. Elizabete in ožja stran starega špitala z vhodom, daljša stran tvori južni bok Kocenovi (Špitalski ulici).

Prvotni celjski špital (bolnica) so ustanovili grofje Celjani pri cerkvi sv. Duha na severni strani mesta. V mesto so prenesli špital v drugi polovici XV. stoletja, ko so celjsko posest že bili prevzeli Habsburžani. Tedaj je nastala ta stavba s kapelo sv. Elizabete. Špital in kapela sta imela prvotno lesene stropje. Po mnenju Marijana Marolta so okrog leta 1600 obokali kapelo in dve veliki pritlični sobi. Požar leta 1798 je špital hudo prizadel. Ker mesto ni imelo denarja, so ga po požaru le za silo popravili in z deskami pokrili. Leta 1824 sta kaplan Sigismund Juvančič in trgovec Pavel Kaindelsdorfer sklenila, da bi špital popravila. Z okroglim komisarjem Antonom pl. Reichenbergom in magistratnim svetovalcem Bollenkom Prambergerjem sta od hiše do hiše nabrala 1209 goldinarjev, 45,5 krajcarja srebrnega denarja. S tem denarjem sta v jeseni 1824 in leta 1825 poslopje na novo pokrila in napravila v zgornjem nadstropju šest novih sob za bolnike.

Dotlej je bil špital v glavnem ubožnica za starostne onemogle, poslej je imela pod njegovo streho svoj dom tudi bolnica, v kateri so bili bolniki pod zdravniško oskrbo. Šele leta 1874 se je bolnica preselila v bivšo Hoferjevo hišo na severni strani mesta. Bivši špital je bil zopet samo ubožnica (dom onemoglih). V tem času so kapelo začeli uporabljati za gimnazijske maše. V zvezi s tem je prišlo do spora med občinskim odborom in cerkveno oblastjo: občinski odbor se nikakor ni hotel odpovedati posestni pravici nad kapelo, češ da je kot del špitala last mestne občine. Kapela je kmalu zopet postala zapuščena in so jo zaradi stanovanjske stiske deloma celo uporabljali za bivanje onemoglih. Stiska je minila, ko je mestna občina kupila graščino Medlog (bivši Freienberški marof) in jo preuredila v ubožnico. Danes uporablja bivši špital gradbeno podjetje za namestitve svojih delavcev, deloma tudi njihovih rodbin.

H. št. 7 (—, 172, 151 in 147, 77; urb. št. 1/5, vl. št. 287 in 277).

Hišica med špitalom in nekdanjimi Vodnimi vrati. Stara mitnica. Konec XVIII. stoletja jo je kupil Andrej Perger, leta 1817 jo je posedovala Jožeta Perger. Leta 1823 sta jo za 550 goldinarjev kupila Ivan in Frančiška Halm, leta 1857 jo je prevzela Marija Halm, leta 1886 Ana Sailer, roj. Halm, leta 1899 Otokar in Albert Halm, leta 1899 Albertov del Jožefina Halm, roj. Decherbauer, leta 1909 Mihael Maček, leta 1930 Avgust Maček, leta 1948 Marija Maček, roj. Cater, solastnica.

Frančiška Halm je leta 1850 poslopje povečala in mu nadzidala nadstropje. V hiši je bila gostilna. Odkar je hiša v posesti Mačkov, je v njej čevljarstva delavnica.

Vodna (Kapucinska, Laška) vrata

Nad vrati je bil stolp. Ko so Celjani leta 1785 na dražbi prodali svoje obzidje, je Vodna ali Kapucinska vrata kupil Feliks Herbst. Nadaljnji lastniki: Jožef Siebenbürger (1810), Marija Mastnak (1842), Peter Mastnak ali Potočnik (1845), Matija Kranjc (1847), Marija Novak (1850). Že leta 1850 je vrata kupila občina, ki jih je porušila. Rezan kamen so prepeljali k Marijini cerkvi, da bi ga uporabili za stolp, ostalo kamenje so pa uporabili pri zidanju vzhodnega trakta gimnazije.

H. št. 7 (—, 172, 151 in 147, 7, 7; urb. št. 278, vl. št. 287 in 277).

Stara gimnazija. Enonadstropno poslopje z dvema frontama, s severno ob Slomškovega trga in z vzhodno ob Savinjski (bivši Kapucinski) ulici.

Celjsko gimnazijo so ustanovili leta 1808. Leta 1812 so zgradili gimnazijsko poslopje, t. j. trakt ob trgu. Leta 1820, ko je gimnazija že imela šest razredov, so poslopje povečali in v zahodni smeri podaljšali do kaplanije. Prvo kakor drugo gradnjo je izvršil erar (država).

Leta 1849 je minister za prosveto odredil, naj bi celjska gimnazija v smislu novega zakona postala popolna, osemrazredna. Potrebnovala je torej več prostora. Zato je leta 1851 mestna občina zgradila vzhodni trakt, ki ga je z ožjo stranjo naslonila na severnega.

Načrt za novi trakt je izdelal okrajni gradbeni urad. Za novi trakt so kupili svet od Vrečerja, ki je imel pred Savinjskim mostom hišo z gostilno. Poslopje sta gradila zidarski mojster Ivan Nüst in tesarski mojster Franc Schmidt. Po treh letih se je hotel udreti strop v sobi osmega razreda. Po daljši preiskavi, ki jo je vodil advekat dr. Foregger, so ugotovili, da so bili na pod nasuli moker prod iz Savinje in je les začel trohneti. Poslopje je sicer za tedanjo dobo dobro ustrezalo. Pozneje so v njem razširili hodnike in uredili fizikalno dvorano, telovadnice pa pri hiši ni bilo. Ko so začeli neobvezno telovaditi (1862), so si morali urediti za telovadnico bivši hlev v »grofiji«.

Konec XIX. stoletja se je vedno bolj čutila potreba po novem gimnazijskem poslopju. Tik pred izbruhom prve svetovne vojne je bilo novo poslopje gotovo, vendar se je gimnazija preselila vanje šele po vojni. Stara gimnazija so preuredili za stanovanja. V eni izmed večjih sob so shranili kosti jamskega medveda iz Potočke zijalke. Soba je bila v zahodnem traktu. Dne 14. februarja 1945 je bomba uničila del tega trakta in pokopala tudi medvedje kosti.

H. št. 8 (—, 173, 146, 88; vl. št. 267).

Kaplanija. Stara kaplanija je pogorela leta 1798 in so jo šele leta 1809 obnovili. Leta 1820 so jo povečali in jo spravili v stik z gimnazijo.

H. št. 9 (—, 174, 145, 99; vl. št. 267).

Mežnarija. Stara mežnarija je bila lesena hišica in je v letu 1798 pogorela. Leta 1821 so v zvezi s šolskim poslopjem zgradili novo, enonadstropno mežnarijo. Pozneje je kaplan Valentin Predonik pozidal na mežnariji na lastne stroške še drugo nadstropje kot stanovanje za organista pod pogojem, da mu pripade najemina od 1823 do 1848.

H. št. 10 (—, 162, 144, 10, 10; urb. št. 205, vl. št. 279).

Poslopje Glasbene šole. Prvotna celjska šola je bila v špitalu, neznano kdaj so zgradili šolsko poslopje na tem mestu. Ko so za Marije Terezije leta 1777 ustanovili v Celju glavno šolo, je bilo treba šolsko poslopje povečati in urediti. Rokavičar Stefan Kovčič in Pavel Resnik sta kot mestna stavbenika po nalogu občinskega sveta vodila gradnjo. Ko je bilo delo gotovo, so se začele kazati pomanjkljivosti, ki jih je bilo treba odpraviti. Leta 1798 je šola pogorela in nadomestiti je bilo treba razen strehe vse lesene dele. Ker so delali v naglici, so morali leta 1807 vse poslopje na novo prekriti. Ko je poslopje postalo pretesno, so začeli misliti na povečavo. Zidarski mojster Dushinger je dobil naročilo, da napravi načrt. Ko je leta 1816 umrl, so ga v njegovi zapuščini zamen iskali. Bila je nevažnost, da se dva stropa udereta. Leta 1818 se je vršila komisija. Zidarski mojster Gregor Teržan je dobil nalogo, da napravi nov načrt, toda preden so ga dobili, so mu poslali vojaško eksekucijo. Teržan se je obvezal, da bo 1. junija 1821 začel delati in da bo 1. oktobra gotov. Toča bil je preveč zaposlen z gradnjo šole v Sentjurju in z deli v gimnaziji. Tako so delo poverili novemu zidarskem mojstru Jožetu Nöstu (Teržan je umrl leta 1923). Nüst je sicer glavno delo dovršil leta 1821, toda z vsem je bil gotov šele leta 1825. Pri teh delih so poslopje podaljšali do obzidja in so na notranji strani napravili lesene hodnike, po katerih je bilo mogoče priti do novih sob.

Istoačasno so gradili novo mežnarijo in so poslopje medsebojno povezali. Med njima so napravili obokan prehod s sedanjega Slomškovega trga v ulico Na okopih. Med gradnjo so mislili celo na to, da bi vhod v dva nova razreda napravili preko stopnišča mežnarije. Toda prvo temu so bili tako učitelji kakor opat. Rošitev s hodnikom je predlagal Teržan. Prezidava je stala okrog 15.000 goldinarjev. Strokovne delavce sta plačala erar in dežela; erar je prispeval tretjino, dežela — iz šolskega fonda — dve tretjini, gradivo so plačali magistrat in okoliški dominiji, za ročno delo in dovolj so morali poskrbeti ljudje sami. Mežnarijo so pa plačali iz cerkvenih sredstev, okrogli urad tedaj ni dovolil, da bi ji z nabranim denarjem nadzidali drugo nadstropje.

Leta 1841 je Nüst napravil sedanja vrata z napisom: K. K. Kreis Hauptschule.

V poslopju so bili: deška glavna šola, dvorazredna realka in dvorazredna učiteljska šola, medtem ko je bila dekliška šola v najetih prostorih.

Leta 1873 se je vse osnovno šolstvo preselilo v preurejeno »grofijo«. V staro šolsko poslopje je prišla vojska, leta 1882 so pa v njem namestili muzej in glasbeno šolo. Po drugi svetovni vojni se je muzej izselil in glasbena šola se je lahko nekoliko razširila.

Klet v šolskem poslopju je občinski svet sprva dajal v najem, leta 1826 jo je na dražbi prodal, a leta 1863 jo je kupil nazaj.

H. št. 11 (164, 165 in 125; 109, 110, 111, 11, 14; mag. urb. št. 162, 406; opatijska urb. št. 1 in 2, novoceljska urb. št. 451, vl. št. 156).

Vogalna hiša med Slomškovicim in Tomšičevim trgom. Nastala iz treh beneficijalnih hiš. Beneficiatna hiša sv. Barbare je bila na Slomškovem trgu poleg šolskega poslopja; beneficijalna hiša sv. Maksimilijana na vogalu, beneficijalna hiša »Naše ljube gospe pod stolpom« zahodno od nje.

Vse tri beneficijalne hiše so nastale vsaj že konec srednjega veka, saj so tudi beneficijalni stari. O beneficijalni hiši sv. Maksimilijana govori Trubar, ko poroča o svojih dohodkih, ki jih je imel kot kaplan cerkve sv. Maksimilijana. Pravi, da je leta 1532 popolnoma zgorela in je moral porabiti mnogo denarja, da jo je obnovil. V notranjosti vhoda v obe beneficijalni hiši (sv. Barbare in sv. Maksimilijana) je na Maksimilijanovi strani vzdana kamnita plošča s panterjem, dvema zvezdama v grbu in napisom pod grbom, iz katerega razberemo, da je hišo popolnoma obnovil Tomaž Hren leta 1598, ko je bil še kanonik in lastnik beneficija. Za vrati je na eni strani starejša hišna številka 109 in na drugi 110.

Leta 1798 sta obe hišici pogoreli. Obe pogorišči sta leta 1806 kupila Jurij in Terezija Kranjc (Kranz), ki sta zidovje obeh hiš uporabila za obnovljeni zgradbo. Njima sta sledila Matija in Uršula Kranjc.

Se prej je prišla v privatne roke beneficijalna hiša Naše ljube gospe. Leta 1786 sta jo kupila trgovec Del Negro in žena Veronika.

ZIDANSKOVA ULICA (DOLGA, GOSPOSKA ULICA)

H. št. 1 (111, 128, 115, 1, 1; urb. št. 48 vl. št. 132).

Velika vogalna hiša z dvema zazidanima dvoriščema. Leta 1781 jo je prevzela Terezija Germböck. Leta 1783 ji je bil lastnik Andrej Lachenmayer. Leta 1821 sta jo podedovali Konstancija Rath in Ana Germböck. Leta 1838 je ostala Ana sama. Leta 1841 jo je kupil Jožef Zima (Sima), ki je sprejel ženo Jožefo kot solastnico. Leta 1846 je hišo na dražbi kupila Alojzija Zangger, leta 1867 jo je prevzel vdovec Jožef Zangger, a leta 1871 Franc Zangger.

Na hiši je bila prvotno vpisana sodarska pravica. Sodarsko obrt sta imeli še Konstancija Rath in Ana Germböck. Zanggerji so uredili v hiši veliko trgovino in so zgradili stanovanjski trakt ob drugem dvorišču. Sicer je pa tudi ulična stran hiše še ohranila stare značilnosti.

Na pročelnem vogalu hiše je kamnit, v gotskem slogu izdelan lev, ki ima na prsih napis: Dñv Nepomuceno Protectori sit honorem (svetemu Nepomuku zaščitniku bodi čast!) s kronogramom, ki izdaja letnico: 1715.

H. št. 3 (112, 129, 114, 3, 3; urb. št. 49, vl. št. 135).

Bivša mestna kvartirna hiša, ki je služila za nastanitev vojakov. Leta 1785 jo je mesto prodalo in kupil jo je najbrž Ivan Zima (Sima). Leta 1814 jo je podedovala Terezija Zima, roj. Klobučar. Leta 1832 jo je prevzel Jožef Zima, ki je leta 1843 sprejel ženo Jožefo kot solastnico. Za njima sta prevzela posest Alojzij Zima in sestra Karolina, por. Ahn, sestra je leta 1863 svoj del odstopila bratu. Leta 1875 je Alojziju sledila žena Helena. Leta 1879 je bila na zahtevo Mestne hranilnice hiša prodana na dražbi. Kupila sta jo inž. Mihael Vošnjak in žena Henrieta. Nadaljnji lastniki: Ivan Peter pl. Reininghaus (1887), Terezija pl. Reininghaus (1903), Robert Zangger (1903), Ivan in Julijana Krošelj (1932). Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi je bila vrunjena lastniku.

Izza prvih zimov je v hiši pekarna. V prehodu na dvorišče je na levi strani vzdana nagrobna plošča nekemu Maksimu, ki jo smatrajo za starokrščanski spomenik, nastal nekoliko pred prihodom Slovencev.

Hiša je lep primer starejše mestne hiše. Na okrogločnih podbojih so tri celjske zvezde. Hiša je po ohranjeni navedbi iz leta 1571.

H. št. 2 (136, 6, 5, 2, 2; urb. št. 1, vl. št. 109).

Vogalna hiša. V drugi polovici XVIII. stoletja ji je bil lastnik Martin Hornsteiner. Na javni dražbi jo je kupila Marija Steinmetz. Iz njene zapuščine si jo je na dražbi pridobila Helena Klobučar. Njej so sledili Jožef Klobučar st., Helena Klobučar, Gašper Klobučar. Leta 1816 je kupil hišo Ivan Delcot, leta 1836 pa Ivan Wambrechtsamer. Leta 1858 jo je podedovala Ivana Serth, roj. Wambrechtsamer. Leta 1859 sta jo kupila Edvard in Barbeta Skolaut,

Od njiju jo je kupil Franc Debelak. Poznejši lastniki: Lovrenc Kveder (leta 1815), Franc Satlek (leta 1816), Kajetan in Alojzija Endres (izza leta 1817), Franc Satlek (1820), Vincenc in Valburga Grassely (izza leta 1820), Anton Kolnik (izza leta 1824), Lenart Kolnik (izza leta 1846), Matija in Uršula Kranjc, lastnika sosednjih dveh beneficijalnih hiš, ki sta Kolnikovo kupila na dražbi. Kolnik, ki je bil vrvar, je ostal še nekaj časa v hiši. Vendar jo je Kranjc gradbeno združil s svojim starejšim domom s tem, da je na sprednji strani nad vrati napravil skupen hodnik. Obe hiši sta imeli strešno nadstropje.

Nastanek iz treh hišic je še danes tudi zunaj viden v zlomljeni črti zidu in deloma na stehi.

Kranjci so ostali gospodarji trojno-enojne hiše do leta 1880, ko jo je pognala na dražbo Mestna hranilnica in jo je kupil apotekar Jožef Kupferschmid, leta 1894 mu je sledil dr. Franc Freyer, izza leta 1898 pa je bila hiša (za Avstrije tudi apoteka) last Schwarzlov odnosno (po ženitvi) Gasserjev. Lekarno samo je v začetku stare Jugoslavije kupil mr. Andro Posavec. Izza leta 1946 je hiša SLP, v njej je zdaj l. mestna lekarna (ki po zgodovini seveda ni prva).

Prav na vogalu je v višini prvega nadstropja vzdana nagrobnik, ki ga je Quartus Sirac postavil sebi in svojim, a na vogalu tretje prvotne hiše na osnovnem podstavku votivni spomenik, ki ga je bratovščina postavila svojemu bogu Vulkanu Augustu.

Leta 1895 je sledil Edvard sam. Leta 1898 si jo je pridobilo šest članov Gollitscheve rodbine.

Leta 1901 jo je kupil Ludovik Koser (Kossär), leta 1919 sta si jo pridobila Jožef in Frančiška Zumer. Leta 1955 je Frančiška in leta 1957 tudi Jožefov del prevzel Maks Zumer. Leta 1946 je postala hiša SLP.

Edvard Skolaut je hišo na novo pozidal, a sedanjo obliko so ji dali Zumri, ki so hišo (v zvezi s sosedno) spremenili v hotel. Klobučarji so bili mesarji, Wambrechtsamerji klobučarji, poznejši lastniki pa gostilničarji in mesarji.

H. št. 2 (51, 7, 6, 4, 4; urb. št. 53, vl. št. 42).

Stvarno druga hiša na desni strani ulice. Ker se je posestno združilo s predidajo (vogalno), ima zdaj z njo isto številko.

Leta 1785 je bil lastnik Jurij Fröhlich. Nato so jo drug za drugim kupili: Jožef Mark, Stefan Jožef Pregel, Franc Schartlek, Pavel Kaundelsdorger, Pavel Tauth. Leta 1816 sta hišo kupila Jožef Bacho in Elizabeta, leta 1841 jo je kupil Ivan Baptist Jeretin. Leta 1853 jo je podedoval sin Julij Jeretin, leta 1855 jo je kupil njegov brat Edvard Jeretin. Leta 1881 jo je podedovala njegova vdova Ana, za njo jo je leta 1891 prevzel drugi mož rud. inž. Emanuel Riedl.

Fröhlich je bil jermenar, naslednji lastniki so bili vsaj deloma trgovci. Za Bacha in Jeretinov je bila v hiši tiskarna, v njej se je tiskalo precej slovenskih tiskov. Po vdovi zadnjega Jeretina, Ani, ima vrh Lisc svoje ime — Anin vrh. Inž. Riedl je bil kot rudarski svetnik dolgoletni vodja celjskega revirnega rudarskega urada in stvarni ustanovitelj ter prvi kustos celjskega muzeja.

H. št. 4 (52, 8, 7, 6, 6; urb. št. 52, vl. št. 122).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Jurij Steinmetz. Leta 1795 jo je kupil Jakob Zupan (Suppan). Leta 1831 jo je podedovala Elizabeta Zupan. Leta 1857 se je poročila z Andrejem Zmerzlikarjem in ga priznala kot solastnika. Nadaljnji lastniki: Andrej Zmerzlikar sam (1852), Marija in Elizabeta Zmerzlikar (1853), Marija sama (1862), Ivan in Jožefa Krušič (1865), Marija Zmerzlikar (1866), Antonija Schellander (1866), Ludovik Schellander (1891), Marija Werl (1911), Leopoldina Schellander (1913), Jožef Gračner in Antonija, roj. Satler (1919), Antonija sama (1921), Anton Hofbauer in Stefanija, roj. Zupanc, SLP (1946).

Ivan Jurij Steinmetz je bil znan celjski zvonar in pivovarnar, ki si je pridobil veliko premoženje, zvonarna je bila na pobočju Zavodnjanskega hriba, v poznejšem Krisperjevem vinogradu. Poznejši lastniki so bili trgovci, zadnji med njimi, Hofbauer, je imel trgovino z usnjem.

Do Hofbauerja je bila hiša nizka, enonadstropna. Hofbauer jo je leta 1932 moderniziral, pri čemer je deloma odpravil tudi oboke in je nadzidal drugo nadstropje. Leta 1952 so v hiši napravili podstrešna stanovanja.

H. št. 5 (113, 150, 115, 5, 5; urb. št. 50, vl. št. 134).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ferdinand Gallo. Njemu je sledil Primož Okrogelnik. Leta 1827 sta jo prevzela Mihael in Elizabeta Prantner, leta 1851 jo je po sodni odločbi dobil Jakob Ghidini, leta 1871 jo je prevzel Jožef Marčink, leta 1880 sta jo kupila Ivan in Elizabeta Tabor, leta 1889 je Ivanov del prevzel Rudolf Jožef Tabor, leta 1911 je Rudolfov in leta 1915 Elizabetin del prevzela Marija Tabor, roj. Nigert. Leta 1915 je hišo na dražbi kupil Daniel Rakusch, leta 1917 sta jo po zamenjavi dobila Franc in Marija Motoh, leta 1944 jo je prevzela Marija sama.

Gallo je bil kipar. Primož Okrogelnik je bil izdelovalec velikih (stolpnih ur), poznejši lastniki so bili (razen Rakuscha) obrtniki različnih strok.

Portal je iz leta 1801.

H. št. 6 (53, 9, 8, 8, 8; urb. št. 77, vl. št. 123).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Mičan. Za njim jo je prevzel Jožef Stibenegg. Za Jožefom jo je podedoval Karel Stibenegg. Leta 1829 sta jo kupila Gothard in Ana Peltram. Leta 1853 jo je prevzel sam Gothard. Leta 1859 jo je podedovala Antonija Zmitko, por. Moek. Za njo jo je leta 1873 prevzel Alojzij Moek. Leta 1879 jo je na dražbi kupil Edvard Weiss, ki je sprejel ženo Marijo kot solastnico. Leta 1885 je Marija prevzela celotno posest. Leta 1900 ji je sledila Marija Weiss ml., leta 1927 so hišo podedovali Fernanda Ivana in Fernanda Marija Weiss, leta 1946 je postala SLP.

Edvard Weiss je hišo prezidal. Mičan in Stibeneki so bili krojači.

H. št. 7 (114, 151, 116, 7, 7; urb. št. 51 in 54 1 4, vl. št. 136).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Severin Pergoldt. Njemu je sledila Helena Pergoldt. Za njo jo je leta 1812 podedoval Ivan Jakob Schumacher. Leta 1814 jo je kupil Joachim Jant (Jantih). Leta 1834 sta jo kupila Ivan Tappeiner in žena Jožefa. Leta 1860 jo je kupil Friderik Mathes, leta 1868 sta jo prevzela Friderik Mathes ml. in Karel Mathes, leta 1876 je postal Friderik edini lastnik. Leta 1900 je kupil hišo Anton Neubrunner. Nadaljnji lastniki: Marija Heberle (1921), Drago Bernardi in Alojzija, roj. Lea, Kmetska posejilnica Ijuhijanske okolice (1938), Alojzij Mastnak (1978). Okupator je leta 1942 hišo zasegal, a leta 1949 je bila zopet prepisana na pravega lastnika.

Severin Pergoldt je bil vrvičar. Joachim Jant, Tappeinerji in Mathesi so pa bili pivovarnarji.

Joachim Jant je leta 1816 in 1817 hišo popolnoma na novo zgradil in ji dal v bistvu sedanjo obliko. Hiša je dobila dve dvorišči, ki sta kvadratne oblike.

Iz sodobnega opisa lahko posnamemo naslednje: Pod predajnim delom hiše so bile na levo in desno velike vinske kleti, za njimi je bila pod varilnico velika klet za pivo, v katerih je bilo prostora za 150 sodov po 80 sodčkov (mer). V prizemlju je bil na sredni velik prevoz na dvorišče. Na eni strani sta bili dve veliki pivski sobi s kuhinjo in sobo za služinčad, na drugi strani in ob dvorišču so pa bili obratni prostori: kuhinja z žganjarno, klet za žganje, varilnica in hladilnica piva, skedenj, grelnica in dve drvarnici. V prvem in drugem nadstropju je bilo stebrišče, iz katerega je bil dohod v mnoge sobe, in sušilnica za slad. Okrog drugega dvorišča so bili navadni gospodarski prostori: hlev za 10 glav rogate živine in 6 konj, svinjak, kolarnica in klet za surova in vložena živila, v nadstropju shramba za seno in slamo, orodjarna, v drugem nadstropju stebrišče in sobe. Podstrešje je bilo deloma tlakovano, deloma pa pokrito z deskami in urejeno za sušenje in shrambo žita.

Hodniki, obratni prostori, kuhinja in shramba so bili obokani, stopnice so bile kamenite.

V hiši je bila pivovarna do leta 1873, tedaj jo je Friderik Mathes prenesel na sedanji Slandrov trg (h »Krona«) in hišo spremenil v hotel »Nadvojvoda Ivana Bernardi« hotel obnovil in ga preimenoval najprej v »Balkane« in nato v »Hubertus«.

K pivovarni sta spadala tudi pivnica pod gradom (»Grajska klet«) in stolp v Razlagovi ulici — kot skladišče. Mastnak je spremenil poslopje v stanovanjsko hišo.

Tappeinerji so bili tudi lastniki zemljišč med sedanjo Razlagovo ulico in železnico — od sedanje postaje do ovinka ulice, tu so si zgradili tri hiše. Njihov je bil tudi Rožni dvorec (Diehlovo) na Dolgem polju.

H. št. 8 (54, 10, 9, 10, 10; urb. št. 76, vl. št. 124).

Okrog leta 1800 je bila lastnica hiše Lucija Martner. Nadaljnji lastniki: Jožef Martner (1825), Jožef in Lucija Gojevšek (1841), Jožef sam (1849), Emanuel in Terezija Pfeifer (1858), Terezija sama (1876), Jožefina Schewelz (1892), Ferdinand Kager (1896), Konrad Kager (1905), Franc Kager (1930), Franc in Ela Pečnik (1954), Albina

Veber (1938). Okupator je hišo zaplenil, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

V hiši je bila stalno obrt.

H. št. 9 (115, 132, 117, 9, 9; urb. št. 34, vl. št. 137).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Kastelic. Njemu sta sledila Jurij in Marija Stepišnik. Leta 1807 sta jo kupila Jožef in Konstanca Kren. Za njima jo je podedovala hči Antonija, poročena Primožič. Leta 1872 sta jo kupila Franc in Marija Hüschl. Leta 1896 jo je prevzel Karel Buecken (v Berlinu). Leta 1911 jo je dobila Rozalija Hüschl. Leta 1913 so hišo podedovali: Marija Dussig, Matilda Wiesinger in Jožef Wiesinger. Leta 1914 jo je prevzela Mestna branilnica. Leta 1916 sta jo kupila Ivan in Terezija Prevolšek, leta 1935 si jo je pridobil Bernard Globočnik, izza leta 1946 je hiša SLP.

Globočnik je leta 1937 dvoriščenemu poslopju nadzidal prvo nadstropje.

Kastelic je bil pek in gostilničar, Jurij Stepišnik tesarski mojster, Primožič kovač bakrenih izdelkov, Prevolšek čevljar in Globočnik ključavničar.

H. št. 11 (116, 133, 118, 22, 22; urb. št. 53, vl. št. 238). Hišo je 14. februarja 1945 porušila bomba.

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Jurij Per. Od njega sta jo kupila Jurij in Marija Stepišnik, nato jo je po zamenjavi dobil Anton Jarišič. Leta 1814 jo je kupil Joachim Pavel Jant. Se istega leta jo je po zamenjavi dobil Ivan Jakob Schumacher, leta 1847 jo je prevzela Marija Schumacher, a leta 1859 jo je izročila Konradu Schumacherju. Leta 1859 jo je kupil Franc Vrečko, leta 1889 jo je prevzela Marija Lachnič, roj. Leber. Leta 1908 sta jo kupila Jožef in Julijana Martiny. Leta 1943 sta Julijanin del prevzela Jožef in Hermina Martiny. V ozadju je bila posebna št./11 a. Izza leta 1946 je hiša SLP.

H. št. 15 (117, 154, 119, 13, 13; urb. št. 56, vl. št. 139). Hišo je 14. februarja 1945 porušila bomba.

Leta 1785 je bil lastnik hiše Franc Anton pl. Führenberg, od njega jo je kupil Anton pl. Dienersberg. Za njim jo je podedoval Franc Avgustin pl. Dienersberg, nato jo je kupil Vincenc Novak. Leta 1814 je hišo kupil Mihael Ojsteršek, ki jo je še isti dan prodal Bolfenku Anzelmu Prambergerju. Leta 1828 jo je kupil Ivan Steinmetz, a leta 1829 (na dražbi) Anton Jeretin. Nadaljnji lastniki: Ivan Nep. pl. Azula (1830), Franc Grohman, Ivana Grohman, roj. Čermelj (1848), Avgust Nagy in Alojzija, roj. Sparovic (1857), Alojzija Nagy sama (1863), Jožef in Ivana Hauswirth (1872 in 1874), Ivana sama (1875), Blaž in Jožefa Simonišek (1891), Ivan Soster in Alojzija, roj. Flis (1897), Ivan sam (1907), Franc in Marija Motoh (1908), Daniel Rakusch (1917, po zamenjavi), SLP (1948).

Ta hiša je bila često velikaški dom: Führenbergi so imeli več graščin (med njimi Lanšperk, prav tako Dienersbergi, n. pr. Tabor), Vincenc Novak je bil lastnik steklarne v Rakovici pri Vitanju, Pramberger je bil najemnik celjske »grofije«, Ivan Steinmetz je bil znani zvonar in pivovarnar, Ivan pl. Azula in Grohman sta bila lastnika steklarne v Jurklostru, Hauswirth je bil lastnik Spodnjega Lanovža.

Na mestu obeh porušenihiš je mestna Uprava državnih stanovanjskih zgradb leta 1950 zgradila novo hišo s pasajo proti »grofiji« in staro dvojno številko. Nova zgradba se stilno v bistvu ujema z značajem starejših hiš v tej ulici.

H. št. 14 (—, —, 12, 16, 16; št. dež. deske 961, vl. št. 555). Hišo je 14. februarja 1945 porušila bomba.

V tej hiši je bil konec XV. stoletja verjetno kratko dobo špital, morda je bila v njej v tisti dobi in še nekoliko pozneje tudi mestna šola. Za hišo čitamo imer hospitalis ad S. Ursulam, pozneje jo spisi označujejo kot »svobodno« hišo, kot taka je bila vpisana v deželni deski.

Kot prvi znani lastnik se navaja baron Moscon, njemu je sledil Ivan pl. Huster. Nadaljnji lastnik profesor Ivan Küttel je dal leta 1835 ozko dvorišče hiše oddeliti od ozke Zagate, ki je prihajala od severne strani, s kamnitimi vrati, ki jih je okrasil z rimskimi spomeniki. Za Küttlom so si sredi stoletja hišo pridobili Pallosi. Za Avgusto Pallos so leta 1904 prevzeli hišo otroci. Od leta 1860 do 1875 je bil v tej hiši magistrat. Pozneje se je lastnica, Avgusta Pallós, sprla s občinskim odborom, ker je preko noči vrzela z antikamic zapirala, tako da iz Zagate ni bilo nočnega prehoda v Zidanškovo (Gospokso ulico). Višja oblast je dala lastnici prav. Zadnja Pallosa sta bila Matija in Greja.

Pallosi so imeli v hiši gostilno.

Prostor, kjer je stala hiša, je SLP in mestna občina ga je l. 1951 spremenila v majhen park. Dvoriščni ostanek te hiše tvori sedaj

južni zaključek bloka med Ozko ulico in Zagato, nanj je nosljen novi ulični transformator.

H. št. 15 (118, 135, 129, 15; urb. št. 57, vl. št. 140).

Leta 1785 je bil lastnik te hiše Štefan Kovačič. Leta 1819 jo je podedovala Terezija Augenmühler, kmalu nato sta jo na dražbi kupila Henrik in Marija Guttman. Po zameni si jo je pridobil Ignacij Ruprich. Leta 1871 jo je prevzela najprej Ana Sarlah in nato Marija Ruprich. Leta 1885 jo je kupil Karel Sponda, ki jo je še isto leto prodal Avgustu Sadniku in Eleonori. Leta 1895 so jo prevzeli Eleonora ml., Klementina in Avgust Sadnik. Leta 1917 sta jo kupila Evstahij in Ana Igrišnik, leta 1922 pa Franc Dobovičnik in Josipina, roj. Krašič. Okupator je hišo zaplenil. Leta 1945 je bila vrnjena, a naslednje leto je postala SLP.

Hiša je bila na novo zgrajena leta 1868. Štefan Kovačič je bil rokovničar in ugleden meščan, nadaljnji lastniki so pa bili trgovci. Dobovičnik je trakt ob Zidanškovi ulici docela obnovil (1934), a nasproti »grofijte« je sezidal večje skladišče.

H. št. 16 (58, 14, 13, 18, 18; urb. št. 72, vl. št. 256).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Anton Zimmermann. Njemu je sledil Luka Zimmermann. Leta 1842 jo je kupil Anton Gsund, Iza leta 1843 mu je bila solastnica žena Terezija. Njuni nasledniki: Franc Gsund (1849), Leopoldina Rak, roj. Gsund, Gabriela in Olga Gsund (1885). Leopoldina je kmalu svoj delež prodala sestram. Od Olge, por. Matuschka, in od Gabriele sta hišo kupila dr. Karel Zelenik in žena mr. Marija Zelenik, od prve leta 1935, od druge leta 1936.

Oba Zimmermanna sta bila ključavničarja. Gsundi so bili prvotno strugarji, pozneje pa gostilničarji. Sedanji lastnik hiše je profesor, njegova solastnica pa magistra farmacije.

H. št. 17 (119, 136, 121, 17, 17; urb. št. 58, vl. št. 141).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Pavel Muhovič. Od njega sta jo prevzela Mihael in Helena Pak (Pak). Nadaljnji lastniki: Franc Pak (1817), Mihael Pak (1821), Marija Pesarič (kupila na dražbi 1827), Peter Golob (1830), Jožef in Elizabeta Costa (1834), Janez in Regina Gallier (Gallizier, 1866), Janez Anton Janežič (1870), Avgust Janežič (kupil na dražbi 1877), Kranjska industrijska družba v Ljubljani (1879), Karel Zabukošek (1885), Karolina in Jožef Zabukošek (1918), Jožef sam (1926), Ivan Korber in Marija Coh (1926), Korber z otroki (1929), leta 1946 SLP.

Na podbojih je letnica 1504.

Pavel Muhovič in oba Paka so bili kamnoseki, Korber je bil klepar.

H. št. 18 (54, 15, 14, 20, 20; urb. št. 71, vl. št. 26).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Karel Auchmann. Njemu je sledil Andrej Sabotny. Za njim sta bila lastnika Matija in Jožefa Bader. Leta 1820 sta kupila hišo Ivan in Katarina Mayerhörmann. Leta 1835 je postala lastnica Katarina sama. Leta 1836 je kupil hišo Jožef Winkler, leta 1891 jo je prevzela vdova Terezija, leta 1905 sta jo podedovala Maks in Vincenc Winkler. Leta 1914 jo je prevzel Vincenc sam. Leta 1917 sta jo podedovala vdova Rozina in hči Viljemina, leta 1937 je kupila hišo mestna občina.

Ivan Mayerhörmann in Winklerji (razen poslednjih) so bili čevljarji. Za zadnjih Winklerjev je bila v hiši kemična praonica. Mestna občina je hišo obnovila in jo kot južno stran pravokotnika priključila magistratnemu poslopu.

H. št. 19 (120, 137, 122, 19, 19; urb. št. 59 in 385, vl. št. 309).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Mihael Silbernagl. Njemu sta sledila Ignacij in Marija Wokaun (Ignacij je prišel iz Sudetov). Leta 1810 je hišo prevzel Jožef Wokaun. Leta 1879 jo je podedovala vdova Karolina. Leta 1889 so jo prevzeli dr. Emanuel Jožef Wokaun, dr. Gustav Wokaun, Marija Svetics, por. Nemes Sagor, in Emilija Hus, roj. Wokaun. Leta 1897 je Emanuelov del prevzela Ida Wokaun. Leta 1909 je hišo kupila mestna občina.

Silbernagl je bil pek in gostilničar. Wokauni so bili peki. Jožef je kupil steklarino in velike gozdove v Rakovcu pri Vitanju in se je razvil v dobrega gozdnega in kmetijskega strokovnjaka.

Hiša je dvonadstropna, leta 1889 je bila v slogu svoje dobe na novo pozidana. Mestna občina jo uporabljala kot stanovanjsko hišo. Po zadnji vojni je dobila tudi mansardna stanovanja (1946).

H. št. 20 (60, 16, 15, 22, 22, urb. št. 70, vl. št. 127)

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Stretti. Njemu je sledil Ivan Klančnik. Leta 1818 je kupil hišo Ivan Hafner, ki je leta 1828 sprejel kot solastnico ženo Marijo. Leta 1848 je hišo kupil Franc Schön. Sledili so: Terezija Schön (1890), Ivan Schön (1891), Karolina Schön

(1899), Ferdinand Wolf (1902), Ludovik Sešerko (Schescherko) in Julijana, roj. Janežič (1916), Julijana sama (1922), Jakob Vengust. in Marija (1925), Cvetko Lokar (1926), Julijana Kolenc (1927).

Ivan Stretti je bil znan kotlar, Ivan Klančnik mesar in milar. Schönj so bili ključavničarji, Vengust je bil sobni slikar.

H. št. 21 (200, 138, 125, 21, 21; urb. št. 199, vl. št. 142) Vogelna hiša:

Stara zemljiška knjiga označuje hišo »kot staro pogorišče«. Prvi znani lastnik je bil Vigilij Holzbauer. Na dražbi sta za teharsko plemiško občino kupila hišo Tomaž Gorišek in dr. Anton Wenedikter. Leta 1815 sta jo kupila Ignacij in Terezija Uhl, leta 1837 jo je prevzel Ferdinand Uhl. Leta 1848 jo je dobila Elizabeta Uhl. Leta 1856 jo je kupil dr. Stefan Kočevar, leta 1883 jo je podedoval dr. Jožef Kočevar in leta 1893 Amalija Kočevar. Leta 1918 jo je kupil Martin Taček, leta 1926 Ivan in Marija Taček. Leta 1946 je postala hiša SLP.

Pred prvotno hišo so bile na ulični strani nerodne kamenite stopnice, ki so jih odstranili leta 1871. Vobče je pa hiša ohranila prvotni izgled.

Izmed lastnikov so bili Uhl uradniška rodbina, dr. Stefan Kočevar je bil okrajni zdravnik, znan Ilirec — domoljub in zelo spoštovan mož, njegov sin je bil mestni zdravnik. Taček je bil barvar.

H. št. 22 (65, 17, 16, 24, 24; urb. št. 69, vl. št. 128).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Anton Neuhardt. Njemu je sledil Anton Scholz. Njegovo vdovo Elizabeto je poročil Vencelj Marthal (Markel). Leta 1826 je postala lastnica Elizabeta sama. Leta 1836 so hišo podedovali Anton in Dionizij Pastrovič, Terezija Wolf in Antonija Scholz. Leta 1840 je celotno posest prevzela Antonija Scholz, ki jo je še istega leta prodala Mariji Dečmanovi (Teutschmann). Leta 1849 jo je kupil Anton Nasko. Leta 1870 in 1874 so hišo podedovali dediči. Leta 1880 sta združila posest Viktor Nasko in Jožefa, roj. Joras. Leta 1930 sta jo prevzeli Marija Velebir in Jožefa Nasko ml. Leta 1944 sta postala lastnika Karel in Pavla Breznik, leta 1946 je vso posest prevzela Pavla, še istega leta sta ji sledila Jožef in Leopoldina Cilenšek.

Anton Neuhardt je bil krojač. Scholz in Markel sta bila izdelovalca orgel in sta imela v hiši svojo delavnico. Naski pa so bili mizarji.

H. št. 23 (121, 139, 124, 23, 23; urb. št. 60, vl. št. 144).

Zapadna vogelna hiša med Zidanškovo ulico in Uličico Ivanke Uranjekove (nekdanjo Vodnjaško ulico).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Jožef Jurešič. Nadaljnji lastniki: Jurij Stepišnik, Jožef in Amalija Holzbauer. Jožef Wittmann, izza leta 1838 žena Rozina kot solastnica, Antonija Wittmann, por. Klančnik, in Leopoldina Wittmann (1839), Leopoldina Wittmann, por. Osojnik (1841), Vincenc Janič (1868), izza leta 1872 Amalija, roj. Uhl, solastnica, Maks Janič (1915), Marija Janič in otroci Vincenc, Marija in Maks (1937).

Hiša je bila leta 1870 prezidana in nadzidana z drugim nadstropjem.

Jurešič je bil usnar in gostilničar. Jurij Stepišnik je bil tarsarski mojster. Janiči so v hiši uredili pekarno.

V hiši je v poletnih mesecih pisal zgodovinska dela Dubrovčan Lajo Vojnovič, brat Iva Vojnoviča.

H. št. 24 (62, 18, 17, 26, 26; urb. št. 68, vl. št. 1).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Ivan Mertik. V drugi polovici XVIII. stoletja jo je priženil Jurij Haring. Leta 1804 jo je prevzela Neža Haring. Nadaljnji lastniki: Jožef Krein, Amalija pl. Gallenfels, Mihael Rieger, Karel Souvan in žena Marija Ana (1811), Jakob Schneider (1854), Ferdinand Zabukošek (kupil na dražbi leta 1870), Karolina solastnica (1841), Karolina sama (1865), njen drugi mož Mihael Urek solastnik, Karolina sama (1892), Antonija Kapun (1898), po izpremembi imena leta 1909 imenovana Gallinger, Erna in Lota Gallinger (1914), Marko Banko (1918), Julijana Mantel (1917), Mihael Kus in Kristina (1933), Franciška Pollandt (prevzela Mihaelovo in pol Kristinina leta 1935), Združenje trgovcev sreza Celje, Gornji grad in Smarje (1940). Med okupacij: Gospodarska skupina — privatna trgovina; po osvoboditvi je dobilo Združenje trgovcev hišo nazaj.

Mertik, Haring, Krein in Ferdinand Zabukošek so bili mizarji. Antonija Kapun (Gallinger) je bila žena sodnega svetnika, Julijana Mantel je bila slašičarka.

H. št. 25 (122, 140, 125, 25, 25; urb. št. 61, vl. št. 146).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Anton Karel Adelstein. Konec XVIII. stoletja je bil lastnik hiše Anton Zabukošek. Nadaljnji lastniki: Peter Zabukošek (1812), Anton Zabukošek (1817).

Marija Zabukošek (1819), Alojzij Zabukošek (1836), Alojzij Zabukošek ml. (1858), izza leta 1860 z ženo Marijo, roj. Geiger, kot solastnico, Alojzij sam (1862), Adam Laznik (Lassnigg 1863), Mestna hranilnica (kupila na dražbi leta 1884), Friderik, Josip in dr. Karel Hojnik (1921), izza leta 1938 ima Karlov delež Friderik. Okupator je posest zasegel. Leta 1945 je bila vrnjena lastnikom. Leta 1950 sta Josipov delež podedovala: Marija Vrabčič in Jožef Pibrove ml.

V hiši je bila usnjarna vsaj 200 let. Leta 1696 je v njej umrl premožen usnar Matija Zabukošek. Lazniki, ki so sledili Zabukošekom, so bili prav tako usnarji. Oni so pa obrat preselili na periferijo mesta v sedanje upravno poslopje republiške elektrarne.

Mestna hranilnica je hotela v hiši ustanoviti centralo za hmeljsko trgovino, vendar ni uspela. Pač pa je na mestu bivše usnjarske delavnice čisto v ozadju parcele (ob sedanjem Muzejskem trgu) leta 1885 zgradila še eno dvanadstropno stanovanjsko poslopje. Zidal ga je inž. Ludovik Miglič (Miglitsch) iz Rogoške Slatine.

H. št. 26 (65, 19, 18, 28, 28, urb. št. 67, vl. št. 129).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Martin Storn (Storn). Njemu je sledil Ivan Nepomuk Storn. Leta 1835 je sprejel ženo Jožefo kot solastnico. Leta 1856 je hišo prevzela Jožefa sama. Leta 1850 jo je na zapuščinski dražbi kupil Alojzij Kolbe. Ta jo je leta 1857 prodal Antonu Scheinu in Ani. Leta 1869 jo je za Ano prevzel Ludovik Aichmann. Leta 1875 jo je kupila Ana Endres. Nadaljnji lastniki: Ludovik in Leopoldina Schellander (1889), Jakob in Marija Kronovšek (1908), Ivan Kronovšek in Ivan Kolšek (1912), Karel Lebič (1919), Franc Ribič (1919), Anton Jug (1920), Stefan in Barbara Borlak (1920), Konrad in Antonija Gorenjak (1920), Konrad sam (1926), Neža, Milica, Avgust in Friderik Gorenjak (1932), Milica Gorenjak por. Grilec prevzame Friderikov del (1936), a Marija Gorenjak in Neža Grilec Avgustov (1947).

Na podbojih je letnica 1840 nad črkami J in S (= Jožefa Storn). Na hiši je bila radicirana dimnikarska pravica; Storni so bili dimnikarji.

Dvoriščno stavbo je od Konrada Gorenjaka kupila Mohorjeva tiskarna. Dne 14. februarja 1945 je bomba porušila to stavbo in ubila nekaj ljudi.

H. št. 25 (118, 135, 120, 15, 15; urb. št. 57, vl. št. 140).

H. št. 50 (64, 20, 19, 30, 50; urb. št. 66, vl. št. 150).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Matevž Klobučar. Njemu je stediš Gašper Ferlič, od njega je hišo kupila Elizabeta Birs (Wersin).

Nadaljnji lastniki: Anton Steinmetz (1821), Avgust in Marija Hofmann (1827), Marija sama (1831), Anton in Terezija Koderman (1849), Anton sam (1860), otroci Terezija, Marija in Hedvika (1865), Terezija sama (kupila leta 1875 od sester), Elfrida Kaufman – v Gradcu in Valerija Mörpurgo – v Trstu (1939). Leta 1946 SLP.

Ferlič je bil mizar, Anton Steinmetz pa milar.

Anton Koderman, učitelj, je hišo obnovil in sezidal dvorišni del. V splošnem je pa stavba ohranila svoj prvotni značaj. V hiši je bila od 1852 do 1873 dekliška šola.

Dne 14. februarja 1945 je bomba uničila dvorišni del in ubila več ljudi.

H. št. 32 (65, 21, 20, 32, 32, urb. št. 65, vl. št. 131).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Anton Neuhardt. V drugi polovici XVIII. stoletja je po materi prevzel hišo Maks Neuhardt. Leta 1804 jo je kupil Bolfenk Mihael Pauer, od njega jo je prevzel sin istega imena. Leta 1861 sta jo kupila Mihael in Ana Weidner. Nadaljnji lastniki: Jožef in Kristina Toplak (1867), Jožef Kaligarič (kupil na dražbi leta 1880), Ivan Karun (1884), Jožef Kopač (1885), Ivan in Jožefa Hofmann (1886), Anton in Marija Neger (1910), Marija Brišček (1934), Leta 1946 je postala hiša SLP.

Neuhardta sta bila krojača, čeprav je bila na hiši radicirana realna kovaška pravica.

H. št. 27 (125, 141, 126, 27, 27; urb. št. vl. št. 115).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Tadej Mali (Mally). Njemu je sledila Marija Klotzer, roj. Mali. Od nje sta hišo prevzela Jožef in Marija Bauer. Leta 1840 jo je po zamenj dobil Karel Wambrechtsamer. Leta 1843 sta jo kupila Henrik in Marija Guttman, leta 1845 sta jo kupila dr. med. Jožef Subic in Marija. Po Marijini smrti (1859) je bil lastnik sam dr. Jožef. Še istega leta je hišo kupil Franc Bahr, leta 1863 je postala solastnica žena Katarina, roj. Driewald. ovd. Kottek. Leta 1895 je postal lastnik Franc sam. Leta 1895 sta kupila hišo Karel Traun in Gustav Stiger. Nadaljnji lastniki: Gustav Stiger (1903), Ivan in Jožefa Hofmann (1909), Za Ivanom (1923) in za Jožefo (1925) dediči: Friderik Hofmann, Josipina Gorjup, Marija Stallner, dr. Erik Muhri, Walter Muhri. Leta 1944 je vso posest kupil dr. Walter Muhri, leta 1946 je postala SLP.

Na hiši je bila radicirana klobučarska obrt. Z njo sta se bavila Mali (hkrati pek) in Wambrechtsamer. Guttman je bil mizar, dr. Subic, znan slovenski zdravnik, Bahr pek, Traun in Stiger sta bila trgovca.

VZHODNI DEL PREŠERNOVE ULICE

(ULICA K NOVIM VRATOM, KOLODVORSKA, ALEKSANDROVA, ZERJAVOVA, KIDRIČEVA ULICA)

Jugovzhodna trinadstropna vogelna hiša ima številko v Kocenovi ulici.

H. št. 1 (107, 185, 162, 6, 4; urb. št. 145, vl. št. 21).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Leopold Heckl. Drugi znani lastnik je bil Franc Heckl. Temu je sledil Ivan Wolf, ki je hišo kupil na dražbi. Leta 1851 jo je prevzel Kristijan Wolf, leta 1913 so jo podedovali otroci, med njimi dr. Kristijan Wolf. Leta 1946 SLP.

Leta 1882 je Kristijan Wolf povečal hišo z znatnim prizidkom.

V hiši je bila radicirana klobučarska obrt, Heckli in Wolfi so bili klobučarji. Prvi Heckl je tudi prodajal vino.

Pogled na ožji del Titovega trga (z Mestno hranilnico na desni in Evropo na levi strani) ter na Prešernovo ulico.

Ves ostali del južne strani tvori dolga bočna fronta vzhodne vogelne hiše med Prešernovo ulico in Tomšičevim trgom (bivša lekarna).

H. št. 2 (75, 109, 97, 7, 7, urb. št. 127, vl. št. 15).

Leta 1783 je bila lastnica hiše Marija Risser (in). Njej je sledil Jožef Siebenbürger, leta 1847 je hišo kupil Ivan Hedl. Nadaljnji lastniki: Franc Herzmann (1859), Avgust Herzmann (1861), Viljemina Herzmann, por. Bobišut (1875), Lav Kalda, arhitekt v Zagrebu kot zastavni lastnik (1919), Roza Zamparutti (1932), izza leta 1943 por. Kainer. Leta 1946 SLP.

V hiši je bila strojarna, Risserji, Siebenbürgerji in Herzmanni so bili usnarji in strojarji. Zamparuttijeva je hišo prenovila in odprla v njej gostilno, v na novo prenovljenih prostorih je izza leta 1932 restavracija »Koper«.

H. št. 4 (74, 110, 95, 5, 5, urb. št. 126, vl. št. 16).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Andrej Wirth, Okrog leta 1800 jo je podedoval Matija Wirth (Würth). Njemu je leta 1833 sledila Ana Wirth. Leta 1840 jo je kupil Jožef Hohlfeld. Nadaljnji lastniki: Franc in Katarina Hofmann (1853), Franc sam (1855), Mihael in Apolonija Bründl (1861), Apolonija sama (1863), Franc in Leopoldina Košer (Koscher, kupila na dražbi leta 1882), Leopoldina sama (1887), Jožef Greco (1887), Ivan Fiedler in Katarina (1911), Josip Kramar (1919) in Pavla (izza 1921). Okupator je hišo zaplenil, leta 1945 sta jo dobila lastnika nazaj.

Pri hiši je bila radicirana klobučarska obrt, Wirti so bili klobučarji in deloma tudi Hohlfeldi.

Fiedler in Kramar sta bila drogerista, še sedaj je v hiši drogerija.

H. št. 6 (73, 11, 99, 3, 3, urb. št. 125, vl. št. 17).

Prvi znani lastnik je bil Matija Dolmič, od njega je dobila hišo Uršula Dolmič, leta 1811 jo je prevzel Gregor Gorjanc, leta 1826 jo je na dražbi kupil Gregor Kocbek. Nadaljnji lastniki: Helena Gaberšek (1826), Jožef Gorjanc (1850), Leopold Wambrechtsamer (1853), Leopold Wambrechtsamer ml. (1877), Ana Wambrechtsamer (1899), Greta Iglar, roj. Wambrechtsamer, Ana in Gustav Wambrechtsamer 1926, Greta Iglar in Ana Wambrechtsamer (1931), leta 1947 SLP.

Dolmiči in Gorjanci so bili znani celjski lončarji, Kocbek je bil magistratni tajnik, Leopold Wambrechtsamer je bil krojač. Njegovo krojačnico ima zdaj mojster Fran Meško.

H. št. 8 (72, 112, 82, 1, 1, urb. št. 32 in 124, vl. št. 9).

Vogelna hiša med Stanetovo ulico in vzhodnim delom Prešernove ulice.

ZAHODNI DEL PREŠERNOVE ULICE (POŠTNA ULICA, PREŠERNOVA ULICA)

H. št. 7 (44, 42, 38, 1, 1, urb. št. 6, vl. št. 88).

Zahodna vogelna hiša med Tomšičevim trgom in Prešernovo ulico.

Leta 1783 je bila lastnica hiše Katarina Janeček. Konec stoletja jo je kupil Ivan Pilc. Od njega jo je prevzela Konstancija Pilc. Od Konstancije sta jo kupila baron Kajetan pl. Spielghfeld in žena Leopoldina, nato jo je prevzela sama Leopoldina, drugič poročena baronica Kavanagh. Leta 1826 jo je kupil Karel Mathes, leta 1839 jo je prevzela Viljemina Mathes. Leta 1845 so jo kupili Jožef in Elizabeta Costa in Karel Rickart, leta 1846 sta oba Costa prevzela Rickartov del. Leta 1872 je Jožef podčeval žemino polovico. Leta 1875 je postal lastnik Jožef Costa ml., leta 1909 Rudolf Costa — Kuhn. Leta 1925 sta posest prevzela Josip Weren in Irma, roj. Costa — Kuhn. Leta 1926 je postal lastnik sam Josip. Leta 1946 je hiša postala SLP.

Nekdaj je bila v hiši zaloga tobaka, nato je postala trgovska hiša. Trgovina se je imenovala »Pri škofcu«. Na voglu med dvojnimi pročeljem je bil kip škofca. Danes je v hiši trgovsko podjetje »Volna«. Oblika stavbe jasno izpričuje, da je nastala iz dveh hiš. Weren je hišo obnovil po načrtu arhitekta Schopperja (Soparja), 1935, Sopar je hišo okrasil s freskami v medaljonih, ki predstavljajo delo izdelovalcev tkanin.

H. št. 10 (15, 43, 39, 2, 2, urb. št. 13, vl. št. 91).

Zahodna vogelna hiša med Prešernovo in Stanetovo ulico.

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jožef Anton Pichler. Okrog leta 1800 jo je kupil Peter Lininger. Leta 1830 jo je prevzela Ana Lininger. Leta 1859 jo je kupila Terezija Ripšl (Rüpschl). Leta 1867 jo je prevzel Ernest Ripšl. Leta 1885 jo je kupil Karel Vanič. Leta 1889 jo je prodal Posojilnici v Celju. Leta 1911 jo je kupil Rudolf Stermečki. Okupator je posest zasegel, po vojni jo je lastnik dobil nazaj, leta 1947 je postala SLP.

Prvotno enonadstropna hiša je poslednji lastnik, Stermečki, dvakrat prezidal. Leta 1926 je nadzidal drugo nadstropje. Načrt je napravil ljubljanski arhitekt Costaperaria, a izvedel ga je stavbenik Konrad Golobranc. V čezu od marca 1937 do maja 1939 je postopoma porušil celotno hišo, ostalo je samo nekaj zidu ob sosedni hiši Prešernove ulice, in je zgradil docela novo hišo do četrtega (nadstrežnega) nadstropja. Načrt za zidavo je napravil arh. inž. Anton Umek, izvedel ga je pa stavbenik Batellino iz Ljubljane.

Tu je bil verjetno sedež najstarejše celjske trgovine. Ze Pichler je bil trgovec. Tedaj je bila s hišo združena radicirana materialna trgovina. Trgovska kontinuiteta je bila prekinjena samo tedaj, ko je hišo kupila Celjska posojilnica in jo je dala na razpolago Dragotinu Hribarju, da je v njej odprl slovensko tiskarno. V nadstropju je bila tedaj pisarna odvetnika dr. Jura Hrašovca. Danes je v hiši »Ljudski magazin«. Preden se je mogel prav razmestiti, je bilo hišo treba popraviti, kajti škodo ji je prizadelo bomba, ki je 14. februarja 1945 eksplodirala v sosesčini.

H. št. 12 (12, 44, 40, 4, 4, urb. št. 12, vl. št. 206).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Tadej Perko. Leta 1807 jo je prevzela Marija Perko. Njej so sledili: Jožef Perko (1815), Matija Perko (1824), Marija Perko (1828). Leta 1856 jo je kupil Jožef Rauch, leta 1895 jo je prevzela Elizabeta Rauch, leta 1922 sta jo podedovala Marija Rauch in Frida Rauch, por. Hoffmann. Leta 1925 je za Marijo podedovala Frida (prvič por. Fuchs, drugič Bruck, tretjič Hoffmann). Leta 1946 je postala hiša SLP.

V drugi polovici XVIII. stoletja je bil lastnik te hiše Alojzij Tomančkar (Tomantscheer), na dražbi jo je kupil Jernenj Sautner. Nadaljnji lastniki: Marija Gorinšek, Franc Layer, Ivan Nep. Gošča, Jožef Benedikt Wagner in žena Elizabeta (1812), Ivan Wagner (1851), Ivana Wagner, por. Moše (v Trstu), Ana Wagner, por. Markl. Avgust Wagner in Marija Wagner (1898), za Ivano Wagner ostali trije (1890), Podružnica Ljubljanske kreditne banke (1919), Pokojninski sklad Ljubljanske kreditne banke.

Hiša ima zlasti v Prešernovi ulici dolgo fronto. Dvojna urbarialna številka dokazuje, da je nastala iz dveh hiš, ki sta bili majhni. Okrog leta 1865 so na njunem mestu zgradili sedanjo hišo, v kateri so lastniki imeli kavarno »Merkur«. Izza prve vojne je bila v hiši Ljubljanska kreditna banka, po ponovni osvoboditvi do lani je pa bil v njej »Putnik«. — obločilo

Perki so bili klobučarji, a Rauchi steklarji (trgovci).

Okrog leta 1870 je hiša dobila drugo nadstropje.

H. št. 14 (11, 45, 41, 6, 6, urb. št. 11, vl. št. 65).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Franc Kubič (Kubitz). Njemu so sledili: Franc Kubič ml., Simon in Terezija Primožič, Simon Primožič ml. (1845), Franc Kamerer, Franc Celestin (1894), Marija Celestin (1895), Franc in Klotilda Vollgraber (1905), Franc Jožef pl. Bacho — Banovszky z Dezséra (1917), dr. Anton Božič in Olga (1925), Franciška Junger in trije otroci (1934). Leta 1946 SLP.

Kubiči in Primožiči so bili kotlarji, potem je bila v hiši mesnica.

Severozahodna velika vogelna hiša ima številko Trga bratov Vošnjakov (bivše Samostanske ulice).

H. št. 5 (43, 34, 37, 5, 3, urb. št. 7, vl. št. 204).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Anton Nasko. V drugi polovici XVIII. stoletja je iz Naskove konkurzne mase kupil hišo Mihael Salej (Schalle). Za njim jo je dobila Marija Salej. Leta 1914 jo je na dražbi kupila Helena Sunko (Sunko). Leta 1839 sta jo prevzeli Katarina in Marija Sunko. Leta 1842 sta jo kupila Karel in Ana Endres, a leta 1861 Ivan in Ana Hostonski. Leta 1873 jo je na dražbi kupil Franc Wernberger, a leta 1874 Anton Ferjen. Leta 1899 jo je prevzel Karel Ferjen, a leta 1920 jo je dobila Antonija Ermenc, izza leta 1931 poročena Mastnak, leta 1935 jo je kupil Mihael Kolbezen, ki je prišel iz Crnomlja. Okupator je hišo zasegel, a po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj.

Leta 1873 je Ferjen nadzidal drugo nadstropje.

Prvi znani lastnik Anton Nasko je imel pri sv. Maksimilijanu usnjarsko delavnico, pozneje je pa bila v hiši stalno trgovina, prekinila sta jo samo Endres, ki je imel kavarno, in Hostonski, ki je imel slaščičarno.

H. št. 7 (42 in 41, 40 in 41, 36, 5, 5, urb. št. 8 in 9, vl. št. 189).

Hiša z urb. št. 8 je bila leta 1783 last Franca barona Jabornegga. Okrog leta 1800 jo je kupil Ivan Sunko, leta 1832 jo je prevzel Franc Sunko, sin Helene, ki je bila lastnica tudi predhodno obravnavana hiše. Leta 1839 je Franc prepustil to hišo svojima sestrama, ki sta istočasno postali lastnici predhodne hiše. Leta 1858 je to hišo kupil Jožef Hummer. Leta 1871 si jo je Jožef Hummer rešil s prisilno poravnavo, leta 1903 jo je prevzela Ana Hummer in leta 1904 jo je kupilo Društvo tiskarne Celejce. Hiša z urbarialno številko 9 je bila izprva samostojna. Bila je last Franca Peškija (Pöschki). Od njega jo je okrog leta 1800 kupil Jakob Sunko. Leta 1839 jo je prevzel Franc Sunko in jo združil z urb. številko 8. Leta 1842 sta tudi to hišo prevzeli sestri Katarina in Marija. Leta 1858 je tudi to hišo kupil Jožef Hummer.

Sunki so bili torej lastniki treh hiš. Spisek k franciscejski mapi omenja kot skupno lastnico Heleno Sunko. Stara zemljiška knjiga pa navaja kot skupni lastnici sestri Katarina in Marija. Toda čim sta dobili drugo in tretjo hišo, sta prodali prvo (1842), komčno sta pa prodali tudi drugo in tretjo, ki sta s tem ostali posestno združeni.

Okrog leta 1870 je Hummer hišama nadzidal drugo nadstropje. Ker je ob treh hišah Prešernova ulica zelo ozka, je mestni ljudski odbor leta 1951 napravil pri njih do višine prvega nadstropja odprto stebrišče za pešce. Prvotni načrt za stebrišče je napravil arh. Franc Kurent, delo je pa izvršil stavbenik Jezernik.

Prve tri hiše na južni strani imajo številke v stranskih ulicah, ker je tam vhod v stanovanjske prostore. Tako ima prvo številko na južni strani bivši magistrat (»rotovž«, občinska hiša).

H. št. 1 (—, 33, 34, 13, 15; dež. deske zvezek XVI, vl. št. 963, zem. knjige vl. št. 449).

Leta 1709 je hišo kupil grof Schrottenbach z Ojstrice in Preholda. Konec XVIII. stoletja je bil lastnik te hiše grof Gros. Leta 1782 je prenočeval v njej papež Pij VI., ko je potoval na Dunaj, da bi cesarja Jožefa II. pregovoril, naj opusti svoje reforme. V začetku XIX. stoletja je bil lastnik hiše Vincenc Langer, lastnik lemberske graščine. Po daljših pogajanjih jo je 4. junija 1850 kupil mestni občinski svet, da bi v njej namestil mestno upravo (magistrat). Cena je bila 6500 goldinarjev.

Takratno obliko so hiši dali Schrottenbach. Bila je dvonadstropna, kakor po navadi so bili prednji prostori obokani, pod njimi so bile kleti. Vzhodno stran dvorišča je zavzemalo zidano dvonadstropno gospodarsko poslopje, spodaj so bili hlevi, v obeh nadstropjih je bila shramba za žito, v ozadju dvorišča so bile delavnice in ledena jama, glavni del dvorišča je pa zavzemal vrt.

Mesto je hišo takoj začelo preurejati, dvoriščno poslopje so povezali s hišo, pritličju za del so pripravili za stanovanje sodnega sluga in za kuhinjo za kaznjence, eno nadstropje so preuredili za zapore tihotapcev, drugo pa za zapore kaznjencev. Hoteli so dodati poslopju še tretje nadstropje, toda sosedje so nasprotovali, češ da ne bi bilo varno zaradi strele.

V hiši sami so v pritličju pripravili prostore za glavno stražo, mestni davčni in finančni urad in stanovanje policijskega stražnika. I. nadstropje so preuredili za pisarne, II. pa za stanovanje župana in enega neoženjenega uradnika. Mestni svet je hotel imeti reprezentativen dom. Zato so odstranili prejšnjo streho nad vhodom in jo nadomestili z balkonom, ki so ga naslonili na osem stebričev, urazanih iz orjaškega rimskega stebra. Nad balkonom so napravili trikotni arhitrav, sicer so pa pročelje okrasili s polstebri. Ker vhod ni bil v sredi poslopja, so desno od njega zaradi simetrije okviru enega okna dali obliko vhoda. Fasado so dobesedno prillepili na prejšnjo prednjo steno. Ker ta ni bila ravna, so jo morali mestoma z zidom okrepiti. Nad arhitravom so napravili stolpič, v katerem je bila ura. V splošnem so dali fasadi klasicistični videz.

Pri prezidavi Langerjeve hiše v magistratno poslopje so bili zaposleni naslednji mojstri: zidar Ivan Nöst, tesar Franc Pak, mizar Ivan Erhardt, ključavničar Alojzij Eichberger, steklar Friderik Trautvetter, slikar in pozlatar Franc Debelak, kovač za bakrene izdelke Simon Primožič, kamnosek Jurij Fürnthrat.

Ob nakupu in prezidavi je prišlo do hudega spora z okrožnim inženirjem Byloffom, ki je vsemu nasprotoval, vendar je bil deželni stavbni urad na strani mesta. Leta 1848 je moral Nöst fasado popravljati, a med prvo svetovno vojno je občinski odbor dal odstraniti stolpič s fasade, kar je deželni konservator hudo grajal.

Ceprav sta imela občinski odbor in magistrat svoj dom, vendar nista mogla trajno v njem bivati. Leta 1850 sta sprejela vanj okrožno sodišče, ki se je izselilo šele leta 1871, ko mu je mesto preskrbelo nov dom. Sama sta pa bila v tuji hiši, najprej pri Kuntari (na pošti), nato pa v Pallosovi (hiša z santiženimi vratci). Ko sta prišla zopet v svoj dom, se je bilo ponovno treba omejiti, kajti v drugem nadstropju je bilo treba dati prostor privilegiranim okrajnemu sodišču. Ker je magistratu postalo pretesno, so leta 1902 vzeli v najem prvo in drugo nadstropje sosedne Radakovičeve hiše in ju notranje spojili z magistratnim poslopjem. Leta 1922 so prvo in drugo nadstropje dvoriščnega trakta nehali uporabljati za sodne zapore. Izza leta 1953 je v magistratnem poslopju del notranje uprave, le gasilci so še ostali v pritličju, bivše zapore so pa nekoliko preuredili, tako da služijo za stanovanja.

V stari Jugoslaviji je mestni svet zgradil nov trakt na zahodni strani dvorišča in ga povezal z bivšo hišo na južni strani, ki so jo kupili. S tem je celotna zgradba dobila obliko sklenjenega četverkotnika. V novem zahodnem traktu so vojaški uradi, v južnem traktu je pa stanovanjska uprava s podrejenimi oddelki.

Gasilsko shrambo na dvorišču so v stari Jugoslaviji obnovili in lesen gasilski stolp nadomestili z zidanim (1939), v shrambi so uredili tudi delavnice.

H. št. 2 (34, 32, 30, 15, 15, urb. št. 94 vl. št. 159).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jurij Potočnik. Okrog leta 1800 sta hišo kupila Andrej in Barbara Sontager. Od njiju jo je kupil Jožef Kanlich. Leta 1848 jo je prevzel Alojzij Kaulich. Leta 1896

so jo podedovali Alojzij Praunseis, Minka Brenčič, Terezinka Cak in Karel Praunseis. Leta 1911 sta jo kupila dr. Anton Božič in žena Olga. Leta 1916 jo je kupila Angiolina Vanič.

Hiša je bila prezidana in nadzidana z drugim nadstropjem leta 1874, tedaj je dobila tudi moderno fasado.

Prvi znani lastnik Julij Potočnik je bil slikar. Pozneje je bila v hiši gostilna »Zvezda«. Vanič si jo je pa uredil kot trgovino. Danes je v hiši trgovina s steklom.

H. št. 3 (71, 51, 29, 17, 17, urb. št. 95, vl. št. 4).

To je nekdanja pošta. V XVIII. stoletju se navajata kot poštarja Andrej Gašper pl. Jacomini in Milesi. Nekaj pozneje je bil poštar neki Cupertin pl. Marchi. Ta je pošto izročil svojemu sinu Jožetu. Od njega sta jo kupila Ivan in Regina Kirchner. Ona sta jo leta 1816 prodala Kristini Gurnik. Leta 1850 jo je prevzel Vincenc Gurnik. Leta 1859 jo je kupil A. L. Kuntara. Leta 1865 je prišla hiša na dražbo in pridobil si jo je Ljubljčan Karel C. Holzer, leta 1874 sta jo prevzela Leopold in Friderika Burger, prav tako Ljubljčan. Se istega leta sta jo kupila Peter in Ana Kranjc, leta 1876 ji je sledil Peter sam. Leta 1881 se je pošta preselila in je postala državna. S tem se je ločila od te hiše. Njen lastnik Peter Kranjc je leta 1885 sprejel kot solastnico drugo ženo Amalijo. Se istega leta je postala lastnica Amalija sama. Leta 1917 je kupil hišo Ivan Kos. Leta 1927 jo je kupila Mohorjeva. Okupacijska oblast je ustanovila lastno tiskarsko podjetje. Nato je bilo podjetje vrnjeno Mohorjevi družbi, končno pa na osnovi zakona organizirano kot Celjska tiskarna.

Poslopje je bilo že prvotno veliko, na dvoriščni strani so bili hlevi za poštno konje in kolarnica. Kuntara je leta 1860 poslopje prenovil mu nadzidal drugo nadstropje. Kip idealiziranega Merkurja med dvema mladostnikoma na čelu pročelja še danes spominja na prvotno službo. Mohorjeva družba je leta 1928 poslopje obnovila in dovršeni del uredila za tiskarno in ustrezne delavnice. Načrte je napravil inž. Anton Suhadole.

Dne 14. februarja 1945 je bomba poškodovala dvoriščni del. Po vojni so ga obnovili in mu v sredini nadzidali drugo in tretje nadstropje. Tudi za ta dela je napravil načrt inž. Anton Suhadole. Zaradi nepreobložene in v mirnem slogu izdelane fasade spada to poslopje med najlepša v starejšem delu mesta.

Celjska tiskarna, naslednica Mohorjeve, je danes edina tiskarna v mestu. Prevzela je tudi knjigarstvo. Mohorjeva knjigarstva se je preselila v Zidanškovo ulico.

H. št. 4 (32, 29, 28, 19, 19, urb. št. 96, vl. št. 181).

Prvi znani posestnik je bil Ivan Stretti, leta 1822 mu je postala žena Barbara solastnica. Leta 1825 je Barbara sama prevzela hišo. Leta 1839 sta jo kupila Anton in Alojzij Halm. Leta 1855 sta si pridobila Ivan Jelenc (Jellenz) in Jožeta, roj. Sentak, (Schentag). Leta 1886 je prevzel posest Jožef Jelenc. Leta 1892 mu je sledilo šest otrok. Leta 1918 je vso posest združil Ivan Jelenc. Leta 1946 SLP.

Stretti je bil kotlar, Halm je pa imel v hiši gostilno.

Hiša je bila enonadstropna in Halm jo je poleti 1840 zelo solidno obnovil in popolnoma usposobil za sprejem gostov. Ivan Jelenc je pa bil strojar.

Jelenc je priključil svoji posesti tudi sosedno hišo (z urb. številko 97) in radirano krojaško obrtjo. To hišo je konec XVIII. stoletja po materi dobil Jurij Strimpfl, leta 1804 sta jo kupila Ivan in Marija Werl. Leta 1847 sta jo prevzela Anton in Antonija Werl. Leta 1855 jo je dobil sin Anton Werl, ki je leta 1860 sprejel ženo Leopoldino, roj. Schellander, kot solastnico. Leta 1865 je na dražbi kupil hišo Ivan Jelenc. Obe hiši sta segali globoko v ulico in jo zelo ožili. Jelenc ju je nameraval združiti v eno večjo stavbo. Občinski odbor je želel, da bi se ob tej priliki stavba umaknila v notranjost, na vrt. Jelenc je kljuboval in zahteval večjo odškodnino. Sele po daljših pogajanjih je pristal na ponudbo, novo hišo je sezidal leta 1868, dvignil jo je v dve nadstropji.

Prav tedaj se je umaknil tudi lastnik naslednje, vogalne hiše (med Trgom V. kongresa in Trgom Svobode).

H. št. — (30, 26, 26, 21, 21). Hišo je 14. februarja uničila bomba.

Leta 1783 ji je bil lastnik Jurij Werl, okrog leta 1800 jo je podedoval Ivan Werl. Leta 1834 jo je prevzel Anton Werl, ki je leta 1837 sprejel kot solastnico ženo Antonijo, roj. Arze. Leta 1847 je posest prevzela Antonija sama. Leta 1855 jo je izročila sinu Antonu, ki mu je bila izza 1860 solastnica žena Leopoldina. Leta 1862 je ostal Anton lastnik sam. Leta 1869 je na dražbi kupil

hišo dr. Avgust Zurbí (Schurbi). Leta 1882 jo je prevzel dr. Avgust Zurbí ml. Leta 1925 sta jo kupila Anton in Ana Petek. Okupator je hišo zasegel, po vojni je bilo vrnjeno lastnikoma stavbišče z ruševinami. Vendar so na njem napravili nasade.

Werli so bili peki, kruh so prodajali skozi linico. Dr. Avgust Zurbí st. in ml. sta bila advokata.

Petek je hišo obnovil in jo usposobil za trgovino.

H. št. — (3, 53, 59, 22, 24).

Hiša poleg bivšega okrajnega glavarstva. Dne 14. februarja 1945 jo je uničila bomba. Njeno mesto je sedaj v sestavi tržnega prostora.

Leta 1783 ji je bil lastnik Franc Kaiser, konec XVIII. stoletja jo je kupil Karel Baschnizius, leta 1804 mu je sledil sin istega imena. Leta 1818 sta jo prevzela Franc in Terezija Uršič, leta 1838 jo je prevzel sin Franc Uršič ml. Leta 1861 jo je kupila Frančiška Wodiczka, roj. Schaffer pl. Schäffersfeld. Leta 1874 jo je kupil Karl Pospichal. Leta 1897 jo je dobila Elizabeta Pospichal, leta 1844 so jo prevzeli Berta, Eric in Alice Susich. Leta 1946 SLP. Hišo so po letu 1867 povečali in obnovili.

H. št. — (4, 52, 48, 20, 22).

Usoda ista kot pri predidoci hiši.

Leta 1753 ji je bil lastnik Jurij Theiser, okrog leta 1800 jo je prevzel Gregor Theiser, od njega jo je dobil Anton Theiser, leta 1850 jo je prevzel Franc Theiser. Medtem se je Frančeva mati Alojzija, roj. Kandušer, drugič poročila z Adalbertom Chochoľko in z njim prevzela posest. Ko je leta 1852 umrla, je postal vdovec Adalbert edini lastnik. Leta 1880 sta prevzela posest Edvard Kandušer in Marija, leta 1882 je postala lastnica Marija sama. Leta 1914 je hišo podedoval Edvard Kandušer, nadporočnik na Dunaju, a jo je še isto leto prepustil Jožetu Kandušerju. Leta 1835 jo je kupil Franc Ocvirk. Po vojni je bil zaradi ureditve tržnega prostora svet različen (1949).

Theiserji so bili kovači, Chochoľka je pa bil ključavničar.

H. št. — (5, 51, 47, 18, 20, urb. št. 85, vl. št. 191).

Usoda ista kot pri predidoci hiši.

Okrog leta 1800 je iz konkurzne mase Franca Mežnarja (Messnerja) kupil to hišo Franc Omerzi. Leta 1842 jo je podedoval šest njegovih otrok, a že naslednje leto je eden izmed njih, Ivan Omerzi, združil vse deleže v svojih rokah. Leta 1857 je na dražbi kupil hišo Ivan Vollman. Nadaljnji lastniki: Jožef in Ana Kuster (1865), Jožef sam (1865), Oton Kuster (1884), Andrej Zorzini in Julijana, roj. Kuster (1884), Julijana sama (1895), Jakob in Marija Leskosek (1907), Andrej in Alojzija Savodnik (1919), Alojzija sama (1924), leta 1935 por. Beneš, Franc Cuk (1940). Okupator je posest zaplenil. Po vojni je bil svet zaradi ureditve tržnega prostora različen.

Leta 1890 je dobila hiša moderno fasado, v njej je bila stara gostilna »Pri angelu«, imel jo je že Franc Mežnar.

V ozadju na novo zgrajeno poslopje tržnice.

H. št. 7 (6, 50, 46, 16, 18, urb. št. 86, vl. št. 260).

Bomba je 14. februarja 1945 hišo uničila, lastnik je leta 1946 obnovil dvoriščno stavbo.

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jakob Schleicher. Njemu je sledil Franc Wolfarth, leta 1825 je kupil hišo Jožef Geiger, leta 1872 jo je podedovala Jožefina Geiger. Leta 1881 jo je sodišče prisodilo Neži Rannerjevi, leta 1889 jo je prevzel Sebastijan Selišek, leta 1934 sta jo kupila Drago Gams in Anica. Okupator je hišo zasegel, po vojni je lastnik svet in ruševine dobil nazaj.

Prednji del je priključen tržnemu prostoru. Sklep MLO, da se zazida, se ni izvedel.

Geiger je bil knjigovoz in knjigotrdlec, Selišek je bil krojač, a Gams je mehanik.

H. št. — (7, 49, 45, 14, 16).

Usoda ista kakor pri predidoci hišah.

Leta 1783 ji je bil lastnik Martin Hornstein. Za njim jo je imel Jožef Ichenthaler, od njega jo je prevzela Jožefa Ichenthaler, ki je leta 1826 sprejela kot solastnika moža Ivana Pientla. Leta 1879 je postal lastnik Ivan sam. Leta 1891 je prevzela hišo Terezija Herzmann, a leta 1879 Terezija Kropfič. Leta 1925 sta postala lastnika Ana in Marija Kropfič.

Pri hiši je bilo nekaj radicirano sedlarstvo.

H. št. 8 (8, 48, 44, 12, 14, urb. št. 88, vl. št. 209).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Franc Antauer, za njim jo je prevzel Marko Westermayer. Leta 1811 je Marku sledila Jožefa Westermayer, a leta 1828 je prevzel hišo Jožef Westermayer. Leta 1867 jo je kupila Jožefa Nollí, leta 1888 jo je dobila v dar Terezija Vovk (Wovk), roj. Nollí, ki je leta 1919 sprejela kot solastnika moža Jožefa Wovka, bivšega trgovca v Hrastniku. Leta 1925 je postala lastnica Terezija sama, leta 1928 ji je sledila

Marija Greco, roj. Nollí. Leta 1928 sta kupila hišo Valentin in Marija Hladin, leta 1940 jo je prevzela sama Marija, leta 1944 ji je sledil sin Drago.

Pri hiši je bilo radicirano podkovsko kovaštvo. Antauer in Westermayerji so bili kovači. Nollíji so pa bili izdelovalci črnastih posod. Hladin je hišo prezidal in ustanovil v njej manufakturno trgovino (1928).

Marijina cerkev in bivši minoritski samostan

Sedanja Marijina cerkev je točno v liniji ulice. Navajam samo glavna dejstva iz zgodovine nastanka. Kakor za opatijsko je mogoče tudi za to cerkev najti natančnejše podatke v Maroltovi knjigi Dekanija Celje.

V starem napisu nad glavnim vhomom v cerkev je bila nekdanja letnica 1241. Ta letnica bi lahko označevala nastanek cerkve in samostana. Toda ne sedanje cerkve.

Prvotna cerkev je bila romanska. Okrog leta 1400 so ji dali gotško obliko. Iz gotške dobe sta še ohranjena portal zakristije, kjer nad vrati dva celjska grofa klečita pred Marijo, in zvonica, enega izmed prejšnjih zvonikov. Leta 1657 je cerkev pogorela in podrla sta se oba njena zvonika. Nato so jo v baročnem slogu obnovili. Leta 1745 so cerkev na novo obokali, tedaj so verjetno zgradili tudi polkrožno apsidno, ne da bi bili podrlí pred njo gotski presbiterij, ki je služil kot kor duhovnikom. Ignacij Orožen navaja, da so ob tej priliki uporabili za stebre in cerkvena vrata 36 marmornatih rimskih kamnov, ki so jih bili pravkar izkopali pred cerkvijo. Leta 1808 so samostan razpustili in leta 1811 cerkev izročili mestu za bogoslužje v nemškem jeziku. Tedaj so jo popravili. Desni stolp so popolnoma podrlí, levega so pa znižali. Graški slikar Schiffer je leta 1813 apsidno okrasil z lepo fresko.

Leta 1858 so pričeli zidati nov zvonik, ki so ga dokončali šele leta 1880, držeč se načrta arhitekta Bucherja. Obnovili so tudi fasado, levi zvonik so zdaj popolnoma podrlí in deloma na njegovem mestu zgradili cerkve psevdoromanski izgled.

V cerkvi so bile tri grobnice: v presbiteriju (pod velikim oltarjem) Celjskih grofov, na levi strani zadaj očetov minoritov in na desni ob vhodu gospodov Soteških.

Ko so leta 1815 odprli grobnico v presbiteriju, so 19 lobanj, ki so jih smatrali za lobanje Celjskih grofov in njihovih svotjev, vzeli iz nje in jih shranili v stekleni omari za velikim oltarjem. Profesor Ivan Anton Zupančič je opremil omaro s primernim napisom. Leta 1954 so te lobanje prenesli v muzej.

Med slikami je razen (freske v apsidí) najpomembnejši sv. Anton Paduanški kot delo Ivana Rannacherja. Pomembno delo so tudi klopi, ki jih je leta 1695 izdelal in bogato opremil z rezbarijami Simon Epenberger.

V zakristiji Marijine cerkve je vzdanih troje rimskih spomenikov; odlomek nagrobnika in po en odlomek dveh reliefov.

Leta 1826 so na dvorišču Perkove hiše (sosedo Ljudskega magazina) v Prešernovi ulici odkrili mozaik, ga po prizadevanju inž. Byloffa dvignili in prenesli h glavnem oltarju minoritske cerkve.

Minoritski samostan je bil velik, imel je obliko kvadratne stavbe z dvoriščem v sredi. Glavni del južne strani je tvorila cerkev s križnim hodnikom na dvoriščni strani. Leta 1798 je tudi samostan zgorel in ga niso obnovljali. Od države ga je leta 1817 na dražbi kupil Ivan Jurij Steinmetz. Podrl je presbiterij in začel na vzhodni strani cerkve graditi veliko hišo, ki jo je dokončal šele njegov posestni naslednik Ivan Bočinek leta 1832. V novo stavbo so vzdali samostanska vrata in del hodnika. Hiša je sorazmerno zelo velika, v pritličju sta bili kazina in Elsbacherjeva trgovina, v obeh nadstropjih so bila stanovanja. Ivanu Bočinku je sledila žena Ivana. Od nje je podedovala Ivana Mihelič. Proti njej je naperila tožbo Ljubljanska hranilnica zaradi sorazmerno majhne vsote. V februarju 1864 je bila dražba. Hišo je kupila mestna občina za 64.000 goldinarjev. Občinski odbor je sprva mislil v njej nastaniti mestne urade, toda očitno je prevladovalo mnenje, naj se vanje iz magistratnega poslopja preseli okrajno sodišče. Začela so se pogajanja z justično upravo, občinski odbor je leta 1868 začel poslopje prearajati za potrebe okrajnega sodišča. Delal je graški stavbenik Follius. Pri zunanosti je prav očitno posnel slog magistratnega poslopja. Na novo je bilo treba sezidati kaznilnico v ozadju cerkve — na bivšem travniku. Leta 1871 se je okrajno sodišče preselilo. Za nove prostore je plačevalo primerno najemnino. Leta 1890 so na severni strani poslopje razširili in dvignili za eno nadstropje. Naslednje leto so že mislili na novo gradnjo. Oklepali so se še starega mesta, ki se ga je že prišlo

ime »Kresijac«. Narejeni so bili podrobni načrti, toda izvršitev je preprečila prva svetovna vojna. Leta 1902 je poslopje kupila država.

Samostan je bil vpisan v deželni deski pod številko 9. Kresija je v novi zemljiški knjigi dobila vl. številko 450, njene hišne številke so pa bile —, 47, 43, 10.

OZKA ULICA (TRANCA, LOČNA ULICA)

Ta uličica tvori zvezo med sedanjim Trgom V. kongresa in Zidanškovo ulico. Njen glavni del tvorita s svojo bočno stranjo hiši, ki imata glavno pročelje na Trgu V. kongresa. Južni konec ob Zidanškovi ulici je 14. februarja 1945 porušila bomba in je sedaj del majhnega parka. Vmes je samo na vzhodni strani ena samostojna stavba.

H. št. 1 (40, 38, 35, 1, 1; urb. št. 74, vl. št. 202).

Okrog leta 1800 je po materi dobil to hišo Anton Perko. Nadaljnji lastniki: Ana Perko (1825), Andrej Zorzini, njen mož, kot solastnik (1850), Andrej sam (1856), Andrej Zorzini ml. (1871), Julija, roj. Kuster (kot solastnica, 1883), Alojzij in Viljemina Balant (»Walland«, 1889), Viljemina sama (1903), Karel in Friderika Tepej (Teppel, 1905), Karel Tepej sam (1909), Ivan in Ana Höningmann (1916); SLP (1946).

Ozko pročelje na trgu je za Balantov dobilo sedanjo fasado. Prvi znan lastnik Anton Perko je bil klobučar, pozneje je pa bila v hiši stalno trgovina.

Vzhodna vogalna hiša na južnem koncu uličice ima stranski vhod in številko pri naslednji zvezni uličici.

H. št. 3 (39, 37, 181, 3, 3; urb. št. 189, vl. št. 60).

Leta 1783 je bil lastnik hišice Jožef Knöbel. Od njega jo je kupil Jakob Grein. Nadaljnji lastniki: Jakob Sunko (1805), Franc Sunko (1853), Katarina in Marija Sunko (1859), Maks in Karolina Gorišek (1852), Jožef in Rozina Bračko (Wratschko, 1878), osem dedičev (1920), Henrik in Frančiška Oblak (1921), Emil Oblak 1950.

Jožef Knöbel je bil urar. Sunkovi so bili lastniki že navedene trgovine v Prešernovi ulici. Ta hiša je bila četrta v njihovi posesti.

H. št. — (55, 11, 10, 5, 5; urb. št. 75, vl. št. 328).

Pred združitvijo z Zidanškovo ulico sta se pred porušenjem 14. februarja 1945 na vzhodni strani uličice zvrstili dve hiši, ki sta bili združeni v skupni posesti.

Prva (urb. št. 90) je v XVIII. stoletju služila kot žitnica laški graščini. Leta 1805 jo je kupil Franc del Negro (Schwarz). Leta 1810 jo je prodal Antonu Zabukovski. Leta 1819 jo je podedovala

Ko se je leta 1914 izselilo sodišče, so se v poslopju zopet naselile stranke, na ulični strani prtiličja so ostali lokali za trgovino oz. gostilno. V dobi stare Jugoslavije jih je prevzela Nabavljalna zadruga državnih nameščencev za trgovino in gostilno, danes je v njih na eni strani časopisna uprava, na drugi pa trgovina.

Marija Zabukovšek, leta 1851 jo je na dražbi kupil Jožef Kaulich, leta 1848 jo je dobil Alojzij Kaulich, leta 1874 sta jo kupila Maks in Jožefa Gorišek, ki sta jo združila z naslednjo, vogalno hišo:

Tej je bil leta 1783 lastnik Andrej Eiserle, okrog leta 1800 jo je posedoval Andrej Gorišek, njemu je sledil Andrej Gorišek ml. Leta 1838 jo je prevzel Maks Gorišek. Leta 1878 jo je sodišče prisodilo Francu Kapusu in Albini, leta 1881 jo je dobila Albina sama. Leta 1878 jo je podedovala hči Rozina, soproga dr. Josipa Vrečka. Leta 1951 je golo stavbišče kupil Jožef Koželj.

Zaključek uličice na zahodni strani je tvorila hiša s št. (56, 12, 11, 6, 6, urb. št. 73, vl. št. 125).

Leta 1783 ji je bil lastnik Franc Ks. Meidinger. Nadaljnji lastniki: Karel pl. Renzenberg, Anton Dirnböck, Andrej Juršič (1829), Babeta Juršič, poročena Horvat pl. Göment (1831), Anton Dirnböck (1831), Jožef Kaulich (1856), Anton in Terezija Steinmetz (1857), Ana Steinmetz (1846), izza leta 1849 z možem Ivanom Dostalom kot solastnikom, Ivan Dostal sam (1901), Marija Wilcher, roj. Dostal (1901), Anton Alziebler (1904), Jožef Kroat in Kristina (1908), Kristina sama (1916), Mihael Kus, drugi mož, kot solastnik (1916), Frančiška Polandt (1935), Mihaela Likar (1955), Drago Vrečko (1959), Vrečko (1947), Marija Pudič, Antonija Horvat in Hinko Vrečko (1950).

H. št. (38, 30, 34, 2, 2; urb. št. 91, vl. št. 84).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Ivan Pirnat. Konec stoletja jo je po zamenj dobil Matija Paltauf, od njega jo je prevzela Helena Paltauf. Nadaljnji lastniki: Franc in Helena Babič (1825), Franc sam (1841), Andrej Wogg (1842), petero otrok (1862), Helena in Viktor Viktor Wogg sam (1895), Ivan in Antonija Wogg (1904), Antonija Wogg (1881), Viktor Wogg in Ivan Radakovič (Radakovič, 1884), Viktor Wogg sam (1895), Ivan in Antonija Wogg (1904), Antonija Wogg (1910), SLP (1946).

Sedanja fasada je iz leta 1892. Pirnat in Paltauf sta bila ključavnicarja, izza prvih Woggov je v hiši trgovina.

Bivši hlev v ozadju je sedaj predelav in prtiličju v delavnico in v nadstropju v stanovanju.

ZAGATA (SVOBODNA ULICA)

Tudi Zagata je zvezna uličica med Trgom V. Kongresa in Zidanškovo ulico. Ob izhodišču s Trga V. Kongresa jo tvorita bočni frontni dve hiši, ki imata pročelje obrnjeno proti trgu. Vendar ima vzhodna hiša vhod iz Ozke ulice. Zaključek v Zidanškovi ulici je pred 15. februarjem 1945 tvorila že obravnavana od bombe porušena »svobodna hiša«, ki je dopuščala prehod skozi »vrata z antikamic.

H. št. 2 (36, 36, 34, 21).

Pred letom 1783 je hišo priženil Karel Perkan, leta 1834 mu je sledila Ana Perkan, leta 1858 sta jo podedovala Andrej Herr in Veronika, istega leta sta jo kupila Nikolaj in Magdalena Schwab. Leta 1859 jo je prevzel Nikolaj sam, leta 1846 jo je kupil Pavel Gilli, leta 1858 mu je sledila Marija Gilli, leta 1872 sta jo kupila Viktor Wogg in Ivan Radakovič. Leta 1895 jo je po zamenj s polovico hiše na drugi strani uličice prevzel Ivan Radakovič. Leta 1896 sta podedovala Ivan in Marija Radakovič, leta 1934 sta Ivanu sledila Eleonora in Jan Jindřich (v C. Buđejovicah), leta 1946 SLP.

Perkan je bil krznar. Pozneje je bila v hiši kavarna »Cafe Gilli«, potem »Cafe Laac. Radakoviči so ustanovili trgovino z železnino. Ko so se že bili iz mesta izselili, so prvo in drugo nadstropje dali v najem občinskemu odboru (1902).

S to hišo so Radakoviči posestno združili manjšo hišo, stoječo na sedanjem drugem koncu uličice na njeni zahodni strani.

H. št. 4 (37, 34, 33, 4, 4; urb. št. 42, vl. št. 26).

Prvi znani lastnik je bil Jožef Stöckler (1785), sledila sta mu Jožef in Katarina Schwendner. Nadaljnji lastniki: Ernest Vincenc Novak, Suzana Novak, Ivan Jurij in Katarina Eller, Ivan Jurij sam (1817), Tomaž Pipan (1819), Andrej Wogg (1844), Peter Kamay (1860), Karolina Kamay (1881), Albina Kapus (1885), Ivan Radakovič (1899).

Jožef Stöckler je bil tkalec in pek. Pipan pa je bil profesor.

Med obema hišama je bilo poprej večje skladišče (ki ga je uporabljaj Wogg). To skladišče so prezidali v poslovne in stanovanjske prostore ter ima zdaj skupno številko z manjšo hišo na južni strani.

STANETOVA ULICA — od središča mesta do bivših Graških vrat (GRAŠKA CESTA, KRALJA PETRA CESTA)

H. št. 2 (53, 95, 85, 4, 2; urb. št. 31, vl. št. 308).

Okrog leta 1800 je bila lastnica hiše Uršula Kreiner. Njej je sledil Franc Ks. Kreiner, a temu Jožef Krainer. Leta 1880 sta kupila hišo Jakob in Frančiška Krušič. Se istega leta jo je prevzela Frančiška sama. Leta 1885 je kot vdova sprejela za solastnika drugega moža Stefana Szekelyja. Leta 1895 je bila zopet sama. Leta 1950 je prevzelo hišo pet Krušičevih otrok.

V hiši je bila raddicirana pasarska obrt. Kreinerji so bili pasarji že izza XVIII. stoletja.

Poprej skromno hišo je Krušič porušil in sezidal novo, dvo-nadstropno.

H. št. 4 (81 in 82, 95 in 94, 84, 6, 6; urb. št. 29 in 30, vl. št. 97).

Hiša je bila dvojna. Prvo hišo s številko 81 je leta 1785 podedovala Helena Mulej. Ona jo je podarila Mariji Gomilškovi. Hišo s številko 82 je leta 1783 posedoval Jakob Gomilšek (Gamilšek). Ko je od Marije dobil še prvo hišo, je imel dvojno hišno posest. Od njega jo je kupil Ivan Nep. Sterle. Po sodni poravnavi jo je prevzel Ivan Nep. Peter. Leta 1832 jo je kupil na dražbi celovski trgovec

Martin Zerjav (Scherian). Leta 1839 sta jo prevzela brata Karel in Jožef Zerjav. Leta 1842 jo je kupil Daniel Rakusch. Leta 1850 je postala Terezija solastnica. Leta 1877 sta prevzela posest Jožef in Julij Rakusch. leta 1900 jo je prevzel Julij sam. Leta 1911 sta sledila Daniel in Viljem Rakusch. Izta leta 1946 SLP.

Na podbojih združene hiše je letnica 1810 med črkama D D. V letnico ne moremo dvomiti, gotovo označuje obnovo in gradbeno združitve obeh hiš po velikem požaru 1798, povezava obnove z Danielom Rakuschem pa ni točna. Rakuschi so hišo pač uredili tako, da je bila primerna za veliko trgovino. Nazadnje so jo po načrtu arhitekta Schouperja obnovili za stare Jugoslavije, pri tem so ji še poudarili arhaični izgled. Hiša je med najlepšimi starimi stavbami v mestu.

V hiši je bila nekdanj radicirana pravica trgovanja s plátom. (manufakturo). Ze Muleji in Gomilšeki so bili trgovci. Rakuschi so ustanovili veliko trgovino z železino. Ista stroka je v hiši še danes.

Prvi znani Rakusch je bil Jožef Vid. On se je leta 1809 boril kot zastavnik celjskega domobranskega bataljona proti Francozom in je bil pri Rottenmannu na Zgoranjem Stajerskem ujet. Ko je prišel domov, je vstopil v Šunkovo trgovino. Leta 1810 je kupil v Zalcu hišo od Antona Nidorferja in si je v njej uredil trgovino. Leta 1814 je prodal trgovino v Zalcu Jožefu Siren iz Št. Jurija in v Celju si je uredil prvo trgovino v Schnepfleiterjevi (Schöbingerjevi severni hiši). Leta 1818 je kupil Goriančevo hišo na Stanetovi ulici (južni del poznejše Goričarjeve hiše) in vanjo preselil svojo trgovino. Danijel Rakusch si je leta 1824 preselil trgovino v bivšo Zerjavovo hišo.

Rakuschi so priključili tej hiši še naslednjo.

H. št. 6 (80, 96, 85, 8, 8; urb. št. 28, vl. št. 99).

Leta 1785 je bil lastnik Ivan Jurij Peck. Leta 1790 Anton Neuhardt. Nato jo je prevzel Karel Spreizenbarth. Leta 1847 jo je dobila Katarina Auchmann. Leta 1848 sta jo kupila Franc in Marija Steidl. leta 1858 Franc in Katarina Hecht. Leta 1908 je postala lastnica Katarina sama. Leta 1911 sta hišo kupila dr. Fran Lipold in Amalija Liveč. leta 1912 Daniel in Viljem Rakusch.

Peck in Neuhardt sta bila ranocelnika (padarja). Spreizenbarthe srečavamo med leotarji in pivovarnarji, Auchmannne med klobučarji in Hechte med krznarji.

H. št. 8 (79, 97, 86, 10, 10; urb. št. 27, vl. št. 75).

Leta 1785 je bila hiša last Marije Zabukoškove, Ivanove vdove. Za njo jo je kupil Jakob Zabukošek. Leta 1822 jo je kupil Jožef Laznik (Lassnik). Leta 1858 jo je prevzel Anton Laznik. Leta 1877 jo je na dražbi kupil Franc Herzmann. Mestna hranilnica je namreč za manjši menični dolg zahtevala sekvestracijo.

Pri hiši je bila usnjarska pravica, usnjarji so bili tako Zabukoški kakor Lazniki in Herzmanni.

Na podbojih je letnica 1810, čas obnove po požaru.

H. št. 10 (78, 98, 87, 12, 12).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Jožef Spreizenbarth, a leta 1790 Elizabeta Spreizenbarth. Za njo jo je dobil Franc Spreizenbarth. Leta 1821 jo je kupil Anton Zabukošek. Leta 1839 sta jo prevzela Franc in Ludovika Zabukošek. L. 1841 jo je kupil Mihael Patriarh. Leta 1854 jo je na dražbi dobil Ivan Stallner, za njim jo je podedovala Ivana Stallner. Leta 1870 jo je kupil Ivan Pešec (Peschitz), leta 1879 jo je izdružil dr. Gvidon Srebre. Leta 1880 je postala solastnica žena Jožeta. Leta 1899 jo je kupila Zveza slovenskih posojilnic, leta 1900 jo je od nje prevzel Peter Majdič. Leta 1935 jo je od Majdičevih dedičev kupila Rakuscheva tverka Julija Weinerja naslednik.

Leta 1842 je bila hiša skoraj popolnoma na novo zgrajena. Sprodaj so bili lokali, na dvorišču pa gospodarski prostori, čisto v ozadju, že ob sedanji Lilekovi ulici je bilo skladišče, ki je zdaj preurejeno v stanovanje.

Prvi Spreizenbarth je bil čevljar, nadaljnji Spreizenbarthi in Zabukoški so pa bili leotarji in pivovarnarji. Izta Patriarha je v hiši trgovina. Majdič je uredil v njej trgovino z železino — Merkur, Weinerjev naslednik pa trgovino s steklom. V obnovljeni Jugoslaviji je izta početka v hiši knjigarna.

H. št. 12 (77, 99, 88, 2, 2 — v Kovaški ulici; urb. št. 25, vl. št. 101).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jožef Lukežič. Sledil mu je Jožef Bader. Nadaljnji lastniki: Andrej in Marija Campa (1838), Ludovik Anton Kuntar in Andrej Campa (1848), Viljem Campa (1865), Karel Campa (1867), Marija Chiba (1872), Anton Chiba (1898), Friderik Chiba (leta 1924 za Antonom, leta 1927 za Anjo), SLP (1946).

Lukežič je bil pek in gostilničar, Bader in Campa so bili kovači, kovačnica je bila na dvorišču. Chibe so bili klobučarji. Tudi danes je v hiši klobučarna.

Na hiši je letnica 1859, ki utegne biti v zvezi s kako obnovo te stavbe.

H. št. (14, 91, 81, 53; urb. št. 14, vl. št. 330).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Ivan Pirnat (Perneth). Njemu je sledila Marija Pirnat. Od Marije je kupil hišo Anton Perko. Leta 1835 jo je prevzel Anton Perko ml. Leta 1872 sta jo na dražbi kupila Franc in Albina Kanus. Leta 1884 so jo prevzeli Franc Kanus ml., Helena Fillovič, Rozalija Vrečko in Albin Kanus. leta 1887 je vso posest združila Albina. Leta 1895 sta jo kupila Franc in Pavlina Karbentz. Leta 1937 je hišo kupil Rudolf Stermecki.

V sedemdesetih letih je bila enonadstropna stara Perkova hiša prava podjetja. Franc Kanus jo je leta 1872 popolnoma obnovil. Stermecki je tudi stavbno združil ozko hišo s svojo veliko trgovsko.

Pirnati in Perki so bili vrvarji, nadaljnji lastniki pa trgovci.

Dne 14. februarja 1945 je hišo porušila bomba, obnovo je po načrtu inž. Franca Korenta (v sestavu Projektivnega biroja) začel Ljudski magazin, a dovršilo jo je leta 1954 podjetje »Tkanina«, s tem se je hiša uravno zopet osamosvojila, vendar nosi skupno številko Lindboesa magazina.

H. št. 1 (15, 90, 80, 5, 5; urb. št. 15, vl. št. 304).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Simon Gorianček, od njega sta jo prevzela Simon in Julijana Sabotič. Leta 1821 sta jo kupila Martin in Marija Gorianc. Leta 1852 jo je kupil Karel Zima (Sima). Leta 1879 sta jo prevzela Jožef Zima in Marija, roj. Karničnik. Nadaljnji lastniki: Matovž Hojnik in Marija, roj. Artnak, Jožef in Berta Achleitner (1895), Jožef sam (1919), Oton Achleitner (1930), SLP (1946). Hiša je bila obnovljena leta 1902 in je dobila tedaj slikovito fasado.

Pri hiši je bila radicirana lončarska obrt. Goriančki, Sabotiči in Gorianci so bili lončarji, nadaljnji lastniki (Zime, Hojnik in Achleitner) na neki. V hiši je danes centralna mestna pekarna.

H. št. 5 (17, 88, 78, 9, 9; urb. št. 17, vl. št. 306).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Anton Decrinis. Nadaljnji lastniki: Franc Kolterer (1800), Martin in Marija Gorjanc, Vital Jožef Rakusch (1818), Karel Rakusch (1825), Daniel Rakusch (1837), Franc Karel Panež in Leonold Ledl (1845), Ana Papež (1846), Lovrenc Ledl (1847), Ignacij Ledl (1854), Gašper in Ana Zakovšek, Rajmund in Marija Košer (1875). Poslej je bila hiša združena z naslednjo:

H. št. 5 (16, 89, 78; 77; urb. 16, vl. št. 305).

Leta 1790 je bil lastnik Jožef Klobučar. Od njega sta jo kupila Filip in Helena Schiffer. leta 1815 je Helena prevzela vso hišo. Nadaljnji lastniki: Benedikt Nell (1835), Franc Ks. in Magdalena Weber (1856), Anton in Katarina Böhm (1856), Anton Böhm sam (1840), Elizabeta Böhm (1847), Gašper in Ana Zakovšek (1864).

Zakovška sta torej združila obe hiši. Drugo sta prodala Rajmund Košerju leta 1867, a prvo leta 1875. Rajmund je leta 1868 sprejel kot solastnico ženo Ano, rojeno Gross. Leta 1844 je ostal gospodar sam. Leta 1897 mu je sledil Rajmund Košer ml. Leta 1897 je kupil celotno posest Janez Teršek. Leta 1908 je posest kupila Ljudska hranilnica in posojilnica, izta leta 1948 je pod Upravo stanovanjskih zgradb.

Decrinis, lastnik prve hiše, je bil draguljar, nadaljnji lastniki so bili trgovci. V drugi hiši pa je bila gostilna »Beli volk« že v 18. stoletju. Košer je združen hiši preuredil, na prezidanem dvorišču je zgradil vrtni salon (1868), nadzidal je drugo nadstropje in opremil hišo z lepo fasado. Leta 1917 sta kupila posest s hotelom Karel Goričar in Ana, roj. Simoniček, ki sta v hiši, ne da bi bila ukinita gostilno in hotel, uredila veliko knjigarno. Leta 1932 je prevzela vso posest Ana sama. Okupator je posest zaplenil, izta leta 1951 jo upravlja gostinsko podjetje »Beli volk«.

Goričar je na dvorišču sezidal enonadstropni prizidek.

Ko je Ljudska posojilnica leta 1917 prodala posest Goričarjema, si je pridržala stavbo na zahodni strani posestne parcele, ob bivši Samostanski ulici. To stavbo je kot »Sloški dom« dala na razpologo »Orluc« in »Prosvetnemu društvu«. Danes je v njej reševalna postaja.

H. št. 5 (18, 87, 77, 11, 11; urb. št. 18, vl. št. 96).

Leta 1785 je bila lastnica Marija Rihtar (Richterlin). Nato je hišo kupil Jožef Mežnar (Mesner). leta 1805 pa Anton Mihelič. Nadaljnji lastniki: Jakob in Terezija Northeim (1834), Marija Weggesser (1825), Marijini otroci (1889) Henrik Navratil in Marija, ovd. Fröhlich (1917), Marija sama (1919), Valter in Albert Fröhlich (1938), SLP (1945).

Marija Richter je bila vrvarka. Jožef Mežnar je bil trgovec, Jakob Northeim rokavičar.

H. št. 7 (19, 86, 76, 13, 13; urb. št. 19, vl. št. 72).

Leta 1785 je bil lastnik Franc Ks. Herzog, sledil mu je sin z istim imenom. Nadaljnji lastniki: vdova Marjeta (1856), izta leta 1858 z drugim možem Jožefom Jamnikom, Karel in Ivana Spann.

Stanetova ulica — pogled proti severu.

(leta 1850 kupila na dražbi); Ivana sama (1856), Ludovik Herzmann (kupil na dražbi leta 1869), Franciška Pelle, roj. Herzmann (1885), Marija Cölestin, roj. Pelle (1923), Viktor in Helena Zany (1934), Helena Zany, por. Seligo (1937) Josip Benko (1939).

Na hiši je bila reducirana usnjarska obrt; Herzogi, Jamniki in Herzmanni so bili usnarji, Pelleti so se pa bavili s prevozništvom. Zanyji so imeli predelovalnico mesa in so v hiši uredili prodajalnico mesnih izdelkov. Benko, tovarnar v Murski Soboti, je prodajalnico moderniziral in povečal. Njegov obrat ima sedaj socialistično podjetje »Mesninec«.

H. št. 9 (20, 85, 75, 15, 15; urb. št. 20, vl. št. 95).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Jakob Deutschmann (Dečman). Leta 1790 Matija Fritz, njemu je sledil Jakob Deutschmann (Dečman). Leta 1827 je prevzel posest Franc Deutschmann. Nadaljnji lastniki: Ivan Gallicier (1858), Ferdinand Robavs (1846), Ignacij Perc (leta 1860 kupil na dražbi), Viktor Perc ml., Franc Schmidt (leta 1869 kupil na dražbi), Karel in Marija Nell (1889), Karel sam (1879), Ivan Nell (1885), Anton in Marija Kapla (1924), Alojzij in Marija Ploj (1924).

Na hiši je bila do leta 1820 reducirana pekovaška obrt, Matija Fritz pa se je tudi bavil z gostilničarstvom. Nadaljnji lastniki so bili trgovci.

Na drugem koncu posestne parcele, ob bivši Samostanski ulici, si je upokojeji oficir Ivan Nell leta 1886 zgradil hišo-vilo.

Vendar se je posest razbila, hišo ob Stanetovi ulici in dvoriščni stanovanjski trakt sta leta 1910 (kot vl. št. 507) kupila Ivan Rozalija

Mastnak (izza leta 1946 je ta posestni del SLP), del posesti (s staro vl. št.) je leta 1924 kupila soseda Marija Cölestin, a hišo-vilo ob bivši Samostanski ulici si je pridobil sosed na drugi strani — Karel Loibner.

St. 11 (21, 84, 74, 17, 17; urb. št. 21, vl. št. 94).

Pred letom 1785 je hišo podeloval Ivan Nep. Förstner, nogavičar, leta 1804 jo je kupil Ivan Cristianelli, leta 1829 jo je prevzela Marija Christianelli, leta 1829 jo je kupil Rudolf Neckermann, leta 1850 jo je prevzela vdova Viktorija, leta 1865 ji je sledil dr. Jožef Neckermann, a za njim jo je leta 1894 prevzela vdova Marija Neckermann. Leta 1909 sta jo kupila Franc in Ana Dirnberger, leta 1911 je ostala Ana sama. Od nje sta jo leta 1918 kupila Karel in Valerija Loibner. Njima je leta 1947 sledil kot lastnik Drago Loibner.

Förstner je bil nogavičar. Christianelli in Rudolf Neckermann sta bila kirurga, dr. Jožef Neckermann je bil zdravnik, vodja celjske bolnišnice in župan. Dirnberger in Loibner sta bila trgovca. Tudi danes je v hiši trgovina. Do novejšje dobe je torej hiša bila zdravniška.

St. (22, 87, 79, 19, 19; urb. št. 22, vl. št. 512).

Leta 1799 je bil lastnik Jurij Schrätter. Njemu so sledili: Ivan Jurij Skaza, Franc Pak, Kristijan Stiglic, Elizabeta Stiglic (1828), Franc in Jožefa Teutschmann (Dečman, 1857), Franc Teutschmann ml. (1842), vdova Terezija (1854), Henrieta Vošnjak (1876).

Schrätter je bil pek in pekarna se je ohranila v hiši do danes.

OB NOTRANJI STRANI NEKDANJEGA OBZIDJA

TRG SVOBODE (NASUTINA, GRAJSKI TRG, JOZEF OV TRG, DEČKOV TRG)

Vojašnica: Kadar koli so na dvorišču ali v kletih sedanje vojašnice kopali, so vedno zadeli na ostanke rimske stavbe in plastične spomenike. Večinoma so se izgubili. V muzejskem lapidariju je kvader, ki ima na širši strani upodobljenega Eudymiona, ki mu Amor dovaja Luno, na bočni strani pa Amorja s čašo. Očividno je sedanje poslopje naslednik večje rimske stavbe — gradu (arx). V srednjem veku je nastal na tem mestu najprej stolpni gradič plemičev Graslov. Okrog leta 1400 so Celjski grofje pozidali tu Spodnji celjski grad. Tedaj še naselje ni imelo obzidja in grofje so grad utrdili tudi na trški strani. Tu je ostalo obzidje z jarkom še potem, ko je kraj dobil lastno obzidje in jarek. Vendar je grad čeval jugozahodni vogal mesta. V tem gradu so grofje raje bivali kakor v Zgornjem gradu, ki je bolj in bolj dobival značaj trdnjave. Tu je živel tudi žena zadnjega grofa — Katarina Bran-kovičeva s svojimi dvorjankami.

Ko so Habsburžani prevzeli celjsko dediščino, so namestili v spodnjem gradu vicedomski urad, ki je vršil v glavnem le gospodarske posle.

Leta 1748 so spodnji grad popravljali in so za to rabili opeko, ki so jo jemali v gornjem gradu. Leta 1750 so spodnji grad preuredili v vojašnico. V bistvu je pa grad ostal, kakor je bil poprej.

Večje izpremembe so izvršili, ko so za leta 1805 in 1804 vnovič obnavljali. Ob tej priliki so porušili obzidje, ki ga je obdajalo in zasuli jarek. Tedaj so verjetno tudi podrli luteransko kapelico, ki je bila v gornjem nadstropju.

Odkar služi spodnji grad vojaškim namenom, so ga označevali kot Grajsko in Kralja Petra vojašnico. Sedaj nosi ime narodnega heroja Slavka Šlandra.

Stavba nosi dominikalno številko 187 a, vložno 272 in zaporedne hišne številke: — — 128, 7, 7 in 8.

Kjer stoji sedaj Narodni dom, je bil nekoč vrt Marije Zubkovekove (urb. št. 431). Ona je neki del vrta leta 1822 prodala Juriju Gumšerju, ki je s fronto ob Ljubljanski cesti zgradil nizko poslopje s trgovskimi lokali. Na vzhodni strani je pa zgradil manjšo hišo s trgovskimi lokali Ivan Steinmetz, da je spravil sem nekaj branjevcev, ki so imeli dotlej lope ob poslojju, k čemu ga je sam delno zgradil na mestu minoritskega samostana. Kasneje je to poslopje kupil čevljar Bianchi. Ta je poslopje prodal Antonu Gorečanu, ki si je poleg zgradil še drugo hišico. Nekako tam, kjer je zdaj vhod na dvorišče, je mesto že pred letom 1825 zgradilo leseno gasilsko shrambo.

Gumšerjevo hišico je od njegove vdove Terezije leta 1873 kupil Jurij Agrež. Ta jo je še istega leta prodal Mariji Koradžija. Od Marije jo je leta 1886 kupil Anton Reiter, lastnik hišice na nasprotni strani Ljubljanske ceste.

Ker so bile vse tri stavbe v zelo slabem stanju, jih je mesto odkupilo in v avgustu 1891 podrlo (št. 8, 9, 10), prostor pa obzidalo in ga kot delno odškodnino prepustilo Reiterju. Leta 1891 je Reiter prodal prostor kot stavbišče Celjski posejilnici. Posejilnica je naročila inž. Ivanu Vladimirju Hraskemu, poznejšemu profesorju praške tehnike, ki je bil tedaj deželni arhitekt v Ljubljani, naj napravi načrt za »Narodni dom«. Občlanski odbor in magistrat sta delala ovire, češ da bo šla preko stavbišča cesta na Otok. Končno sta se pa le vdala. Stavbo je gradil stavbenik Konrad Golobanc leta 1897. Med modernimi stavbami je bila najlepša v mestu. Praktičnost se je združevala s lepoto renesančnih elementov. Poleg lokalov in posejilničnih prostorov ter stanovanj je obsegala v prvem nadstropju manjšo dvorano za knjižnico in veliko ter zelo lepo in močno akustično za prireditve. Ko je prišel okupator, je bila njegova prva naloga, da je zunanost okrasil in dvorano s prezidavami na dvoriščni strani pokvaril. Dne 14. februarja 1945 je bomba porušila trakt ob Ljubljanski cesti. Zaradi prostorne stiske so porušeni trakt obnovili v obliki, ki se ne sklada z neporušenim traktom. S tem je postala obnovitev prvotnega stanja skoraj nemogoča. Danes je poslopje sedež Okrajnega ljudskega odbora.

Okrajno in okrožno sodišče gosposkas hiša, okrajni urad, okrajno glavarstvo, sresko načelstvo: h. št. 10 (1 in 2, 54 in 55, 50, 11, 10; urb. št. 81, vl. št. 57).

Dvojna hiša, ki jo je po naročilu Ignacija Orožna zgradil Anton pl. Prothasi, planinski graščak. Dvojna hiša je bila zgrajena že pred letom 1783, kajti v davčnem spisu za to leto se že navaja. Glavni del dvojne hiše je vzdolž trga. Ima lep portal, na dvoriščni strani stebrišča s širokimi hodniki in velike sobe, bila je skratka plemiški dom. Preko vrta je bila tretja, manjša hiša.

Antona pl. Prothasia sin Kazimir si je izmislil originalen način prodaje vsega svojega premoženja. Po dunajskem trgovcu Henicksteinu je razpisal veliko loterijo, ki je imela 156.672 srečk po 10 goldinarjev in dobitkov v vrednosti 266.000 goldinarjev. Prvi dobiček je bila planinska graščina z ogromno zemljiško posestjo in vsemi podložniki, drugi dobiček sta bili obe celjski hiši z manjšo hišo v ozadju, zemljišči in 10.000 goldinarji, tretji dobiček je bili vinogradi v Sremiču in Artiški gori, četrti dobiček je bila pristava v Sentjurju. Ker so bile vse srečke prodane, je loterija vrgla nad milijon in pol goldinarjev, za tiste čase ogromno vsoto.

Celjski hiši s pripadnimi nepremičninami je dobil tržaški trgovec Andrej Pilepič (Pillepich), ki ju je leta 1825 prodal carju. Erar je poslopji izpraznil in je v njih namestil okrajni urad. Ostali sta uradni poslopji do danes in se po obliki nista prav nič izpremenili. Samo vzhodni dvoriščni trakt so leta 1937 nadzidali z drugim nadstropjem.

H. št. (71, 25, 25, 1, 1; urb. št. 99, vl. št. 56).

Hišo je porušila bomba 14. februarja 1945.

Leta 1783 je bil lastnik hiše Anton Kovač, leta 1790 pa Andrej Lamprecht. Od Andreja jo je prevzela vdova Helena, ki se je vnučič poročila z Andrejem Ebnerjem in ga sprejela kot solastnika. Nadaljnji lastniki: Anton in Elizabeta Hecht (1818), Anton sam (1850), Marija Hecht (1859), Karel Pospichal (1865), Friderik Jakovič (1891), Jožef in Katarina Sever (kupila leta 1931 na dražbi), leta 1948 je postalo stavbišče last SLP.

Kovač in Lamprecht sta bila peka in gostilničarja. Ebner in Hecht krznarja, poznejši lastniki so bili trgovci.

Stavbišče je zdaj del majhnega parka.

H. št. (70 in 69, 26 in 25, 24, 2, 2; urb. št. 100 in 101, vl. št. 54).

Dve hiši, ki sta bili izza početka XIX. stoletja zdaj združeni, zdaj ločeni. Dne 14. februarja 1945 ju je porušila bomba.

Prvi hiši je bil leta 1783 lastnik Matevž Baš (Vaš), od njega jo je prevzel Tomaž Goršek.

Drugi hiši je bil leta 1783 lastnik Mihael Schwarzensteiner. Od njega jo je kupil Tomaž Goršek. Od Tomaža Gorška sta leta 1823 kupila obe hiši Jakob in Terezija Zupan. Nadalje so ju kupili: Jožef in Marija Mežnar (Mesner, 1834), Magdalena Meršon (1838), Edvard Kandušar in Terezija, roj. Meršon (1855). Edvard je hišo prodal Ivanu Orešku in Mariji (1873), a Marija leta 1904 Franciški Szekely, roj. Fochenhuber, ovd. Krušič. Leta 1907 sta jo kupila Ivan in Ana Skoberne. Leta 1925 je ostala Ana sama. Leta 1945 je stavbišče postalo last SLP.

Baš in Schwarzenstein sta se bavila z gostilničarstvom in peko kruha. Isto velja verjetno za vse naslednike. Za Oreška je gostilna nosila ime »Pri železničarju«.

Stavbišče je zdaj del majhnega parka.

H. št. 3 (68, 24, 25, 3, 3; urb. št. 102, vl. št. 53).

Leta 1785 je bil lastnik hiše Rudolf Dimnik, leta 1790 jo je imela Julija Dimnik. Od Julijane jo je podedoval Martin Klubačar, nato sta jo na dražbi kupila Franc in Katarina Badonk. Leta 1834 sta jo prevzela vdova Katarina in njen drugi mož Ivan Mörtl. Leta 1859 je ostal Ivan sam, leta 1862 je sprejel drugo ženo Nežo, roj. Vizjak, kot solastnico. Leta 1867 je ostala Neža sama. Leta 1897 so prevzeli hišo otroci. Leta 1916 sta jo kupila Jožef in Rozalija Kirbiš. Nato so jo kupili: leta 1919 Marija Suligoj, leta 1922 Marko Radilovič, leta 1924 Franjo Stegu, leta 1927 Ferdinand in Stanislava Stegu. Okupator je hišo zasegel, po vojni sta jo lastnika dobila nazaj, a sta jo leta 1948 na osnovi prepisne izjave izročila SLP.

Rudolf Dimnik je bil usnar, njegova žena se je še pa bavila z gostilničarstvom in peko kruha. Tudi pozneje je bila v hiši gostilna.

H. št. 4 in 5 (67, 23, 22, 4 in 5).

Leta 1783 je imela hišo vdova Ivana Kueza, leta 1790 pa ji je bil lastnik Blaž Skorjanc. Nato jo je priženil Franc Ebner. Za njim sta jo drug za drugim prevzela Jera Ebner, roj. Knez, in Jožef Knez. Leta 1843 sta jo kupila Anton in Apolonija Som. Leta 1845 sta jo kupila Martin in Marija Skrabl, leta 1853 jo je prevzela Marija sama. Leta 1855 jo je kupila Marija Skrabl ml. Leta 1919 sta jo prevzeli Ana in Marija Skrabl. Leta 1930 sta kupila prvo polovico Alojzija in Avgušlina Rustja, drugo pa Ivan in Terezija Cigoj. Novi lastniki so hišo obnovili in napravili na njej dva vhoda. Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi so jo lastniki dobili nazaj. Po smrti Ivana Cigoja so njegov del prevzeli trije otroci.

Skorjanc je bil gostilničar in pek, Kuezova je bila tkalka.

H. št. 6 (66, 29, 21, 5, 6; urb. št. 64, vl. št. 51).

Severna vogelna hiša med Trgom Svobode in Zidanškovo ulico.

Leta 1783 je bil lastnik hiše Leopold Dushinger. Nadaljnji lastniki: Jožefa Lipuš (1816), Vincenc Potočnik (1816), Tadej in Cecilija Som (1816), Ivan Jurij Steinmetz (kupil na dražbi leta 1822), Alojzij Som (1824), Franc Aparnik (1824), Avguštin Kvajzer (Queiser, 1831), Katarina Kvajzer (1838), Franc in Kristina Krašovec (1882), Blaž Plevčak in Marija, roj. Pakl (1888), Adolf in Terezija Pratter (1890), Jurij Skoberne (kupil leta 1892 na dražbi), Jožef in Franciška Valenčak (1902), Franciška sama (1910), Katarina Bezenšek (po zamenjavi leta 1917); Ferdinand in Antonija Dečman (1922), Franc in Elizabeta Berger (1923), Ferdinand Berger in Minka, roj. Razboršek (1950).

Prvi med lastniki, Leopold Dushinger, je bil zidarski mojster in gostilničar, tudi nadaljnji lastniki so se večinoma bavili z gostilničarstvom. Queiser je izdeloval orgle. Se danes je v hiši gostilna.

H. št. 7 (124, 22, 127, 6, 7; urb. št. 63, vl. št. 148).

Južna vogelna hiša med Trgom Svobode in Zidanškovo ulico.

Leta 1783 je bil lastnik hiše Mihael Jurešič, za njim jo je prevzel Anton Jurešič, nato sta jo po zamenjavi dobila Jurij in Marija Stepišnik. Leta 1859 jo je kupila Marija Klobačar, leta 1855 jo je prevzela hči Marija Klobačar ml. Nadaljnji lastniki: Ludovik in Marija Koser (1863), Ludvik sam (1866), njegova druga žena Julijana, roj. Nendl, solastnica (1867), Peter in Ljudmila Brašič (1917), Franc in Alojzija Perger (1920), Filip in Julijana Orešnik (1921), Filip sam (1923), Marija, roj. Gajšek, solastnica (1925), Julijana Orešnik (1927), Rok Meštrov (kupil leta 1938 na dražbi). Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj.

Meštrov je hišo obnovil in moderniziral.

Prvi znani lastnik Mihael Jurešič je bil mesar, pek in gostilničar, Jurij Stepišnik je bil tesarski mojster, Klobačarji in Koserji so se bavili z mesarstvom in gostilničarstvom.

Na levi strani je samo severna fronta Narodnega doma (sedaj št. 1) prej so bile tu že omenjene tri hišice. Na desni strani so bile tri hiše.

Prvo, ki je bila zapadna vogelna hiša med Ljubljansko cesto in Gledališko ulico, je 14. februarja 1945 porušila bomba. Hiša je imela h. št.: (139, 56, 184, 42, 2; urb. št. 80, vl. št. 241).

Leta 1785 je bila last Ivana Plečnika, leta 1790 sta jo imela Jožef in Helena Klabučar. Od njiu sta jo kupila Valentin in Marija Flapi (Flappi), leta 1811 jo je prevzela Marija sama. Leta 1828 sta jo kupila Franc in Fračiška Volkart, leta 1828 je ostal Franc sam. Leta 1844 je hišo na dražbi kupil Ignacij Klančnik, še istega leta jo je prodal Francu Pašingu in Ani. Leta 1861 sta jo kupila Karel in Marjeta Regula. Leta 1887 je ostal Karel sam. Leta 1904 jo je kupil Anton Pichl, a leta 1909 Jožef Kirbiš.

Ko je Regula posest kupil, je hišo na novo pozidal. Imel je v njej gostilno. Kirbiš je pa imel v hiši pekarno.

Stavbišče so leta 1951 zasadili z lipami.

H. št. 2 (138 in 137, 58 in 57, 4 in 6; urb. št. 79 in 78, vl. št. 175 in 174).

Dvojna hiša, urbarialno številko 79 je leta 1783 posedoval Jernej Kastelic, a leta 1790 Elizabeta Kastelic, urbarialno številko 78 pa Bernard Seitel. Leta 1825 je že imel obe hiši Matija Ipavc.

Leta 1842 je podedoval prvo hišo Maks Ipavc, a še istega leta jo je kot dediščino prevzela Marija Ipavc, por. Reiter. Leta 1878 so jo podedovali Jožef, Anton in Ana Reiter, leta 1885 jo je prevzel Anton sam. Leta 1891 sta jo kupila Anton in Neža Topolak, leta 1915 je ostala Neža sama, leta 1921 sta jo kupila Jožef Zitanc in Leopoldina, roj. Topolak, leta 1953 je ostala Leopoldina sama. Leta 1952 je hišo kupila Neža Mešič.

Leta 1871 je Marija Ipavc, por. Reiter, hišo prezidala.

Drugo hišo je leta 1841 kupil Ivan Mihael Rankl, leta 1872 sta jo prevzela Terezija in Ivana Rankl, leta 1876 je postala lastnica Ivana sama. Leta 1877 sta na dražbi kupila hišo major Jakob Karlin in žena Vilbalda, leta 1899 je ostala Vilbalda sama, leta 1929 jo je podedovala Alma Karlin, leta 1939 jo je kupil Josip Kirbiš.

Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi jo je dobila kot dediščino nazaj Vilma Kirbiš, por. Potokar.

Ulični trakt prve in deloma tudi druge hiše je 14. februarja 1945 porušila bomba. Trakt druge hiše so obnovili, pri tem so ga za eno sobo skrajšali in s tem odpravili ozko grlo, ki je bilo poprej na tem mestu. Skupno dvorišče obeh hiš so obzidali. Znotraj ob vходу druge hiše je bil rimski napisni kamen, ki je ob bombardiranju propadel.

GLEDALIŠKA ULICA

H. št. 3 (140, 60, 55, 5, 3; urb. št. 104, vl. št. 254).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Ivan Schreiber. Nadaljnji lastniki: Maks Klabučar, Andrej Sonntag (kupil na dražbi), Mihael Sirk, Jožef in Helena Klabučar, Maks Klabučar, Valentin Flappi, Ivan Bianchi (1817), Ana Bianchi (leta 1855, solastnica), za Ano pet otrok (1857) Barbara in Terezija Bianchi (1865), Barbara Bianchi (1879), Anton Bianchi (1885), Marija Zabukošek (kupila l. 1888 na dražbi), za Marijo (1915), Jožef Zabukošek solastnik, Maks Zabukošek (1915), Justina, roj. Seljč, solastnica.

Leta 1869 je hiša, prej koč, dobila nadstropje in leta 1875 je bila zopet popolnoma prezidana.

Schreiber je bil pek, Klobučarji mesarji, Bianchiji čevljarji, Zabukoški krojači.

H. št. 5 (147, 61, 56, 5, 5; urb. št. 105, vl. št. 242).

Leta 1785 in 1790 je bila ta hiša vojaška bolnišnica. V začetku XIX. stoletja jo je kot dediščino prevzel Tomaž Krainer, leta 1814 jo je podedovala Marija Kramer, leta 1852 sta jo kupila Lovrenc in Terezija Mugič, leta 1855 je ostala žena sama. Leta 1869 sta jo kupila Ignacij in Marija Oblak. Leta 1891 sta materin delež podedovala Ignacij (Vatroslav) Oblak ml. in Rozalija, leta 1897 sta Vatroslavov delež podedovala oče Ignacij in sestra Rozalija, por. Volovšek. Leta 1914 je kupil hišo Martin Pernovšek, a leta 1942 jo je prevzela Marija Pernovšek.

Hiša, prejšnja koč, je bila prezidana in nadzidana z nadstropjem leta 1870.

Krainer je bil čevljar, Oblak kipar-podobar, a Pernovšek mizar. Ta hiša je rojstni dom znamenitega slavista Vatroslava Oblaka. H. št. 7 (142, 62, 57, 7, 7; urb. št. 106, vl. št. 243).

Leta 1785 je bila lastnica hiše Marija Hojnik, leta 1799 jo je imel Andrej Stiks. Pozneje sta jo kot dediščino dobila Ivan in Katarina Erhardt. Leta 1827 jo je prevzel Ivan sam. Nadaljnji lastniki: Jožefa Erhardt (1847), Jakob in Ana Mastnak (1864), Anton Laznik (1869), Daniel in Elizabeta Reiber (1869), Elizabeta sama (1896), Ferdinand in Uršula Kronavetter, za Ferdinandom Ivana Vahčić (1920), za Ivano Ferdinand Kronavetter ml. (1922), Franc in Elizabeta Berger (1922), Jožef in Marija Filipčič (1923), Franc Stofla (1933).

Izprva so bili v hiši obrtniki, (Erhardt so bili mizarji), pozneje je pa bila v njej gosilna (»Pri turški mačkie).

H. št. 9 (145, 65, 58, 9, 9, urb. št. 107, vl. št. 244).

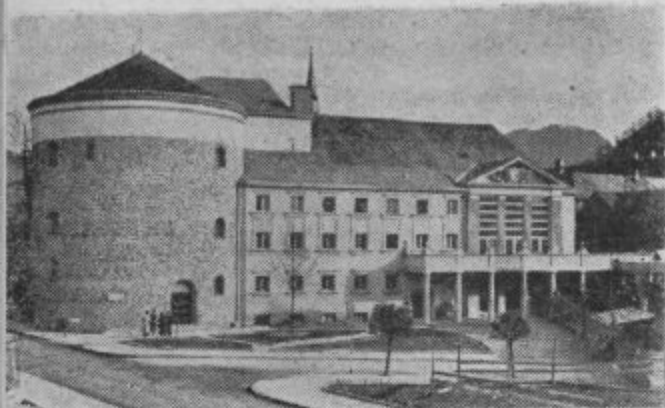
Leta 1785 je bil lastnik hiše Franc Sorglechner, leta 1970 Tomaž Kren. Nadaljnji lastniki: Anton in Ana Kren (1825), Ana, drugič por. Sorglechner (1827), Franc Sorglechner (1864), vdova Filomena, roj. Labotar (1901), Matija in Marija Speglič (1901), Drago in Helena Kralj (1918), Anton in Frančiška Oražem (1921), Anton sam (1922).

Na podbojih stoji med črkama F in S (= Franc Sorglechner) letnica 1874. Tedaj je bila hiša, prej koč, prezidana in nadzidana z nadstropjem. Oražem dodal dvoriščni enonadstropni prizidek.

Sorglechnerji so bili kolarji, Oražem vrši v hiši krojaško obrt.

Mestno gledališče v prvotni obliki — glavna fronta v Gledališki ulici.

Obnovljeno mestno gledališče, glavna fronta na Slandrovem trgu.

H. št. (— 67, 61 —, 2, 2, urb. št. 392, vl. št. 29).

Nekdanji lastnik hiše je bil Ribič. Kot pogorišče jo je kupil Vaclav Dobrava. Nato si jo je pridobil Franc Selan. Za njim jo je posedovala Veronika Selan. Nadaljnji lastniki: Jožef in Marjeta Stergaršek (1818), Juri in Neža Bač (Vač, 1821), Alojzij in Frančiška Eichberger (1835), Jožef Terček (1870), Franc Pachiaffo (kupil leta 1890 na dražbi), »Zlatarka«, tvornica zlatnine in srebrnine (1921), Slovensko obrtno društvo (1929), Zbornica za trgovino, obrt in industrijo (1935). Okupator je hišo zasegel. Po osvoboditvi je bila vrnjena lastnici in je leta 1948 pripadla SLP.

Pachiaffo je leta 1867 hišo popolnoma prenovil, leta 1890 jo je znova prezidal in dozidal. Ko je stavbo prevzelo Slovensko obrtno društvo, jo je docela moderniziralo.

Dobrava se je bavil z gostilničarstvom in pekarstvom. Terček in Eichberger sta bila ključavničarja, Pachiaffo je uvedel v hišo zlatarstvo, v novejši dobi služi hiša potrebam obrtniške izobrazbe in organizacije.

Gledališče

Ko je obzidje še stalo, sta se na severozahodni vogalni stolp z notranje strani naslanjali dve hišici (ena je stala vzdolž sedanje Vodnikove in druga vzdolž sedanje Gledališke ulice). V drugi je stanoval rabelj, ki je imel v stolpu mučilnico. Prva hiša je nosila prvotno številko 144 in druga 145, leta 1825 ima prva številko 66, druga pa 65, urb. številka prve hiše je bila 108 in druge 109, vložna številka je skupna: 278.

LINHARTOVA ULICA (NOVA ULICA, VODNJAŠKA ULICA, ZA KRESIJO, JETNIŠKA ULICA)

H. št. 8 (28, 68, 62, 15, 7, urb. št. 122, vl. št. 30).

Leta 1779 je od Antona Neuhardta kupil hišo desetnik Vaclav Dobrota, ki se je s tem rešil vojaške službe. Od njega jo je kupil Tomaž Rožanc, od tega Kazimír pl. Prothasi (hiša mu je bila nasproti dvorca na drugi strani vrta). Na osnovi dobitka v loteriji je hišo dobil Andrej Pilepič. Leta 1827 sta jo na prostovoljni dražbi kupila Matevž in Ana Poschinger, leta 1828 jo je prevzel sam Andrej. Nadaljnji lastniki: Ana Poschinger, Marija Poschinger, por. Negiral (1858), njen mož Stefan Negiral solastnik (1859), Lenart in Antonija Smolnikar (1860), Amalija Smolnikar (leta 1893 za Antonijo, leta 1902 za Lenartom), petero Smolnikarjevih otrok (1907), Jožef Roje (1919), Franc Kramar (1920), Antonija Rus, roj. Svenešek (1920), Katarina Pavšer, roj. Pavlin, in Neža Pavlin (1920), Marija Bevc (1952).

H. št. 6 (27, 70, 64, 15, 5; urb. št. 121, vl. št. 35).

Leta 1811 je hišo prevzela Marija Koman, leta 1817 pa Lovrena Koman. Nadaljnji lastniki: Jožef in Marija Prizler (1819), Peter Prizler (leta 1834 za očetom, leta 1844 za materjo), Mihael Warberger (1850), žena Ana solastnica (1851), Ana sama (1855), Anton Murko (kupil na dražbi leta 1882), Luka in Terezija Keber (1890), Luka sam (1904), Jožef Prelog (1909), Ana Prelog (1917), Franc Jožef Prelog (1921), SLP (1948).

Koman je bil kolar, Keber čevljar.

H. št. 4 (26, 72, 66, 11, 5; urb. št. 120, vl. št. 37).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jožef Stendol, a leta 1790 Jožef Führer. Za njim sta hišo posedovala Jurij Führer in Marija Jurač. Nadaljnji lastniki: Marija Zaidar, roj. Jurač (1841), Andrej Zaidar, vdovec (1865), Franc Fribel (1868), Jožef in Lucija Sorglechner

Prvo hišo je leta 1790 posedoval Franc Ka. Ebner. Njemu so sledili Jožef in Ana Tratnik, Stefan Jožef Pregl (ki je hišo kupil na dražbi), Jera Mahne, Tomaž Rožanc (1818).

Drugo hišo je od občine še prej kupil Tomaž Rožanc. Poslej sta bili obe hiši združeni. Od Rožanca ju je kupil Ivan Eichberger. Tedaj sta bili v obupnem stanju. Prvo (severno) hišo je Eichberger podrl in leta 1824 isto na novo zgradil. Bila je nadstropna. V prtiličju je imela tri obokane sobe, kjučavničarsko delavnico, kravji in konjski hlev, v prvem nadstropju pa v vsej dolžini veliko dvorano s sobico in predsobo. Pozneje sta bili urejeni še okrogla soba v stolpu in garderoba. Gotovo je Eichberger obnovil tudi drugo (zapadno) hišo. Na mapi iz leta 1825 je celotno dvojno poslopje s stolpem označeno kot gledališče. Stvarno je gledališkim potrebam služila samo severna hiša (lepši trakt celote) in deloma tudi stolp.

Leta 1854 je prevzel posest Eichberger ml. Leta 1841 jo je na dražbi kupil Ivan Smekear. Od njega jo je leta 1875 kupila mestna občina. Cena je bila 20.000 goldinarjev.

Poslopje je bilo takoj treba popraviti. Obsežnejša dela so bila leta 1881, tedaj so zapadni trakt podrli in na severnem traktu odstranili nelep hodnik, ki je gledal na ulico. Leta 1885 so podrli tudi severni trakt in zgradili novo gledališče na mestu prejšnje zahodne fronte, vendar z vključenim stolpom. S tem se je zveza Gledališke ulice z Vodnikovo ulico razširila, poprej je bila zelo ozka, leta 1825 je še celo prehajala na brv, ki je vodila preko jarka. Za zgraditev novega gledališča si je pridobil največ zasluga Jožef Rakusch. Gledališče je gradil celjski stavbenik in arhitekt Walter.

Gledališče je imelo centralno kurjavo, najprej zračno, izza leta 1890 parno.

Mesto ga je za sezono dajalo potujočim gledališkim družinam v najem. Leže so vsako leto prodajali na licitaciji. Slovenske igre so diletantki igrali v gledališču samo v pomladi narodov, pozneje pa ne več, šovinizem mestnih gospodarjev tega ni dovoljeval. Na pisna plošča v stolpu govori o predstavi Linhartove »Zupanove Mice« 16. septembra 1849. Ignacij Orožen poroča, da so jo v Celju prvič igrali že kakih 50 let poprej (v knežinj — grofiji).

V stari Jugoslaviji je postalo gledališče slovensko. Mestni svet ga je dal v najem Gledališkemu društvu, ki je delovalo v glavnem z diletanti, deloma tudi z gostovanji.

Okupator je notranjost gledališča porušil, ne da bi jo bil obnovil. V novi Jugoslaviji so to delo opravili ob sodelovanju mesta in meščanov. Leta 1954 je bilo gledališče odprto. Bilo je tedaj že poklicno. Ker mesto ni dovolj veliko, se mora delo gledališča omejevati na dramo.

Obnovo gledališča so izvršili po projektu inž. Franca Korenta, ki je bil sicer vezan na najdeni nemški projekt, vendar ga je smotro predelal.

(1871), Rudolf Sorglechner (leta 1876 za očetom, leta 1885 za materjo), Ivan in Marija Korošec (1891), Marija Korošec, Ana Pürstl in Ljudmila Fritz (1916), Jožef Gračnar (1917), Fran Ocvirk in Manja, roj. Antolč (1919), Franc sam (1932).

Führer in Jurač sta bila ostrogarja, Sorglechner je bil kolar. H. št. 1 (5, 77, 179, 9, 1; urb. št. 119, vl. št. 50).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Franc Mežnar. Nadaljnji lastniki: Franc Omerzi, Franc, Jožef, Ivan, Ana in Alojzija Omerzi, Elizabeta Omerzi, por. Turner (1842), Ivan Omerzi in Elizabeta Omerzi, por. Turner (1842), Ivan Omerzi (1843), Alojzija Omerzi (kupila na dražbi leta 1859), Alojzij Kaulich (1860), Anton Dimec (1872), Marija Zangger (1872), Leopold Zangger (1907), Franc in Matilda Papst (1908), Karolina Stancer, vd. Rumpret, por. Volavšek (1915), Ivan Inocente (1919), Jakob in Avgusta Seme (1928). Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj. Leta 1954 sta hišo kupila Ivan in Frančiška Orožim.

V hiši je bila gostilna; že Mežnar in Omerziji so se bavili z gostilničarstvom. Prvotno kočo je nadomestila lepša, enonadstropna hiša.

H. št. 8 (71, 71, 65, 16, 16; urb. št. 111, vl. št. 35)

Leta 1875 je bila lastnica vdova Antona Kovača. Konec XVIII. stoletja je hišo prevzela vdova Jožefa Kranicha, od nje jo je kupil Jožef Kranich, ta jo je izročil Jožefu Benediktu Wagnerju. Nadaljnji lastniki: Stefan Jožef Pregl (1814), Franc in Marija Ana Pflöger (1814), Jožefa Pflöger, por. Steinmetz (1821), Boltažar Steinmetz (1850), Terezija Herič (1855), Antonija Weiss (1894), Jožef Weiss ml. (1901), Jožefina Simonšek (1908), Henrik in Ana Findeisen (1917), SLP (1945).

To hišo so nekdež označevali kot zvonarsko, ker je bival v njej zvonar Jurij Steinmetz, zvonarna je bila na Zavodenskem hribu v Krisperjevem vinogradu.

St. 5 (146, 69, 65, 18, 18; urb. št. 110, vl. št. 51).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Gregor Topovšek. Za njim jo je prevzel Matija Topovšek. Nadaljnji lastniki: Matija Kaiser (1856), Ivan Toffant (1865), Marija Toffant (1873), Marija Kaiser (kupila leta 1822 na dražbi), Martin Hočevar in Marija Toffant (1885), Matevž Korinšek (1887), Berta Schöu, roj. Findeisen (1896), Henrik in Ana Findeisen (1911), inž. Henrik Findeisen (leta 1945 na očetovi polovici), SLP (1945).

V hiši, borni koči, je Gregor Topovšek tkal, žena pa je točila vino in prodajala kruh.

TRG BRATOV VOŠNJAKOV (NOVA ULICA, VODNJASKA ULICA, ZA KRESIJO, TRG MUČENIKOV)

H. št. 9 (120, vl. št. 486).

Na tem mestu je v šestdesetih letih stala hišica Francu Hribarja.

Leta 1905 sta kupila posest Matija in Marija Speglič in sezidala novo hišo s delavnico. Leta 1913 sta hišo kupila Jakob in Franciška Lopan. Nadaljnji lastniki: Anton Ocvirk (1922), Jožef Ocvirk (1929), Magdalena Ocvirk (1952), Anton Ocvirk (1954), Amalija Belak, rojena Kovač.

Belak je hišo ob obzidju in delavnico pred njo obnovil in predelal.

H. št. 7 (12). Stavbišče, odcepljeno od Belakovega v sosesčini.

Leta 1927 sta ga kupila Jožef Kreuh in Amalija, rojena Berger. Leta 1929 sta si pridobila posest Andrej Rozman in Amalija, roj. Selih.

Rozman je pred hišo na obzidju zgradil ključavničarsko delavnico. Dne 14. februarja 1945 mu je dom in delavnico poškodovala bomba in leta 1951 ju je obnovil.

H. št. 5 (149, 78, 27, 10, 10; urb. št. 115, vl. št. 27).

Leta 1783 je bil lastnik prvotne hišice Mihael Fuhrmacher. Od njega jo je kupil Matevž Globočnik. Nadaljnji lastniki: Jakob Dečman (Deutschmann, 1800), Franc Dečman (1824), Ivan Gallizier

DROBNIČEVA ULICA (NOVA ULICA, VODNJASKA ULICA, ZA KRESIJO, TRG MUČENIKOV)

St. 1 (151, 80, 71, 4; urb. št. 115, vl. št. 48).

Leta 1783 je bil lastnik prvotne hiše Ivan Strohmayer. Za njim so bili lastniki: Jožef Tratnik, Franc Dimec, Ivan Pipan (1816), žena Marija solastnica (1828), hčeri Jožefa Pipan, por. Krušič in Ana Pipan (1859), Viljem Fehleisen (1877), Friderik, Emilija in Pavlina Fehleisen (1885), Anton Götz (1894), Antonovi otroci (1919), pivovarna Union v Ljubljani (1926), Fran in Drago Dolžan (1927). Okupator je posest zaplenil, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

Sedanjo hišo, naslonjeno na obzidje, je na mestu bôvše hiše in dela ledenice zgradil Dolžan, pred hišo je pozidal ključavničarsko delavnico (1927).

H. št. 3 (4, vl. št. 401).

Na tem mestu je stala že v XVIII. stoletju na obzidje naslonjena ozka hiša z vrvarno. Nosila je št. 153 in urb. št. 25. Leta 1780 ji je bil lastnik Matija Košak. Za njimi jo je prevzel Maks Košak. Nato so sledili Terezija Košak, Marija Fritz in Ivan Leitmayer (1818), Franciška Wettig (1875) in Terezija Leitmayer, roj. Božič (1872). Košaki in Leitmayerji so bili vrvarji. Leta 1890 je kupil posest Anton Götz in jo uporabil za svojo ledenico. Leta 1919 so prevzeli posest otroci. Leta 1927 sta jo kupila Stojan in Pavla Holobar, ki sta si zgradila na tem mestu nov dom in

PRIJATELJEVA ULICA (SAMOSTANSKA ULICA, TRG MUČENIKOV)

Bivša Samostanska ulica tvori zvezo sedanjega Trga V. kongresa 3 z osrednjim delom Trga bratov Vošnjakov. Ob začetku ulice stoji na vzhodni strani stara vogalna trgovska hiša, ki ima krajšo, glavno fronto v Prešernovi ulici, nato pa slede zaključki parcel hiš ob Stanetovi ulici. Zaključek označujejo poleg zidanih ograj tri stavbe: bivši »Slomskov dom (1928), sedanja reševalna postaja — v resnici skupina med seboj povezanih hiš

H. št. 1. (64, 14; vl. št. 493).

Stavbišče, odcepljeno od ustrezne vrtno parcele hiše v Vodnikovi ulici.

Leta 1908 sta od Ivana Tekavca kupila stavbišče Martin in Marija Janžek in zgradila hišo. Let 1925 jo je prevzela Marija sama. Leta 1938 je pol hiše kupila Ana Rauch, drugo polovico sta leta 1939 podedovala Branko Bezenšek in Viljemina, roj. Janžek. Okupator je Brankovo in Viljemino zaplenil, po osvoboditvi sta svoj delež dobila nazaj, medtem ko je delež Rauchove postal last SLP.

Janžeki so imeli v hiši gostilno.

(1858), Ferdinand Robas (1846), vdova Fridolina Robas (1859), Jožef Noll (kupil na dražbi, 1859), Mihael Zagar (1859), Ana Schein (1861), Mihael Zagar (1862), Ivan in Marija Zimniak (1869), Ivan sam (1882), Martin in Jožefa Grilec (1906), Jožefa in njen drugi mož Ivan Schwarz (1910, 1911), Ferdinand Vrabčič (1916), Franc Košir (1920), SLP (1945).

Zimniak je našel kočo s kovačnico. Ze leta 1869 je zgradil enonadstropno hišo s kovačnico. Leta 1888 je hiši nadzidal drugo nadstropje.

Tudi to hišo je 14. februarja 1945 poškodovala bomba in treba jo je bilo obnoviti.

H. št. 3 in 1 (150, 79 70, 178, 6 in 8; urb. št. 114, vl. št. 28).

V drugi polovici XVIII. stoletja je bil lastnik prvotne hiše Martin Kapfer. Na dražbi jo je kupil Ivan Steinmetz. Nadaljnji lastniki: Marija Hüchl, Boštjan Englert in žena Ana, Boštjan sam (1839), Ivan Wessinek in Klara Marija Paltauf (1842), Klara Marija sama (1845), Andrej Wessinek (1850), Karel Wambrechtsamer (1859), Ivan Zimnjak (1871), Jožefina Zimnjak (1915), Rok, Bare in Ante Meštrov (1921). Okupator je posest zasegel, po osvoboditvi je bila lastniku vrnjena.

Veliko dvojno dvonadstropno hišo je leta 1886 zgradil Zimnjak.

delavnico (1928). Okupator je posest zaplenil, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

H. št. 5 (152, 82, 72, 22; urb. št. 116, vl. št. 93).

Severna vogalna hiša med ozko Drobničevo in Stanetovo ulico. Leta 1783 ji je bil lastnik Ivan Jurij Egger, izdelovalec lasulj (perik). Nadaljnji lastniki: Terezija Egger, Gregor Teržan, Ivan Wachtl, Ivan Leitmayer, Franciška Wettig (1850), Terezija Leitmayer, roj. Božič, Jurij Plavec (1872), Pavlina Plavec (1875), Amalija, Rudolf Maks, Franc, Krescencija, Angela in Pavel Plavec (1886). Leta 1894 so Frančev delež prevzeli ostali otroci, leta 1898 je Amalija prevzela Angelin delež, leta 1900 je Amalija, por. Ravnikar, kupila Rudolfov delež in je s tem dobila v svoje roke polovico posesti. Leta 1905 sta Amalija in mož Ivan Ravnikar kupila Pavlov, Krescencijin delež, leta 1905 je Ivan Ravnikar kupil še Maksov delež. S tem je bila vsa posest v rokah Ivana Ravnikarja in njegove žene Amalije. Da bi se z možem v posesti izenačila, mu je žena Amalija prepustila svojo prvotno šestino. Leta 1955 je očetovo polovico prevzel sin Božidar. Okupator je posest zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj, leta 1950 je Božidarjeva polovica postala SLP.

Izza Plavec je v hiši trgovina.

Ravnikarju nasproti je bočna fronta Vošnjakove hišne posesti s h. št. 4 (hiša je obdelana pri Stanetovi ulici — kot št. 15).

(h. št. 3) nekdež Nellova, zdaj Loibnerjeva hiša — vila (h. št. 5) in hiša z delavnicami — kot del Vošnjakove posesti. Zahodna stran bivše Samostanske ulice tvori izprva bok Kresije, nato pa ulica prehaja v trg, ki se širi do ozadja »Kresije« in Jetnišnice — Starega piskra.

Pred Jetnišnico je nasproti Zimnjaku — Koširju stala nekoč hiša Edvarda Jeretina.

H. št. 11 (10, 46, 42, 42, 8; urb. št. 10 in 240, vl. št. 207).

Leta 1783 ji je bil lastnik Ivan Denicilo. Za njim jo je dobil Ožbalt Dereani. Temu so po vrsti sledili: Danijel, Vincenc in Terezija Dereani. Terezija je pred smrtjo (1853) v testamentu določila za dedinjo Beato pl. Luxem z omejitvijo, naj se, ako Beata ne bi imela potomcev, ustanovi na njenem vrtu v Graškem predmestju (v sedanji Cankarjevi ulici) fond za bolnico.

LILEKOVA ULICA (KOVASKA ULICA)

Severna vogalna hiša med Lilekovo in Stanetovo ulico ima številko Cankarjeve ulice, ker je tam vhod. Njena predhodnica je pa bila na notranji strani obzidja ter je spadala k sedanji Kovasški ulici. Glede na novo stavbo je obravnavana pri Cankarjevi ulici.

Na desni strani ulice sta sedanji številki 2 in 4, prva spada k hiši s klobučarno (bivši Chiba), druga, ki je bila poprej skladišče, k hiši s knjigarno (bivši Majdič).

H. št. 1 (137, 102, 91, 3 in 4; urb. št. 129, vl. št. 227).

Hiša, naslonjena na obzidje, je stala že leta 1790. Pri hiši je bila kovačnica. Leta 1785 je bil lastnik hiše Bernard Seitel. Od njega sta jo podedovala Adam Graf in Marija, verjetno roj. Seitel. Nadaljnji lastniki: Jakob Graf (1826), Benedikt Wagner (leta 1832 kupil na dražbi), Ivan Kastelic (1832), Karel in Ana Koser (1836), Herman Jant (1836), Franc Theisser (1838), žena Alojzija, solastnica (1840), Mihael Kandušar (1845), Alojzija Theisser, roj. Kandušar, vnovič por. Chocholka (1845), Adalbert Chocholka (1852), Anton in Marija Knauš, Jožef Volovšek (1869), Ljudmila Volovšek (1880), Anton in Marija Dimec (1897), Anton sam (1911), Marija Fabjan, roj. Dimec, Anton Dimec, Karel Dimec, Herman Dimec, Viljemina Dimec (1916), za Viljemino, por. Rischner, Evg. Kainer, za Antonom Marija Dimec (1926), za Marijo Herman Dimec (1936), SLP (1945).

GUBČEVA ULICA (DEL KOVASKE ULICE, TRAUNOVA ULICA)

Nekdaj prehoda za Cankarjevo ulico ni bilo. Na tem mestu je bilo gostišče »Zlati lev« z vrtom na zahodni in gospodarskimi poslopi na vzhodni strani. Gostišče in pripadajočo posest je leta 1891 kupila Mestna hranilnica z namenom, da napravi zvezo med sedanjo Gubčevo in nastajajočo Cankarjevo ulico in si pridobi nekaj stavbišč.

Hišo, ki je jugovzhodno od bivšega gostišča vključevala severovzhodni obzidni stolp, je pa leta 1906 kupila mestna občina.

H. št. 8 (95, 104, 93, 9, 9, 6; urb. št. 151, 167 594 vl. št. 229).

Leta 1785 ji je bil lastnik Franc Schliesselberger, a leta 1800 Jurij Lukežič. Leta 1826 je po zapuščinski razpravi dobil posest Jožef Senica. Leta 1834 jo je kupil na dražbi Mihael Kandušar. Ta je posest takoj prodal Andreju Zormanu. Leta 1855 jo je prevzel Franc Senica, za njim jo je leta 1871 dobila Ana Senica. Leta 1894 jo je prevzel Maks Senica.

Te hiše občina ni porušila. Leta 1924 jo je od nje kupil Franc Strupl, leta 1930 jo je prevzela Karolina Strupl, a leta 1947 jo je izročila Francu Struplju ml.

Senice so bili mesarji, gostilničarji in lesni trgovci. Strupl je leta 1930 pritičje preuredil za steklarsko delavnico in trgovino.

Hiša z vmesnim stolpom je mikaven primer smotrno obnovljene, na značilnem mestu stoječe starejše obzidne hiše.

H. št. 6 (160 105, 94, 9, 9, 4; urb. št. 152, vl. št. 250, 582 prej 250).

Leta 1785 je bil lastnik Luka Petek. Leta 1790 so jo dobili njegovi dediči. Končno je prevzela vso posest (hišo in dve gospodarski poslopi izmed katerih eno še stoji) Barbara Petek. Nato jo je kupil na dražbi Mihael Sole (j). Nadaljnji lastniki: Nikolaj in Katarina Veber, Franc in Regina Jeretin, Henrik Guttmann (1818), Franc in Regina Jeretin (1820), Jožef in Marjeta Klančnik (1827), Jožef sam (1864), Anton Grabič (1866), Ana Goršek (1866), Franc Lassmann in Ivana, rojena Jeseničnik

Dr. Herman Eis, zdravnik, naj upravlja premoženje, dokler Beata ne zraste, odnosno, dokler se ne zgradi bolnica, ako bi ona umrla. Beata je imela pomočce. Ti so leta 1908 prevzeli premoženje: Elizabeta, polkovnik Kamilo in Marjeta Husz pl. Grünwald. Leta 1938 sta hišo kupila Franc in Josipina Dobovičnik. Okupator je hišo zasegel, leta 1945 sta jo lastnika dobila nazaj, naslednje leto pa je Franček del postal SLP.

V hiši je bila (materialna) trgovina: trgovci so bili tako Denicilo kakor Dereaniji.

Prvi znani lastnik Seitel je bil čevljar, gostilničar in poznejši lastniki so bili večinoma kovači. Kot kovača označuje neki spis celo Jožefa Volovška, ki je bil sicer živinozdravnik. Ko si je stavebenik Dimec pridobil hišo s kovačnico, je že imel veliko hišo, ki je bila zgrajena na drugi strani bivšega obzidja, ob sedanji Cankarjevi ulici. Kot prvo izmed novih stavb v tej ulici jo je zgradil leta 1872. S pridobitvijo hiše ob Lilekovi (Kovasški) ulici, je razširil svojo posest od ulice do ulice. V razširjeni bivši kovačnici sta danes dva obrtna lokala.

H. št. 3 (158, 105, 92, 5; urb. št. 150, vl. št. 228).

Hiša, predhodnica sedanje vogalne hiše med Kovasko in Matija Gubčevo ulico.

Leta 1790 jo je kot dediščino posedoval Anton Erhardt. Leta 1804 jo je kupila Marija Gorinšek. Ona jo je prodala Jožefu Kurzu, leta 1839 jo je prevzel Karel Kurz. Leta 1889 jo je kupila Gabriela Grab, leta 1895 jo je po sodni odločitvi dobil Ferdinand Stadler. Leta 1906 jo je kupila mestna občina, da bi na njenem mestu zgradila veliko dvonadstropno poslopje, ki ga je dala državi v najem za namestitve davčnega, katastrskega in revirnega rudarskega urada. Leta 1926 je občina prodala hišo Karlu Florjančiču, a od tega jo je leta 1931 kupila Pavla Pernat.

Prvotna hiša je bila naslonjena na obzidje. V njej je bila najprej lončarska obrt. Erhardt in Gorinški so bili lončarji, oba Kurza sta bila krojača.

(1902), Jožef in Marija Greco (1905), Ferdinand in Antonija Dečman (1926), Jožef in Amalija Kreuh (1929), Amalija sama (1940).

V hiši je bila stara gostilna. Italijan Greco je točil črno vino.

H. št. 4 (161, 106, 177, 13, 2; urb. št. 153, vl. št. 298).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Mihael Cah (Zach). Kmalu nato jo je kupil Franc Pflieger. Leta 1821 jo je podedovala Marija Jožefa Steinmeiz. Nadaljnji lastniki: Kajetan Tausch in žena Terezija (1824), Terezija sama (1847), Franc Tausch (1848), žena Marija, solastnica (1850), Marija sama (1864), Mihael Albert, drugi mož, solastnik (1865), Jožef Zelenc (kupil na dražbi leta 1880), Franc Kmecl (1881), žena Uršula, solastnica (1886), Marija Kmecl, por. Jagodič (1922), Josip Jagodič, solastnik (1936).

Prvotna hišica je bila toliko oddaljena od obzidja, da je bilo vmes prostora za ozko Perkovo vrvarsko delavnico. V hiši pa je bila do Kmecla sodarska obrt. Ko jo je Franc Kmecl leta 1881 kupil, se je lotil popravila, povečanja in nadzidanja hiše z nadstropjem. Sosedje mu niso nasprotovali, razen trgovca Kapusa, ki je bil malo prej podedoval omenjeno delavnico. Vendar se je Kapus naslednje leto vdal in je vrvarno prodal Kmeclu. Tako je bilo mogoče povečano hišo nasloniti na bivše obzidje.

Kmecl se je bavil s krojaštvom, njegov zet Jagodič je leta 1936 po načrtu inž. Draga Umeka hišo popolnoma prezidal in je pritičje priredil za večjo trgovino (danes »Merkur«).

H. št. 9 (76, 108, 96, 9, 1; urb. št. 128, vl. št. 253).

Hišo so porušili leta 1955, da so razširili Gubčevo ulico. Stala je na vogalu med to in Prešernovo ulico in je bila zelo starinska.

V drugi polovici XVIII. stoletja je bil lastnik Martin Santor. Leta 1805 je hišo kupil Franc Ks. Herzog. Nadaljnji lastniki: Pavel Kolar, Jožefa Kolar in njen mož Ivan Vernišek (1831), Jurij Sluga (1849), Karel Sager in Terezija, roj. Ebner, Terezija sama (1864).

Lastniki hiše so bili od prvega vsi po vrsti čevljarji, Sager pa je bil pletar in ščetkar.

KOCENOVA ULICA (MLINSKA, ŠPITALSKA ULICA)

Ta ulica je nadaljevanje Gubčeve ulice in vodi ob notranji strani nekdanjega obzidja in ob bivšem špitalu na Slomškov (Cerkveni) trg. V početku ulice je na vzhodni strani Hotel Evropa, ki je nastal iz štirih hišnih posestev, ki so se vstila v globino. Obdelan je pri Titovem trgu, na katerem je glavna njegova fronta. Na zahodni strani je zgradba nekdanje Jadranske banke. Njej sledi pet hiš (hišic), izmed katerih so štiri prišle v sestav tovarne barvil »Aero«. Na vzhodni strani pa segajo skoraj vse hiše preko nekdanjega obzidja v vzporedno Razlagovo ulico, kjer imajo pročelje. Za Koceno vo ulico preostaja samo nekdanja vrvarna ob bivšem obzidju in v zvezi z njo nastala hiša, ki pa ima svoj vhod v prečni uličici Tončke Čečeve (Vrvarski ulici). V ozadju ulice je danes majhen trg, ki je nastal zaradi rušilnega učinka bombe. Ob Vodnem stolpu je izhod na Razlagovo ulico in med stariim špitalom in Vogrinčovo (Peressichovo) hišo na Slomškov trg.

H. št. 2 (105, 184, 161, 8, 2; urb. št. 141 in 142, vl. št. 20).

Leta 1783 je bil lastnik Andrej Hanžič, a konec XVIII. stoletja Jožef Pacher. Od Pacherja sta hišo kupila dr. Ivan Schein in žena Ana. Nadaljnji lastniki: Jožef Siebenbürger, Elizabeta Senica (1847), Ana Senica, por. Higersperger (1872), Franc Higersperger (1885), Konstantin Almoslechner in Amalija (1886), Konstantin Almoslechner ml. in Berta (1906), Kristijan Wolf (1909) Antonija Volovšek, žena živnozdravnika, Katarina, Marija, Marjeta in Ana Wolf (1915), Gustav Stiger (1917), Jadranska banka (1921), Dušan Denič (1954). Okupator je hišo zaplenil. Po vojni je bila vrajena Deniču, živečemu na Dunaju.

Hanžič in Jožef Siebenbürger sta bila krznarja, Higersperger je bil stavbenik, Almoslechner pa zlatar.

Sedanjo veliko trinadstropno stavbo je zgradila Jadranska banka (izza 1925 Jadransko-Podunavska banka).

Nad vogalnim glavnim vhodom je amblem: J. B. (= Jadranska banka).

Tovarna barvil

H. št. 4 (186, 8, 4, 4, vl. št. 581).

Hišica Antona Eichbergerja, ključavničarja, nastala okrog leta 1887. Leta 1915 jo je kupil Anton Koželj (Koschel), a leta 1950 Viljem Brauns, bivši lastnik tovarne barvil (Aero).

H. št. 104, 178, 156, 10, 6; urb. št. 140, vl. št. 221).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Matija Pečnik. Nadaljnji lastniki: Jakob Spreizenbarth, Anton Zabukovšek (kupil na dražbi), Joahim Pavel Jant, Gasper Hess (1820), Vaclav in Neža Sah (1829), Anton in Apolonija Sorn (1831), Jožefa Kočevar (1845), hči Neža (1862), Marija Hočevar, por. Zenker, Slava, Jelka in Ferdinand Kočevar (1895), Antonija Holz Müller (1897), Ernest in Ana Faniger (1897), Ernest sam (1904), Ernest Faninger ml. (1909), Jakob in Marija Vengust (1910), Viljem Brauns — tovarna barvil (1925).

Jožefa Kočevar, ki je prišla iz Zalca, je bila mati pisatelja Ferda Kočevarja — Zavančina, Neža je bila pisateljeva sestra, Marija, Slava, Jelka in Ferdinand njegovi otroci.

H. št. 4, 6 in 8 (102 in 103, 92 in 93, 182, 12, 8 in 9; urb. št. 158, in 159, vl. št. 10).

Prvo hišo je leta 1790 posedoval Miha Steiner. Nadaljnji lastniki: Franc Schlüsselberger, Tomaž Pečnik, Boštjan Dolinar, Mi-

hael Fröhlich, Martin Smeb, Jožef Franc Bayer, Ivan Nep. Gostiša, Jožef Benedikt in Elizabeta Wagner, Ivan Wagner (1851).

Drugo hišo je leta 1783 posedovala vdova Marija Kramer. Nadaljnji lastniki: Franc in Apolonija Baron (1828), Apolonija sama (1854), Jožef Hohlfeld (1837), Ivan in Jožefa Wagner (1853), Mihael Albert.

Poslej sta bili obe hiši združeni. Leta 1901 ju je kupil Jožef Tabor, leta 1917 Karel Wutt, leta 1918 Robert Zauggler in leta 1922 Viljem Brauns — tovarna barvil.

V mapi iz leta 1825 hiši nišla vrisani, bili sta še pogorišče.

Jožef Tabor, rojak iz Zidanega mosta, se je strokovno izvežbal v Nemčiji in je v Celju prvi izdeloval cementine (najprej v Čretu pri »Kamnitni mizi« in nato v delavnici pri tej hiši)

Tovarna analinskih barv je začela delati leta 1921 kot majhen obrat v bivši Tabrovi delavnici, polagoma je širila svoj obrat, s tem v zvezi je bil nakup bivše Kočevarjeve in Eichbergerjeve hišice.

H. št. 10 (101, 175, 155, 14, 10; urb. št. 157, vl. št. 220).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Ivan Schratler, leta 1799 pa Henrik Ott, ki si jo je bil priženil. Nadaljnji lastniki: Maks Ott, žena Neža, solastnica (1837), Maks Ott (1838), Terezija Delacorda (1881), Anton Bec (1887), Terezija Delacorda (1888), Jožef Čiba (1889), Franc in Ana Sribar (leta 1889 kupila na dražbi), Franc sam (1909), Angela Vrtovec (1948).

Bivša špitalska sramba

H. št. (— 168, 21, 11, 11; urb. št. 411, vl. št. 225).

Ko je prišla špitalska gosposočina pod novoceljsko graščino (1759), si je srambo pridobil mestni magistrat. Potem pa je prehajala iz rok v roke. Leta 1799 jo je na dražbi kupil dr. Maks Andree. Nato pa so si kot lastniki sledili: Franc del Negro, Jos. Franc Bayer, Gašper Viljem Souvan (1817), Filip in Helena Schiffer (1820), Helena sama (1825), Benedikt Nell (1835), Franc Ks. in Magdalena Weber (1856), Anton in Katarina Böhm (1856), Anton sam (1840), Elizabeta Böhm (1847), Gustav in Ana Golič (1864), Jožef in Marija Westermayer (1875), poslej njuni potomci.

Sramba je deloma služila za stanovanje in Westermayerjem tudi za kovačnico. Držala se je glavnega posloplja in je segala do Vodnega stolpa.

Park. V ovinku Koceno ve ulice je stalo nekoč špitalsko gospodarsko posloplje s kletmi in skednjem, bilo je že desetletja v razvalinah. En del je služil za skladišče poprej trgovcu Ureku in nato Rakuschem. Dne 14. februarja 1945 je tresčila sem avionska bomba in porušila ne le srambo, ampak tudi dve manjši hiši, Rakuschevo in Perissichovo dvorišče. Olepševalno in turistično društvo je leta 1953 prostor očistilo in na njem po načrtu inženirja Aleksija Janušiča napravilo majhen park.

Vodni ali Špitalski stolp (urb. 169).

Leta 1785 ga je na javni dražbi od magistrata kupil Franc del Negro. Nadaljnji lastniki: Franc del Negro ml. (1812), dr. Maks Andree (1818), Karel Zima (1842), Maks in Jožef Zima, Marija Laznik, Frančiška Kupferschmid, Suzana Negri in Ana Zima (1885), Ivan Radakovič (1895), Ivan in Marija Radakovič (1896), Alojzija Westermayer (1928). SLP — upravni organ — mestni muzej.

KOCENOVA IN ULICA TONČKE ČEČEVE (VRVARSKA ULICA)

Dve hiši: št. 3 (— — 180, 17, 9 — v Koceno vi ulici) in št. 1 (— — 175, 1, 1 — v Ulici Tončke Čečeve); urb. št. 418 in 191^{1/2}, vl. št. 218).

Svet z delom obzidja je leta 1851 kupil vrvar Jožef Hohlfeld in zgradil ob njem nizko visokoprtilično hišo, v zgorajh prostorih je imel stanovanje, spodaj pa delavnico. Na podbojih je še napis 18 J H 38.

NA OKOPIH (MEZNARIJSKA, SOLSKA ULICA)

H. št. 1 (172, 158, 143, 5, 5; urb. št. 146, vl. št. 240).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Matija Moler, leta 1790 pa že Elizabeta Moler. Nadaljnji lastniki: Martin Turnšek, Jožef Turnšek (1817), vdova Marija Turnšek, roj. Znidar (1859), Andrej Znidar (1869), Klementina Ferlinger (1875), Neža Slatenšek (1885), Albert in Karolina Planer (1894), Mestna občina (kupila na dražbi 1895), Josip Leon (1921).

Leta 1871 je dobila hiša nadstropje, a leta 1876 je bila s hlevom prizidana.

H. št. 3 (173, 157, 143, 5, 5; urb. št. 147, vl. št. 239).

Leta 1790 je bila lastnica hiše Uršula Kuhar. Nadaljnji lastniki: Mihael Stricelj, Ivan in Marija Dervovšek, Franc Satlek, Jožef Seitl, Lovrenc in Marija Nuč (Nutsch), Karel in Ana Köpel (1818), Ana Dienstel (1818), Andrej in Veronika Herr, (1832), Fer-

dinad Jeretin (1851), Lenart Hellman (kupil leta 1853 na dražbi), Anton Hellman (1871), Jožef Kodela (1880), Uršula Zupane (1886), Karel in Ana Hageneder (1922), Marija Kranjc (1924), Jospina Jurgec (1936), Helena Pilko (1936).

H. št. 5 (174, 156, 141, 5, 3; urb. št. 148, vl. št. 258).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Matevž Salej. Nadaljnji lastniki: Mihael Salej, Anton Mežnar, Jožef in Katarina Baumgartner (1854), Ana Lenko (leta 1862 kupila na dražbi), Jožef Lenko (1904), Franc in Terezija Kuder (1908), Valentin in Helena Jug (1922), Helena in trije otroci (1924), Franc Nerad (kupil leta 1925 na dražbi), Jožef in Marija Tomažič (1925), Marija sama (1931), Marija Lubej, Ljudmila Tomažič, Jožef Tomažič (1944), Marija Lubej in Ljudmila Tomažič, por. Planinšek.

H. št. 9 in 11 (175, 155, 140, 9, 7; urb. št. 149, vl. št. 257).

Leta 1790 so bili lastniki hiše Jakoba Rotha dediči. Nadaljnji lastniki: Ivan Stamon, Jožef Potočnik (1805), Franc Potočnik (1842), Jurij Gaberšek (leta 1855 kupil na dražbi), Jožef Baumgartner (1854), Terezija Baumgartner (1869), Jožef Baumgartner in Marija Riegersperger na polovico (1895), Alojzija Ravšl (1909). Zdjaj: Alojzija Tkalec.

Eno izmed obeh hiš (št. 9 vl. št. 628) sta leta 1951 kupila Karel in Ana Bervar in jo preuredila.

Prvotno je bila tu razpadajoča hišica z dvema hlevčkoma. Sedanjo obliko dvojni hiši so dali Baumgartnerji.

H. št. 2 (151, 154, 159, 10, 2; urb. št. 150, vl. št. 356).

Nekdanja Rogaška beneficijantna hiša. Leta 1875 je bil lastnik Stefan Kovačič, a l. 1790 Feliks Zoro. Za njim jo je prevzela vdova Terezija, ki je sprejela kot solastnika drugega moža Ivana Eichbergerja. Nadaljnji lastniki: Ivan Jurij in Katarina Eller, Jurij Kovačič, Franc Satlek, Ignacij Ruprih, Marija

Guttman, Henrik in Marija Guttman, Ignacij Wambrechtsamer (1841), vdova Elizabeta (1854), Alojzij Wambrechtsamer, solastnik (1861), Rudolf in Jožefa Schneider (1867), Jožefina Kus (1869), Jožef in Anton Kus (1905), Josip Jančič (1920), Karol in Ana Pilih (1921), Franc Ozorn (1922), Alojzij in Marija Spur (1923), Alojzij in Alojzija Krempuš (1923), Angela Kolenc, roj. Krempuš (1954).

H. št. (1, v Ulici Ivanke Uranjekove (prejšnje Sodnijske steze). vl. št. 142).

Vhod je iz Ulice Ivanke Uranjekove (prejšnje Sodnijske steze).

Leta 1922 nasproti vzhodnemu traktu »grofije« na temelju prejšnje stavbe zgrajena dvonadstropna hiša. Svet in prejšnja stavba sta pripadala bivši dr. Kočeverjevi posesti v sedanji Zidanškovi ulici. Sedanjo hišo je zgradila Zlatarka d. d. Občinski svet je dovolil, da se na 5 m približa grofiji. »Leta 1929 sta hišo kupila Aleksander Kandušer in Rok Meštrov. Leta 1836 je Meštrov prevzel tudi Kandušerjevo polovico. Okupator je hišo zaplenil, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj.

H. št. 13 (176, 153, 158, 9 11; urb. št. 205, vl. št. 297 in 151).

Dve hiši. Leta 1783 je bil lastnik starejše hiše ob »grofiji« Karel Gross, leta 1790 Jakob Nendl. Za njim jo je prevzela vdova Konstancija. Nadaljnji lastniki: Franc Nendl (1812), Jožefa Nendl (1853) Anton in Ludovika Zabukovešek (1845), Ludovika sama (1849), njenih osmero otrok (1857), Jožef Kodela (1868), Karolina Dirmhirn (1874).

Starejša hiša je bila pritlična. Leta 1875 je Karolina Dirmhirn zgradila novejšo dvonadstropno hišo. Ta hiša ima zanimivo fasado, sestavljeno iz klasicističnih neogotičkih elementov.

Pri starejši hiši je bila radcirana barvarska obrt. Nendl in Zabukoški so bili barvarji. Leta 1905 je celotno posest kupil občinski odbor za ubožni oskrbovalni sklad.

MUZEJSKI TRG (GRAJSKA ULICA, ZGORNJA ŠOLSKA ULICA, PRED GROFIJO)

»Grofija« h. št. 1 (- 152, 157, 15, 1 in 3a, dež. deska - št. VII, knj. XXVIII, vl. št. 964, zem. knj. - vl. št. 451).

V renesančnem slogu zgrajeno in najlepše starejše posvetno poslopje mesta. Stavba ima glavni južni in stranski vzhodni trakt. Na tem mestu so nekdanj stala poslopja, ki so spadala k spodnjemu gradu in so vsaj deloma služila gospodarskim svrham.

Grofija sama je nastala ob naslonitvi na glavno izmed teh poslopj. Na severni strani so enostavno na mogočen zid naslonili obokan hodnik z arkadami v prvem nadstropju in hodnik z ovalnimi linami ob podstrešju, na južni strani so pa šli preko starega poslopja in obidja proti Savinji.

Grofija je nastala konec XVI. stoletja. Zgradili so jo grofje Thurn-Valsassina, ki so imeli večjo podložniško posest v Zbelovem pri Poljčanah, v okolici Celja so pa bili brez kmečke posesti. Na žalost ni ohranjenih virov, ki bi povedali kaj več o postanku »grofije«.

V južnem in vzhodnem delu podzemlja so bile kleti, severni del je bil neizkopen, a v severozahodnem kotu je bila jama za led (ledenica).

V južnem delu pritličja je bila na vsaki strani veže šramba za žito, v severnem delu je bila na zahodni strani vhoda v klet drvarnica, na vzhodni strani se je pa drug za drugim vrstilo več prostorov: pisarna, kuhinja, dvosobno stanovanje oskrbnika; v stranskem traktu je bilo stanovanje sluga.

V prvem nadstropju je bilo stanovanje za gospodo, v sredini glavnega trakta je bila na sredi velika dvorana, v stranskem traktu je bila na sredi obokana kuhinja. Na hodnik v nadstropje so vodile glavne stopnice iz prizidka z grbom lastnikov, stranske stopnice so pa vodile nanj iz severnega kota hodnika na podstrešje.

Na »grofijo« se je na zahodni strani naslanjalo dolgo in ožje poslopje, ki je imelo v pritličju kolarnico, šrambo za orodje in hleve, v nadstropju pa dvorano in sobe.

Prostor pred glavnim in stranskim poslopjem je zavzemalo dvorišče, ki ga je na severni in zahodni strani omejeval zid, na in zid je bila nasproti hlevu naslonjena kolarnica s šrambo za seno.

Na savinjski strani grofije so bili vrtovi, tam je ob poslopju stala preša za grozdje in sadje.

Konec XVIII. stoletja so bili grofje Thurn-Valsassina že v gospodarskih težkočah, iskali so si dohodek tudi na nekmetijski način, nasproti stranskemu poslopju so imeli sodarno.

»Grofija« je začela propadati. Leta 1831 se je zaradi slabe strehe na zahodni strani glavno poslopje celó začelo rušiti. Pozneje je pa propadlo stransko poslopje, ker ga je oplazila strela.

Spričo pomanjkanja prostorov so se leta 1849 občina in državna oblast začeli za »grofijo« zanimati. Treba je bilo spraviti pod streho okrožno in okrajno sodišče. Grofija je bila fidejkomisna last rodu. Tedaj sta bila lastnika grof Sigmund in Anton Kamilo. Izmed njiju je eden stanoval v Celju, eden pa v Gradcu. Grofa sta zahtevala za grofijo 20.000 goldinarjev in še napojnico. To je bilo preveč. Sodišče je šlo v magistratno poslopje, magistrat pa se je namestil v privatni hiši.

Grofom ni šlo dobro niti v bodoče. Leta 1879 so prišli v konkurz, Grofijo je na dražbi kupila mestna občina. Ze v predmarcu so jo uporabljali za slavnostni zaključek šol in obdarovanje najboljših odličnjakov. Izza leta 1875 je bilo v njej mestno osnovno šolstvo, ki mu je bilo pretesno v poslopju sedanje Glasbene šole. Grofijo so pred vselitvijo obnovili in stransko poslopje nadzidali z drugim nadstropjem, mnogih histvenih stvari, n. pr. stropov, se pa niso dotaknili. Ko je prišel šolski inspektor iz Gradca, je mestne očete pohvalil zaradi velike vneme, ki so jo pokazali pri obnovitvi. V glavnem poslopju so namestili meščansko šolo s stranskimi prostori (zbirko učil itd.), v stranskem poslopju pa deško in deklisko osnovno šolo, pritličje so uredili za telovadnico. To je uporabljala tudi gimnazija, ki je sama v svojem poslopju ni imela (zza leta 1862). Velika dvorana v nadstropju je bila risalnica meščanske šole.

Osnovno šolstvo je ostalo v »grofiji« preko stoletja. Leta 1905 se je v novo poslopje v sedanji Vodnikovi ulici izselilo deklisko šolstvo, leta 1912 se je pa preselilo v novo zgradbo na vogalu Gregorčičeve in Ulice 29. novembra deško šolstvo.

»Grofija« ni dolgo samevala. Ze izza leta 1891 so delali načrte za novo sodno palačo. Poleti 1914 so že začeli rušiti »kresijo«, kjer je bilo dotlej okrožno sodišče, toda ko je izbruhnila vojna, na gradnjo ni bilo več mogoče misliti in okrožno sodišče se je preselilo v grofijo, medtem ko je okrajno sodišče še nadalje gostovalo v magistratnem poslopju. »Grofijo« so tedaj za silo preuredili, v pritličju so okna deloma zazidali in deloma zamrežili, namestili so tudi trdna vrata. Tu so bili zapori.

Po svetovni vojni je vprašanje zgraditve sodne palače kmalu prišlo na dnevni red. Vendar je bilo težko. »Grofijo« so leta 1927 obnovili. Ob tej priliki so postali pozorni na stropno slikarstvo v veliki dvorani. Bila je že čisto temna in padla, na katerem je bila slikana, močno raztrgano. Na pobudo tedanjega magistratnega direktorja Iva Šubica je mestni svet naročil akad. slikarju Matiji Sternenu, naj sliko obnavi. Sternenu jo je snel in delo temeljito opravil. Delal je v Celjskem domu. Obnovljeno sliko so zopet pritrdili na strop, ki so ga bili medtem popravili.

Pri teh delih je kot strokovnjak sodeloval konservator dr. Fran Stele. On je tudi napisal študijo »Celjski strop«, ki jo je izdal mestni svet.

Slika je med najpomembnejšimi deli slikarske umetnosti, ki so nastala v Sloveniji v početku baročne dobe. S svojo arhitektoniko je pravzaprav nadaljevanje stena, z balkonov zre gospoda v sobo, v sredini je pa s svetlejšimi barvami prikazan pogled v nebo. Ob siraneh so naslikani štirje letali časi, v kotih bojni prizori, vzeti iz grške mitologije, i eno i drugo so vsebinski elementi, ki sta jih uporabljala renesanca in barok.

Sredi tridesetih let se je čedalje bolj čutila potreba po novi sodni palači. Treba je bilo o tem prepričati vlado v Beogradu. Mestni svet je dal pregledati poslopje po strokovnjakih: mestnem inženirju Pristovsku in mestnima stavbenikoma Kariu Jezerniku in Alojziju Kalisniku. Vsi trije so ugotovili, da so stropi v sila slabem stanju, tudi ostrešje ni bilo v redu. Strope so morali mestoma podpreti.

Vendar se je sodišče lahko izselilo šele po končani drugi vojni. S pomočjo arhitekta inž. Draga Umeka so del pritrilca v glavnem traktu v tolikšni meri obnovili, da se je mogla vanje vseliti študijska knjižnica, medtem ko je v obnovljeni sosedni del stranskega trakta prišel muzejski služitelj. Za te početne preureditve se je sila zavzemal tedanji začasni upravnik muzeja pok. Martin Perc. Nato so se lotili prvega nadstropja, da ga pripravijo za nameštitev muzeja. Kar v početku je Perc v vogalni sobi stranskega trakta pod večkratnim beležem odkril prvotno slikarstvo. Za Percem je prevzel vodstvo muzeja sedanji upravnik Anton Stupica. Hoteč ugotoviti prvotno stanje notranjosti, je odkril stilno in vsebinsko zanimive slikarstvo v drugih sobah. Kipar Miloš Hohnjec je pa s stropa in tramov sklesal belež, tako da je notranjost že sama na sebi postala zanimiva. Delo je postopoma napredovalo in postopoma so v sobah urejali muzejske zbirke. Na sličen način so urejali tudi sobe v pritličju, ki jih je, razen zahodnih dveh, postopoma zavzemala študijska knjižnica.

Pri tem je bilo že kar v početku treba obnoviti del vzhodne in del zahodne zunanje stene, ki ju je porušila bomba. Stransko poslopje so pa morali pustiti v prvotnem stanju, čeprav ga je bomba tudi zrahljala, v obeh nadstropjih je služilo kot shramba za zbirni center, medtem ko so pritrilce uporabili kot skladišče za sadje.

Klet je občina dajala v najem vinskim trgovcem, v avstrijski dobi jo je imel v najemu najprej Urek in nato Pallos, v jugoslovanski dobi pa Matković.

Zunanost je ostala zanemarjena. Skoro se bo pričela temeljita obnova in sanacija, muzej bo dobil v pritličju stranskega poslopja prostor za glavni del lapidarija, zgornji nadstropji pa bodo v zaključni fazi porušili in na pritrilčni osnovi zgradili po načrtu inž. arh. Musiča moderno stavbo, ki bi utegnila sprejeti pod streho študijsko knjižnico.

H. št. 2 (178, 144, 152; urb. št. 157, vl. št. 357).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Jakob Zidanšek. Njemu so sledili: Mihael Jurisic, Franc Klabučar (1809), Anton Hofer (1824), Julijana Wadner, solastnica (1831), Julijana sama (1854), Karel in Ana Koser (1859), Karel sam (1840), Ana Koser (1867), Peter Kranjc (1876), Amalija Kranjc (1885), Jožef Pallos (1884), Jožef in Alojzija Pallos (190), SLP (1946).

Hiša nasproti stranskemu posloppju »grofijec«, vmes prehod k brvi. Pallosi so imeli v njej gostilno »Pri heidelberskem sodcu«.

H. št. 3 (175, 145, 150, 21, 7; urb. št. 158 159, vl. št. 251).

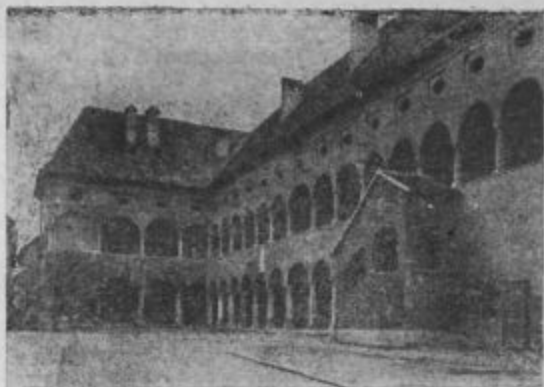
Leta 1790 je bila lastnica tedaj dvojne hiše Uršula Kruhar. Kmalu nato jo je kupil Jakob Pauzer. Njemu so sledili: Franc Bajželj (1806), Franc Badonik (1817), Ivan Heckl (1820), žena Rozina kot solastnica (1845), Valentin in Marija Veber (1844), Marija sama (1860), drugi mož Franc Krušič kot solastnik (1861) Franc sam (1867), druga žena Marija, roj. Skorjanc, kot solastnica (1869), Franc sam (1875), tretja žena Marija, roj. Nidorfer, kot solastnica (1876), Marija sama (1878), Jožef in Terezija Jezernik (kupila na dražbi leta 1884), Dr. Vekoslav in Ana Kukovec (1904), Ana sama (1929), Valentin in Valerija Loibner (1954), Valerija sama (1951), Marica, Viljem in Karol Poznik (leta 1855 kupili skupaj 2/3 posesti).

Krušič je majhno dvojno hišo povečal in dvignil za eno nadstropje (1868).

V hiši je bila gostilna »Pri Falentu« (imenovana tako po Valentinu Veberju). Izza leta 1895 je bila v tej hiši slovenska (ultrakvistična) nižja gimnazija.

H. št. 4 (125 —, 124, 25, 9; urb. št. 202 1/2, 419 in 420, vl. št. 59).

V kotu med spodnjim gradom in obzidjem je svet večinoma pripadal grofom Thurnom. Pred letom 1800 si ga je pridobil Urban

Stara grofija

Lokovšek (urb. št. 202), ki je zgradil na njem neko poslopje. Od Urbana je posest kupila na dražbi Marija Zabukovšek, a leta 1830 si ga je prav tako na dražbi pridobil Jurij Hess. Nadaljnji lastniki so bili: Gašper in Uršula Hess (1851), Andrej in Neža Schönbacher (1852), Aleksander Schönbacher (1857). Leta 1862 sta posest kupila Karel in Ana Koser in jo priključila poznejšemu Pallosovemu. K tej posesti (urb. št. 202) je spadal tudi svet, kjer so pozneje Pallosi zgradili kopalno uto.

Že leta 1829 sta od te posesti odcepila stavbo in nekaj zemljišča Simon in Marija Balant (Walland), ki sta kupljeni svet vpisala na posebno urbarialno številko 292 in pol.

Tik poleg te posesti sta bili dve mesnici (urb. št. 419 in 420). Obe sta bili prvotno last Simona Klančnika. Prvo je kupil Franc Pak in nato Ivan Steinmetz, drugo pa Lovrenc Vargl z ženo Ano in nato Ivan Steinmetz.

Obe mesnici sta od Steinmetza kupila Simon in Marija Balant ter ju združila z navedeno hišno posestjo. Na tem mestu, med vojašnico in obzidjem so bile mesnice že od nekdaj. Prehod med vojašnico in hišo na vzhodni strani se je v začetku XIX. stoletja imenoval Mesarska ulica (pozneje ime Kopalniška ulica). Balanta, ki je bil izza leta 1838 vdovec, so sledili Alojzij Hörbinger (1877), Ana Zakovšek (1848), Gašper, mož, kot solastnik (1849), Franc Košer (1872), Leopoldina Košer (1886), Jakob Leskošek (1905), Pavel in Marija Kladenšek (1904), Marija sama (1908), Oton Kladenšek in Marija, roj. Kovač (1923), Marija sama (1944), SLP (1946).

Košer si je uredil milarno in je sezidal lepo novo enonadstropno hišo.

Milarno v ozadju je Kladenšek leta 1929 spremenil v avtomatizirano delavnico.

H. št. 5 (— 125, 11, 5; urb. št. 175, vl. št. 561).

Sodarstvo grofov Thurnov, ki je že l. 1790 označeno kot pogorelo. Leta 1871 je posest na dražbi kupil Ludovik Koser, ki je zeno Julijano, roj. Nendl, sprejel kot solastnico, ter uredil tu klavnico, hlev in kolarnico. Nadaljnji lastniki: Peter in Ljudmila Bracic (1917), Franc in Elizabeta Ferger (1920), Filip in Julijana Oresnik (1921), Filip sam (1925), Franc Tasker in Marija, roj. Košenina (1924), Marija sama (1951), Mihael Kranjc (leta 1957 kupil na dražbi).

Kranjc ima v posloppju kleparsko delavnico.

Od 1871 do 1937 je bila torej posest združena z vogalno hišo na Trgu Svobode.

H. št. — (126, 146, 151; urb. št. 156, vl. št. 232).

Najstarejši znani lastnik hiše je bil Anton Soštar, leta 1875 sta jo imela Jurij Hribšek in Jera, leta 1790 ji je bila lastnica Eva Sedminek, od nje jo je prevzela hči Marija, ki je sprejela moža Antona Pešča kot solastnika. Njima so sledili: Jožef Kaulich (ki je leta 1828 kupil hišo na dražbi), Filip Ferenčič (1852), Jožefa Ferenčič (1851), Alojzij Ferenčič (1878), Apolonija Hakl (1878), Jožef in Marija Kolšek (1880). Mestna občina (1895).

Mestna občina je kupila hišico, ki je s svojim južnim delom segala globoko v trg. Po nakupu je občina južni del porušila, ostnec pa ogradila z golo steno, ki gleda zdaj na trg. Kolšeki so imeli v hiši gostilno.

H. št. 6 (127, 148, 135, 22, 11; urb. št. 155, vl. št. 233).

Leta 1783 je bil lastnik hiše Jurij Lastnak. Od njega jo je kupil Peter Jan. Njemu so sledili: Jožef Holzbauer (1803), Jurij Stepišnik (1804), Volf Mihael Pauer (1804), Maks Neuhardt (1804), Mihael

Fröhlich (kupil na dražbi), Martin Zabukovšek, Marija Jane (1821), Andrej Jane (1821), vdova Katarina, roj. Sale (1853), Franc Pišek, drugi mož, solastnik, Ivan Pungeršek in Elizabeta Pungeršek (1879), Jožef Kočevar (1892), Rozalija Resar, roj. Kohlmaier (1895), Gustav Stiger (1903), Gustav in Werner Stiger (1925), Werner sam (1930), SLP (1946).

Stigerji so bivšo hišo spremenili v skladišče.

H. št. 6 (128, 149, 154, 20, 10; urb. št. 154, vl. št. 234).

Leta 1790^e je bil gospodar te hiše Martin Ribič, sledila mu je vdova Elizabeta Ribič, nadaljnji lastniki: Franc Tramšek (1810), Uršula Tramšek (1824), Franc in Neža Tramšek (1854), Neža sama (1847), drugi mož Anton Veber, solastnik (1848), Neža zopet sama (1855), Franc Forstner (1863), Karolina Forstner (1887), Marija Blau, Franc, Evgen, Sigmund in Terezija Svaty (1895), Karel Traun in Gustav Stiger (1896), Gustav Stiger (1903), Werner Stiger (1925), Gustav Stiger pol (1928), Werner sam (1930), SLP (1946).

Stigerji so to hišo spremenili v skladišče.

NOVEJŠI NASELITVENI OBROČ OKROG STAREGA MESTA

SAVINJSKA ULICA (KAPUCINSKA ULICA)

V začetku ulice na zahodni strani — vzhodni trakt gimnazije, nabo hiša št. (1, 4; urb. št. 198, vl. št. 213).

Okrog leta 1800 sta hišo kupila Jožef in Helena Klabučar. Nadaljnji lastniki: Helena sama (1804), Jožef in Terezija Klabučar (1814), Anton in Terezija Steinmetz (1827) Ferdinand in Magdalena Jeretin (1836), Ferdinand sam (1850), Florjan in Marija Vrečer, (1850), Marija sama (1870), Barbara Vrečer, por. Kubasta, in Marija Vrečer, por. Schön (1873), Franc Plausteiner (1880), Marija Fašing (1883), Ivan in Uršula Stegenšek (1885), Uršula sama (1901), Solska občina okolica Celje (1922), mestna občina (1926).

Na Stegenškovem vrtu so se do leta 1891 ustavljali komedianti in slični, tedaj so pa določili zanje mesto na Mali Glaziji.

Delavsko podporno društvo je imelo v hiši gostilno za svoje člane.

Mestna občina je hišo, ki je bila pritlična, podrla, ker je bila v tako slabem stanju, da je ni več kazalo popravljati. S tem si je pridobila tudi širši dostop na Masarykovo (Savinjsko) nabrežje.

Tik ob mostu je bila do leta 1889 novejša mitnica.

Na vzhodni strani ulice nizka in dolga hiša:

H. št. 1 (— — 3, 1, — Novo Celje; urb. št. 275 3/4 in 254/1 in mag. dom. št. 549, vl. št. 214, 215, 216).

RAZLAGOVA ULICA (NOVA ULICA)

H. št. 14 8, 22 12, Novo Celje; urb. št. 278 3/4, vl. št. 198).

Hiša, naslonjena na južno stran nekdanjega zidu in špitala.

Leta 1875 sta jo zgradila Alojz in Ivana Auer, leta 1881 je ostala Ivana sama, leta 1895 jo je kupila Marija Schmuck, leta 1919 sta jo prevzela Marija Schmuck, por. Runovič, in Ervina Schmuck. Leta 1921 jo je kupil Anton Rode, leta 1923 jo je prevzela tvrdka Brata Rode in Martinčič. Leta 1948 je postala hiša SLP.

Brata Rode in Martinčič so uredili v hiši tiskarno.

H. št. 10 (10a, vl. št. 418).

Hiša stoji severovzhodno od Vodnega stolpa na zunanji strani nekdanjega obzidja. Svet sta leta 1930 kupila od mestne občine kipar Miloš in Franciška Honhnjec in si sezidala hišo, ki v slogu harmonira z Vodnim stolpom.

Hohnjec ima v pritličju kiparsko delavnico.

Tri prej Borlakove hiše (stoječe nasproti Vodnemu stolpu ob ovinku ulice). Zdaj so SLP.

H. št. 15. Dvonedstropna hiša, zgrajena tik pred drugo svetovno vojno (1940) zidal jo je stavbenik Alojzij Kališnik.

H. št. 11 (— — 3, 15, 9, Novo Celje — urb. št. 278 1/2, vl. št. 205).

Leta 1825 je stalno na tem mestu gospodarsko poslopje Nikolaja Lubeja.

Pozneje je tu bila majhna hiša. Leta 1854 jo je kupila Marija Rančigaj, ki ji je leta 1871 postal solastnik mož Jožef Drobinc. Drobinc je hišo povečal in ji nadzidal nadstropje (1874), v njej je imel gostilno »Kikeriki«, razen tega je nekaj let udil streho tele-

H. št. 7 predstavljata stransko poslopje nekdanje usnjarske hiše v Zidanškovi ulici. Mestna hranilnica ga je zgradila leta 1883. Stoji na mestu bivše usnjarske delavnice.

H. št. 8 (120, 150, 155, 16, 4; urb. št. 153, vl. št. 235).

Leta 1783 ji je bil lastnik Mihael Silberangel, leta 1790 pa Neža Silbernagel. Njej so sledili: Franc Stückler, Jera Dosedil, roj. Korej (1837), Lovrenc in Terezija Mugič (1837), Terezija sama (1854), Jurij Jazbec (1867), Polona, žena, solastnica (1868), Katarina Cizej in Marija Strašek (1901), Franc Strašek (1906), Josipina — Zofija Zurman (1931), SLP (1946).

H. št. 2 (136, 2, 2; vl. št. 236).

Ob prehodu Muzejskega trga v majhno Ulico Ivanke Uranjekove, nekdanjo Kanalsko, poznejšo Meščansko-šolsko, ležeča hiša ima dostop z Ulice Ivanke Uranjekove. Leta 1867 sta jo od Ane Graus, ovd. Bertonec, kupila Bolfenk in Barbara Hassler, leta 1872 je ostala Barbara sama, leta 1884 jo je podedoval Emil Potočnik, leta 1905 jo je kupila mestna občina, leta 1917 jo je prodala Maksu Janiču, leta 1937 so jo podedovali žena in trije otroci, leta 1955 jo je kupil Alojzij Bračič.

Leta 1825 je imel tu hišo (in gospodarsko poslopje) Franc Zaklar. Leta 1880 si jo je pridobil Jakob Krušič. Leta 1882 jo je prevzela Franciška Krušič, por. Szekely, ki je leta 1883 sprejela moža Stefana kot solastnika. Leta 1893 je postala lastnica Franciška sama. Nadaljnji lastniki: Rudolf, Adela in Marija Altziebler (1893), Marija sama (1898), Mihael Altziebler in Amalija, roj. Leber, ovd. Rakef, kot solastnica (1908), Adela Altziebler, por. Drolz (1930), Franc in Elizabeta Berger (1930), Albina Berger (za Francem leta 1935, za Elizabeto 1936), SLP (1945).

Altziebler je imel v hiši lončarno, Berger pa gostilno.

H. št. 5 (3; urb. št. 207—209, vl. št. 119).

Vogalna hiša med Savinjsko (Kapucinsko ulico) in nabrežjem.

Na bivšem velikem vrtu, ki so ga izza leta 1858 drug za drugim posedovali Friderik Trautvetter in Ana, roj. Golič, dr. Richard Forreger in kipar Henrik Hansletner, sta Jožef Weber, kamnosek, in žena Ana zgradila eno izmed najlepših celjskih hiš takratne dobe. Po svojih okrasnih elementih napravlja vtis moderne, baročne stavbe. Od dedičev Jožefa Webra je leta 1908 prišla hiša v posest Westnove rodbine.

grafskega uradu. Leta 1906 je hiša postala last Albertina, kakor se je imenovalo tržaško društvo za varstvo otrok. Toda že leta 1906 sta jo kupila Avgust in Ana Egersdorfer. Leta 1916 sta Avgustov prevzela dr. Jožef Egersdorfer in Ana Egersdorfer, por. Hönigmann. Leta 1916 sta kupila hišo Jožef in Uršula Krule, leta 1920 pa Stefan in Barbara Borlak, leta 1939 je Stefan postal lastnik sam.

H. št. 9 (— — 4, 13, 11; urb. št. 352, vl. 197).

Pod ulico stoječa hišica, ki je nastala iz bivše delavnice. Okrog leta 1800 je bila last Jurija Stomona in Marije. Leta 1810 sta jo po zamenjavi dobila Gašper in Marija Brenk. Nadaljnji lastniki: Anton Brenk (1848), Ivan Vollmann (1849), Martin in Neža Kersnik (1856), Leopoldina Sulnek (1879), Franc Penko (leta 1890 jo je kupil na dražbi) Antonija Gračner roj. Sattler (1908), Jožef in Uršula Krule (1916), Stefan in Barbara Borlak (1920), Stefan sam (1936).

H. št. 8 (8a vl. št. 627).

Enonadstropna hiša, ki jo je ob bivšem obzidju zgradila Viktorija Stössl leta 1932. Zidalo jo je gradbeno podjetje inž. Dedeka. V hiši je imel Viktorijin mož usnjarsko obrt in trgovino.

Naslednja hiša na zahodni strani sega preko obzidja in ima glavno fronto ob prečni ulici Tončke Čečeve. Obravnavana je bila pri Kocenovi ulici.

Severno od Ulice Tončke Čečeve so hiše na zapadni strani postavljene preko nekdanjega zidu in segajo od Razlagove do Kocenove ulice, vendar imajo svojo glavno fronto v Razlagovi ulici, na vzhodni strani ulice so pa od ovinka pri bivšem Borlaku do Titovega trga pri postaji vse hiše na bivšem posestvu pivovarnarja

Joahima Janta (do 1843) in njegovega naslednika Ivana Tappeinerja ter žene Jožefe.

Pred sedanjo kratko Ulico Tončke Čečeve je Tappeiner leta 1850 zgradil dve enonadstropni hiši, manjša in večja.

H. št. 7 (172, 11, 7, župn. gosposč. sv. Danijela, urb. št. 19, vl. št. 332).

To je bila manjša izmed obeh hiš. Njo in precej sveta okrog nje je leta 1878 podedovala Marija pl. Guggenmoss, majorjeva žena. Leta 1881 je posest prodala Jožefu Webru in Ani. Weber si je uredil tu večjo kamnoseško delavnico. Leta 1896 so mu sledili žena in pet otrok. Leta 1900 sta podjetje kupila Vinko in Katarina Camernik. Leta 1907 ga je Ana Weber kupila nazaj. Leta 1908 so ga kupili Robert Diehl, Anton Kolenc in Franc Strupi. Leta 1920 se je osnovala Kamnoseška industrija. Leta 1949 je postala podjetje SLP. Po otvoritvi ceste k novemu mostu je prostor bivše delavnice postal stavbišče.

H. št. 5 (171, 9, 5, cerkv. gosp. sv. Daniela — urb. št. 18, vl. št. 199).

To je večja izmed obeh hiš. Leta 1875 jo je od Tappeinerjev kupila bivša občina Celje okolica in jo je uredila za deško osnovno šolo. Leta 1892 je občina poslopje povečala. Ko so zgradili v sedanji Drapšnovi ulici (na Dolgem polju) novo šolsko poslopje, so staro prodali Delavski zbornici. Leta 1946 je postala lastnica Enotna strokovna zveza delavcev in nameščenecv Jugoslavije, izza leta 1947 je hiša SLP.

H. št. 6 in 4 (175, 14 in 12, 8 in 6; urb. št. 191 in 418, vl. št. 189).

Dve hiši, segajoči preko nekdanjega obzidja od Ulice Tončke Čečeve do obzidnega stolpa. Druga hiša je bila prvotno stransko poslopje in je v svoji zasnovi stalo že leta 1825.

Ta svet ob obzidju je občina leta 1852 kupila od Jožefa Hohlfelda, ki je imel, kakor smo že videli, malo južneje v tedanji Spitalski ulici, vrvarno. Leta 1852 in 1953 ga je občina kot urb. št. 418 1/2 prodala Antonu Scheinu. Ta ga je še leta 1853 prodal Juriju Slugi in Frančiški, od katerih ga je leta 1854 kupil Anton Burovič.

Kupec je zgradil prvo hišo, na njeni severni strani je mesto starejšega poslopja zgradil novo stransko poslopje, ki je tedaj deloma služilo v gospodarske namene in deloma za bivanje. Obe poslopji so leta 1859 cenili na skoraj 50.000 goldinarjev. Leta 1862 je obe poslopji na dražbi kupil Jožef Hummer. Leta 1887 ju je prevzela Alojzija Pallos, roj. Hummer. Leta 1925 sta drugo poslopje, ki je že v celoti služilo kot hiša, kupila Jakob Kovač in Antonija, roj. Tomolovšek; leta 1940 je ostala Antonija sama.

Prvo hišo je pa leta 1928 kupil Trgovski gremij. Sedaj sta obe hiši SLP.

H. št. 2 (— 179, 157, 10, 4; urb. št. 197 in 191 1/4, vl. št. 222).

Hiša, zgrajena preko nekdanjega obzidja tik na južni strani vmesnega obzidnega stolpa, segajoča od Razlagove do Kocenove ulice.

Hiša je nastala okrog leta 1800. Leta 1821 jo je podedovala Marija Oistruh. Njej so sledili: Stefan Koželj (1833), Tomaž in Rozalija Drabek (1840), Tomaž sam (1847), Antonija Lehky (1856), Gregor Jesenko in žena Ana (1861), Gregor sam (1870), Ivana Jesenko (1879), dr. Gregor Jesenko (1910), Olga Marschik, roj. Unger. — Ullmann (1892), SLP (1946).

Leta 1872 je bila hiša docela na novo pozidana in je dobila fasado z gotiziranimi okraski.

V mesni stolp (urb. št. 168, vl. št. 226).

Od magistrata ga je leta 1795 kupil Ivan Jurij Fröhlich. Njemu so sledili: Anton Zabukošek, Ivan Pavel Jantih, Ivan Tappeiner (1834), Ivan Tappeiner ml. in žena Jožefa (1834), Friderik Mathes (1864), Friderik Mathes ml. in Karel Mathes (1868), Adolf Lutz (1875), Karel Traun in Gustav Stiger (1881).

KIDRIČEVO NABREZJE (SAVINJSKO, FRANC JOZEFOVO, MASARYKOV NABREZJE)

Zapadni del je izprehajališče s potjo in brezovim drevoredom, ki segata do brvi preko Savinje vzhodni del, zavzemajoč prostor med bivšim starim in novim mostom, je pa zazidan.

H. št. 6 (1, 6).

Leta 1891 sta jo zgradila Jožef in Ana Weber. Od Jožefovih dedičev jo je leta 1908 kupil dr. Jožef Kovačič. Leta 1915 jo je prevzela Marija Perger. Leta 1917 sta jo kupila Franc in Ljudmila Urb. Leta 1920 jo je prevzela Ljudmila Urbh, leta 1946 je hiša postala SLP.

H. št. 5 (3, 5, vl. št. 379).

Hišo sta zgradila Jožef in Ana Weber (1888). Od njegovih dedičev sta jo leta 1914 kupila dr. Juro in Karolina Hrašovec.

Del Titovega trga, na desni Mestna hranilnica, na levi Dom OF.

Nova lastnika sta kljub protestom leta 1883 stolp neokusno obzidala. Poslej je ostal v posesti Stigerjeve trgovine.

Naslednje stavbe na zahodni strani ulice spadajo v sestav Evrope, ki ima svojo glavno fronto na Titovem trgu.

Na vzhodni strani ulice stoji takoj ob Ulici Tončke Čečeve velika stanovanjska zgradba bivšega Pokojninskega zavoda, ki ima svojo glavno fronto na kolodvorski strani, ob Ulici XIV. divizije. Ta in naslednje hiše so nastale na svetu, ki ga je od Tappeinerja podedovala Marija pl. Guggenmoss. Vse to zemljišče je bilo vpisano v deželni desk.

H. št. 3 (3, vl. št. 487).

Hišo je leta 1906 zgradil Hugon Leeb. Leta 1922 sta jo kupila Albert Valli in Ana Petriček, leta 1925 jo je prevzel Albert Valli sam. Leta 1928 jo je kupil Oskar Müller, ravnatelj Prve hrvatske štedionice, in leta 1936 Emil Hruschka, ravnatelj štorske železarne, izza 1946 SLP.

H. št. 1 (3, vl. št. 445).

Leta 1899 sta zgradila hišo Ivan Martin in Ivana Lenz, leta 1916 jo je prevzela Ivana sama, leta 1919 jo je kupila Marija Jarc. Ta jo je leta 1921 prodala Josipu Pelikanu in Marijoni.

V hiši je izza nastanka fotografski atelje.

H. št.

Leta 1957 zgrajena trinadstropna hiša. Investitor Podjetje za vzdrževanje proge. Projekt izdelal inž. Vital Mlejnik v sestavu Zvezniškega projektivnega podjetja.

Vogelni dom Osvobodilne fronte (Celjski dom) ima svoji glavni fronto na Titovem trgu.

H. št. 4 (4).

Hišo je zgradil zobozdravnik dr. Alojzij Krautberger leta 1956. (Lastniki: Eva, Iva, Anica Krautberger). Leta 1948 so kupili po 1/3 Marija Prajnik ml. ter Franc in Zinka Hauptmann, l. 1952 je kupila 2/3 Marija Sršen, roj. Faganelli.

Vse tri hiše Savinjskega nabrežja so velike dvonadstropne stavbe.

Na Savinjskem nabrežju (blizu novega mostu) je bilo leta 1922 zgrajeno javno skladišče, namenjeno za carinjenje blaga (št. 2).

(Del Krožne ulice, Kolenčeva ulica).

V tej ulici, ki jo na vzhodni strani spremlja železnica z dovožno cesto k skladišču, imamo sedaj samo dve hiši. V lauski jeseni so ulico podaljšali do novega betonskega mosta preko Savinje. V doglednem času bo na desni strani podaljška nastala vrsta novih stavb, ki bodo zakrile neurejene hrbe hiš ob vzporedni Razlagovi ulici.

TITOV TRG (BISMARCKOV, KREKOV, ALEKSANDROV TRG)

Lep prostor pred postajo je bil kot samostojen trg urejen šele leta 1899. Poprej so tisti del, ki tvori neposreden vhod v mesto, prištevati h Kolodvorski ulici. Prostor na desni in levi pa h Krožni ulici.

Kjer je zdaj postaja, je bilo leta 1828 gosnodarsko poslopje Marije Zabukošek. Postajno poslopje se je izzela leta 1845, ko je nastalo, le malo izpremenilo. Prizidek na severni strani je nastal leta 1882, kmalu nato, ko se je na postajo preselila pošta.

Bivši južni železnici je pripadal tudi svet pred postajo. Ob regulaciji trga (1906) je sodelovala tudi železniška uprava. Na železniškem svetu sta v prvi južnoslovenski dobi nastala mahnen park na severu in pavillon, nekaj moderen amfiprostilov, na jugu, ki so ga v prvi južnoslovenski dobi uporabljali za pobiranje mestne užitnine in kot tujsko — prometno pisarno, danes pa služi potrebam Slovenskega avtobusnega podjetja.

Ob vходу v mesto stoji na južni strani Dom osvobodilne fronte. (h. št. 3 prej 3), prejšnji Celjski dom, ki so ga leta 1907 zgradili Nemci kot postojanko za borbo s Slovenci in so ga imenovali »Nemško hišo«.

Poslopje je prisiljen primer nemške gotizirane renesanse in nikakor ne učinkuje estetski. Njegovo veliko dvorano uporablja Kino »Unions«.

Na tem mestu je bila niže ležeča enonadstropna stavba, v kateri je bila kavarna. Stavbo je zgradil Ivan Tappeiner. Stavbo in ves svet fia do Ulice Tončke Čečeve je občina leta 1892 kupila od Marije pl. Guggenmoss in ga je uporabljala v gradbene namene.

Na severni strani stoji ob vходу dvonadstropna palača Mestne hranilnice (h. št. 6, prej 4—6). Poslonje je zgradil arški stavbenik Jožef Bullmann po nazrajenem načrtu mestnega stavbenika v Brucku Ivana Franconderia, ki pa je v resnici posnel dunajski Henrikov dvor, delo arhitekta Hausena. Celjska mestna hranilnica je bila ustanovljena leta 1864, izprva je gostovala v magistratnem posloju. Ta stavba je nastala šele leta 1887.

Prostor (vl. št. 25) je spadal deloma pod opatiško gosnoščino urb. št. 20 in deloma pod magistrat (urb. št. 257—256). Leta 1825 je bilo tu že veliko zidano gosnodarsko poslopje. Prvi znani lastnik je bil Anton Perko. Njemu so sledili: Boštjan Hren, urar, Gregor Gorišek, Franc in Elizabeta Gorišek (1835), Elizabeta sama (1850), Ana Senica, Jožefa Senica, por. Wagner, Liza di Cente, Roza Erbes. Leta 1884 in 1885 je posest kupila Mestna hranilnica. Tedaj je bil poleg gosnodarskega poslojja lesni prostor di Cente (odnosno Senice).

Druga stavba na južni strani je »Evropac, hotel in kavarna. (St. 4 prej 6). Njeno glavno poslopje je zgrajeno preko nekdanjega obzidja in sega od Razlagove do Kocenove ulice.

Sedanja »Evropac je nastala iz štirih poslopij.

Prvo poslopje je bilo na mestu sedanje pročelne zgradbe ob Titovem trgu (183, 160, 10; urb. št. 135, vl. št. 19).

Prvi znani lastnik mu je bil Mihael Konf. Od njega jo je leta 1815 kupil Kajetan Tauschl. Nadaljnji lastniki: Terezija Tauschl (1847), Franc Tauschl (1848), žena Marija kot solastnica (1850), Marija Tauschl in njen drugi mož Mihael Albert (1864), Anton in Marija Simonišek (1877), Marija sama (1898), Hranilno in posojilno društvo (1902), Hotelska družba (1919), SLP (1949).

Ko je poslopje prevzel Simonišek, je bilo še majhno. Simonišek ga je popravil in povečal in odprl v njem gostilno (1877). Leta 1894 je dal posloju napraviti novo fasado.

Tudi obnovljeno poslopje je bilo še sorazmerno majhno, ob Razlagovi ulici je bil tam, kjer je zdaj kavarna, gostilniški vrt. Simonišek je njegov leseni plot zamenjal z zidano ograjo.

Prva hiša, dvonadstropna palača bivše Hrvatske štedionice, (h. št. 2, prej 1), zgrajena leta 1922 po načrtu inž. Jenka. Izza leta 1948 jo uporabljajo Jugoslovanske državne železnice.

Druga je že pri Vrvarski ulici omejena trinadstropna sfa-novanijska hiša Pokojniškega zavoda (h. št. 6 prej 6). Hišo je leta 1932 zgradilo podjetje Slograd po načrtu inž. Milana Subica. Stavba je fundirana na železobetonski plošči, ki hkrati z betonskim in izoliranim kletnim zidovjem varuje stavbo pred vlago in talno vodo.

Drugo poslopje je bilo za prvim, toda še tostran sedanjega gostilniškega vrta (164, 182, 159; urb. št. 136, vl. št. 224).

Leta 1785 mu je bil lastnik krznar Andrej Hanžič, leta 1790 pa Ana Hanžič. Od nje sta ga prevzela Andrej in Marija Hanžič. Nato so mu bili lastniki: Franc Pak, Gašper Avot, Jurij Koželj (1817), Blaž Koželj (1850), Ana Vogrine (1871), Gottfried Vogrine (Vozrinz), gimn. profesor v Beljaku (1902), Hranilno in posojilno društvo (1907). Poslednji lastnik je poslopje priključil Evropi.

Drugemu je odstran sedanjega gostilniškega vrta sledilo tretje poslopje, ki se je pa osamosvojilo šele leta 1850 z odcepitvijo od drugega, (urb. št. 136, odcepljenega poslojja 136 1/2, vl. št. 152). Odcepljeno poslopje sta od Blaža Kožeja kupila Ivan in Frančiška Šešerko. Leta 1875 je ostala Frančiška sama, leta 1890 sta ga prevzela Janez in Marija Šešerko, leta 1897 je ostala Marija sama, leta 1907 ga je kupilo Hranilno in posojilno društvo in priključilo Evropi.

Cetrtega poslojja ob Kocenovi ulici (urb. št. 395, vl. št. 223) leta 1825 še ni bilo. Leta 1858 ga je Marija Obro dodelila otrokom Ivana Beneča, in njegove žene Jožefe, bilo jih je sedem. Beneči so izza leta 1881 postopoma izgubljali svojo posest. Pridobival si jo je (deloma posredno) dr. Josip Serbec. Leta 1900 je delež zadnjega izmed Benečevih kupilo Hranilno in posojilno društvo. Temu društvu je leta 1907 tudi dr. Serbec prodal pridobljene deleže. S tem je prišla še četrta hiša k »Evropci. Takoj po nakupu teh treh hiš je novi lastnik, Hranilno in posojilno društvo, ki je bilo ekstremno nemško, vrvo in drugo hišo stavbno združilo, ju razširilo do sedanje črte ob Razlagovi ulici, ju nadzidalo z drugim nadstropjem in čima dalo fasado. Tretja in četrta hiša sta pa še ostali samostojni. Četrta hiša je Hotelska družba 1935 nadzidala drugo nadstropje, v vrtilišču je pa naredila pralnico, sušilnico, kleti in garažo. Leta 1935 je Hotelska družba namesto prejšnje lesene zgradila zidano vrtno dvorano. Leta 1935 je na osteni južni strani nadzidala nadstropje in pritegnila v celoto tretjo hišo, ki jo je deloma uporabila in deloma porušila. Delal jo je Konrad Gologranc.

H. št. (162, 107, 9, 4; urb. št. 134, vl. št. 14).

Konec XVIII. stoletja je prvotno hišo, ki je malo povprej nastala, priženil Ivan Stiefelhofer. Nadaljnji lastniki: Peter Wittmann, Jožef in Marija Pergmann, Jožef sam (1950), Katarina solastnica (1841), Jožef in Helena Leber (1848), Jožef sam (1889), Jožef König (1889) Franc König (1925), SLP (1946).

König je hišo obnovil leta 1894.

Leta 1893 pripisana vrvarska delavnica, ki je bila dotlej pri sosednem Kmeclovem (od 1884), prvotno pri št. 1 v Stanetovi ulici (Gorjanc-Karbevčevu).

St. 5 (— 174, 13, 15, 5; urb. št. 190, vl. št. 23).

Leta 1825 še te hiše ni bilo. Nastala je nazasnem jarku. Tu je preko jarka še leta 1825 vodil most. Lastniki jarka in hiše, ki je nastala okrog leta 1850, so bili: Ivan Jurij Steumetz, Julijana Subotič, roj. Gorinšek (1807), Gregor in Ana Gorišek (1826), Ana sama (1841), dr. Herman Eis (1850), Jurij in Ana Andreovič (1862), Danijel in Terezija Rakuš (1863), Danijel sam (1879), Franc Hausbaum (1886), Franc Hausbaum ml. in Jožefina (1888), Jožef König (1910), Franc in Flora König (1921), Hranilno in posojilno društvo (1928), SLP (1946).

Leta 1907 je Hausbaum hišo nadzidal z drugim nadstropjem. V njej je bila že tedaj kavarna.

Ob severnem koncu Titovega trga stoji danes poštna palača. Tu okrog je stala večja domačija, ki je bila v začetku stoletja še močno kmetiška. Hiša sama je stala tam, kjer danes Gubčeva ulica

prehaja v Cankarjevo ulico. Imenovali so jo »hišo ob jarku«. Cisto blizu je bil severovzhodni vogalni stolp, tu je preko obzidja vodila brv. Leta 1790 je bil lastnik hiše ob jarku, (prvotna h. št. 201, poznejša 187, urb. št. 159, vl. št. 216) Ivan Jurij Steinmetz. Od njega je vso posest kupil Božijan Hren, . nadaljnji lastniki: Jožef Hren (1819), Jožefa Hren, por. Stešič (1825), njen mož Ivan kot solastnik (1854), Jožefa sama (1855), Jurij Hren (1847), Kajetana Hren, por. Kamerer (1859), Ivan Kamerer, pozne, i tast inž. Mihaela Vošnjaka, kot solastnik (1862), Jurij in Terezija Balant (Walland, 1873), Ivan Balant (1890), Mestna hranilnica (1890).

V hiši je bila dolgo gostilna. Balanti so jo spremenili v hotel »Pri zlatem levu«. Na zahodni strani je imel hotel verando in vrt, vzhodno so pa bila, nekako na dvorišču sedanje pošte,

gospodarska poslopja, poleg njih je stal gostilna za ljudstvo, »ošterija«, ob njej je bila javna tehnična.

Mestna hranilnica je hišo in ostala poslopja porušila, s tem je povezala sedanjo Gubčovo ulico s Cankarjevo, sicer je pa svet porabila za stavbišča.

Leta 1897 je država kupila veliko stavbišče na vogalu Titovega trga in sedanje Cankarjeve ulice. Tu je zgradila veliko poštno palačo (1898). Zgrajena je v lepem modernem renesančnem slogu, načrt zanjo je napravil inž. Schneider.

Ko so leta 1897 kopali za palačo temelje, so odkrili osnove dveh rimskih cerkva, starejše manjše in mlajše večje. V presbiteriju večje cerkve so odkopali pester mozaik z imeni darovateljev, med katerimi so bili tudi v mestu bivajoči Grki.

CANKARJEVA ULICA (KROZNA ULICA)

H. št. 13 (178, 11; vl. št. 599).

Velika vogalna hiša med Cankarjevo in Aškerčevo ulico.

Zgradil jo je kovaški mojster Ivan Zimnjak leta 1890. Leta 1895 sta jo kupila dr. Adalbert Cyppl (volkorni zdravnik) in žena Lujza Ludovika. Leta 1902 je očetov del prevzel dr. Aleksander Cyppl. Leta 1907 je hišo kupila Zadržna zveza v Celju in jo je leta 1911 prenesla Južnoštajerski hranilnici. Leta 1929 jo je prevzela Oblastna hranilnica mariborske oblasti in leta 1946 Celjska mestna hranilnica. Od leta 1946 je v hiši Ljudska knjižnica.

H. št. 9, 11, (9 in 7, eksmin. gosp. — urb. št. 173/41, vl. št. 208).

Dve veliki hiši. Vrt je leta 1855 na podlagi testamenta prevzela Beata pl. Luxem. Leta 1889 ji je sledila hči Julijana, por. Pauser. Tedaj je še stala tu zidana koča, poleg katere je bil lesni prostor. Julijana in njen mož sta leta 1889 zgradila obe veliki hiši, ki so ju tedaj označevali kot Pauserjev dvor. Ko so kopali temelje, so odkrili obsežne ostanke rimske stavbe s kopalščem, zato so za novi hiši uporabljali tudi ime »Rimski dvor«. Leta 1906 je hiši kupil Anton Volavšek.

Leta 1921 je št. 9 in leta 1922 tudi št. 11 kupil Zdravko Kranjc. Leta 1926 ju je prevzel Slavko Kranjc. Leta 1935 ju je kupil Edmund Kocbek. Leta 1934 ju je prevzela Marija Kocbek. Okupator je hiši zasegel, po osvoboditvi ju je dobil nazaj Marijan Kocbek.

H. št. 1, 3 (32, 1; urb. št. 273, 273 1/2, župn. gosp. sv. Daniela, vl. št. 27—50).

»Zelezni dvor«. Prvotno vrt, ki ga je okrog l. 1800 kupil trgovec Jožef Pirhler. Njemu sta kot lastnika sledila drug za drugim Jurij Dirnberger in Peter Lininger, prav tako trgovec. Peter Lininger je zgradil tu veliko skladišče. Leta 1850 je prevzela posest Anna Lininger. Leta 1860 jo je kupil Franc Kopač, leta 1861 Maks Stepišek in leta 1866 Franc Gsund. Leta 1884 so posest podedovali Leopold, Olga in Gabriela Gsund. Leta 1905 jo je kupil Leopold Rakusch, leta 1915 sta jo prevzela Daniel in Viljem Rakusch, leta 1945 je postala SLP.

VODNIKOVA ULICA (ULICA NA JARKU)

Nastala šele po letu 1850, ko so jarek zasuli, južna vrsta hiš stoji prav na jarku, severna pa ob bivšem nasipu.

H. št. 2 (59, 4, vl. št. 90).

Hišo so podrli leta 1927, na njenem mestu je zdaj zapadni del južnega traktar Narodne banke.

Na tem mestu je stala prvotno enonadstropna hiša, leta 1875 sta od sosedja Bontempellija Jožef in Matilda Smekal kupila stavbišče in jo sezidala.

Smekal je bil krojač, vendar se je bavil tudi z gostilništvom. Leta 1905 je postal vdovec in je poslopje prodal mestni občini. Občina je gostilno dajala v najem.

Poslopje sedanje II. gimnazije (h. št. 4), tvoreče jugovzhodni vogal Vodnikove in Kocbekove ulice.

Na tem mestu je bilo lesno podjetje Maksa Stepišnika s parno žago, ki je bila zgrajena leta 1860. Stepišniku je kot lastnik sledil Bontempelli. Tega je podedoval tržaški trgovec Blažič (Blasich). Leta 1905 je prostor s podjetjem kupila mestna občina. Hotela ga je uporabiti v šolske namene. Izprva so kolebali med gradnjo gimnazije in osnovne šole, deklisne ali deške ali obeh. Odločili so se za deklisno osnovno in meščansko šolo. Po prvotni zamisli naj bi bil glavni vhod s sedanje Kocbekove ulice. Načrti za celotno stavbo je izdelal mestni inženir Ludvik Wesely, za fasado samo

pa arhitekt Lueff. Vendar so načrt morali izpremeniti, kajti Wesely ni predvideval povodnji in nekateri prostori, n. pr. risalnica, ne bi bili pravilno osvetljeni. Po dolgotrajnih posvetovanjih, ki jih je vodil zdravnik dr. Gregor Jesenko, so sprejeli definitivni načrt.

Med kopanjem temeljev so zadeli na obsežne ostanke rimskih stavb dveh gradbenih period.

H. št. 3 (26, 1, 1; urb. št. 440, vl. št. 47).

Starejši del mestne ambulante.

Tu je v petdesetih letih zgradil hišo poštar Karel Endres. Leta 1870 jo je kupil Viljem Fehleisen, leta 1885 so jo prevzeli: Friderik Fehleisen, Emilija Fehleisen, por. Bayer, in Pavla Fehleisen. Leta 1918 jo je kupila Okrajna bolniška blagajna. Leta 1922 je prešla v posest Osrednjega zavoda za socialno zavarovanje (Suzorja).

Leta 1940 je Suzor na vzhodni strani prizidal novo enonadstropno hišo. Obvezal se je, da bo do leta 1951 hiši nadzidal drugo nadstropje in da bo dal svet za ulico, ki naj bi vezala bivšo Samostansko ulico z Vodnikovo, morda samo s pasajo.

H. št. 5 (35, 3, 3; urb. št. 478, vl. št. 89).

Hišo je porušila bomba 14. februarja 1945.

H. gimnazija in Komunalna banka.

To hišo je zgradil Karel Endres leta 1862. Leta 1870 jo je kupil Ernest Fehleisen. Leta 1899 jo je prodal Francu Vollgruberju in Klotildi. Leta 1904 sta jo kupila dr. Friderik Fehleisen in Emilija Fehleisen, por. Bayer ter Pavla Fehleisen. Leta 1918 jo je prav tako kupila Okrajna bolniška blagajna.

H. št. 11 (56, 41, 9; urb. št. 435 št. 54).

Zapadna vogalna hiša med Vodnikovo in Kocbekovo ulico.

Leta 1864 je kupil stavbišče (vrt) Jožef Costa in zgradil prtično hišo s ključavničarsko delavnico. Pozneje je hiši nadzidal nadstropje. Leta 1909 jo je kupila zdravniška žena Elza Nitsche. Leta 1912 sta jo kupila Gottfried in Adela Grad (Gradt). Gradt je za stare Jugoslavije hišo obnovil in ji nadzidal drugo nadstropje. Delal je po načrtu inž. Antona Umeka. Predvidene nove stavbe ob Vodnikovi ulici pa Gradt ni postavil. V znatno povečani delavnici je zdaj Kovinsko podjetje.

H. št. 7 (27, 7, 5, urb. št. 441, vl. št. 49).

Hišo je petdesetih letih zgradil Jožef Permozer. Leta 1871 sta jo kupila Ernest in Viljem Fehleisen. Leta 1885 so jo prevzeli: Friderik in Pavla Fehleisen ter Emilija Fehleisen, por. Bayer. Leta 1894 je hišo kupila Justina Tauchmann. Nadaljnji lastniki: Franc Kmecl in Uršula (1906), Karel Gregorič in Apolonija, roj.

LJUBLJANSKA CESTA — od bivše mitnice do mostu preko Sušnice

H. št. 3 in 5 (183, 21, 5, 7 in 11, 5, 7 in 9, vl. št. 346, 329 in 568; urb. 179, 180, 181 opat. urb. št. 144 in 179).

Okrog leta 1800 je Elizabeta Ferlič ob Ložnici (sedanji strugi Sušnice) po zamenjavi dobila svet, da zgradi dve mesnici. Najbrž je že ona postavila tudi hišico za gostilno. Leta 1820 je prevzel posest Franc Klabučar. Leta 1825 jo je kupila Uršula Rožanc. Nadaljnji lastniki: Jožef Degen (1838), Ivan Blažur (1840), Jurij Balant (Walland, 1841).

Jurij Balant je mesto kočice okrog leta 1850 zgradil sedanjo hišo, kajti po navedbi v starejši zemljiški knjigi se je tedaj vrednost posestva dvignila od 800 na 8860 goldinarjev. Balantovo ime se je tudi držalo gostilne potem, ko njega ni bilo več.

Leta 1875 sta posest kupila Ignacij in Ana Huth. Leta 1889 sta si jo pridobila Anton in Helena Skoberne, leta 1904 je ostala Helena sama, leta 1913 ji je sledil Friderik Skoberne. Leta 1922 je prevzela posest Terezija Skoberne, roj. Rebevšek, s sinovoma Friderikom in Karlom. Leta 1946 je postala posest SLP.

Leta 1894 je Anton Skoberne zgradil med hišo in vojašnico stransko poslopje s hotelskimi sobami. Ker je gradil brez dovoljenja in so tedaj nekoliko mislili na to, da bi tod speljali cesto na Otok, je moral plačati kazen.

Sedaj je v hiši gostinsko podjetje »Ojstrica« (h. št. 5).

Hlev med glavno in stransko hišo, ki je postal nesodoben, so leta 1954 podrli in tam napravili postajališče za avtomobile.

V dvorani stranskega poslopja so že v stari Jugoslaviji uredili kino »Dome« (h. št. 5). Leta 1950 so za poslopjem uredili letni kino.

H. št. 7 (21, 11, 41; urb. št. 443/2, vl. št. 167).

Bivša hiša ob Sušnici tik ob mostu na Otok.

Leta 1867 sta Franc in Cecilija Fössel kupila svet ob Sušnici in zgradila prtično hišo. Leta 1884 je ostala Cecilija sama, leta

Jelida (1917), Apolonija sama (1931), Salomon Marija (leta 1955 kupila eno četrtino).

H. št. 9 (— 9, 7, vl. št. 493).

Stavbišče je od Fehleisnovih kupila Justina Tauchmann in leta 1892 zgradila hišo. Leta 1906 jo je po poravnavi dobil Ivan Tekavec, leta 1909 jo je prevzela Viljemina Hoher, roj. Tekavec. Leta 1915 sta jo kupila Robert Grasseli in Marija, roj. Ločičnik, leta 1917 jo je prevzela Marija sama. Leta 1927 sta jo kupili Franciška Strelnigg in Ana Papst, izza leta 1946 je pol hiše SLP.

H. št. 11 (36, 11 9.; urb. št. 435, vl. št. 34).

Leta 1855 je kupila stavbišče Terezija Herič in zgradila hišo. Leta 1870 je nadzidal drugo nadstropje. Leta 1901 jo je prevzel Jožef Weiss ml., leta 1908 jo je kupila Jožefina Simonšek. Leta 1925 so jo prevzeli hčere: Marta Ravter, Josipina Simonšek, Ana Goričar in Ljudmila Simonšek. Leta 1927 jo je kupil Karel Goričar. Leta 1928 jo je kupila Natalija Likar, leta 1951 Franciška in Marija Klobčič. Leta 1956 je prevzela eno osm'no posesti Marija Klobčič Jelka Likar. Okupator je posest zasegel, po osvoboditvi so jo lastnice dobile nazaj.

Del hiše z dvoriščnim vzhodom (št. 9) sta leta 1929 kupila Franjo in Jelka Likar, a sta ga leta 1935 prodala Skupni poselski zvezi.

H. št. 10 in 12 (42, 8, 8 in 8a; urb. št. 439 — župn. gosp. sv. Daniela — urb. št. 154, vl. št. 85).

Leta 1880 je kupila Kongregacija šolskih sester v Mariboru bivši Woggov vrt in zgradila poslopje za privaatno deklško šolo, namenjeno predvsem deklicam iz okolice. Po sprejeti obvezi bi, ako bi se šola razpustila, pripadlo premoženje škofiji, ki bi ga izročila kakor drugi slični kongregaciji ali uporabila za kak drug cerkveni namen. Leta 1907 so šolske sestre zgradile še dvoriščno poslopje, ki pa ima glede na okolico precej nerodno lego. Danes je v glavnem posloplju ekonomska srednja šola, a v dvoriščnem di jaški konvikt.

Ko so kopali temelje za šolsko poslopje, so našli nagrobnik Avrelija iz Zeugne.

Glavno šolsko poslopje je gradil mariborski stavbenik Anton Černiček, dvoriščno stavbo pa Ferdinand Golobranec.

H. št. 14 (44, 10, 10; urb. št. 292 in 292 1/2, vl. št. 349).

Vila nasproti gledališkemu stolpu.

Istočasno kakor zavod šolskih sester jo je leta 1880 zgradil Anton Černiček, prav tako na bivšem Woggovem vrtu. L. 1881 jo je prodal Tereziji Schmidovi. Leta 1886 sta jo prevzela Jurij Schmidt & Cie. Leta 1888 jo je kupil Jurij Detiček, leta 1925 jo je prevzela Pavla Detiček, leta 1930 sta jo dobila Mirko in Maks Detiček. Od njiju so jo kupile šolske sestre.

1885 sta kupila posest Anton in Helena Skoberne, leta 1923 jo je prevzel dr. Jurij Skoberne s sestro Heleno, por. Hänermann, leta 1935 je postala lastnica Helena sama.

V hiši je bila gostilna »Pri soncu«. Med obema vojnama je bila v njej popravjalnica motornih koles in avtomobilov, danes pa je tu vulkanizacija.

H. št. 9 (20, 13, 13, vl. št. 8).

Med Sušnico in cesto, v isti vrsti kot prejšnja. Prtična hiša s stranskim poslopljem, ki je bilo šele v najnovejšem času (1931) preurejeno za stanovanje. Hiša je nastala konec šestdesetih let na svetu in po načrtu tesarskega mojstra Franca Schmidta.

Lastniki: Berta Zednik (1875), Viktor Stibil (1891), žena Marija, roj. Brecl, solastnica (1895), Marija Lendvich, roj. pl. Scheure, polk. vdova (1894), Antonija Sorn, roj. Slokan (1920), Josipina Treo (1958), SLP.

H. št. 12, 12 a (9, 14, dom. št. 342, vl. št. 145).

Hiša nasproti vzhodu na Glazijo na vzhodni strani Sušnice in Ljubljanske ceste.

Nekdaj je pripadala tesarski domačiji ob sedanji Ipavčevi ulici. Med njo in prvotnim poslopljem na Ipavčevi ulici je bil lesni prostor. Stransko poslopje, ki se drži hiše, je že dolgo urejeno za bivanje.

Hiša je nastala okrog leta 1845. Tedaj je bil lastnik tesarskega podjetja Franc Schmidt. Njemu je leta 1872 sledila vdova Terezija. Leta 1879 sta prevzela posest Karel in Marija Schmidt. Leta 1887 si jo je pridobil Marko Tratnik. Leta 1921 sta kupila celotno posest Franc Batič in sin Boris, 1928 je postal lastnik Franc sam. Leta 1958 je kupil njegovo posest Josip Benko, a naslednje leto sta jo Boris in Ida Batič kupila nazaj. Okupator je posest zasegel, po osvoboditvi je bila vrnjena Borisu.

LJUBLJANSKA CESTA IN SLANDROV TRG (WOKAUNOV TRG, VRAZOV TRG)

Nasproti Ojstrice se Ljubljanske ceste drži Slandrov trg.

Sedanji Slandrov trg je bil okrog leta 1800 še del gmajne, ki se je odločil širil proti Glaziji in še tudi preko Sušnice.

Na gmajni, sredi sedanjega trga, je okrog leta 1800 stalo poslopje, ki ga stara zemljiška knjiga označuje kot kazino. Poleg kazine je bil lesni prostor. Kazino je kupil Jožef Kreiner, morala je biti precej velika, kajti kupna cena je znašala 5500 goldinarjev. Kreiner jo je kmalu prodal Rudolfu in Tereziji Polzatorju, a od njiju jo je kupil Ivan Jürji Steinmetz. Ze leta 1811 je Steinmetz poslopje prodal »visokemu erarju«, ki ga je razširil v novo vojno bolnico, veliko poslopje z glavno fronto proti jugozahodu k Ljubljanski cesti in stranskima frontama pri jugovzhodu in severovzhodu. Vojna bolnica je preživela prvo svetovno vojno, čeprav jo proti koncu že niso mogli več uporabljati v bolniške namene (5, 12; urb. št. 185, vl. št. 250).

Za časa prve Jugoslavije so poslopje porušili, občina je dobila svet od vojaške uprave, izročila ga je pravoslavni cerkveni občini, ki je tu zgradila pravoslavno cerkev sv. Save. Okupator je cerkev porušil, samo nekaj ikon, ki jih je naslikal znani slikar Uroš Predič, in nekaj cerkvenih knjig je izročil muzeju.

Okrog cerkve so zasadili park. Ves prostor so nazvali kot Vrazov trg, prejšnji Wokaunov trg je bil bolj proti severovzhodu, nekako tam, kjer je zdaj spomenik na grobu Dušana Kraigherja in Vere Slandrove.

Pivovarna (št. 10 in 6, 3, 10; urb. št. 178, vl. št. 157).

Stara hiša s pivovarno je stala tam, kjer stoji zdaj trinadstropna vogalna hiša med Ljubljansko cesto in Slandrovim trgom. Podjetje je moralo biti precej veliko, kajti okrog leta 1800 so ga s poslopji in vrtom cenili na 16.500 goldinarjev. Tedaj je vso pivovarniško posest kupil Ivan Jürji Steinmetz. Leta 1828 je postala Ivanu Jürjiu solastnica žena Jožefina. Leta 1836 so prevzeli očetov delež otroci: Ivana, por. Jant (mož je imel pivovarno v sedanji Zidanškovi ulici), Jožefa, por. Oblak, Balbina, por. grofica Starhemberg (imeli so jo za najlepšo Celjanko, toda umrla je mlada, na porodu) Aleksandra. Leta 1835 sta prevzela posest Alojzij Jant in Ivana, roj. Steinmetz. Leta 1846 jo je kupil Maks Kink, ki je leta 1850 sprejel ženo Marijo za solastnico. Leta 1860 je bila velotna posest cenjena na 55.561,50 goldinarjev. Leta 1867 je prišel Kink v konkurz in je posest kupila Ana Kranjc, ovd. Koser. Leta 1873 jo je kupil Karel Mathes, ki je prodal pivovarno v Zidanškovi ulici. Mathes je glavno poslopje preuredil v hotel »Krono«, pivovarništvu pa še ni opustil. Leta 1889 sta kupila posest Ivan Peter pl. Reininghaus in žena Terezija, lastnika graške pivovarne. Pri Kroni je bila poslej zaloga graškega piva. Leta 1921 je kupil posest Josip Janežič, leta 1923 Milan Cannak, a leta 1926 Milan Djordjevič (na dražbi). Še istega leta jo je prevzela mestna občina za 450.000 din.

K posesti je že izza početka stoletja spadala tudi hiša med »Krono« in Ljubljanskimi vrati (urb. št. 177), ki jo je iz Rupnikove konkurzne mase kupil Ivan Jürji Steinmetz.

Mestni svet je izprva nameraval »Krono« dvigniti, da bi dobil nekaj stanovanj. Ker se je to izkazalo za nemožno, so »Krono« podrli in na njenem mestu zgradili sedanjo veliko dvofrontno hišo št.: Ljubljanska cesta 8, Slandrov trg 6, prej Ljubljanska c. 10, Vrazov trg 6. Kot investitor je nastopala mestna elektrarna. Načrt za hišo je izdelal mestni tehnični oddelek. Hiša je bila gotova v jeseni 1929. Stranske stavbe so podrli, samo bivšo veliko ledenico, zgrajeno leta 1882 ob bivšem obzidju južno od gledališča so izpremenili v stanovanjsko hišo in ji nadzidali drugo nadstropje. Hišo proti bivšim mestnim vratom pa je mesto prodalo Pokojajnskemu zavodu, ki jo je leta 1939 dal porušiti in na njenem mestu leta 1940 zgradil veliko štirinadstropno stanovanjsko hišo (št. 6 in 8, prej 10). Projekt je napravil inž. Milan Subic. V podaljšku severozahodnega trakta je mesto leta 1935 zgradilo Delavski dom s posredovalnico za delo, prenočišči za potujoče delavce in kopalniščem, sedanji Sindikalni dom (št. 4, prej 5).

Sindikalnega doma se dotika novo dvonadstropno poslopje, ki tvori neposredno zvezo z obnovljenim gledališčem. Zgrajeno je bilo leta 1955. Projekt je napravil inž. Franc Korent, zgradil pa ga je »Betone«.

K sedanjemu Slandrovemu trgu je spadala tudi manjša Plavčeva hiša, ki je stala na vogalu med sedanjo Gregorčičevo

in Vodnikovo ulico (16, 1). Na bivšem Skobernetovem svetu sta jo leta 1887 zgradila Franc in Terezija Fuchs. Leta 1910 jo je kupila Alojzija Bruckmüller. Alojzija jo je leta 1899 prodala Francu Pečniku, ki je leta 1910 sprejel Ano, roj. Skrabar, kot solastnico. Leta 1917 je ostal Franc sam. Leta 1922 je prevzel hišo Rado Pečnik. Leta 1923 sta jo kupila Josip in Terezija Plavc. Hiša je bila pomaknjena nekoliko preveč na ulico in se je pred drugo svetovno vojno občinski svet že pogajal z lastnikom, da bi jo odkupil. Vprašanje pa še ni bilo pereče. Plavc je leta 1929 hišo celo preuredil in povečal. Okupator je hišo kratkoma porušil in postavil na njenem mestu bencinsko črpalko.

Sindikalni dom na Slandrovem trgu.

Navedena hiša se je držala večje, vili podobne hiše (št. — prej 2, še prej 51 in 52, vl. št. 367), ki sta jo leta 1885 zgradila Juri in Justina Skoberne, a leta 1926 sta jo prevzela Friderik in Terezija Skoberne.

Tudi ta hiša bo morala izginiti, da se trg primerno oblikuje. Za njo je leta 1956 nastal lep blok, ki bo trgu tvoril učinkovito ozadje. Investitor je bil trgovski konzorcij, projekt je napravil inž. Janko Hartman, a zgradil ga je »Betone«.

V sredi trga je svet, ki ima za osnovo gradivo porušene cerkve, v njegovi notranjosti je protiazijsko zavetišče. Svet je reguliran in spremenjen v park. Ob vhodu na severovzhodni strani je spomenik herojev, ki so v veliki borbi dali življenje za domovino. Spomenik z reliefnimi upodobitvami je delo kiparja Savinjska. Gotov je bil v jeseni 1957. Tik za njim je grob Dušana in Vere Slandrove.

H. št. — (— — — 1, 1; urb. št. 371, vl. št. 184).

Na tem mestu je bil v XVIII. stoletju Milesijev hlev. Leta 1785 je hišo zgradil Valentin Peric. O tem govorita letnica in znak na podbojih. Za Valentinom jo je prevzela Valentina Peric, por. Perko. Leta 1815 jo je dobil Matevž Serafin Perko. Leta 1850 sta jo kupila na dražbi Franc pl. Maurer, lastnik trboveljskega rudnika in steklarne, in žena Friderika, roj. pl. Kranzberg. Leta 1858 je ženin del prevzel mož. Leta 1867 je kupila hišo Kajetana grofica Hoyos, roj. pl. Dienersberg, leta 1870 si jo je pridobila Pavlina Friedrich. Leta 1885 je hišo kupil dr. Serneec, poslej je v lasti Sernečevih.

Novo fasado je dr. Serneec zgradil leta 1909.

STANETOVA ULICA (od bivše mitnice do mostu preko Koprivnice)
(DUNAJSKA CESTA, GRAŠKA CESTA, KRALJA PETRA CESTA)

H. št. (175, 25; urb. št. 456, vl. št. 102).

Južna vogalna hiša med Stanetovo in Vodnikovo ulico.

Leta 1852 sta jo zgradila Nikolaj in Ivana Schwab. Leta 1890 so očetu in leta 1909 materi sledili otroci. Leta 1946 SLP.

Prej je bila v hiši trgovina. Leta 1934 so hiši nadzidali drugo nadstropje in jo popolnoma modernizirali, vanjo se je preselila Centralna lekarna.

H. št. (156, 101, 89, 18, 16; urb. št. 24, vl. št. 66).

Vogalna hiša med Stanetovo, Lilekovo in Cankarjevo ulico.

Prvotno hišo, ki je stala na notranji strani nekdanjega obzidja, je leta 1790 posejval Jožef Gajšek. Nadaljnji lastniki: Terezija Schratter, ovd. Skubic, Jožef Skubic (1839), Anton in Ana Zima (1845), Ana Zima ml. (1859), Franc Julij Friedrich (kupil leta 1858 na dražbi), Ivan Nep. Schmelzer (1859), Franc in Terezija Kamerer (leta 1866, kupila na dražbi), Henrieta Vošnjak (leta 1887 za Terezijo, leta 1894 za Francem), Marija Zeleznikar, roj. Mayer, dr. Franc Mayer in Bogomil Vošnjak (1897), Marija Bratanič (1897), Avgusta Kranjc, roj. Bratanič.

Na severni strani je bila ob hišici kočica nekdanjega čuvaja grajskih vrat. Od magistrata jo je kupil Juri Niggel in spremenil v urarsko delavnico. Od žene Uršule sta jo leta 1850 kupila Anton in Ana Zima in jo združila s predhodno hišo. Poleg prvotne hiše je bilo toliko prostora, da je tam Peter Majdič imel odprto skladišče za traverze.

Leta 1904 je obojno posest kupila Celjska posojilnica, ki je zgradila sedanjo veliko trinadstropno hišo. Zaradi nasprotovanja občinskega odbora, so lahko začeli zidati šele leta 1908.

H. št. 15 (25; urb. št. 185, vl. št. 281).

Mitnica ob graških vratih, sprednji del porušen ob graditvi Vodnikove ulice. Bila je stalno v lasti magistrata. Na podbojih je bilo geslo AEIOU (Austria erit in orbi ultima = Avstrija bo živela do konca sveta). Leta 1927 je kupila hišico Mestna hranilnica. Ta jo je prepustila Ljudski posojilnici, ki je zgradila palačo, načrt zanjo je napravil arhitekt Jože Plečnik. V umetniškem pogledu najpomembnejša stavba polpretekle dobe. Zgradili so jo leta 1929.

H. št. — (209, 14, 27, 4; urb. št. 186, vl. št. 246).

Leta 1790 je bil lastnik hiše Jožef Hoffmann. Njemu so sledili: Antonija Hoffmann (1847), Ivan Ceč, njen mož, solastnik (1850), Jožefina Ceč (leta 1872 na materinem, leta 1873 tudi na očetovem deležu). Leta 1879 sta hišo na dražbi kupila Amand in Franciška Fabiani, leta 1882 Franciška lastnica celotne posesti, leta 1887 je kupila hišo Marija Wäleher, ki jo je leta 1889 prodala Antonu Murku in Heleni. Leta 1904 jo je kupil občinski odbor, ki je v njej namestil oskrbnišvo mestne posesti. Leta 1927 jo je kupila najprej Mestna hranilnica in nato Ljudska posojilnica. Tudi ta hiša se je umaknila stavbiščen Ljudske posojilnice (Komunalne banke).

H. št. 17 (5, 29, 29, vl. št. 590).

Na tem mestu, nekoliko odmaknjeno od ceste, je stala nekoč Bontempellejeva hiša, medtem ko je bila žaga še bolj v ozadju.

Leta 1927 je od mestne občine kupila stavbišče zadruga »Lastni dome«. Leta 1928 sta prevzela posest Ciril in Katarina Vajt in zgradila trinadstropno hišo. Leta 1931 je ostala Katarina sama. Leta 1938 je kupila hišo Erna Sivic, roj. Koebek. Leta 1939 jo je prodala Vinku Seligju in Heleni, roj. Podgoršek. Leta 1944 je ostal lastnik Vinko sam.

Na dvorišču je Ciril Vajt zgradil tovarno pletenin in jo opremil s stroji tovarne, ki jo je v Kranju opustil.

H. št. 19 (51, 51, 51; župn. gosp. sv. Danijela — 17 urb. števil, Sv. Duh; urb. št. 25, vl. št. 205).

Vrt Jožefa Erharda je leta 1864 kupil Anton Ferjen in sezidal hišo. Leta 1901 jo je prevzela Karolina Ferjen. Leta 1912 jo je kupila Ela Vošnjak (Woschnagg), leta 1935 sta jo prevzela Ivan Woschnagg in Elizabeta, roj. Rakusch, leta 1944 je hiša postala last SLP.

H. št. 21 (7, 35, 35; župn. gosp. sv. Danijela — urb. št. 134, 139).

Leta 1825 je bil svet na tem mestu nezazidan. Konec šestdesetih let je stala tu hišica, v kateri je bila gostilna »Pri zelenem drevescu«. Leta 1882 si jo je na dražbi pridobila Mestna hranilnica. Leta 1885 sta jo kupila dr. Ivan Sajovic in Franciška ter zgradila sedanjo hišo. Leta 1901 so Ivanov del prevzeli dediči, leta 1904 sta kupila hišo Simon in Ana Očko, leta 1915 so Simonu sledili dediči. Leta 1921 sta hišo kupila Jakob in Franciška Lopan, leta 1928 sta jo prodala Heleni Adamičevi. Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

Adamičeva je imela v hiši podružnico ljubljanske vrvarne in konopljarne.

H. št. 23 (8, 35, 35, vl. št. 412).

Hišo je leta 1892 sezidal Anton Gajšek. Leta 1928 sta mu sledila Berta in Ana Gajšek. Leta 1935 sta jo kupila Rihard in Angela Nardin.

V hiši je bila Lukasova izdelovalnica alkoholnih pijač,

hiša je bila zgrajena na svetu, ki je pripadal naslednji, nekdanji večji domačiji.

H. št. 25 (8, 37, 37, vl. št. 315). Bivša gostilna »Pri jelenec«.

Hiša je bila domačija večje posesti, ki je zavzemala tudi njeno ozadje, sedanjo Miklošičevo ulico.

Lastnik domačije je bil okrog leta 1800 Valentin Jeretin, ki je imel za Koprivnico usnjarno. Od očeta je prevzel posest Jožef Jeretin. Temu je leta 1850 sledil Anton Jeretin. Leta 1858 je postala posestnica vdova Marija, drugič por. Hofer. Leta 1864 je materi sledila Leopoldina, por. Götzersdorfer. Leta 1866 sta kupila posest Jakob in Elizabeta Valenčak, leta 1868 je ostala Elizabeta sama. Ona se je leta 1887 drugič poročila s Kmetičem. Elizabeta je dala svet, da je bilo mogoče otvoriti sedanjo Miklošičevo ulico. V ta namen je podrla kozolec. Njeni želji, naj bi se ulica imenovala Valenčakova, pa občinski odbor ni ustregel. Leta 1889 je kupil posest Karel Tepej (Teppel). Tepej je v ozadju (še v Miklošičevi ulici) sezidal vilo. Sicer je pa posest razdobil. Gostilno »Pri jelenec«, ki izgleda starinsko, vendar že ni več bila prvotna stavba, sta leta 1910 kupila Alojzij in Katarina. Nadaljnji lastniki: Friderik in Ana Gugl (1916), Martin Kračun (1917), Franc Božiček (1924), Josip in Terezija Gorenjak (1925). Leta 1937 je Jožefov del kupil na dražbi dr. Rihard Pintar. Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

St. — (10, 41 in 43, Novo Celje; tek. št. 452).

Leta 1825 domačija Matija Baderja. Se v šestdesetih letih so imeli Baderji tu gostilno »Pri sedlarju«.

Leta 1872 je hišo kupil Franc Kamerer, leta 1892 jo je prevzela Henrieta Vošnjak, roj. Deutschmann, leta 1897 so jo dobili Marija Zelezinger, Franc Mayer in Bogomil Vošnjak, leta 1900 sta jo kupila Blaž in Jožefina Simonišek, leta 1905 je ostala Jožefina sama, leta 1907 sta jo kupila Robert Diehl in Ivana, roj. Friedrich, leta 1910 Ivan Modic in Terezija, roj. Centa, leta 1912 jo je na dražbi dobil Robert Diehl, leta 1916 sta jo kupila Anton in Ana Roblek.

V obnovljeni hiši se je gostilna imenovala »Mesto Gradec«. Na pobudo domoljubov, ki so se sestajali v njej med prvo svetovno vojno, je Roblek gostilno prekrstil v »Branibore«.

H. št. 14 (20, 20, drž. deska 965, vl. št. 448).

Leta 1882 za Francem Gsundom Leopoldina Gsund, por. Rakusch, Gabriela in Olga Gsund, leta 1905 Leopoldina in Olga, por. Matuschko, leta 1926 Anton Fazarinc.

V hiši je bila trgovina, Fazarinc je hišo popolnoma predelal (leta 1927).

Zemljišče je bilo plemiško in je bilo vpisano v deželni desk.

Prvotno je tu stal carinski urad. Fazarinc je na dvorišču zgradil pražarno (leta 1927).

H. št. 16 in 16 a (33, 22, 22 in 22 a; dež. deska št. 966, vl. št. 460).

Zemljišče, kjer stoji hiša, je bilo plemiško in je bilo vpisano v deželni desk. Leta 1825 je bilo na tem mestu veliko gospodarsko poslopje (verjetno skladišče) trgovca Maksa Gomlička. Hiša je nastala okrog leta 1850. V njej je bil dijaški konvikt Maximilianum, ki ga je ustanovil škof Slomšek. V devetdesetih letih je bila lastnica hiše baronica Lemprach. Leta 1905 jo je kupil Anton Kolenc. Leta 1924 sta jo prevzeli Marija Ermenec, por. Kopačar, in Sonja Ermenec. Leta 1956 so dobili Marijin delež Ivan, Djordje in Vladimir Ermenec.

H. št. 18 (2, 24, župn. gosp. sv. Danijela — urb. št. 187 1/2, opat. gosp.; urb. št. 109; sv. Duh; davčni reg. št. 3 2/42 eksmin. gosp.; urb. št. 90, vl. št. 245).

Hišo je okrog leta 1850 zgradil Ivan Stallner na robu velikega vrta. Leta 1862 jo je prevzela Hermina Stallner, leta 1911 jo je kupil dr. Valter Negri, leta 1945 je postala SLP.

H. št. 20 (53, 26, 26, vl. št. 389).

Hišo je zgradil Moric Stallner leta 1887. Leta 1911 sta jo kupila Vincenc in Amalija Janič, leta 1918 je Vincencjev in leta 1919 tudi Amalijin delež prevzel Maks Janič. Leta 1931 sta hišo kupila dr. Ivan in Marija Rajšp, leta 1948 sta očetov delež prevzela dr. Ivan Rajšp in sestra Silva.

Na vrta te hiše so odkrili znamenite prokuratorske kamene, ki dopuščajo domnevo, da je bil tu, vsaj neko dobo, forume (glavni trg) rimske Celeje.

H. št. 24 (9, 28, 2b, 28a, 28b in 28c, župn. gosp. sv. Danijela; urb. št. 187, vl. št. 331).

Leta 1825 je bila tu hišica in gospodarsko poslopje Ivana Tomasinija. V šestdesetih letih je bila v hišici lončarska obrt. Sedanjo hišo je zgradil Zakošek leta 1872. Rajmund in Marija Košer sta jo leta 1880 kupila na dražbi. Leta 1885 je ostal Rajmund sam, leta 1895 mu je sledil Maks Košer, leta 1899 jo je kupil Ivan Vrečko, leta 1906 sta si jo pridobila Gustav in Marija Lachnič. Leta 1918 je postal lastnik Hranilno in posojilno društvo, leta 1946 je postala hiša SLP.

Hranilno in posojilno društvo je leta 1952 obnovilo fasado.

H. št. 24 (12, 30, 30 30; urb. št. 345, vl. št. 261).

Južna vogalna hiša med Stanetovo in Vrtno ulico.

Nekdaj je bil tu travnik s kozolcem, izprva last Gomiliškove, pozneje Geigerjeve rodbine. Hišo v obliki vile sta zgradila Jožef in Suzana Negri leta 1881. Leta 1891 je ostala Suzana sama. Leta 1929 je prevzel posest Erik Negri, leta 1946 je postala SLP. Hišo je sezidal mariborski stavbenik Anton Černiček.

H. št. 26 (15, 32, 32; urb. št. 561 — 564, vl. št. 167).

Hiša na severnem vogalu Stanetove in Vrtno ulice.

Nekdaj je bilo ob Koprivnici pet usnjarskih delavnic (urb. št. 561, 562, 563 in 564, 565).

Urb. št. 561 je v drugi polovici XVIII. stoletja kupila Marija Zabukošek. Leta 1871 jo je prevzel Jakob Zabukošek.

Urb. št. 563 je bila v drugi polovici XVIII. stoletja last Franca Hercoga. Leta 1805 jo je kupil Jakob Zabukošek, ki je s tem združil obe delavnici.

GREGORČICEVA ULICA (KAROLININA ULICA)

Vsa Gregorčičeva ulica s hišami na obeh straneh je na travnikih, ki si jih je pridobil Wokau.

St. 1 (3, 3, vl. št. 385).

Vogalna dvonadstropna hiša med Ipavčevo in Gregorčičevo ulico.

Leta 1889 jo je zgradil Anton Kupljen, notar v Crnomlju. Leta 1905 jo je prevzela Elizabeta Kupljen. Leta 1917 jo je kupila Katarina Brejška. Leta 1917 sta jo kupila Jožef in Emilija Weren. Leta 1946 SLP.

H. št. 3 (5, 5, vl. št. 494).

Dvonadstropna hiša, ki jo je leta 1892 zgradil notar Anton Kupljen. Leta 1907 sta jo prevzela Mirko Kupljen in Slava Fischer. Leta 1916 jo je kupil Rudolf Stermecki. Okupator je hišo zasegel. Po vojni je polovica postala SLP.

Projektirani zdravstveni dom, začasno upravno poslopje občinskega ljudskega odbora in socialnega zavarovanja (h. št. 5).

Stavba ima obliko dvojnega križa. Dve fronti potekata vzporedno z ulico, prednja je dvonadstropna, zadnja trinadstropna, vzhodno krilo obeh front je pomaknjeno nekoliko nazaj. Obe fronti veže navpično na njih stoječa zvezna fronta, ki si jo je bil projektant zamislil kot enonadstropno, vendar so ji iz ekonomskih razlogov nadzidali še drugo nadstropje.

Projekt za stavbo je napravil inž. Drago Umek. Ministrstvo za gradnje je glavni projekt odobrilo leta 1946, podrobnega pa leta 1948. Tudi Državni zavod za socialno zavarovanje je projekt odobril tega leta in je nastopil kot investitor. Poslopje je gradil »Beton«. Cim je bilo pod streho, so delo ustavili. Šele leta 1953 je MLO dokončal ulični, socialni zavod pa zvezni trakt, trakt v ozadju pa dokončujejo, v njem je bila lani razstava.

Po zamisli projektanta naj bi bil zdravstveni dom arhitektonsko dopolnilo bolnici. Zaradi tega so opustili ulični v njegovem ozadju: že obstoječo Kržišnikovo (prej Tavčarjevo) in projektirano Vošnjakovo.

Na tem mestu je bil prej travnik, ki ga je Majdičeva tvrčka uporabljala kot odprto skladišče za traverze.

H. št. 7 (2 v Tavčarjevi ulici, vl. št. 408).

Dvonadstropna hiša na vogalu Gregorčičeve in Kersnikove ulice.

Leta 1892 sta jo zgradila poročnik Konstantin pl. Risbek in sestra Marija Kuhn pl. Risbek. Leta 1904 jo je prevzela Marija sama. Leta 1908 jo je kupila Marija Pahernik, roj. Robič. Leta 1923 sta si jo pridobila dr. Ernest Kalan in žena Ela. Zdaj je polovica posesti SLP.

Leta 1822 je obe delavnici kupil Jožef Laznik (Lessnig), leta 1858 ju je prevzel Anton Laznik.

Urb. 564 je v početku XIX. stoletja posedoval Karel Spreizenbart. Leta 1848 jo je od njegovega zakonitega dediča kupil Karel Laznik. Karel Spreizenbart je okrog leta 1800 kupil tudi urb. št. 365, ki je bila že onstran potoka. To delavnico je leta 1821 kupil na dražbi Anton Zabukošek. Leta 1835 jo je prevzela Ludovika Zabukošek. Leta 1857 so ji sledili otroci: Avgusta Zabukošek, por. Pallos, Marija, Ludovika, Antonija, Karolina, Ana in Terezija Zabukošek. Leta 1861 jo je kupil Jožef Pečnak, a leta 1869 Anton Laznik. Tedaj je bila delavnica že velika, saj so leta 1869 cenili poslopje na 27.050, naprave pa na 10.309 goldinarjev (k. o. Spodnja Hudinja, vl. št. 108).

Tako je Anton Laznik imel v svoji posesti štiri usnjarske delavnice, urb. št. 561, 563 in 564 na desni strani, urb. št. 565 pa na levi strani potoka.

Toda zabel je v denarne težkoče. Leta 1877 je Mestna hranilnica zaradi manjšega zneska zahtevala sekvestracijo vsega Laznikovega premoženja in je posest izdražila sama (1880).

Del na desni strani potoka je leta 1882 kupil od hranilnice Jožef Negri in zgradil tu svojo drugo hišo, ki jo je samo Vrtna ulica ločila od prve. Tudi to hišo mu je sezidal Černiček. Nadaljnji lastniki: Evgenija Vetter pl. Doggenfeld (1888), Leopoldina Košer (1894), Friderik in Ludovika Kunerle (1896), Ludovika sama (1898), Moric Bothe (1918), Josip Berdnik (1936), Silvin in Mirka Grein (1946).

Urb. št. 562 je konec XVIII. stoletja kupil Anton Nasko. Za njim jo je dobil Valentin Jeretin. Leta 1851 je delavnico kupil Franc Herzmann. Nadaljnji lastniki: Ludovik Herzmann (1935), Terezija, žena, kot solastnica (1843), Ludvik sam (1861), Franc Herzmann (1875), Ludovik Herzmann (1881).

Ta delavnica je bila nekoliko bolj v ozadju.

H. št. 4 (32, 8, 2, vl. št. 587).

Dvonadstropna hiša s prekaževalnico.

Leta 1894 sta jo zgradila Samuel in Alojzija Payer. Nadaljnji lastniki: Alojzija sama (1904), Barbara Horak, roj. Payer (1917), Viktor in Helena Zany (1921), Za Viktorjem Helena Zany, por. Seligo (1939), Vincenc Seligo (1944).

Ze Payer si je poleg hiše uredil prekaževalnico.

H. št. 6 (29, 10, 4).

Bivša »Semalna vojašnica«, ki jo je l. 1884 zgradilo Društvo za nastanitev vojakov (na pohodu). Takoj po prvi svetovni vojni je poslopje služilo za invalidski dom. Kasneje so ga izpremenili v zdravstveni dom. V njej so zdaj razne zdravstvene ustanove. Ob izpremembi so poslopje po načrtu mestnega tehnika Hojkarja popolnoma prenovili in prezidali.

Šolsko poslopje na vogalu Gregorčičeve ulice in Ulice 29. novembra.

Dvofrontno in dvonadstropno šolsko poslopje, ki ga je mestna občina sezidala leta 1912 za deško osnovno in meščansko šolo. Pri gradnji so že uporabljali železobeton. Projektivno skico je napravil višji inž. Kloss.

Med obema vojnoma je bila v poslojpu deška in dekliška osnovna in srednja trgovska šola. Zdaj sta v njej II. mestna osnovna šola in učiteljsišče.

Sedanji dom ObLO.

Poslopje je nastalo na osnovi dolgotrajnih razprav v nemški mestni javnosti in občinskem odboru. Po zgraditvi poslopja za deklško osnovno šolo in meščansko šolo je postalo pereče vprašanje zgraditve poslopja za dečke. Izprva so se zelo zavzemali za to, da zgrade šolo v gaberskem delu mestne občine, nekje blizu domobranske vojašnice, bila bi dopolnilni del šole, ki bi

še ostala v groftju. Mislili so na potujčevanje slovenskih otrok. Schulvereln bi bil mesto izdatno podprl. Končno so se odločili za sedanjí prostor na Wokaunovem svetu. Schulvereln je dal 100.000 kron proti obvezi, da lahko uporablja telovadnico tudi nemško telovadno društvo. Daritev velja samo tako dolgo, dokler bo šola nemška.

LEVSTIKOVA ULICA (POLJSKA ULICA)

Ta ulica je zveza Gregorčičeve s Stanetovo ulico. Nastala je večinoma na Wokaunovem svetu. Tu so v osemdesetih letih pod pritiskom zdravstvenih oblasti zgradili začasno leseno izolirnico (ko še ni bilo večje bolnice).

Ko so bolnico podrlí, je leta 1888 Prva graška akcijska pivovarna v sosesčini zgradila svoje pivovarniško skladišče. Leta 1928 je to skladišče pripadlo ljubljanski pivovarni Union.

Poleg je imel stavbenik Anton Dimc izza leta 1885 lesni prostor. Leta 1920 ga je kupila Delniška pivovarna Zalec - Laški trg. Pozneje se je združil z gornjim skladiščem.

Leta 1952 se je tu udomila veletrgovina z vinom in alkoholnimi pijačami Celeia.

H. št. 8 (47, 8, 5, vl. št. 373).

Hišico sta leta 1886 sezidala Franc in Elizabeta Dolenc. Leta 1916 sta jo kupila Henrik in Helena Malič, a leta 1927 Ignacij in Ivana Majerič.

BIVŠA KLJUČAVNICARSKA ULICA (PRVOTNO KRAK POLJSKE ULICE)

Na njej si je leta 1888 napravil delavnico ključavničar Franc Matasek (in Jožefa). Leta 1895 sta jo kupila ključavničar Ivan Rebek in žena Jožefa. Leta 1922 sta si jo pridobila Svetozar Paunovič in Matilda Fröhlich. Nato so jo kupili: Miroslava in Viktorija Confidenti (1922), Anton Hofbauer (1927), čevljarina Adria (1951), Anton Hofbauer (1953). Adria je imela v poslopju čevljarino, Hofbauer je pa imel v njem usnjarsko delavnico (podjetje »Feniks«).

H. št. 2 (3, 2, vl. št. 543).

Hišo sta leta 1918 zgradila Franc in Terezija Kuder. Leta 1927 je ostal Franc sam. Nadaljnji lastniki: Anton Ulaga (1930), Aleksander in Olga Goljevčček (1952), Ignacij in Marija Simenc (1947).

H. št. 4 (4, vl. št. 609).

Leta 1929: Marija Bernik, leta 1930: Aleksander in Olga Goljevčček. Leta 1949 SLP.

Ob zaključku ulice je na južni strani večje stanovanjsko poslopje (h. št. , prej 2) ki se mu vidi, da je nastalo iz več stavb. Leta 1825 so bila to gospodarska poslopja: Wokaunovo, Dereanijevo, Erhardtovo, ob Stanetovi ulici se jih je držala Herzmannova usnjarska delavnica.

Sčasoma so vsa ta poslopja postala Herzmanova. Leta 1905 so pa prišla v posest Rakushev. Ti so jih uporabili deloma za skladišča in deloma za stanovanja. Na sedanji stavbi je še viden neenoten nastanek.

Ključavničarski blok.

Ko so leta 1954 začeli graditi velik blok, so prvotno nizko poslopje podrlí. Projekt za blok je napravil inž. H. Drogenik v okviru mariborskega »Projekta«, kot investitor je nastopila mestna občina. Pred popolno dograditvijo je blok prevzela vojna uprava. Letos bo blok tudi zunaj popolnoma gotov. Z zgraditvijo tega bloka so se pokazali obrisi lepega novega trga trikotne oblike.

MIKLOŠICEVA ULICA

H. št. 2 (54, 2, 2 in 4, vl. št. 395).

Vogalna hiša med Miklošičevo in Stanetovo ulico.

Na tem mestu je stalo leta 1825 Jeretinovo gospodarsko poslopje. Leta 1888 je kupil ruševine Franc Kamerer in zgradil hišo. Nadaljnji lastniki: Henrieta Vošnjak, roj. Dečman (1894), Marija Zelezinger, dr. Franc Mayer in Bogomil Vošnjak (1897), dr. Ljudevit Filipič (1896), dr. Anton Božič in Olga, roj. Filipič (1904), Karolina Strupp (1951), Nada in Marjeta Rolih (1946).

Božič je hišo obnovil in podaljšal v zahodno smer.

H. št. 6 (55, 6, 6, vl. št. 376).

Hišo je leta 1887 začel graditi arhitekt Vladimir Walter. Ko je bila še v gradnji, jo je od njega kupil lesni trgovec Valentin Rušnik in jo dokončal (1888). Posestni nasledniki: dr. Ljudevit Filipič (1894), dr. Anton in Olga Božič (1913), Olga Božič (1954), dr. Janko, Dorica, Anica in dr. Leon Pompe (1940).

Dne 14. februarja 1945 je zahodni del hiše porušila bomba.

H. št. — (50, 10, 8, vl. št. 374).

Hišo je leta 1891 zgradil Mihael Komplet. Leta 1910 sta jo kupila Ivan Rebek in Jožefa, roj. Zivartnik, in ji nadzidala nadstropje.

Posestni nasledniki: Svetozar Paunovič in Klotilda Fröhlich (1922), Anton in Marija Kranjc in Aleksandra Hühnerbein, pozneje por. Kosmač (1926), Aleksandra Kosmač (1937), Josip Tiršek (1941). Okupator je hišo zasegel, a porušila jo je bomba. Od predhodne hiše jo je ločil južni dohod v ozko Ključavničarsko ulico.

H. št. 3 (35, 12, 10, vl. št. 375).

Vogalna hiša, ki sta jo leta 1888 zgradila Anton in Franciška Heinz pl. Roodenfels. Leta 1889 so jo podedovali žena in pet

otrok. Leta 1905 jo je kupila Ludovika Kunerle, a leta 1925 si jo je pridobil major Fabijan Sebastijan Helebrandt - Zeininger. Leta 1946 SLP.

Ko bo izoblikovan nastajajoči trg, bo morala hiša pasti.

Južno stran ulice tvorijo v začetnem delu: bok bivše gostilne »Pri Jelenus«, hiša v obliki vile in Ključavničarska delavnica.

H. št. 3 (8, 3, 3, vl. št. 377).

Hišo v obliki vile je okrog leta 1890 zgradil Karel Tepej, ki je bil malo prej kupil nekdanjo Jeretinovino. Leta 1922 sta jo podedovala hčeri Frida Gallent in Martina Gubo. Leta 1951 sta jo kupila Jakob Kogelj in Julijana. Za njima sta si jo pridobila Ivan in Vida Ambrožič.

Ključavničarska delavnica (h. št. 5, prej 7).

Leta 1930 je kupil ostanek nekdanje Jeretinove posesti Anton Brevec in si med omenjeno hišo in sedanjo Kocbekovo ulico zgradil ključavničarsko delavnico. Njegova posest je ohranila staro urb. in vl. štev. prvotne domačije (259, oziroma 315). Brevec je nameraval na vogalu Miklošičeve in sedanje Kocbekove ulice zgraditi veliko hišo, vendar svoje zamisli ni izvedel.

H. št. 3 (11, 5, vl. št. 410).

Hišo v obliki vile je leta 1892 zgradil major Franc Higersperger, leta 1907 jo je prevzela Marjeta Higersperger. Posestni nasledniki: Matija Vondrašek in Julijana, roj. Sošter (1916), Anton in Marija Ušlak (1918), Marija Faganelli (1925), Pavla Jurak (1940). Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

KOCBEKOVA ULICA (SCHILLERJEVA, STROSSMAYERJEVA ULICA)

Vogelni blok.

Na tem mestu je ob vrtu in dvorišču stala hiša, ki jo je 14. februarja 1945 porušila bomba. Ta hiša (št. 3, vl. št. 418) je nastala v šestdesetih letih in je bila v njej Ajlečeva krčma. Leta 1894 sta jo kupila dimnikar Franc Fuchs in žena Terezija. Leta 1922 si jo je pridobil dr. Stefan Rajh na ime svoje hčerke Brede. Dr. Rajh je leta 1932 hiši nadzidal drugo nadstropje. Okupator je hišo zasegel, po

osvoboditvi je lastnica dobila stavbišče nazaj in ga je leta 1948 prodala Angeli Romihovi.

Na tem mestu je Befon po načrtu inž. Franca Korenta začel zidati velik blok. Pred zaključkom gradnje je poslopje prevzel občinski ljudski odbor. Poslopje je bilo gotovo leta 1955. V priltičju so po načrtu inž. Aleksija Janušiča urejeni poslovni in družabni prostori Zbornice za trgovino.

H. št. 1 (I, vl. št. 77).

Bivše Fuchsovo in nato Vaničevo zemljišče je za stavbišče kupila Zveza slovenskih posojilnic (1902) in zgradila veliko dvonadstropno hišo. V pritličju je bila Zvezna tiskarna, Danes zavzema te prostore podjetje »Mleko«.

AŠKERČEVA ULICA (VRTNA ULICA)

H. št. 2 (19, 30, 19, 17, 3, 5; urb. št. 264, vl. št. 63).

Jugovzhodna vogalna stavba med Aškerčevo in Cankarjevo ulico: hotel »Pošta«.

Leta 1825 je bilo na tem mestu eno izmed Stešičevih gospodar-skih poslopjij.

V šestdesetih letih je bila nekoliko v ozadju majhna hiša z gostilno »Pri labodah«. Lastnika sta bila Jurij in Frančiška Zemene. Leta 1873 je Jurij Straus sezidal dvonastropni hotel. Leta 1882 ga je povečal v smeri proti železnici z dvonadstropnim prizidkom. Leta 1898 je dal poslopju novo fasado.

Leta 1892 je Straus v Aškerčevi ulici prizidal še drugo dvonadstropno hišo (št. 3, prej 17, 3).

Med hotelom in železnico sta bila že za Strausa shranjevalnica za vozove in hlev za kmečke konje.

V hotelu je imela pred zgraditvijo Narodnega doma svoje prostore »Čitalnica«.

Po ženini smrti (1908) je ostal Jurij Straus gospodar sam. Leta 1915 so prevzeli posest štirje otroci. Leta 1915 sta jo kupila Jožef in Terezija Rebevšek, leta 1925 je ostal Jožef sam, še istega leta jo je prevzel Franc Rebevšek, leta 1937 mu je sledila vdova Marija, roj. Juvančič.

Marija Rebevšek je v notranjosti marsikaj spremenila in tudi zunanost je obnovila. Po vojni je hotel služil več let za »oficirski dom«. S tem v zvezi je bila dvojna predelava notranjosti.

H. št. 1.

Trinadstropna hiša. Med vojno jo je začela graditi uprava nemških železnic, zgotovila jo je leta 1946 uprava jugoslov. železnic.

H. št. 3 (25 in 29, 18, 4, župn. gosp. sv. Daniela — urb. št. 72 in 114).

Leta 1868 sta zgradila hišo Martin Miheljak in žena Helena. Leta 1881 sta si jo pridobila na dražbi Lovrenc in Ida Baš, leta 1920 so Idin delež prevzeli Lovro in štirje otroci. Leta 1924 je prevzela vso posest Ida Baš ml.

Miheljak in Baš sta bila notarja.

H. št. 5 (38, 16, 6, župn. gosp. sv. Daniela — urb. št. 77 in 106, vl. št. 64).

Leta 1873 sta zgradila hišo Tomaž in Terezija Kubar. Nadaljnji lastniki: Terezija sama (1878), Mestna hranilnica (leta 1883 kupila na dražbi), Marija Lokvenc (1885), Frančiška Dolinar (1887), Ivan Dolinar, mož, solastnik (1896), Konrad in Ana Potzner (1914), Ana in trije otroci (1922).

H. št. 7 (8, župn. gosp. sv. Daniela — urb. št. 65, 74, 75, 81, 98,

Leta 1877 so kupili posest Adolf, Emilija in Rozalija Marek, vl. št. 80).

leta 1883 jo je prevzel sam Adolf. Nadaljnji lastniki: dr. Ivan Hostonski, (1905), Friderika in Renata Hostonski (1905), Martin Cilenšek in Friderika (1905), Ivan Kullich in Emmlija (1910), Franc Kullich in Ivana (1931), Hranilno in posojilno društvo (1936), SLP (1945).

Marek, lekarnar, je imel tu vrt. Hišo je zgradil šele zdravnik dr. Hostonski, Martin Cilenšek je bil profesor, znan botanik in nabiralec narodnega blaga iz krajev ob Ložnici. Kullich je bil kamnosek.

H. št. 10 (11, vl. št. 35).

Leta 1889 kupila Anton in Adelajda Canč, leta 1912 za Antonom in leta 1944 za Adelajdo prevzela Janez in Jožef Canč, 1945 SLP.

VRTNA ULICA

H. št. 11 (Aškerčeva 19, vl. št. 74).

Svet, ki je pripadal Herzmannovi usnjarski posesti, sta si leta 1929 pridobila upokojeni podpolkovnik Stevo Lemaič in Alleca in zgradila vilo, ki je zaradi žene, Angležinje, dobila ime: Saint George. Vila je bila zgrajena na vzhodnem delu bivšega evangelijskega pokopališča. Ko so jo gradili, so odkopali zanimiv rimski kapitelj, okrašen s človeškimi liki.

H. št. 1 (20, 10, vl. št. 62, 12; urb. št. sv. Daniel).

V dobi stare Jugoslavije si je stavbo pridobilo društvo »Dijaška kuhinja«.

Ostalo zahodno stran ulice tvori podolžna fronta že obravnavana hiše Kovinskega podjetja, na vzhodni strani ulice je pa II. gimnazija z dvoriščem.

H. št. 6 (41, 13, 5, cerkv. gosp. sv. Daniela — urb. št. 188, vl. št. 85).

Leta 1879 je zgradila hišo Frančiška Sluga. Nadaljnji lastniki: Herman Pile (1884), Elizabeta Brinovec (1886), Jožefina Kralj (1892), Emanuel Pitamic (Bitamitz), njen mož, kot solastnik (1896), Emanuel sam (1925), Ivanka roj. Novak, druga žena, kot solastnica (1938), Ivanka sama (1938), Valerija Marin (1954), Diana Udovc (1947).

Hotel Pošta na severni strani Titovega trga.

H. št. 8 (45, 13, 7, župn. gosp. — urb. 188 II, vl. št. 81).

Hiša s kovačnico. Leta 1871 je zgradil hišo Anton Muster, leta 1896 jo je prodal Avgustu Kolariču in Ani, leta 1918 sta prevzela posest Avgust in Olga Kolarič, leta 1927 jo je kupil Franc Ramskugler, leta 1945 SLP.

H. št. 12 (9, 11, vl. št. 396).

Leta 1889 je kupil zemljišče Karel Hoffmann, leta 1892 dr. Ivan Riehl, leta 1916 prevzela Olga Riehl, por. Schneger, in dr. Walter Riehl, leta 1919 Valter sam, leta 1945 SLP.

H. št. 13 (7, 13, vl. št. 40).

Leta 1890 zgradil Jožef Leber. Leta 1898 so Jožefu sledili štirje dediči, leta 1900 sta kupila posest Samuel in Lavra Braun, leta 1919 je ostala Lavra s tremi otroki, leta 1925 je kupil hišo Leon Kudisz, okupator jo je zaplenil, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj.

H. št. 14 (5, 15, vl. št. 429).

Leta 1892 je hišo zgradil Ivan Zamparutti. Leta 1902 mu je sledila Domenika Zamparutti, leta 1947 so hišo kupili Anton in Frančiška Matek ter Anton Krančič.

H. št. (3, 17, vl. št. 436).

Hišo sta leta 1896 zgradila Gustav Landauer in Ana, roj. Schuh. Leta 1911 si jo je pridobila Berta Gass. Leta 1916 sta jo kupila Franc in Marija Ranzinger. Leta 1946 SLP.

Š posestjo bivše cerkve je bila združena posest hiše ki se je na vzhodni strani držl.

Tu je bila prvotno majhna hiša, mežnarija. Leta 1884 so jo podrlj in na njemem mestu zgradili večje poslopje, ki je imelo v pritličju pisarno in stanovanje za mežnarja, v nadstropju pa sta-

novanje za pastorka, pozneje so poslopje še povečali. Doroteja Nerad je leta 1936 hiši nadzidala drugo nadstropje.

Nasproti cerkvi je bilo ob potoku evangelijsko pokopališče. V sosesčini cerkve sv. Andreja je stal v srednjem veku dvorec, v katerem so Celjski grofje zelo radi prebivali.

MARIBORSKA CESTA

Mariborska cesta se začneja pri mostu preko Koprivnice. Tu so navedene samo stavbe na zahodni strani ceste, te so nastale na zemljišču katastrske občine Celje, vzhodna stran spada pod katastrsko občino Spodnja Hudinja.

H. št. 1 (14, 47, 1; urb. št. 314, Novo Celje, tek. št. 442, 143, eks. min. gosp. urb. št. 182/3, vl. št. 338).

Hiša, zgrajena na njivi, je leta 1825 že stala. Njen lastnik je bil tedaj Jurij Krajnc, p. d. Sepenšek. Nadaljnji lastniki: Jožef Legen (1847), Jožef Rupnik (1846), Jožef Pečnak (1858), Ana Kretschnner, roj. Jeretin (1866), Franc Avguštinčič, mož, solastnik (1869), Franc in Marija Unger (1873), Marija sama (1875), Anton Košer (1907), Ivan in Jospina Rebek (1921), Oblastni odbor mariborske oblasti (1928), Anton Rebek (1936), SLP (1948).

Prvotna hiša je bila majhna, v njej je bila gostilna, ki se je najprej imenovala »Švicarski dvorec«, nato pa »Peščeni dvorec«. Poslopje je bilo deloma leseno in je večkrat zgorelo. Unger je hišo povečal in je zgradil tudi trakt, usmerjen proti cerkvi sv. Duha. V pritličju tega trakta je imel delavnico. Rebek je ključavničarsko delavnico spremenil v tovarno tehtnic in je zanj sezidal vzdolž potoka posebno poslopje. Izza leta 1936 so v poslopju tri podjetja: izdelovalnica odev (tovarne Toper), Vrvice in tapetništvo.

Cerkev sv. Duha.

Ustanovili so jo Celjski grofje, bila je gotška, troladijska, sredi XVIII. stoletja barokizirana. Cerkev je poslikal Tomaž Fantoni okrog leta 1867. Veliki oltar je dobro delo, nastalo okrog leta 1750. Okrog cerkve je bilo pokopališče kakor okrog sv. Maksimilijana na drugi strani ceste. Na pokopališču še spominjajo na cerkveni zid naslonjeni spomeniki.

Pri sv. Duhu so Celjski grofje ustanovili špital.

H. št. 5 (21, 31, 3 Novo Celje — tek. št. 430 in 444, vl. št. 219 in 250).

Za cerkvijo je bila nekdanj ob cesti mežnarija, ki je že zdavnaj izginita, vzdolž potoka so pa bila leta 1825 tri poslopja Marije Zabukovskove, eno med njimi je bilo verjetno hišica. Pozneje je bil lastnik te posesti vrvar Jožef Hohlfeld, od njega jo je leta 1864 prevzela hči Elizabeta Kocjan. Leta 1886 sta kupila posest Jurij in Justina Skoberne. Nova lastnika sta pozidala sedanjo hišo. Velika drevesa pred njo pričajo o znatni starosti. Leta 1894 je kupil posest Jožef Jarmer, leta 1919 sta jo prevzela Friderik in Viljem Jarmer, leta 1929 jo je kupil Adolf Westen.

Ta posest je nosila novoceljsko tek. št. 430.

Novoceljsko tek. št. 444 je pa l. 1860 od Jožefa Mežnarja (Messnerja) kupil Maks Stepišnik (Stepischnigg), leta 1884 jo je prevzela Terezija Stepišnik. Leta 1890 sta jo kupila Franc Vilhar (Wilcher) in Jožef Jarmer, leta 1892 je ostal Jožef sam. Leta 1919 sta sledila Friderik in Viljem Jarmer, leta 1926 jo je kupil Blaž Sodin, leta 1951 je postala SLP.

Mežnar in Stepišnek sta imela tu pristavo in lesni prostor. Vilhar in Jarmer sta ustanovila večje lesno podjetje in zgradila upravno hišico (h. št. 21, 51, 5a).

Danes je tu poleg trgovine (št. 5) večje podjetje za rezanje kamna in ulivanje betonskih cevi (št. 7).

H. št. 17 (5, vl. št. 360).

Prvi mestni mlin. Prej je stala na tem mestu (ob potoku) koča z gospodarskim poslopjem, leta 1825 last Andreja Gaberška iz

Gaberja. Leta 1882 je kupila pošlopji s travnikom in njivo Terezija Schmidt. Leta 1896 sta posest na dražbi kupila Jurij in Franciška Stravs, ki sta še isto leto na mestu kočice nasproti Rožnemu dvoru zgradila hišo. Leta 1903 jo je kupila družba z Jožefom Lenkom na čelu, ki je zgradila parni »Prvi mestni mlin«. Leta 1915 se je družba označevala kot Ivan Ježovnik (Jeschouunnig) et Cie. Nato je pa prišla v roke Rakuschev. Poleg mlina so lastniki zgradili več poslopij, med njimi večje upravno poslopje (ob cesti) in skladišče za železo.

Po osvoboditvi je bil tu izprva sedež — »Navoda« (podjetje za nabavo moke in drugih živil), izza leta 1948 pa služijo poslopja v prvi vrsti za industrijski servis (Tehnometal).

H. št. 21 (7, vl. št. 544).

Prvo vojno je hišo sezidal kmet Karel Ban, leta 1919 si jo je pridobil Ivan Sutej, leta 1925 so jo kupili Anton in Adolf Rode ter Ivan Martinčič, leta 1930 sta jo prevzela Adolf Rode in Ivan Martinčič, leta 1932 je Adolfov delež podedovala Julija Martinčič, leta 1950 je ostala Julija sama.

H. št. 23 (9, vl. št. 502).

Prvotna ledenica pivovarne Sorgendorf grofov Thurn v Pliberku, zgrajena leta 1908. Leta 1927 je poslopje kupil Franc Zagode, leta 1941 sta ga prevzeli Terezija Zagode in Terezija Kodrin.

Hiša stoji v ozadju za Martinčičevo. Leta 1932 ji je Zagode nadzidal nadstropje, pritličje je pa še vedno služilo v pivovarniške namene.

H. št. 25 (11, vl. 294).

Prvotno hišo sta leta 1926 zgradila krojač Rudolf Lešnik in Franciška Lešnik. Leta 1930 sta posest kupila Rudolf Perdan in Stefanija, roj. Nesman, ki sta staro hišo podrla in zgradila novo s ključavničarsko delavnico.

H. št. 29 (54, 61, 13).

Titova kasarna (domobranska vojašnica, Aleksandrova vojašnica).

Mestna občina jo je zgradila leta 1890, načrte je izdelal mestni inženir Jakhel. Poleg vojašnice je zgradila občina vojno bolnico, ki so jo uporabljali tudi kot sedež komande mesta. Obojno poslopje je dajala občina vojni upravi v najem do leta 1932, ko je država od nje odkupila vojaške objekte.

V ozadju vojašnice so sedaj uredili večji prostor za vežbanje vojske, zgradili nekaj vojaških upravnih objektov in dva oficirska stanovanjska bloka.

H. št. 31 (63, 15, vl. št. 390).

Na severni strani vojašnice stoječa enonadstropna hiša.

Leta 1888 jo je sezidala Marija Stefančič. Nadaljnji lastniki: Jožef in Marija Bauer (1889), Helena Sokol, roj. Kovafik (1892), Franc in Ana Dirnberger (1892), Ana sama (1911), Ana Vasak (1911), Rozalija Perc (1919), Josip in Ana Delakorda (1921), Ana sama (1932).

Danes je v hiši trgovina »Cinkarniški magazin«.

H. št. — (21).

Hišo, stoječo na vogalu Mariborske in Dečkove ceste, je leta 1933 sezidal Adolf Rode.

Stavbe na severni strani Mestnega mlina so nastale na Banovem, poprej Jorasovem svetu.

VRUNČEVA ULICA (DOLGO POLJE)

Izraz Dolgo polje je prvotno označeval ves ravni svet na severni strani mesta od Koprivnice pa tja do sedanje bolnice, kjer se je pričevala Lava. Ko je bila zgrajena bolnica, se je začel izraz umikati proti vzhodu in se je končno omejil na pas ob Koprivnici in na cesto ob njej. Danes je že tudi ta cesta dobila posebno ime: v spodnjem delu jo označujemo kot Vrunčevo, v zgornjem kot Drapšinovalico.

Vrunčeva ulica.

H. št. 1.

Vogelni blok nad Levstikovo in Vrunčevo ulico. Leta 1953 ga je začela zidati Cinkarna, a dokončala ga je leta 1955 mestna občina.

Projekt je v okviru Projektivnega biroja napravil inž. Franc Korent. Stavba ima obliko kvadrata. Tudi prometni del v sredini ima kvadratni prerez. V vsakem nadstropju je okrog in okrog prometnega jaška predprostor — hodnik. Stavbo so nameravali zgraditi kot nebočičnik, vendar so glede na teren ostali pri petem nadstropju. V pritličju bloka je Zadržna hranilnica.

Tu si je bil nekoč Wokaun zgradil gospodarsko poslopje. Pozneje je nastal na tem svetu lesni prostor. Leta 1926 ga je kupil Franjo Kalan in si naredil na njem veliko trgovino s kurivom (h. št. 1a).

H. št. 5 (5, 3, vl. št. 403).

Hišo sta leta 1891 zgradila Mihael in Barbara Komplet. Posestni nasledniki: Gašper in Marija Vrečer (1892), Marija sama (1898), šestero otrok (1930), dr. Ivan Vrečer kot lastnik polovice (1941).

H. št. 5 (46 in 52, 4; vl. št. 411).

Hišo sta leta 1892 na mestu dveh hišic zgradila dr. Anton Zišek in Ivanka, leta 1908 sta jo kupila Vekoslav in Matilda Breznik, leta 1915 jo je kupila Terezija Jezernik, leta 1920 jo je podedovala Ana Kukovec. Leta 1921 sta jo kupila Karel in Pavla Breznik. Leta 1934 jo je kupila Ana Plešivčnik, leta 1953 jo je prevzela Rozina Rechbach, roj. Plešivčnik.

H. št. 7 (7, 5; vl. št. 447).

Hišo je leta 1899 zgradil Sigmund Gradl, leta 1920 jo je kupil dr. Franc Steinfelser. Okupator jo je zasegel, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj.

H. št. 9 (5, 7; vl. št. 961).

Hišo je leta 1900 sezidal Anton Dimec (Dimetz), leta 1911 jo je kupil Karel Zohar (Socher), izza leta 1948 je SLP.

Znamenje Matere božje.

Stoji za živim plotom kraj ceste. Lepo delo baročne dobe. Na podstavku, ki ima obliko zaprte kapelice, je nastavek, ki izgleda kot streha baročnega stolpa, na nastavku je krogla, okrog katere se ovirja kača, na krogli stoji Marija, ki je obrnjena v severno smer, kakor da noče videti — grešnega mesta.

Znamenje je iz sredine XVIII. stoletja.

Drapšinska ulica (spodnji del Komenskega ulica, zgornji del Cesta na Dobravo).

H. št. 1

Veliko šolsko poslopje, v katerem sta sedaj I. osnovna in pomožna šola. Poslopje je leta 1926 zgradila bivša okoliška občina. Načrt in izvedba sta delo stavbenika Konrada Gologranca. Z zveznim traktom priključeno telovadnico je sezidal stavbenik Franjo Nerad.

Na posloplju je plošča, ki opozarja nato, da je okupator baš to poslopje uporabil kot zbirni center za izgnance.

H. št. 2 (16, 16, 2 in 4, 8 in 10; urb. št. 430, vl. št. 249).

Dvorec barona Contija, zgrajen v drugi polovici XVIII. stoletja. Pri njem je bilo več gospodarskih poslopij in kakih 5 oravov zemlje. Okrog leta 1800 mu je bil lastnik Ferdinand Verhovšek, hkrati graščak na Lindniku. Leta 1825 ga je podedoval Karel Verhovšek. Leta 1831 je posest kupil na dražbi Jožef Permozer. On je tudi bivši hram (shrambo) spremenil v hišo. Na podbojih je njegovo ime v letnico: J 1849 P. Jožef Permozer je leta 1862 umrl. Sledili so mu dediči, ki so skupno posedovali posest. Njihov rod se je tako razrasel, da je bilo hkrati nekoliko desetih lastnikov z imeni: Permozer, Joras, Pospichal, Krel, Nasko, Znidaršič, Windischer itd.

Leta 1904 je obe hiši in zemljo, kar je je še bilo, kupilo Društvo za nastanjanje vojakov. Leta 1922 je posest prodalo Svetozarju Paunoviču in Klotildi Fröhlich. Leta 1923 jo je kupil mr. Vojko Arko, leta 1948 sta jo prevzela Milica in mr. Ksenija Arko, por. Krstič.

H. št. 10 (49, 15, 12, dež. deska — XIX, vl. št. 966).

»Rožni dvorec«. Konec XVIII. stoletja mu je bil lastnik pl. Gallenfels, ki je posedoval opekarno na Zgornji Hudinji. Od njega je verjetno kupil Vital Rakusch. Sredi stoletja je bil v posesti pivovararja Tappeinerja. Od njega ga je podedovala

Marija pl. Guggenmoss. Pozneje sta ga kupila Robert in Ivana Diehl. Okrog dvora je bilo tudi precej zemlje. Diehl si je uredil večje podjetje za proizvajanje alkoholnih pijač. Leta 1929 je bila posest prepisana na ime otrok in kmalu nato razprodana. Temeljno poslopje je kupil stavbenik Karel Jezernik in mu nadzidal drugo nadstropje (1936). Tu in tam srečamo tudi oznako »Jamski dvorec — »Grottenhofe.

H. št. 14 (prej 17).

Hišo je leta 1933 zgradil ključavničar Ivan Drofenik, zdaj je last ključavničarja Miloša Klinarja.

H. št. 13 (11, 15; vl. št. 406).

Lastniki: Jurij in Frančiška Stravs (1892), Franc Kolar (1892), Anton Jošt in Neža, roj. Bočko (1896), Neža sama (1904), Anton Skorja, drugi mož, solastnik, Anton sam, (1944), Antonija Kač. Hišo je zgradil Stravs. Danes se je držl Joštovo ime.

H. št. 17.

Hišo sta zgradila Avgust Halužan in Antonija leta 1946. Naslednja hiša v gradnji, Gabriel Brumen.

H. št. 19 (25, urb. št. 421, vl. št. 251).

Lastniki: Ivan Pipan (1821), Marija Pipan, žena, solastnica (1828), Jožefa Pipan, por. Krušič in, Ana Pipan (leta 1859 za materjo, leta 1869 za očetom), Franc in Ivaža Vesenjaki (1885), Neža sama (1897), Matevž Sinkovič in Marija (1899), Matevž sam (1900), Ivana, roj. Klančnik, solastnica (1903), Jožef Koštomaj (1911), Franc Germovšek (1911), Alojz Verbič in Cecilija, roj. Horvat, Cecilija sama, pozneje poročena Ogrizek (1919), Gabriel Brumen in Matej Brežnik (1952), Franc Sotler in Franc Cernuta (1953). Hišo so zgradili Vesenjaki. Leta 1933 jo je bil prvič in leta 1953 drugič obnovljena.

H. št. 21 (27).

Hišo sta leta 1909 zgradila Jurij in Vera Sinkovič. Elizabeta Pettauer, roj. Dulenc (1915), Ivan Kos (1920 in 1925), Rupert in Marija Kompan (1927).

H. št. 16 (18).

Hišo s pekarno sta leta 1933 zgradila Rudolf in Miroslava Mlakar.

H. št. 18 (20).

Hišo, naslonjeno na Mlakarjevo, je leta 1936 zgradila Marija Pašera. Posestni nasledniki: Prevolnik, Schmidt, Martin Speglič, SLP, Zdravko Stibrič.

H. št. 20 (14).

Hišo je leta 1932 zgradila Ana Miklavc.

H. št. 22 (19; 16 — Komenskega ulica, 24 Cesta na Dobravo).

Lastniki: Jožef Dokler (1821), Jožef in Apolonija Dokler (1829), Andrej in Apolonija Stante (1837), Andrej sam (1847), Neža Stante (1857), Mihael 191 Watzinger, mož, solastnik (1889), Franc in Terezija Korošec (1891), Terezija sama (1926), Jožef in Marija Jazbinšek (1935).

Hišo je zgradil Mihael Watzinger, in sicer nekoliko v ozadju za stransko potjo. Jožef in Marija Jazbinšek sta leta 1939 zgradila vilo prav ob ulici in leta 1955 sta staro hišo prodala Renerju in Kuncu.

Pri Kompanu in Jazbinšku so konča k. o. Celje. Tu je poprej Komenskega ulica prehajala v Cesto na Dobravo, ki je bila v k. o. Spodnja Hudinja in do leta 1935 v občini Celje-okolica.

H. št. 32 (Cesta na Dobravo 5).

Hišo je leta 1926 zgradil Jožef Serdoner.

VESELOVA ULICA (BEZENSKOVA ULICA)

Veselova ulica je nastala ob hišah, ki kot nekaj vence na severni strani obkrožajo Diehlovo (»Rožni dvorec«). Hiše so nastale na parcelah, ki so jih graditelji kupili od Diehlovih otrok. Na vzhodni strani vodi Veselova ulica k Mariborski cesti — v Gaberje.

H. št. 1 (10).

Bivša Diehlovo žganjarno (ob potoku) sta leta 1935 kupila Justina Rustja in Marija Jelen. Leta 1948 je poslopje kupil Aleksander Baldasin in na njegovih temeljih zgradil vilo, ki gleda proti parku in otroškemu igrišču vzdolž Mariborske ceste.

H. št. 3 (10).

Bivši Diehlov hlev. Leta 1935 ga je kupil Franc Suša in ga preuredil v stanovanje in izdelovalnico metelj. Od njega je poslopje kupila Antonija Okrožnik, njen mož Adolf si je uredil v njem vodovodno instalatersko delavnico.

H. št. 5 (10).

Hišo sta leta 1934 zgradila Jožef in Marija Ruprecht.

H. št. 7 (13).

Hišo sta leta 34 zgradila Ludvik in Marija Prevolnik. Posestni nasledniki: Mirko Hvalec, Viljem in Pavla Dofek.

H. št. 9 (4).

Hišo je leta 1934 zgradil Franc Ločnikar. Zdaj ima hiša pet lastnikov.

H. št. 13 (2).

Hišo je leta 1934 zgradil inž. Franc Uršič.

Na severni strani Veselove ulice stoji zdaj samo oficirski blok, (h. št. 2), ki ga je postavila Vojna pošta, a gradilo ga je podjetje »Granit« iz Slovenske Bistrice. Tu je bil poprej travnik, kjer so se pozimi drsali in lomili led. Travnik je bilo od Marije pl. Guggenmoss kupilo slovensko društvo Dijaška kuhinja. Blok je bil zgrajen leta 1955.

ULICA 29. NOVEMBRA (JAHNOVA, ZRINJSKO-FRANKOPANSKA, ZRINJSKEGA ULICA)

H. št. 2 (2). Upravno poslopje Uprave za ceste in kanalizacijo, pritlično, zgrajeno leta 1848 na bivšem pivovarniškem svetu.

H. št. 10 (10, 4, vl. št. 517).

Leta 1912 je vilo zgradil arhitekt Alojzij Kaiser. Posestni nasledniki: Emilija Gasparotti (1915), Ernest Marine (1922), Kristina Valenčak, por. Azman. Okupator je hišo zaplenil, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

H. št. 5 (5, 3, vl. št. 513).

Leta 1912 je vilo zgradila Luiza Klimek. Leta 1919: Svetozar in Julijana Dragič, 1920: Peter Gregorc, leta 1923: Pavla Rischner, leta 1946 SLP.

H. št. 7 (7, 5, vl. št. 525).

Vilo sta zgradila Ludvik Wessely, mestni inženir, in žena Filomena leta 1912. Posestni nasledniki: Franc Likar (1921), Rihard in Pavla Pernat (1926), Pavla sama (1929), Avgust in Jožefa Stok (1947), SLP (1948).

H. št. 9 (9, 7, vl. št. 512).

Vilo sta leta 1912 zgradila Anton in Marija Kapla, leta 1921: Leopold in Marija Selšek.

H. št. 11 (11, 9, vl. št. 516).

Vilo sta leta 1912 zgradila Rudolf in Ana Ramiak. Leta 1916: Karel Pertinač in Amalija, roj. Pavline, leta 1926: dr. Valter Riehl, leta 1927: Adolf Westen.

H. št. 13 (13, 11, vl. št. 602).

Vilo sta leta 1927 zgradila Ivan Kranje in Franciška, roj. Božič, leta 1932 Franciška sama.

H. št. 15 (15, 13, vl. št. 608).

Vilo je leta 1927 zgradil Fran Marinček. Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj. Leta 1954 sta jo kupila Josip Sovine in Marija, roj. Bač.

H. št. 17 (17, 15, vl. št. 604).

Vilo je leta 1928 zgradil Karel Jezernik, leta 1951 jo je prevzela Ivica Milošević. Okupator jo je zasegel, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

H. št. 19 (19, 17, vl. št. 605).

Vilo je leta 1928 zgradila Franciška Vudler.

Na vzhodni strani ulice građe moderno solo za trgovskeavnje.

Severno od nje so novejšee oarake, v prvi izmed njih je Projekt-atelje za nizke gradnje.

MISKO KRANJČEVA ULICA (GAJEVA ULICA)

Nadaljevanje preko proge. Zlasti južni del še neizgrajen. Tu poteka ulica ob stanovanjskem bloku, ki ga je zgradil MLO, ter med okupatorskim blokom in nekdanjo športno, sedanjo stanovanjsko pritlično zgradbo.

Nato prečka Tkalsko in za njo Stritarjevo ulico.

Od Tkalske ulice dalje so vile na obeh straneh. Nastale so deloma v tridesetih letih, deloma pa v sedanji dobi. Ko bo ulica popolnoma zgrajena se bo tudi nanjo raztegnilo ime: Ulice XIV. divizije.

Zahodna stran:

H. št. 1 in 3. Stanovanjski blok, ki ga je MLO zgradil leta 1951.

H. št. 5. Vogalni blok, ki ga je zgradil okupator v slogu nemških hiš.

Oba bloka sta na tako imenovanem Pertinačevem svetu, kjer si je bil podjetnik Pertinač po prvi vojni zgradil tovarno emajlirane posode, a je zaradi pomanjkanja kredita podlegel Westnu. Za novega lastnika so zemljišce uporabljali kot športni prostor.

H. št. 31 (27). Gusti Vračko (1941).

H. št. 33 in 35 (41, 41 a). Dvojna vila. Prvo sta sezidala Franja Znidar in Ana Cuvan (1941), drugo pa Ana Stravs (1950).

H. št. 39 (33). Dvojna hiša iz skupine »Ogrizekove kolonije«. Jakob Cydrich — Rozalija Korošec (1929). Zdaj Ivan Lah.

H. št. (). Dvojna hiša iz skupine »Ogrizkove kolonije«. Rado Jurko — Ivo Srieuc (1929).

H. št. 29 in 29a (). Dvojna hiša. Viktor in Julijana Godnik (1959) — Ivan ter Fanika Stante (1951).

H. št. 41 a. Peter in Ignacija Marolt (1955).

Vzhodna stran.

H. št. 38 (28). Saša Gregorin (1958).

H. št. 42 (30). Dr. Franjo Kloar (1958).

H. št. 44 (32). Leta 1951 je vilo začel graditi Miroslav Gobec. a jo je v gradnji prevzel inž. Friderik Drolz, ravnatelj brastniškega rudnika. Zdaj SLP.

H. št. 46 (34). Franc in Ana Lenko (1958).

H. št. 48 (36). Pavla Pšaker (1933), Jožef in Jožica Ferkov (1952), zdaj Jožica sama, drugič poročena Pirš.

H. št. 34 (25). Josip Piano (zgrajeno pred prvo vojno).

KERSNIKOVA ULICA

Na južni strani so Kersnikovo ulico združili z Gregorčičevo šele leta 1948, ko so zaradi zgraditve bodočega zdravstvenega doma opustili Kržišnikovo (pred vojno Tavčarjevo) ulico.

H. št. 16. (Kržišnikova 10, vl. št. 575).

Vila ob stranskem vходу v bolnico. Leta 1924 jo je zgradil Nikola Serebrjakov. Še isto leto sta jo kupila Rihard in Irena Wagner, leta 1927: Vladislav Pegan, leta 1929: Albin Pečar. Okupator je vilo zasegel, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj, a jo je odstopil odseku za socialno skrbstvo, ki jo je vključil v sestav bolnišnice.

H. št. 1 a (Kržišnikova 8, vl. št. 576).

Vilo je leta 1924 zgradil Rudolf Kragl. Leta 1926 jo je kupila Erna Burger. Okupator jo je zasegel, po osvoboditvi jo je lastnica dobila nazaj.

H. št. 1 (Kržišnikova 1, vl. št. 574).

Vilo je leta 1923 sezidal Alojzij Drogenik, leta 1935 jo je kupil dr. Franc Steinfelser. Okupator jo je zasegel, po osvoboditvi jo je lastnik dobil nazaj, a jo je leta 1946 prodal Pavli Strupelj.

Na zahodni strani dozidan kompleks celjske bolnice, na vzhodni strani blok Tovarne emajlirane posode, sestojč iz petih velikih hiš, sezidanih od leta 1947 do 1955 (št. 4, 6, 8, 10, 12).

Prva leta po vojni je bilo na zahodni strani podjetje »Beton« zgradilo nekaj barak, v katerih so bili delavska kuhinja, družabni in stanovanjski prostori. Ta poslopja so se umaknila bolnici.

H. št. 5 (3, vl. št. 587).

Vilo sta leta 1927 zgradila Franc in Vidosava Leskovšek.

H. št. 7 (5, vl. št. 588).

Vilo sta leta 1927 zgradila Ludovik in Franciška Selšek, okupator jo je zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

H. št. 9 (7, vl. št. 586).

Vilo je leta 1926 zgradil Franc Tramšek (Tramscheg) leta 1928 jo je prevzela Matilda Tramšek, leta 1936 jo je dobila Minka Knez.

H. št. 11 (9, vl. št. 529).

Vilo je leta 1912 zgradila Občekoristna uradniška stavbna in stanovanjska zadruga. Leta 1915: Karel Straus, leta 1917: Jožef Achleitner, leta 1918: Jožef in Karolina Baumgartner, leta 1919: Simon in Franciška Gabere, okupator je vilo zaplenil, po vojni jo je Franciška dobila nazaj.

H. št. 13 (11, vl. št. 522).

Vilo je leta 1912 zgradila Občekoristna uradniška stavbna in stanovanjska zadruga. Leta 1926: prof. Martin Mastnak, leta 1956: dr. Vid Červinka in Emilija, leta 1944: Emilija sama.

H. št. 15 (13, vl. št. 521).

Vilo je leta 1912 zgradila Občekoristna uradniška stavbna in stanovanjska zadruga. Leta 1926: Anton in Pavla Gorinšek, leta 1927: Pavla sama, leta 1940: Ivan in Helena Patsch, leta 1947: Martin in Lucija Kocmur.

H. št. (8).

Vilo je leta 1930 zgradil Karel Božnik.

Kersnikova ulica se nadaljuje preko železnice, stavbe na eni kakor na drugi strani železnice so vse nastale na svetu Spodnjega Lanovža.

H. št. 21 (17, vl. št. 572).

»Savinja«, lesna industrija.

Tovarna pohištva s stanovanjsko hišo, zgradil Franjo Vehovar iz leta 1925.

H. št. 26-30 (14, 21, 19, 21 a, 19 a, vl. št. 404).

Spodnji Lanovž. Posestvo je iz konca XVIII. stoletja, vendar v Celju ni potrebnih podatkov, iz katerih bi bil omogočen popolnoma določen sklep. Posestvo je nastalo iz kmečkih zemljišč, ki so bila deloma kot dominikalna podložna magistratu, deloma pa kot urbarialna opatijski gosposčini župna, cerkvi sv. Danijela.

Pri dvorcu je bila samo majhna gosposčina s nekoliko podložniki.

Leta 1825 je bil lastnik Spodnjega Lanovža Ignacij Novak, znani posestnik steklarne v Rakovici. Leta 1848, ob časn kmetiške odveze, je bil lastnik Spodnjega Lanovža Jožef Hauswirth, Od Hauswirtha ga je leta 1864 kupil Friderik baron Bruck, sin bivšega znanega cesarskega ministra. Baron Bruck je graščinico obnovil in ji dal napraviti konicasta okna. Leta 1904 je kupila posestvo mestna občina iz meščanskega oskrbovalnega fonda. Po prvi vojni je občinski svet preselil sem mestno oskrbnitvo in je двореc preuredil za stanovanje, gospodarsko poslopje je pa uporabil za avtodelavnico in mu je dodal večjo garažo za avtobuse.

Dom »Kladivarja« (h. št. 51, prej 53).

Severno od Spodnjega Lanovža je okupator zgradil hišo, ki je po osvoboditvi služila kot terenska pisarna Osvobodilne fronte. Leta 1952 je športno društvo Kladivar to stavbo razširilo, tako

da je dobilo prostor za restavracijo, društvene prostore in prenočišča. Na zahodni strani stavbe je pa napravilo zelo lep in velik športni prostor z leseno tribuno na južni strani. Novo poslopje tovarne Aero tvori na zapadu v priložni daljavi učinkovito ozadje.

Na vzhodni strani imamo preko železnice tako imenovani Peršičev prostor, čigar severozapadni del je zavzel od okupatorja zgrajeni blok.

Nato sledi dvojne hiše tako imenovane »Ogrizkove kolonije«, zgrajene leta 1928:

Prvotno Franc Krašič in Cecilija, nato Mirko in Danica Razlag, prvotno Jožef Lahovnik, nato hči Anica Kitakova in Franc Turnšek (h. št. 54 in 56, prej 32 in 54);

Franc Veglener — Ivan in Mara Romih (h. št. 58 in 40, prej 36 in 58);

Franciška Skitek — Klara Plevčak (h. št. 44 in 42, prej 40 in 42).

H. št. 48 (46).

Vilo je tik pred drugo vojno zgradil Karel Grah.

H. št. 50 (48).

Vilo sta tik pred drugo vojno zgradila Franc in Marija Zohar.

Njima nasproti stoji na zahodni strani ulice hišica s strmo streho, ki jo je zgradil okupator za cestno upravo, njej služi še danes (h. št. 53).

IPAVČEVA ULICA (LANOVSKA CESTA, GIZELINA ULICA, BENJAMIN IPAVČEVA UL.)

H. št. 2 (2, vl. št. 455).

Hišo je leta 1900 zgradil dr. Josip Vrečko. Leta 1944 jo je prevzela Rozina Vrečko.

H. št. 5 (5, urb. št. 417, dom. št. 237, vl. št. 164).

Tu je bila že v XVIII. stoletju tesarska delavnica z lesnim prostorom. V XVIII. stoletja je na njem tesaril Teržan. V začetku naslednjega stoletja in leta 1825 najdemo na njegovem mestu Franca Paka, ki je prišel iz Grada. Paka je sledil Karel Schmidt (z ženo Marijo). Leta 1857 je posest kupil Marko Tratnik. Leta 1921 jo je prodal Francu in Borisu Batiču (hkrati z obema hišama ob potoku). Karel Pak je v posloppju uredil javno kopalnico. Batiča sta ga prezidala.

H. št. 4 (28, 8, 4, vl. št. 562).

Hišo je leta 1884 zgradil Ivan Prašen, vrtnar. hkrati z vrtarji. Po predloženem načrtu bi morala biti pritlična, vendar so jo zgradili nadstropno. Zidal jo je stavbenik in arhitekt Walter. Leta 1900 jo je prevzela Ana Prašen. Nadaljnji lastniki: Rudolf Exner, stavbenik (1908), Alojzij Senčar, trgovec v Ptuj (1911), Jožef Smertnik (1918), Antonija Smertnik, roj. Hoge (1925), Jožef, solastnik (1927). Okupator je hišo zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj, Antonija sama (1948).

Smertnik je leta 1932 hišo obnovil in ji dozdial balkon.

H. št. 6 (6; urb. št. 114, vl. št. 545).

Novejša vila z gospodarskim posloppjem, predelanim zdaj v stanovanje. Tik pred bolnico. Leta 1825 najdemo tu gospodarsko poslopje Jožeta Kneza. Zemljišče in poslopje je šlo iz rok v roke. Izza 1905 je bilo v lasti rodbine dr. Brenčiča. Leta 1916 je kupil oboje Jožef Kirbiš, ki je leta 1927 zgradil vilo. Okupator je posest zaplenil, po vojni sta jo hčeri (Vilma, por. Potokar, in Elza, por. Zupančič) dobili nazaj. Lastalci sta jo zamenjali za drugo posest, tako da je zdaj SLP.

H. št. 6 (11, 14, 5; urb. št. 280, 284, vl. št. 296).

Celjska bolnica. Na tem mestu so bila v drugi polovici XVIII. stoletja zemljišča, ki so pripadala Fröhlichevi jermenski rodbini. Od Fröhlichov jih je kupil Kazimir pl. Prothasi, ki je zgradil poslopje sedanjega sodišča. Kakor to poslopje tako je tudi zemljišča na loteriji dobil tržaški trgovec Pilepič. Od njega je posest kupila država, v posloppju je namestila okrožni urad, zemljišča je pa prodala inž. Frideriku Byloffu. Od Byloffa je zemljišče kupil zidarski mojster Ivan Nöst. Že prej je bilo tu neko gospodarsko poslopje. Nöst ali njegov sin je pa zgradil gosposko hišo in ob njej dve gospodarski posloppji, eno ob cesti, drugo na nasprotni strani. Od Nösta je prišla posest v roke kamnoseka Valentina Hoferja. Od Hoferja je leta 1874 kupila posloppja mestna občina, ki je v gosposko hišo (»stara hiša«) iz špitala poleg župne cerkve prenesla bolnico. Leta 1884 je postala bolnica deželna. Dežela je leta 1887 zgradila novo bolniško poslopje, ki ga je imenovala Gizelino bolnico. Glavno krilo je dobilo smer vzdolž ulice, obe stranski krili so usmerili proti vzhodu, med stranskima kriloma jo zgradili gospo-

darski trakt. L. 1905 so na dvoriščni strani zgradili posebno poslopje za izolirni ali infekcijski oddelek. Leta 1951 je bila na severni strani glavnega posloppja zgrajena in opremljena stavba za ginekološki (porodniški) oddelek, ki so ji leta 1937 nadzidali drugo nadstropje.

Proti koncu stare jugoslovanske dobe je bila na predlog mestnega inženirja Blaža Pristovška v regulacijski načrt sprejeta določba, naj bi se bolnica premestila na Ostrožno, nekako tja, kjer je bil leta 1954 veliki ljudski tabor, na katerem je govoril sam Tito. V okupacijski dobi so bili krajevni činitelji za to, da se ta načrt obrzdi, toda na višjo zahtevo so začeli prizidavati staro bolnico, naslonili so se na južni stranski trakt, od njega so šli proti vzhodu. Na ta trakt so naslonili krak, ki je šel proti jugu. Delati so začeli l. 1945, vendar so načrt le delno izvršili. Po osvoboditvi je bilo treba delo nadaljevati, zasnova se ni dala več izpremeniti, nanjo se je moral nasloniti tudi naš projekt. Izdelal ga je v splošnih črtah ljubljanski inženir Jožef Platner, v podrobnostih inž. Franc Korent. Leta 1949 so se ločili dela. Sprva je gradilo Mestno gradbeno podjetje, nato pa je uprava bolnice prevzela delo v lastno rečijo. Pod nadzorstvom in po navodilih primarija in ravnatelja bolnice dr. Sušteršiča ga je vodil tehnik Franc Završan. Z nasveti in risbami so pomagali inženirji Jožef Platner, Svetko Lapajne in šef Mestnega gradbenega podjetja Hugon Hykel. Za preskrbo sredstev so osnovali poseben odbor. Delo se približuje h koncu. Že kar v početku so tudi stari bolnici nadzidali drugo nadstropje, vendar dela tedaj niso končali in še danes čaka na dovršitev. Pač pa so leta 1955 dodali »stari hiši« strošno nadstropje in lotili so se tudi obnove manjših, pomembnih stavb. V celoti zunanost bolnice zaradi svoje neregularne zasnove učinkuje nenavadno, v notranjosti je pa skrbno in moderno opremljena.

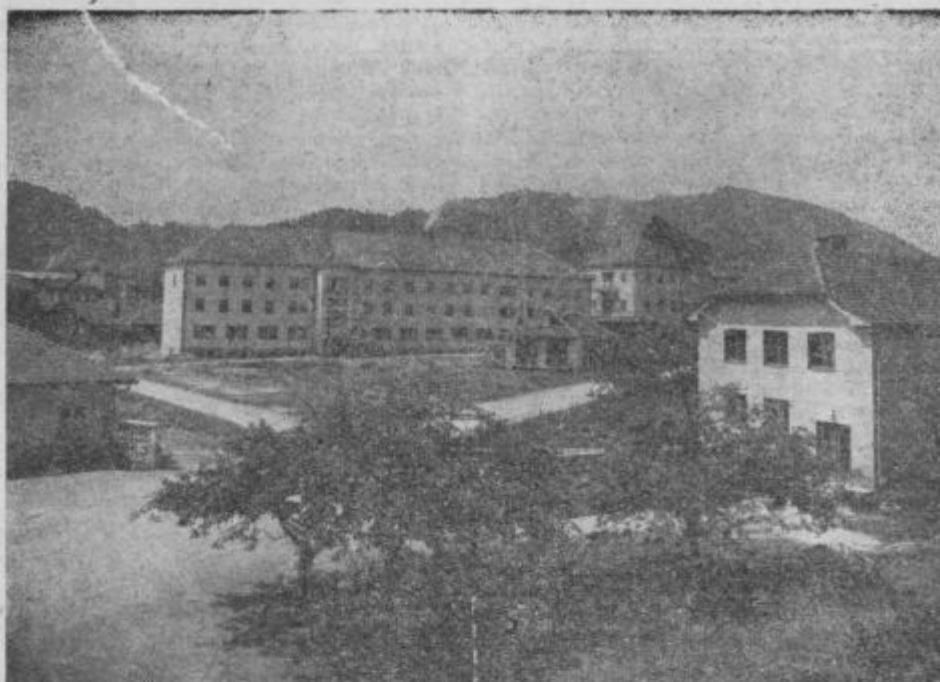
Podrobno je opisana zgodovina celjske bolnice v Zborniku Zdravstvo v Celju in okolici, ki sta ga izdala Svet za ljudsko zdravstvo in socialno skrbstvo pri mestu in okraju leta 1951. Dobo do leta 1945 je obdelal pisec te knjige. Dobo po letu 1945 pa zdravnica dr. Stanislava Straus — Bračko.

Nasproti sedanji bolnici so bila leta 1825 ob potoku štiri lesena gospodarska posloppja.

Prvo izmed teh posloppij so pozneje spremenili v pritlično hišo (zdaj št. 5). V njej je izza leta 1898 imel delavnico in stanovanje ključavničar Repič (Reppitsch). Od njega jo je leta 1903 prevzel Grad (Gradt). Ta je ostal tu, dokler se ni leta 1915 preselil v Vodnikovo ulico. Tedaj je hišo kupila bolnica.

Naslednji dve posloppji sta sčasoma nadomestili zidani skladnici (št. 7, 9). Četrto poslopje se je pa umaknilo večji hiši: h. št. 11 (18, 13, 11, dom. št. 354, vl. št. 340).

V sedemdesetih letih jo je zgradil Franc Hausbaum. Posestni nasledniki: Franc Hausbaum ml. (1888), Ivana Spann, ovd. Toffant (1890), Berta Schön (1896), Marija Plevčak* (1902), Ferdo Heilinger (1914), Franciška Hojnik (1918), Alojzij Seošla (1919), Viktorija

Bolnica

Elsner (1919), Josip in Ljudmila Marušič (1921), Ivana in Marija Saneer (1922), Nikolaj Aleksandrovič in Zofija Lvovna Sereb-jakov (1923), Adolf in Evgenija Glück (1924), Ignacij in Neža Mutec (1932). Za Ignacijem Ana Repinšek.

Preko potoka:

Lava št. 6 (12, 15, 15; urb. št. 312, dom. št. 352, vl. št. 186).

Leta 1882: Za Antonom Antonija Lembacher, leta 1882: Ivan in Terezija Repinšek, leta 1922: Ivan sam, leta 1927: šestero otrok.

V hiši je bila gostilna.

Na tej strani potoka: h. št. 15 (17, 15, dom. št. 333, vl. št. 182).

Bivše Jelenčevo gospodarsko poslopje, ki ga je leta 1915 kupil Jožef Kirbiš. Leta 1954 ga je kupil Ivan Vudler, ki je iz poslopja napravil stanovanjsko hišo. V tej hiši imajo danes jehovci svoje svetišče. Poslopje je nastalo v devetdesetih letih.

H. št. 12 (12, cerkv. gospšč. sv. Danijela — urb. št. 161, vl. št. 8).

Prvotno pri Koserjevi posesti (poznejši Pallos). Leta 1884 kupila Marija Orešek, ki je zgradila enonadstropno hišo s sušilnico. Leta 1901: Anton in Marija Fazarinc, eta 1929: Anton Fazarinc ml. Nato je posest kupila bolnica. Bolnica je leta 1939 v bližnem gospodarskem posloplju uredila pekarno.

Tovarna pločevnastih in žičnih sít (h. št. 8, prej 20).

Leta 1928 je Ivan Putan zgradil manjšo tovarno za izdelovanje gumbov. Leta 1935 jo je na dražbi kupil Ivan Jelenc, leta 1939

sta jo kupila Alojzij Urabič in drug in v povečanem posloplju uredila tovarno žičnih izdelkov. Poslopje je zidal Alojzij Kališnik.

Rišcner in Urabič sta prevzela tudi bivšo tvornico Cetva (1940). -

Mehanična tkalnica »Metka« (h. št. 10 prej 22).

Nastala iz dveh tovarn: Metke (Weinberger) in Celjske tekstilne tvornice Bergman & drug. Dunajski tekstilni tehnik Henrik Weinberger je kupil od mesta stavbišče (zemljišče je pripadalo Spodnjemu Lanovžu) že v začetku leta 1929 in je takoj začel zidati: najprej je postavil tkalnico, nato pralnico in končno belilnico in barvarno. Zidala sta mu Alojzij Kališnik in Karel Jezernik. Gradili so po šed-sistemu. Konec leta je tovarna že stala, vendar jo je lastnik vseh naslednjih deset let prizidaval.

Ivan Henrik Bergmann & drug si je izbral mesto tik na severni strani Weinbergerjevega. Stavbišče je kupil sredi leta 1929 in je takoj začel zidati, tako da je bil v glavnem gotov še istega leta. Zidal mu je Konrad Gologranc. Tovarna je bila podružnica večjega podjetja v Svitavi na Čehoslovaškem in je bil prodvsem določena za izdelovanje hlačevine in celirja. Sedanje upravno poslopje je pripadalo Bergmannovemu podjetju.

Obe podjetji sta imeli večji obseg.

Poleg Metke je večje trgovsko poslopje (h. št. 12 in 14 prej 24 in 24a), ki ga je leta 1932 zgradil Kirbiš za tvornico kvasa.

H. št. 18.

Nanje se naslanja nova hiša s ključavničarsko delavnico Ignacija (in Berte) Javoršek (h. št. 18, prej 20).

OBLAKOVA ULICA

Nova ulica, potekajoča severno od bolnice v smeri vzhod-zahod. Vile na severni strani so razen treh, ki se še grade, iz zadnjih let stare Jugoslavije; izmed vil na južni strani je prva iz dobe stare Jugoslavije (manjša hiša v ozadju je še starejša), dve naslednji villi sta nastali nedavno, sicer je pa na južni strani bolnica.

Severna stran:

H. št. 6 (25). Franc Ločnikar (1932).

H. št. 8 (2). Marjeta Kališnik (1937), zdaj SLP.

H. št. 10 (4). Baldo Detiček in Amalija Speglič (1927), Anton in Neža Sadar (1930), Marija Sulgaj (1937).

H. št. 12 (6). Franc Gračner (1936), zdaj Stane Kokalj.

H. št. 14 (8) Marija Pik (1931).

H. št. 16 (10). Friderika Lottspeich (1933), zdaj SLP.

H. št. 18 (12). Anka Kupec (1931).

H. št. 20 (14). Adela Topolovek (1932).

Južna stran:

H. št. 1 (-). Vogalna hiša med Oblakovo in Drapšinovo ulico. Slavko in Neža Winter (1926), Franc Rant (1929), Alojzij in Julijana Rant (1932). Okupator je vilo zasegel, po osvoboditvi sta je lastnika dobila nazaj.

H. št. 3. Angela Romih (v gradnji).

H. št. 5. Franjo in Vehovar (1926).

H. št. (-) Starejša hišica v ozadju. Franc in Frančiška Seraučar (1915), Izidor Benko in Rozina, roj. Butinar (1920), Mihael in Jožefa Pojavnik (1920), Maks in Simon Stössel (1929), Karel in Josipina Perc (1932).

JENKOVA ULICA

Ulica je nastala v tridesetih letih stare Jugoslavije. Samo vzhodni del je iz zadnjih let pred pričetkom prve svetovne vojne. V vzhodnem delu je neposredno zazidana južna stran, v zahodnem delu je pa zazidana severna. Samo dve vili na severni strani šele nastajata, južna stran pa šele v celoti nastaja, samo dve tri vile so že gotove.

H. št. (—) Nekoliko od ulice oddaljene vzdolž savinjske železnice stoječe šeststanovanjske hiše, Zgradila jih je Občekoristna uradna stavbna in stanovanjska zadruga leta 1916, 1914, 1912.

Med hišami in ulico so zazidljive stavbne parcele.

Severna stran.

H. št. 16 (8). Martin Mastnik (1957).

H. št. 18 (10). Ane Suhač (1952).

H. št. 20 (12). Josip Brinar (1952).

H. št. 22 (14). Franja Turk (1940—1941).

H. št. 24 (12). Vila za Turkovo, Cuš (1939), zdaj Franc Veber.

H. št. 26 (16). Franjo Tiller (1954).

H. št. 28 (20). Barbara Zupanek (1952), zdaj Jože Tabor.

H. št. 30 (22). Franjo Roš (1955).

H. št. 32. Zdravko Kovač (v gradnji).

H. št. 34. Edita Cank (v gradnji).

H. št. 38. Adolf Reja (v gradnji).

Južna stran.

H. št. 19 (19). Franc Nerad (1927), Anton Rode in Marica, roj. Nerad (1950), Marica sama (1938). Okupator je vilo zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj, leta 1946 sta jo kupila Boris in Jelena Sket.

H. št. 3 (31). Občekoristna stavbna in stanovanjska zadruga (1912), Josip Kveder (1926), Jakob in Anica Mlinar (1932).

H. št. 5. Ciril Stojan in Marija Jerman (v gradnji).

H. št. 7. Pavel Javornik (v gradnji).

H. št. 9. Ivan Sešler (1955).

H. št. 11. Dr. Jakob Rebernik in inž. Ivan Vrečar (1955).

H. št. 13 Jaklič (v gradnji).

H. št. 17. Franc Kopitar in Roje (1957).

H. št. 19. Drofenik (1957).

TKALSKA ULICA

Ta ulica se začinja med tovarno pohištva in Spodnjim Lanovcem, je na zapadnem koncu slepa ter vodi proti vzhodu. Nove stavbe se pričenjajo ob križišču s Kersnikovo ulico. Na južni strani sta dva bloka, ki ju je (na zahodnem in severnem robu bivšega Pertinačevega sveta) zgradil okupator v neprijaznem nemškem slogu. Prvi blok (št. 11) je vogalna stavba med Tkalsko in Kersnikovo, drugi (7 in 9) med Tkalsko in Miško Kranjčevo ulico.

Sicer so pa stavbe, večje, deloma dvojne vile na severni strani ulice:

H. št. 12 in 10 (12, 14). Miloš in Minka Klinar — Ivan in Apolonija Logar (1955).

H. št. 8. Stane in Ana Lenarčič (1941).

H. št. 4 (2). Lastniki: Jožef Koštomaj (1911), Franc in Drago Suša (1914), Karel Napolitan (1915), Jožef Plahutnik (1926) in Amalija, roj. Golja (1929). Hiša je že preko potoka.

STRITARJEVA ULICA

Ta ulica poteka paralelno s Tkalsko od Kersnikove ob Spodnjem Lanovcu proti vzhodu. Glavni del ulice zavzema tako imenovana Ogrizkova kolonija, skupina dvojnih hiš, ki so bile v okviru »Socialne akcije« zgrajene od jeseni 1928 (delno od maja 1929) do jeseni 1929, z namenom, da bi si delavci ustvarili lastne domove. Hišice so gradili po enotnem tipu, za katerega je izdelal načrt mestni tehn. oddelek (inž. Pristovšek in gradb. tehnik Hojker). Hišice so se oddajale na obročno odplačevanje. Toda delavci se skoraj niso potegovali zanje. Vendar so prišle v last denarno šibkejšim ljudem. V celoti je nastalo 10 dvojnih hiš s 20 stanovanji in posestniki.

Tri (že navedene) dvojne hiše imajo številke Kersnikove ulice. Številke Stritarjeve ulice imajo štiri take hiše.

20, 18 (25, 25): Rudolf Vračko in Josip Lednik.

16 in 14 (27 in 29): Cvetko Ščuka in Istok in Terezija Iršič.

12, 10 (34, 35): Alojzij Bolhar in Valerija Košič.

19, 17 (6, 8): Valentin in Ida Stante in Stanko Mavrič (prej inž. Dolinar).

Nekatere izmed teh hiš nimajo več prvotnih lastnikov.

H. št. 13 (10). Inž. Anton Komel (1959).

NUŠICEVA ULICA

Nušičeva ulica poteka ob Koprivnici, vzporedno z Miško Kranjčevo in je še neizgrajena.

Zahodna stran:

H. št. (—) Ivan Kragl (1954).

H. št. 10b Albert Jarh (iz medvojne dobe).

H. št. 10a. Franc in Terezija Slatnik (1949).

H. št. 35 Alojzij in Marija Smigovec (1947).

Preko potoka je samo nova vila Štefana Pečolarja in Marjanec. h. št. 2, (1955).

POT NA LAVO

H. št. 4 (13, urb. št. 311, vl. št. 58).
Kmečka domačica za Glazijo, na desni strani poti. Leta 1825 je bila v posesti Ivana Jurija Steinmetza. Leta 1837 jo je kupil Jožef in leta 1848 Alojzij Kaulich. Leta 1896 jo je podedovala Alojzija Praunseis v št. Juriju. Leta 1906 jo je prevzela Minka, žena dr. Alojzija Brenčiča. Do novega leta 1957 v Brenčičevi rodbini, poslej SLP.

H. št. 9, 9a, 9b, 11 (5, Novo Celje — urb. št. 106, vl. št. 322).

Leta 1882: Gabriela in Ivana Angerle, 1886: Rudolf Göczy, 1890: Oton Rockenstein in Klara, roj. Dussik, leta 1898: Dr. Josip Sernee, poslej v posesti Sernečevih. Zdaj so lastniki glavnega iz

treh delov sestavljenega poslopja: Dolinar, Grobelnik in Stanič, strauskega, nekdanj gospodarskega poslopja, pa Kalteneger.

H. št. 22 (5a). Vilica na vzhodni strani ceste. Zgradila sta jo leta 1922 zlatar Adolf Simsa in Kristina. Leta 1927: Adolf sam, 1927: dr. Jožef Weiniger, 1929: Franc in Julijana Andres, 1937: Julijana sama, 1948: Kvetuša Jager, roj. Anders, Karel Jager.

Dve leseni hišici (št. 1 in 3) ob spodnjem delu poti za Betonovimi zgradbami, a sedem takih hišic (št. 18, 20, 24, 26, 28, 30, 32) ob spodnjem delu potl. Hišice je zgradil okupator in so samo začasne (po načrtu arh. Šoparja (Schopperja)).

LJUBLJANSKA CESTA (od mostu preko Sušnice do mostu preko Ložnice — »Butajevega mostu«)

Na južni strani ceste:

H. št. 11 (19). Sedanji »Agroservis«, bivša Haselbachova hiša in delavnica. Zgradila sta jo leta 1938 avtomehanik Stefan Haselbach in Karolina.

H. št. 13 in 15. Stanovanjsko in upravno poslopje Okrajne gozdne uprave, zgrajeni leta 1955 po načrtu, k ga je v sestavi

podjetja Slovenija-Projekt izdelal inž. Ivan Strukelj. Dvojno stavbo je gradil celjski »Graditelj«.

H. št. 17 (23).

Bivše vojaško (avgementacijsko) skladišče. Velika stavba, ki jo je leta 1900 zgradila mestna občina za vojaško skladišče. Leta

1954 ga je mestna občina po načrtu inž. Živorada Milovanovića prezidala v šolo za vajensko mladino.

Mestna plinarica, zgrajena leta 1873. Upravno poslopje je pozneje dobilo stanovanjsko nadstropje. Prostor se je prej imenoval »Mala Glazija«.

H. št. 20 (20, vl. št. 473).

Hiša s kovačnico. Leta 1904 sta jo zgradila Anton in Jožefina Gregl. Leta 1927 jo je prevzel sam Anton, izza 1948 SLP.

Kovačnica je zdaj v sestavu plinarne.

H. št. 25 (29, vl. št. 473).

Hišo je leta 1904 zgradil arhitekt Ditrh Dickstein. Leta 1905 jo je prevzel Jožef Dickstein (zobozdravnik v Cernovicah). Leta 1907 jo je prevzela Marija Wesiak. Leta 1936 so jo po sodni odločbi dobili Franc Cölestin, Marija Rappert, Fran Cölestin in Karl Cölestin. Leta 1936 sta jo kupila Ivan in Amalija Srebotnjak. Okupator jo je zasegel, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

Sedaj so hišo obnovili v modernem slogu in ji s tem vzeli prvotno zunanost. V hiši je bila dolgo žandarmerijska postaja.

H. št. 25 (31, vl. št. 542).

Hiša je bila zgrajena leta 1904. Leta 1918 sta jo kupila Jožef in Ivana Weren. Leta 1926 je ostal Jožef sam, leta 1927 je hišo prodal inž. Janu Mareku in Evgeniji.

H. št. 24 (19, dom. 201, vl. št. 110).

Prejšnji lastniki: Jožefa Serth, Edvard in Babeta Skolaut, Golič. Leta 1900 Emil Keller, vrtnar v parku, leta 1904: Karel Keller, izza leta 1920: Alojzij in Barbara Zelenko.

Keller in Zelenko sta bila vrtnarja. Keller je poleg vrtnarije zgradil manjšo hišico, ki ji je Zelenko nadzidal nadstropje.

H. št. 33 (41, dom. 202, vl. št. 189).

Hišo sta po načrtu inž. Walterja leta 1886 začela graditi Martin in Terezija Ropas. Dokončala sta gradnjo kupca Florijan in Ana Baier. V hiši je bila gostilna: Bavarski dvor. Leta 1903 jo je kupila Marija Wesiak, leta 1916: Anton in Frančiška Kavčič, leta 1924: Irma Rakun.

H. št. 45 (27, dom. 206a, vl. št. 296).

Hišo sta leta 1881 sezidala Martin in Marija Bajde, leta 1920 jo je prevzela Marija, leta 1921 pa Julijana Bajde.

Na severni strani ceste:

H. št. 16 in 18 (16, 18).

Večje pritlično poslopje, ki ga je v osnovi zgradil okupator. Podjetje »Beton« ga je smotrneje uredilo in mu služi zdaj kot upravno poslopje. Leta 1951 je podjetje na vzhodni strani sezidalo dve poslopi: provizorni športni in sindikalni dom.

H. št. 20 (20).

Stanovanjska hiša v slogu nemškega kmečkega doma, ki jo je zgradil okupator.

Stanovanjski blok »Gradisa«, ki ga je podjetje zgradilo za svoje uslužbence.

Stanovanjski blok, ki ga gradi Zavod za socialno zavarovanje. zavarovanje.

H. št. 22 (urb. 282, 283, vl. št.).

Gustav Stiger je leta 1887 kupil stavbišče od Marije Urh in zgradil razkošno vilo v renesančnem slogu. Leta 1897 je prišla v druge roke, a leta 1904 si jo je Stiger pridobil nazaj.

Blizu te vile so našli rimske grobove, a na polju pri Joštovem mlinu sloveča »bakhantsko masko«, eno izmed največjih dragocenosti stare Celeje.

OTOK

Iz praktičnih razlogov lahko delimo Otok v Spodnji, Srednji in Zgornji.

Spodnji Otok

Jurčičeva ulica

H. št. 1 (4). Upravno poslopje lesnega podjetja Savinja. Savinja.

H. št. 5 (5). Vilo je okrog leta 1895 zgradil Jožef Pallos in je ostala last njegove rodbine.

H. št. 7. Magdič (v gradnji).

H. št. 9 (7). Vilo je okrog l. 1895 zgradil Jožef Pallos. Pozneje jo je kupil Avgust Pachiaffo, nato jo je priženil Emil Hruschka, ki jo je leta 1930 obnovil.

H. št. 11 (9). Vilo je leta 1895 sezidal Jožef Pallos. Leta 1898: Roland pl. Popiel in Marija, leta 1902 Marija sama, leta 1909: dr. Oton Kallab, rudn. komisar, in Berta, leta 1919: Jožef in Rozalija Kirbiš, leta 1927: Jožef in Evgenija Brinar, leta 1929: Bran-

ko Zemljič. Okupator je vilo zaplenil, po osvoboditvi sta jo lastnika dobila nazaj.

Evangeljska cerkev, zgrajena leta 1905 v gotškem slogu. Lična stavba sredi parka. Cerkevna ladja akustična. Zdaj uporabljajo cerkev starokatoličani. Bivše župnišče na zahodni strani cerkve je zdaj sedež političnih organizacij.

H. št. 4 (4). Vilo je leta 1896 sezidal Jožef Pallos in jo je takoj prodal Avgustu Tischu in Mariji. Leta 1900: Marija sama, leta 1925: Viktor Bebler, leta 1929: Avgust Pachiaffo.

H. št. 6 (6). Vilo sta leta 1896 sezidala Karel Lory, prometni železniški inšpektor, in Jožefina. Leta 1905 je ostala Jožefina sama. Leta 1908 sta jo kupila dr. Henrik pl. Jabornegg, odvetnik in župan, in Hermína. Leta 1918: Danijel Rakusch, leta 1946: SLP.

Po osvoboditvi je služila vilo za nastanitev javnih organizacij, danes je v njej otroški vrtec.

Kajuhova ulica

H. št. 2 (2) I. gimnazija.

Ze v začetku stoletja je postalo vprašanje nove gimnazije nujno. Zgraditev poslopja je bila dolžnost države. Občina se je odločila, da ji ponudi stavbišče. Leta 1904 si je izposlovala od ministrstva za nauk in hogočastje obljubo, da bo gimnazija nemška. Pojavil se je predlog, naj bi stala gimnazija v sedanji Vodnikovi ulici. Toda odločili so se, da tam postavijo dekluško osnovno in meščansko šolo. Nato so mislili na Savinjsko nabrežje, kjer si je bila občina ob sedanjem novem mostu pridobila Webrovo stavbišče. Takoj se je izkazalo, da je ta prostor neugoden. Odločili so se za Otok. Onstran evangeljske cerkve in župnišča, na Rakushevem, bi bil prostor kaj ugoden. Ze leta 1906 so se z Rakuschem dogovorili glede zamenjave. Toda v ministertvu se je stvar zavlekla in šele leta 1912 je bila podpisana definitivna pogodba. Tik pred prvo vojno je bilo poslopje zgrajeno. Gradil

ga je arhitekt Werndl. Med vojno je poslopje služilo za bolnico. cesta na Spodnji Otok in gimnaziji.

H. št. 4. (4). Vilo je leta 1905 zgradila Luiza Hoffmann. Leta 1915 je postala lastnica: Helena Skoberne, leta 1923 sta si jo pridobila dr. Jurij in Helena Skoberne, leta 1946 je postala SLP, sedanji lastnik je Danilo Hilbert.

H. št. 6 (6). Vilo je leta 1905 zgradila Terezija Patz. Leta 1931 sta jo kupila Franc in Josipina Dobovičnik.

H. št. 8 (8). Blok cinkarne, zgrajen leta 1948 po načrtu Projektiavnega zavoda. Po prvotni zamisli bi bil v ozadju še drug blok, vendar te zamisli niso izvedli.

Na nasprotni strani ulice je na severni strani majhno predvojno igrišče, ki ga uporablja tudi gimnazija, in na južni strani nov otroški park.

Malgajeva ulica

Malgajeva ulica vodi od mostu preko Sušnice ob severni strani parka okrog bivše evangeljske cerkve in gimnazije proti zahodu. Zgrajena je bila šele v zadnjih letih, prej je bila tu samo široka cesta na Spodnji otok in h gimnaziji.

Pogoj za izgradnjo ulice so bili trije bloki, eden je nastal vžtric cerkve (1952), dva so pa zgradili vžtric gimnazije (1954). Delali so po načrtih inž. Franca Korenta. Dva bloka sta okrajna, eden (srednji) je pa cinkarniški.

H. št. 1 (1). Vilo sta leta 1904 zgradila Konrad in Adela Hummer. Imenovala se je »vila Adela«. Leta 1946 SLP.

H. št. 3 (3). Vilo sta leta 1908 zgradila magistratni predstojnik dr. Oton Ambroschitsch in Frančiška. Leta 1916: Katarina Bezenšek, por. Brejška, leta 1929: dr. Anton in Antonija Schwab, leta 1939: za očetom otroci.

H. št. 5 (5). Vilo sta leta 1907 zgradila arhitekt Danijel Walter in Marija. Leta 1916: Katarina Bezenšek, leta 1917: Frančiška Valenčak (kot zameno za »Jelena«, staro gostilniško posest v Stanetovi ulici), leta 1919: Marija Jannič, leta 1919: Josipina Uranjek.

Severno stran ulice tvorijo že navedena poslopja: upravni provizorij lesnega podjetja »Savinja«, bivša evangelijska cerkev in župnišče ter južna stranska fronta gimnazije.

Srednji Otok

Onstran gimnazije in ob Kajuhovi ulici je Srednji Otok, ki sega do Savinjskega dvorca. Trubarjeva ulica ga deli v dva dela. Na severnem delu je tik za gimnazijskim dvoriščem večji prostor rezerviran za šport (pred vojno so ga določili za drugo gimnazijo), zahodno od tega prostora pa rastejo zdaj iz tal bloki in stolpnice.

Južni del deli novo projektirana Prežihova ulica v vzhodno in zahodno polovico.

Vzhodna polovica je že večinoma zazidana z vilami. Te so razporejevali v pet vrst.

Prva vrsta:

H. št. 5. Anton Kavčič (1956).

H. št. 7. Milan Lužar (1956).

H. št. 9. Karel Verderber in Ivan Habjan (1956).

H. št. 11. Jerica Meško (1953).

H. št. 13. Gustav in Franjo Grobelnik (1957).

Druga vrsta:

Inž. Franc Cuk (v gradnji).

H. št. 2. Mirko in Marija Kočevar (1959), OZZ (1954).

Tretja vrsta:

Vida Jagodič (v pripravi).

Ferdo Lorbec in Alojzij Špacapan (1955), OZZ (1954).

Četrta vrsta:

OZZ (1956).

Inž. Emilijan Mareš (v gradnji).

OZZ (1955).

Peta vrsta (ob Savinji):

Vrstna hiša šestih posameznih hišic (v gradnji).

Herbert Končan (v pripravi).

Alojzij Povratnik (1956).

Golob Karel (v gradnji).

Med Kajuhovo in Prežihovo ulico bo po končni izgradnji potekala proti Savinji tudi Kopitarjeva ulica.

Onstran Prežihove ulice nastajajo vrstne hiše. Gradi jih za druga »Dome« na osnovi delnega naplata in obročnega odplačevanja. Za izgradnjo vrstnih hiš je bil sprejet načrt, ki ga je v okviru Projektiivnega biroja napravil gradbeni tehnik Jagrič. Zidana jih podjetje »Beton« in »Savigrade«. Vsaka vrsta obsega deset hiš, izmed katerih so štiri pomaknjene nekoliko v ozadju. S tem in različno barvo posameznih hiš se preprečuje pojav enoličnosti, nasadi pred hišami in vrtovi za njimi bodo učinkovali v istem smislu.

Tudi vrstne hiše so razporejene v štirih vrstah, v vsaki vrsti sta po dve vrstni hiši. Lansko leto sta bili zgrajeni dve ob Trubarjevi ulici, letos dograjuje ostale. Čim bo dograjena vsa skupina, bo na razpolago $4 \times 20 = 80$ stanovanj. Vendar je dana možnost, zgraditi na zahodni strani vsaj še štiri take hiše. Sedavni prostori posameznih hiš se vrste od spodaj navzgor — v štirih etažah, med katerimi je pa dvig sorazmerno majhen.

Severna stran srednjega dela Trubarjeve ulice je pa namenjena za drugačen način izgradnje. Takoj za gimnazijskim dvoriščem je znatna površina določena za potrebe športa, izključena pa tudi ni možnost, da se tu zgradi novo šolsko poslopje, pred zadnjo vojno vsaj je bilo to predvideno. Onostran tega zemljišča si bodo sledili bloki s stolpnici, ki se deloma že letos grade.

Otok je trenutno največje celjsko gradbeno področje, a intenzivnost izgradnje, ki se danes tu razvija, je najživahnejša v vsej zgodovini mesta.

Ob zgornjem koncu srednjega Otoka stoji najstarejša hiša perifernega mestnega dela, Savinjski dvorec, ki je dvajset let samoval na Otoku — med Savinjo in kostanjevim drevoredom.

Zemljišče, kjer stoji sam dvorec, je bilo v prvi polovici XIX. stoletja last Sunkove trgovske rodbine. Leta 1862 ga je kupil slaščičar Ivan Hostoucky. Leta 1873 je prodal svojo posest Karlu Zabukovski, ki je tu, na mestu bivšega kozolca, leta 1873 zgradil visokoprtilni dvorec, za tisto dobo zelo lepa stavba. Leta 1885 je sledila kot lastnica Ana Marija Jelouschek, pl. Fichtenau (pозneje por. Zhuher z Okroga). Leta 1901: Karel pl. Zandonatti, leta 1904: Rudolf pl. Zandonatti. Z nakupom sosednih, prvotno dominikalnih (pašniških) zemljišč so lastniki dvorca združili v svojih rokah precejšnjo posest. Leta 1923 je to posest kupil Evgenij Rajer.

V novejši dobi se posest manjša v korist gradbeni dejavnosti. Ta se ni ustavila niti na drugi strani dvorca. Tam

Vrstne hiše.

je že Mara Golobič leta 1940 zgradila lepo vilo, ki je pa ni dokraja dozidala. Šele leta 1954 so to delo opravili in jo v modernem smislu adaptirali. Zdaj je last člana Izvršnega sveta Luke Leskoška (h. št.).

V isti vrsti več vil že stoji, druge se grade.

Stoje vile: Draga Vodlana (1956), Staneta Hudnika in Vere (1954), Ane Mastnak in Marije Iglar (1956). Poslednjo vilo je zgradil občinski ljudski odbor in jo dal v zameno za hišo, ki jo je bilo treba porušiti ob dohodu na novi most na desnem bregu Savinje.

Prav ob novo zgrajenem podaljškju Trubarjeve ulice je nastala in deloma nastaja druga vrsta vil.

Stoje že vile:

Marijana Lipovška (1948), Stanka Gračnerja in Radoslave (1950) in Adele Pšeničnikove (1953).

Zgornji Otok

Ta zavzema trikotnik med spodnjo Loznico in Ljubljansko cesto.

Tik ob izlivu Loznice v Savinjo se gradi zdaj po načrtu inž. Bloudeka moderno kopalnišče, ki ne bo služilo samo prebivalcem mesta in okolice, ampak tudi potrebam športa.

V skrajnem vrhu trikotnika je nastalo naselje, ki se naslanja deloma na Ljubljansko cesto in deloma na nasip ob potoku.

Tik pred križanjem ceste in Loznice ob Butejevem mostu je že leta 1825 stalo gospodarsko poslopje Vrečerjevih. Iz gospodarskega poslopja je nastala hišica, ki jo je leta 1930 prevzela Marija Strajhar, roj. Vrečer. Leta 1931 sta jo kupila Josip in Frančiška Kos, a sta jo leta 1934 prodala Ivanki Romerjevi. Nova lastnica je hišo povečala in modernizirala. Leta 1946 je postala SLP (71).

Nekoliko niže je trgovec Zangger leta 1889 kupil precej Smoniškega sveta in si je za Ložnico postavil pritično poslopje, poleg katerega si je uredil vrtnarijo. Poslopje je leta 1940 kupil upokojeni profesor Anton Kolarič in ga preuredil za stanovanje. Za njim ga je podedovala Frančiška Naglič.

Zangger je svet razparceliral in je na njem nastalo več vil.
Ob Ljubljanski cesti:

H. št. 69 (69). Josip in Ana Jurač (1939).

H. št. 67 (67). Franc in Olga Suša (1938).

H. št. 65 (65). Rafael in Justina Podgornik (1938).

H. št. 63. Ivan Zemljč (1935).

Ob Ložnici:

H. št. 83. Viktor Šmigovec (1938). Vilo je med vojno porušila bomba in Viktorjev sin jo je obnovil.

H. št. 81. Jožef Mahnič (1939).

Ob stranski-Levški uličici:

H. št. 5 (79). Pavla Breznik (1939), zdaj Dezider Kučan.

H. št. 1. Franjo in Rozalija Ozvald (1955).

H. št. 4 (77a). Avgust Renner (1946).

H. št. 6 (77). Anton in Frančiška Perčič (1938).

MESTNI PARK IN OKOLJE

Mestni park je pripadal prvotno k. o. Lisce in krajevni občini Celje-okolica. Leta 1896 so ga priključili k mestu.

Prej je bil tam pašnik. Začetek parka pomenja nasaditev velikega drevoreda leta 1858. Leta 1885 so park povečali s tem, da so od Antona Reisterja kupili gornji del in breg na južni strani.

H. št. 1. Hiša ob parku, zgrajena okrog leta 1922.

H. št. 5. Tako imenovani »gozdni dom«. Zgradil ga je Karel Mathes in je imel v njem gostilno. Leta 1892 ga je kupilo Olepševalno društvo in leta 1907 mestna občina. Leta 1921 jo je prodala Mirku in Viktoriji Confidentiju. Novi lastniki so opustili gostilno.

Malo niže je že leta 1871 Franc Hausbaum zgradil moško kopalnišče in še niže žensko. Leta 1904 je obojno kopalnišče kupilo Olepševalno društvo. Leta 1956 so moško kopalnišče odstranili.

Gozdni del Partizanske ceste

(Gozdna pot, Obrežna cesta).

Onstran »gozdne hiše« je ob cesti na Lisce Sečdlov studenec. Tu se odcepi pot v breg. Ta svet je z »gozdnim domom« vred prišel leta 1892 v sestav mestne občine. Ze tedaj so mislili na gradnjo vil. Vendar je šele leta 1926 občina parcelirala travnik ob poti. S tem se je tu pričela gradbena dejavnost.

H. št. 7. Franc Razboršek (1929). Leta 1937 kupila Marija Sikušek.

H. št. 9. Ivan Kragl (1936).

H. št. 11. Rudolf Fajgelj (1950).

H. št. 13. Marija Lah (1928).

H. št. 15. Katarina Presinger (1927).

PREKO VOGLAJNE

Ves svet preko Voglajne je spadal h k. o. Zagrad in h krajevni občini Celje-okolica. Tam je mestna občina nameravala zgraditi klavnico. Da glede pristojbin ne bi bila odvisna od okoliške občine, se je potrudila in dosegla, da je deželni zbor svet za klavnico in bližnjo okolico (del nekdanjega Zimovega posestva) priključil mestu (1899).

Klavnica je nastala leta 1899. Porod je bil težak, ne samo, da je bila skrb glede okoliške občine, tudi domači mesarji in meščani so nasprotovali, prvi so se bali omejitve delovne svo-

bode, drugi pa podražitve mesa. Pred gradnjo sta si mestni inženir in eden izmed strokovnjakov občinskih svetovalcev ogledala več velikih tujih klavnic, kljub temu so pri gradnji napravili napake, ki bi jih bilo treba odpraviti.

Zeleni travnik: h. št. 1, je s klavnico prišel pod mestno občino. Tu so imeli gostilno že Zime, ki pa so obrt izvrševali po najemnikih. Leta 1923 sta kupila hišo Anton in Ana Reberšak in imela nato lastno gostilno. Danes je v hiši »Dom JLA«.

Regulacijski načrt mesta Celja.

Kakor je naravno, opazamo v stavbni zgodovini mesta določen razvoj tako v zunanjem izgledu hiš kakor v njihovi zasnovi in medsebnem odnosu. Tega ni moglo zabrisati niti dejstvo, da so se zlasti v notranjem mestu vršile stalne gradbene izpremembe prav do današnjih dni. Te izpremembe je zahtevalo življenje, ki prav v notranjem mestu najmočneje bije.

V notranjem mestu samem opazamo znatne razlike glede na to, ali so hiše v jedru ali na periferiji, ob obzidju.

V jedru notranjega mesta imajo hiše ozke ulične fronte, kjer je fronta širša, tam imamo pred seboj hišo, ki je nastala iz prvotnih dveh. Toda v ozadju imajo hiše ozke parcele, kjer so bili zlasti v preteklosti vrtovi, kjer so nastajale stavbe kmetijsko-gospodarskega, a tudi obrtnega značaja. Danes je prva vrsta dvorišnih stavb že kar izginala, nastali pa so zato dvorišni stanovanjski deli hiše.

Taka oblika je posebno očitna pri Tomšičevem (Glavnem trgu), drugod pride vsaj glede ulične fronte manj do izraza. Redko izjemo tvorijo vogalne hiše. Te umevno niso imele možnosti, da bi se bile same ali s svojimi deli razvile v večjo globino. Bile so pa te hiše že po svoji legi važne. Zaradi tega so dobile daljše fronte, ne samo v eni, ampak v dveh ulicah.

V ozadju parcel so bile tako imenovane gospodarske ulice, po katerih so vozili v šrambe pridelke polja in travnikov, gonili živino, vozili po potrebi tudi trgovsko blago in obrtne surovine v skladišča.

Vse središčne hiše starega celjskega mesta so imele take ulice vzdolž obzidja, vendar ne tik ob njem, kajti potreben je bil nezazidan prostor, da je bilo obzidje brez ovir dostopno. Edino parcele zahodne strani bivše Graške ceste so se končavale v notranjosti mesta, ob minoritskem samostanu, ki je pa bil toliko oddaljen, da so se lahko raztegnile v dolžino. Manj so se mogle raztegniti parcele južne strani bivše Poštne ulice.

Ko so v drugi fazi mestne izgradnje začeli graditi ob obzidju, so tu hišam morali spremeniti tip, samo, da so bile manjše, čisto prave kočice. Imele niso prostora ne za vrtove in ne za dvorišča. To velja zlasti za hiše, naslonjene na obzidje, a tudi hiše na drugi strani niso bile mnogo na boljšem, saj so si svet morali pridobiti od parcel mestnega jedra.

Ta tip se v bistvu ni spremenil niti v tretji fazi mestne izgradnje pri hišah, ki so jih okrog leta 1850 začeli graditi na zasutih jarkih na zunanji strani bivšega obzidja. Tudi te hiše redno nimajo vrtov in večjih dvorišč, čeprav so same na že glede na poznejši postanek večje in udobnejše. Ker že ni bilo več take stiske za prostor, imajo tudi daljše fronte. Nekako dvojno globino imajo hiše med Razlagovo in Kocenovo ulico v njenem severnem delu, zgradili so jih namreč preko obzidja. Tudi pri stari gimnaziji in glavni šoli so šli preko obzidja, pri »grofiji« celo že tedaj, ko je obzidje še nekaj pomenilo.

Četrta faza izgradnje se je razvijala že izven območja nekdanjega obzidja. Po svojem značaju se še najbolj približuje notranjemu mestu na severni strani Cankarjeve ulice, vzdolž severne Stanetove in Aškerčeve ulice. Tu se je nadaljeval popolnoma sklenjen tip naselja, ki je izpodrinilo prejšnje redke domačije in samotna gospodarska poslopja. Kljub sklenjenosti je bilo tu na razpolago dovolj sveta, zato imajo hiše redno dolge alične fronte, a tudi obsežne vrtove, dvorišča in dvoriščne stavbe. Na teh hišah se vidi, da so nastale na mah in niso doživljale prezidav, kakršnih je bilo toliko v središču mesta, prezidav, ki so uničevale stari značaj stavb, ne da bi jim mogle v polni meri vtisniti novega. Tip sklenjenega naselja se iz sepravnice — nadaljuje vzdolž Mariborske ceste, in sicer pretežno danje Stanetove ulice — po presledku onostran mostu preko Kona njeni vzhodni strani, ki je do leta 1935 pripadala posebni okoliški občini. To del naselja, prejšnje Gaberje, se je razvil šele okrog leta 1900.

Peta faza izgradnje mesta, ki časovno deloma sovpada s četrto, je razvila drug naseljitveni tip, ki se je naslonil na staro mesto pretežno na severozahodu. Tu še srečavamo izprva (v Miklošičevi in Kočbekovi ulici) sklenjeni tip, nato pa zadenemo na večje hiše, ki stoje samotno, ob njihovem nastanku so jih označevali kot vile.

Četrta in peta faza mestne izgradnje sta imeli svoj višek v osemdesetih in devedesetih letih. Pripadata tako imenovani secesiji, ki je tedaj vladala v dvojni monarhiji. Na zunanji izgled stavb polagajo posebno važnost, pri starih stavbah grade vsaj nove fasade. Okrasne elemente jemljejo iz grškega in rimskega stavbarstva in renesanse. Na prečeljih se v svoji mnogovrstnosti kar kopirajo. Na njih vidimo: venčne zidke, konzole, pilastre (nakazane stebričke), polstebričke in stebričke, nakazane stebričaste balkone, cvetje v šopkih, loncih in vencih, slikovito obrobljena okna z zaokroženimi ali lomljenimi zatrepji, strešne valovite nadzidke, grbe, maske in pestre glave, vdolbine, v katerih so figure itd. Izjemoma imajo okrasni gotizirajoči značaj, n. pr. pri bivši Jesenkovi hiši v Razlagovi ulici, pri bivši Dirnhirnovi hiši na Okopih). Ko je v začetku osemdesetih let mariborski stavbenik Cerniček nastopil v mestu s stavbami, ki so bile nekoliko manj nakičene, je celjski nemški list vzkljknil, da se javlja nov slog. Samo zidani stebri pred vhom in nič več, trdi nekoliko pretirano. V začetku XX. stoletja pa nakičenost popušča, zlasti na stavbah javnega značaja, pripravlja se nov tip zunanjsosti: gladke ali vsaj skoraj popolnoma gladke stene. Izjemoma se pri bivši Nemški hiši javlja pretirano obilje okrasnih elementov, ki pa so po duhu gotski in silijo v višino. Inž. Schopper je po naročilu svojih gospodarjev gotiziral okrasne elemente stavb celo v dobi stare Jugoslavije.

V devetdesetih letih sledi šesta faza z vilami v današnjem smislu besede: endružinskih ali dvodružinskih ličnih hišic sredi vrtov. Veliko vil je bilo zgrajenih v letih pred prvo svetovno vojno. Otok in Dolgo polje (vzhodno od bolnice) sta se začela spremljati v vilski četrti. Po prvi svetovni vojni so vile gradili dalje, šli so z njimi tudi na Jožefov hrib. Poseben tip nesklenjenega naselja je dobila Nova vas na severni strani mesta; po svojem značaju zavzema zares nekako središče med vilsko četrtjo in vasjo.

Doba po drugi svetovni vojni je rodila nov tip stanovanjskih zgradb: bloke, sestojee iz posameznih stanovanjskih stavb ali iz njihovih skupin; njihova značilnost je v tem, da zavzemajo razmeroma malo prostora, ker silijo v višino, nudijo pa vseno dovolj zraka, sonca in svetlobe.

Ako premotrmo gradbeni značaj mesta s stališča sloga, moramo reči, da se javljajo starejši slogi predvsem v cerkvah; romanskih ostankov je seveda malo, prevladujeta gotika in barok, v novejši dobi se pridružujeta nova romanika (v Marijni cerkvi) in nova gotika (v župnijski in evangelijski cerkvi).

V profanih stavbah (posvetnih) stavbah romanskih in gotških elementov kar ne najdemo. Več je renesanse in še več baroka: v arkadah, obokih, portalih, okrasnih. Izredno bogato sta renesansa in barok zastopana v »grofiji«. Tudi historizirajoči klasicizem je prilično močan. Njegova življenjska doba je trajala okrog 100 let; od osemdesetih let XVIII. stoletja do osemdesetih let XIX. stoletja — od Prothasijevoga dvorca (sedanjega sodišča) preko magistrata in kresije do palače Celjske tiskarne (Mohorjeve družbe) in Mestne hranilnice. Rekli bi lahko celo, da se javlja oplemeniten klasicizem v palači Narodne banke (Ljudske posojilnice) in v obnovljenem gledališču. V osemdesetih letih je klasicizem izpodrinil eklekticizem, ki se je tako razbohotil, da je pokvarjal izgled starejših stavb (iz početka stoletja). Ustvaril je pa tudi kaj boljšega, n. pr. renesančni Narodni dom, (ki ga je silno uničil okupator), vogalno hišo pred bivšim mostom in še kakšno posrečeno fasado. V začetku XX. stoletja pa modernizem premaga secesionizem: opušča okraske in bolj in bolj poudarja harmonijo med stanovanjsko funkcijo in gradbeno obliko.

S stilom in funkcijo v zvezi je monumentalnost. Fevdalna doba je ustvarjala monumentalnost predvsem v cerkvah. Ako izvzamemo Stari grad, bo lahko monumentalnost pripisali spodnjemu gradu in grofiji. Tudi meščanska doba je dala pečat monumentalnosti predvsem javnim zgradbam: Mestni hranilnici, Narodnemu domu, Ljudski posojilnici, žolskim zgradbam, vendar pa tudi nekaterim redkim meščanskim hišam.

V novi dobi monumentalnost ni več vezana na kako izredno službo stavbe. Lep in dobro premišljen stanovanjski blok, ki je harmoničen v samem sebi in v svojem okolju, gotovo učinkuje ne samo estetsko, ampak tudi monumentalno; užitek imamo, kadar ga gledamo.

